

FONDAZIONE
ISTITUTO INTERNAZIONALE DI STORIA ECONOMICA
“F. DATINI”
Serie oro. Testi antichi in anastatica su CD-rom
57

STATVTA
NOBILIS ARTIS
AGRICVLTVRAE
VRBIS

*Edita à Nobilibus viris Gregorio Serlupio,
Lentulo de Lentulis, Casare Muto, &
Evangelifta Fabio, olim Consulibus
eiufdem Artis*

Quibus etiam Gratiæ, ac Privilegia per Sextum III.
Iulium II. Clem. VII. & Piu, V. Pont. Max.
Eidem Arti conceffa, adiecta funt.

Cum Annotationibus F. Fuluij Benigni I.C. Romani.

ROMÆ, IN AEDIBVS POPVLI ROMANI.
Apud Georgium Ferrarium. M.D.XCV.

SVPERIORVM PERMISSV.

DATI BIBLIOGRAFICI:

Arte dell'agricoltura [Roma]

Statuta nobilis Artis agriculturae Urbis. Edita a nobilibus viris Gregorio Serlupio, Lentulo de Lentulis, Caesare Muto, & Euangelista Fabio, olim consulibus eiusdem artis. Quibus etiam gratiae, ac priuilegia per Sextum

III. Iulium II. Clem VII. & Pium V. pont. max. eidem arti concessa, adiecta sunt. Cum annotationibus D. Fuluij Fuluij Benigni I.C. Romani. -

Romae : in aedibus Populi Romani : apud Georgium Ferrarium, 1595
(Romae : in aedibus Populi Romani : apud Georgium Ferrarium, 1594). -

[8], 196, [36] p. ; 4°

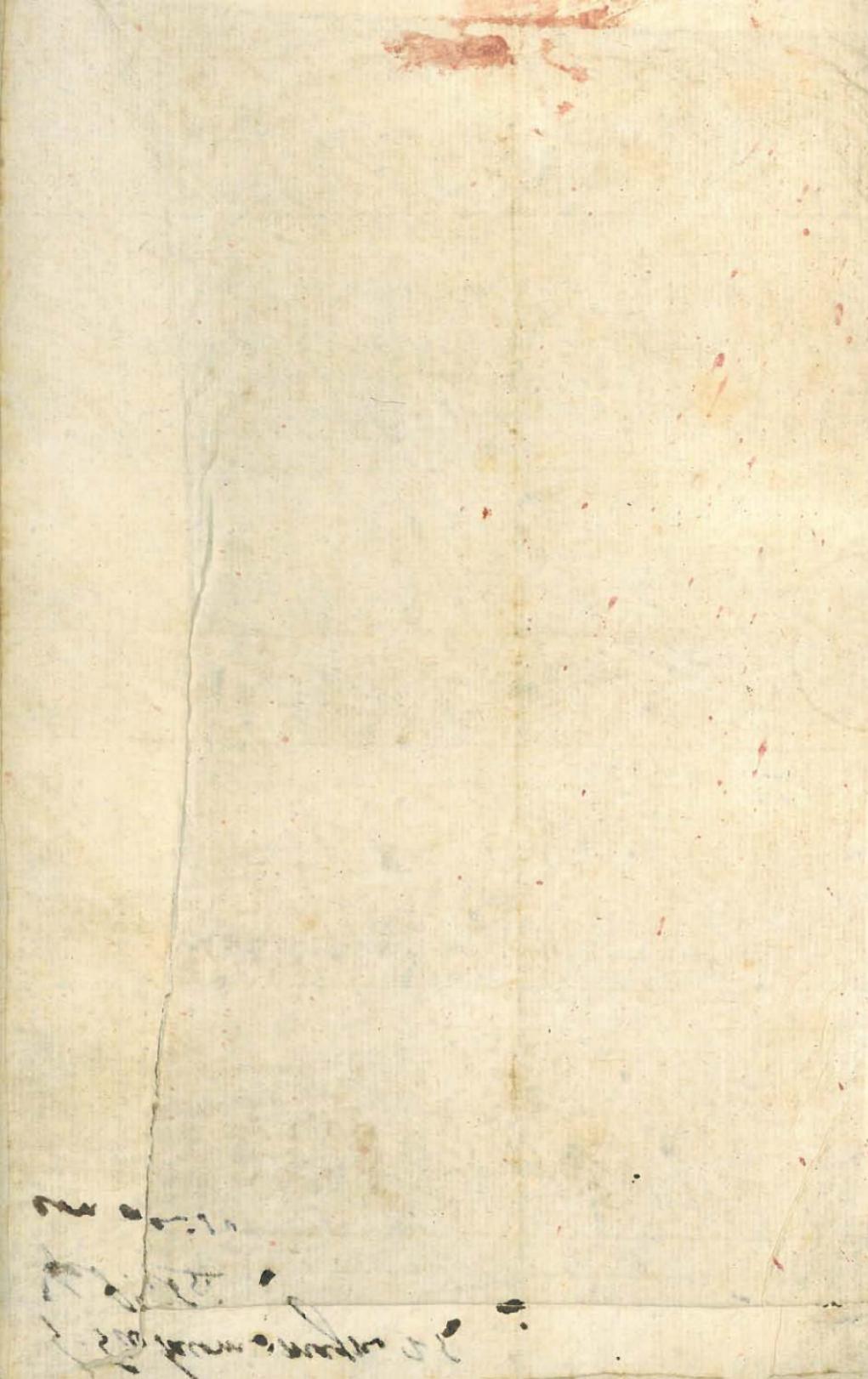
Segn.: [croce]4 A-2F4. - Ultima c. bianca. - Marca (Z1006) sul front. - Iniziali e fregi xilogr. - Cors.; rom. - Impronta: oda- t.ud t.u- Etco (3) 1595 (R). - Marca editoriale: Stemma di Roma con monogramma SPQR fiancheggiato da S. Pietro e S. Paolo (Z1006))

**L'edizione è stata realizzata
grazie al contributo di:**

Fondazione
Cassa Risparmio
di Prato

TECA
IANA

Hymna Spiritualis

Nihil valet, o, sine, P, nisi, C, auctoritate ante

Non ecce, C, dominus, S, venit, L, et rapiat, o,

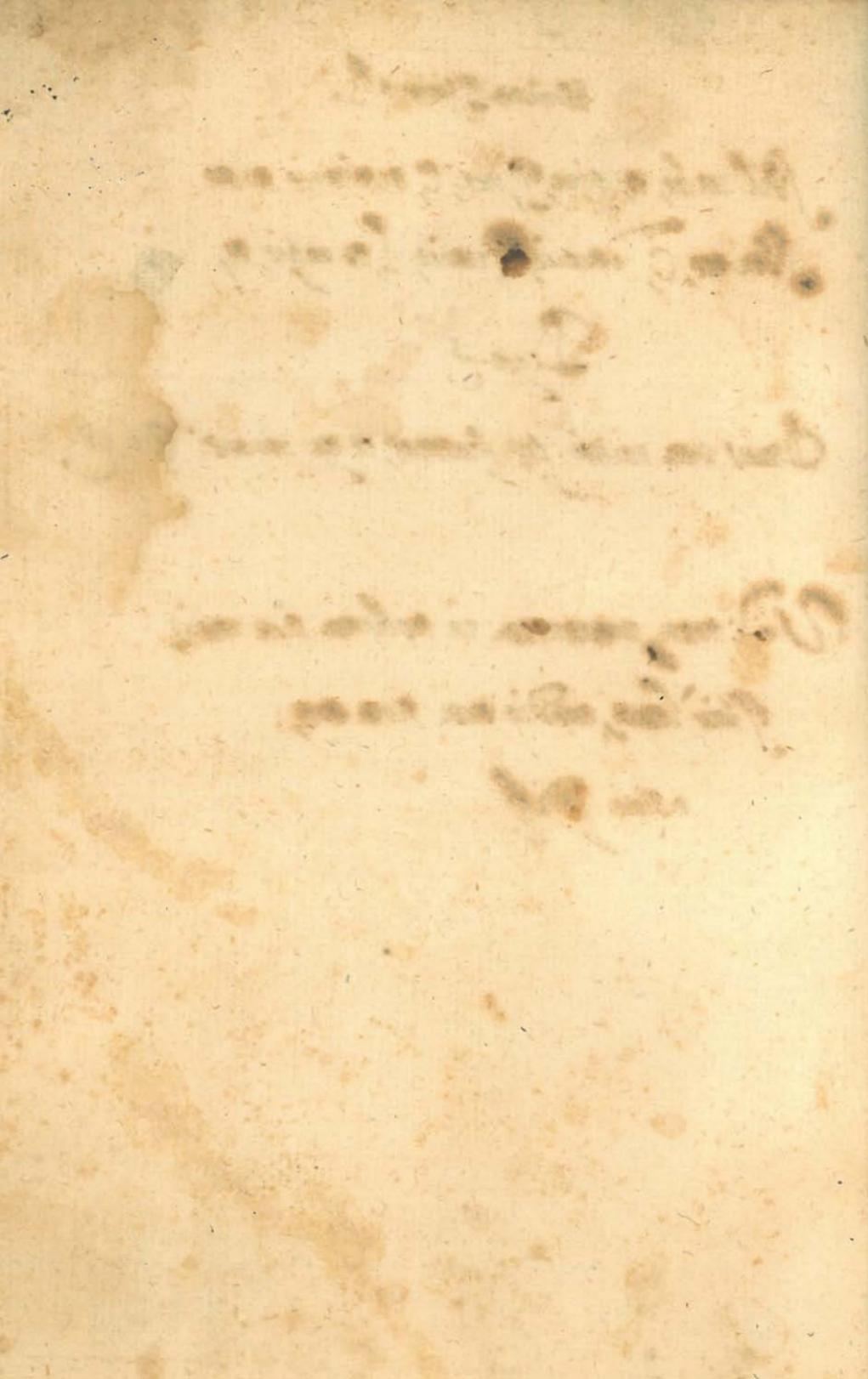
Lege E

Soror mea exiit per fractas, et ego renoveri Genua E

Vidi uenit moyses in cubitu sine ratis,

Propterea condid eum sine ore,

sine pedib

STATVTA
NOBILIS ARTIS

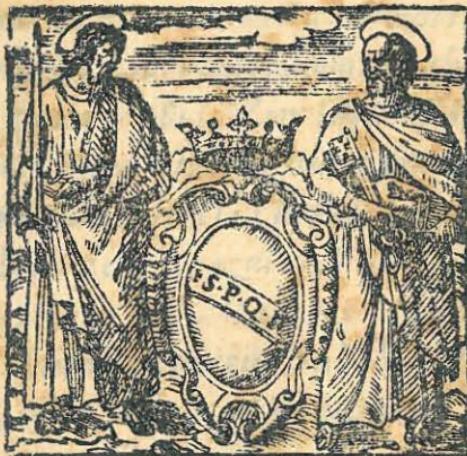

AGRICVLTVRAE V R B I S

*Edita à Nobilibus viris Gregorio Serlupio,
Lentulo de Lentulis, Casare Muto, &
Euangelista Fabio, olim Consulibus
eiusdem Artis.*

Quibus etiam Gratiæ, ac Priuilegia per Sixtum IIII.
Iulium II. Clem. VII. & Pium V. Pont. Max.
eidem Arti concessa, adiecta sunt.

Cum Annotationibus D. Fuluij Fuluij Benigni I.C. Romani.

ROMÆ, IN ÆDIBVS POPVLI ROMANI.
Apud Georgium Ferrarium. M. D. XCV.

S V P E R I O R V M P E R M I S S V.

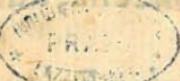
STATUTA

INSTITUTI ARTIS

AGRICULTURAL ARTS

PEACE & VIRTUE ARE THE FOUNDATION OF A FREE STATE.
PRACTICE OF PRACTICE, CULTURE OF CULTURE.
PRACTICAL PRACTICE, CULTURAL CULTURE.
CULTURE & PRACTICE.

CHARLES ESTOURGEOT GOETZ, ETC. PUBLISHERS OF SIXTH EDITION
JULY 11, 1911. CLOTH V. 11. \$5. LUMM V. 1901. NEW YORK.
CLOTH V. 11. CLOTH V. 11. CLOTH V. 11. CLOTH V. 11. CLOTH V. 11.

ROMANIAN INSTITUTE OF POPULAR EDUCATION
AND CULTURE. M.D.C.X.

SUPERIOR UNIVERSITY LIBRARIES.

INCLYTO
SENATVI POPVLOQ.
ROMANO.

GRICVLTVRAM, antiquissimam
esse, apud mortales, nemo mortalium
est, qui ignoret, viri Illusterrimi. Om-
nesq. itidem affirmant, eam Romanos
maxime coluisse. Veteresq. illi, huius
Reip. illustratores, nihil antiquius ha-
bebant, quam, ut hanc maximi face-
rent. Iure igitur, Vos, tantorum virorum successores, ei pri-
mas tribuitis. Iure quoque ego, hoc videns, huius Artis Sta-
tuta, iam impressa, quæ non ita facile reperiebantur, non so-
lum denuo edenda mihi iudicaui, verum etiam Scholijs, &
Annotationibus, ab eruditissimo viro, Fulvio Fulvio Benigno
exornanda curaui. Nemo autem est, cui omnis mea industria,
& præsertim in huius Libri editionem, qualiscumque sit, ma-
gis conueniret, quam Vobis, Viri Illusterrimi, Vobis, in-
quam, qui modo, dum Liber editur, Senatus Populumq.
Romanum vniuersum refertis; Vobis, Fabio Sancta Cru-
cio, Octauio Muto de Pappazuris, Fabio Matthaeio, Con-
seruatoribus; Alexandro Mantaco, Capitum Regionum
Priori; Curtio Rubeo, Horatio Bubalo, Paullo Mellino,
Iacobo Palutio, Consulibus Agriculturæ. Nam, qui in-
gratitudinis crimen effugere semper curauerim, quo nul-
lum maius in terris reperiri omnes consentiunt, semper Ca-
pitolio Vestro addictus fui; nihilq. umquam egi, quod

cum eius existimatione, & utilitate, non esset coniunctum
neque pertimescendas duxi utrumquam bonorum quorumdam
hominum voculas, (ne quid grauius dicam) quo mihi ipsi sa-
tisfacerem. Eandem nunc quoque voluntatem, & obseruan-
tiam seruo: eoq. magis, quo tempus ipsum, quo res omnes illu-
strantur, magis parensit, Verba mea numquam fuisse ad
vanam assentationem composita, sed, firma, solidaque, cum
reipsa optime consentire. Hoc ego mihi maxime placet. quod
principue intelligam, Vos omnes, Illustrissimos Viros, non
male de me sentire, & iam esse comprobatum euentu, quid-
quid utrumquam dixerim, egerim rite, quo animo, & dixerim,
& egerim. Reliquum est, ut, anteacte vita mea, non male
actae, insistens, me ipsum, & mea omnia, in omnibus vestris
& publicis, & priuatis rebus prompta, atque parata Vo-
bis offeram. Nihil mihi gratius utrumquam poterit accidere,
quam cum Vos meam operam, siue opellam, quacumque ea
sit, non omnino aspernabimini. Ego, contra, me, qualis sem-
per fui, & qualem mereperit Ius ipsum summum, semper
eundem futurum, in omni mea vita, profiteor, spodeo, vaneo.
Rome, Anno a Natiuitate M. D. XCV: v. Kal. Ian.

Illustrissimis DD. VV.

addicissimus,

Georgius Ferrarius.

MVNTINSTATVTA
NOBILIS ARTIS
AGRICVLTVRÆ VRBIS

Voniam, variante natura, noui & inauditi casus, ut rerum magistra docet experientia, nouo auxilio indigentes, nouarumque legum causas præbentes, quotidie emergunt: quibus nisi opportune consulatur, profecto regima in deterius laberentur: ideo maiorum nostrorum, quorum precipua cura & maxima gloria in Agrorum cultura versata est, vestigijs inhærentes, quando nobiles Domini Gregorius Serlupius, Lentulus de Lentulis, Cæsar Mucus, & Evangelista Fabius, tunc Consules insignis Artis Agriculturae Vrbis, matura consideratione præhabita, de consilio pariter & assensu nobilium virorum, Dominorum Iacobi Muti, Hieronymi Maffei, Francisci Pichi, Cincij Frangepani, Antonij Maximi, & Tiberij Nari ad infra scripta per agenda à generali Congregatione Artis deputatum, ac etiam aliorum peritorum conciuium colloquio & consilio adhito, antiqua Statuta nobilis Artis Agriculturae Vrbis, propter temporum & morum mutationes fere inutilia effecta, abrogauerunt, alia noua commodiora, utiliora, & difficultates tunc passim occurrentes terminantia, considerunt. Nos igitur Rutilius Arberinus, Petrus Paulus de Fabijs, Angelus Albertonus, & Pompeius Gottifredus, ad præsens Consules dictæ Artis, illorum confirmationem, auctoritatem, observationem, & manutentionem à Sanctiss. D. N. D. Pio diuina prouidentia Papa V. eiusque Sancta Sede Apostolica humiliter & instantissime ante omnia petendam fore decreuimus. Quapropter S. S. deuote oramus, ut infra scripta Statuta, ad commodum & utilitatem Vrbis digesta, sua auctoritate confirmet, & confirmata à quibuscumque Iudicibus & Magistratibus Vrbis, ceterisque personis obseruari mandet, & faciat, quibuscumque non obstantibus.

INDEX CAPITVM

D E Officio Consulum, Cap. i.	pag. i
De Officio Defensorum, Cap. ii.	4
De Officio Camerarij, Cap. iii.	6
De Officio Tredecim, Cap. iv.	8
De Officio Assessoris, Cap. v.	9
De eodem allegato suspecto, Cap. vi.	12
De Notario, Cap. vii.	15
De Officio Notarij in ordinandis scripturis, Cap. viii.	19
De Camerario ludorum Agonis, & Testaciæ, Cap. ix.	21
Quod electi ad officium teneantur illud exercere, Cap. x.	22
Quod officium Consulum sit in solidum, Cap. xi.	24
De suspicione Consulum, Cap. xii.	25
De iuramento Officialium, Cap. xiii.	26
De Officialibus syndicandis, Cap. xiv.	27
Quod Camerarius teneatur finito officio reddere rationem, Cap. xv.	29
De imbusiolatione Officialium, Cap. xvi.	32
De modo eligendi Officialia in locum impeditorum, vel mortuorum, Cap. xvii.	34
De potestate data Consulibus disponendi in Statutis, Cap. xviii.	35
De festo Assumptionis B. Mariæ, Cap. xix.	36
De ordine seruando in collecta pro festo Assumptionis B. Mariæ, salario assessoris, & alijs peragendis, Cap. xx.	37
De recusantibus soluere pro festo, & assellore, Cap.xxi.	38
De ijs, qui intelligantur esse de Arte, & qui non possunt forum renuntiare, Cap. xxii.	40
Super quibus rebus Consules possunt iurisdictionem exercere, Cap. xxiii.	42
De modo procedendi in causis ciuilibus in quibuscumque summis, Cap. xxiv.	46
De executione instrumentorum, & apocarum priuatarum, Cap. xxv.	57
De modo procedendi a decem scutis infra, Cap. xxvi.	66
De causis mercedum, Cap. xxvii.	68

INDEX CAPITVM.

De deputatione curatorum minoribus, Cap. xxviii.	70
De suspectis, & fugitiis, Cap. xxix.	71
De citatione contra non habentes domicilium, Cap. xxx.	74
De modo procedendi contra forenses de districtu Vrbis, Cap. xxxi.	76
De modo procedendi contra forenses extra districtum, Cap. xxxii.	78
De executione contra forenses de districtu, Cap. xxxii.	81
Quod nullus audeat se in alia curia reclamare, Cap. xxxiv.	83
Quod credatur fidei doana, Cap. xxxv.	84
De responsione articulorum, Cap. xxxvi.	84
De iuramento super partito, Cap. xxxvi.	86
De admissione iurium, Cap. xxxvii.	88
De socijs, qui in solidum conueniri possunt, Cap. xxxix.	90
Quod credatur scripturis librorum hominum Artis, Cap. xl.	91
De modo procedendi in damnis datis. Cap. xli.	92
De damnum dantibus in herbis recentibus hiemis, & aestatis. Cap. xlii.	101
De modo procedendi in damnis datis in tenimentis ciuitatis, & ca- strorum districtus Vrbis, Cap. xli.	104
De poenis damnum dantium. Cap. xliv.	106
De damnis datis in lignis, Cap. xl.	110
De animalibus datis in soccitam damnum dantibus, Cap. xlvi.	111
De tauris non domitis damnum dantibus, Cap. xlviij.	ibidem
Quod non liceat alibi capere animalia damnum dantia, vel pi- gnora, quam in loco damni, Cap. xlviij.	113
De non cōsignantibus pignora, vel aīalia in Camera, Cap. xlviij.	114
De reauerentibus aīalia remissa, vel pignora capta, Cap. i.	115
De emendatione damnorum, Cap. ii.	117
De mercede peritorum, Cap. iii.	181
De custodibus tenutarum. Cap. liii.	ibid.
Quod à sententia Consulum non liceat appellare, & de electione reuisorum, & eorum officio, Cap. li.	120
De sententiis exequendis, Cap. lv.	126
De peremptione instantiæ, Cap. lvi.	128
De temporibus famulorum, quæ Stasaciones appellant, Cap. lvij.	129
De scallettis, Cap. lviii.	131
Quod nullus recipiat famulum alienum, Cap. lix.	ibid.
De famulis, & pastoribus cogendis ad cōplendū seruitia, Cap. lx.	132
De aratis montanis, Cap. lxi.	134
De moderando pretio messorum, Cap. lxii.	136
De	

INDEX A CAPITVM.

- De mensuratoribus frumentorum, Cap. LXXII. 137
 De modo seruādo p̄ portitores, & falāgarios, siue fachinos, in vēdi-
 tione frumētorū, & qñ ipsi pro emptoribus teneātur, Ca. LXIV. 138
 Quod portitores grani non recipiāt famulum alterius, Cap. LXV. 139
 Quod cuilibet de Arte liceat capere eius famulos sine pœna, &
 ad Curiam ducere, Cap. LXVI. 140
 De diuisione tenimentorum, Cap. LXVII. 142
 De quæstionibus confinium terminandis, Cap. LXVIII. 144
 De mensuratione tenimentorum, Cap. LXIX. 146
 De transeuntibus per tenimenta aliena, Cap. LX. 147
 De locationibus ad omnes fructus, Cap. LXXI. 148
 Quod in ceteris locationib. nō liceat incidere arbores, Cap. LXXII. 151
 Quod animalia, vel sata sunt obtigata pro pensione, Cap. LXXXIII. 152
 De licentia remittendi animalia affidata, Cap. LXXIV. 153
 De pratis custodiendis, Cap. LXXV. 155
 De caseo locationum, Cap. LXXVI. 156
 De tempore finitæ locationis, Cap. LXXVII. ibid.
 De laboreriis fiendis, Cap. LXXVIII. 157
 De cultis sementandis, Cap. LXXIX. 158
 De segetibus datis ad medium, Cap. LXXX. ibid.
 De mittentibus ignem ante primam diem Augusti, Cap. LXXXI. 160
 De asportantib. frumenta ex area sine licenta domini, C. LXXXII. 161
 De modo aggrossandi bestias receptas in fidam, vel ad hieman-
 dum, Cap. LXXXIII. 164
 De modo aggrossandi animalia vendenda, secundum morem
 Romanum, Cap. LXXXIV. 166
 De aīalibus desperditis, applicatis inter bestias alienas, C. LXXXV. 169
 De vsu, & conuetudine bona loccitatæ, Cap. LXXXVI. 171
 De loccitis renunciandis, Cap. LXXXV. 175
 De alternatiis, & dilationibus quibuscumque non obseruandis,
 Cap. LXXXIII. 176
 In quibus causis locū sibi vēdident presentia Statuta, Ca. LXXXIX. 179
 Motus proprius confirmationis Pij V. 181
 Bulla Clem. VII. pro abundantia rei frumentariæ, & agriculturæ
 exercendæ. 183
 Motus proprius Pij V. in fauorem rei frumentariæ, ac artis Agri-
 culturæ. 192

STATUTA NOBILIS ARTIS AGRICULTVRAE VRBIS.

a DE OFFICIO^a CONSULVM. CAP. I.

N primis antiqua Statuta, reformationes, consuetudines, & stylum, hactenus factas, & obseruatas, cassantes, & annullantes, statuimus, & ordinamus, quod in dicta Arte sint, & esse debeant^b quatuor viri nobiles

Consules de hominibus dictæ Artis, quorum officium duret sex mensibus integris, incipiendis prima mensis Decembris & proximo trimestri sorte ex bussula extrahantur duo alij Consules, qui vna cum duobus ex primis quatuor Consulibus sequenti trimestri Consulatum gerant, & officium exercerent: & deinde singulis trimestribus alij bini ex-

gibari

A

trahan-

2 S T A T V T A A R T I S

trahantur, qui vna cum duobus nouissimis proximo trimestri extractis teneantur huiusmodi officium actualiter exercere, ac pro viribus nobilem Artem Agriculturæ augere, hominesq; Artis huiusmodi in pace tenere & regere, necnon iustitiam in eorum Curia litigantibus, & ipsorum officium implorantibus, facere, & ministrare, processus, causas, & sententias facere, & expedire, ferre, ac terminare, repertos culpabiles condemnare, & punire, ac innocentes absoluere, & liberare, poenas, & condemnationes a condemnatis exigere, presentiaque Statuta, & alia, quæ ad commodum & utilitatem dictæ Artis fieri contigerint, obseruare & facere: & ea omnia, quæ ad dictum officium nouerint pertinere, expedire, & de prædictis alijsq. omnibus in præsenti Statutorum volumine contentis obseruan dis, in principio eorum officij teneantur præstare in forma debita iuramentum in manibus Defensorum, & potestatem habeant, in omnibus & de omnibus, quæ ad dictam Artem pertinent, procedendi, & processus faciendi, & ordinandi, ac decidendi, definiendi, & terminandi poenas Statutarias secundum formam Statutorū infrascriptorum, & grauamina contra contumaces citatos usque ad quantitatem duorum scutorum concedendi, & committendi, proclaimata, siue bannimenta cum poenis usque ad quantitatem quingentorum scutorum auri edicendi, publicandi, imponendi, & exigendi, inobedientes eis in dicto officio grauandi, capiendi, arrestandi,

stanti, carcerandi, & detinendi, ac ipsos, cum eis vi debitur, relaxandi & liberandi: ita tamen, quod condemnationem factam de poena aliqua, ad Cameram dictæ Artis pertinente, & applicata, alicui remittere non valeant, nisi in Consulatu duo essent Consules præsentes concordes; & casu quo duo cōcordes & præsentes essent, tunc medietatem condēnationis huiusmodi, & non vltra, gratiose remittere possint. & si essent tres aut quatuor Consules in Consulatu, maior pars eorum nō vltra medietatem dictæ condemnationis remittere vt supra possint: qui Consules emolumenta a Camerario Vrbis habere debeant. finito vero eorum officio, de eorum gestis & administratis ratio exquiri debeat per Syndicos eligendos, vt infra.

A N N O T A T I O N E S.

- a De officio Consulum.] Quod olim exactis Regibus esset officium & potestas Consulum, refert Liu.lib.1.in fin. & lib. 2. & habes in l.2.§.8.ff.de Orig.Iur. Quod in caput Ciuium animaduerterent ius in omnibus dicerent, de fideicōmissarijs libertatibus cognoscere l.3.in fin.ff.de alim. leg. Inst. de fidei com. liber.in principio. Quātum vero paulatim diminuta sit eorum auctoritas, refert Sigen. de Antiq.Iur. Rom.c.20. Hotoman. de Magistr. Rom.in verb. Consules:& colligitur ex ijs,quæ habentur toto tt.ff.de off Consul. Vide Menoch.de Arbitr.Iud.Caf.68.num.18. Qui igitur bene consulet, Consulis habebit officium.l.2.§.exactis ff.de Orig.Iur.
- b Quatuor viri.] Sed cuius ætatis? Dic ad minus annorum vigin-ti.arg.1.cum lege ff.de Arbitr. l. quidam consulebant,ff. de Re Iud. c.cum vigesimum,extr.de off.deleg.Salicet.in l.fin. in fin. C. de Iu-risd.omn.Iud.sequitur Benuen. Strach.in tract.de Mercatur. in 2. particul. 3.part.num.30. Licet olim nemo consul fieret ante quadragesimum tertium annum, vt refert Cantiunc. in tract. de off. Iud.cap.30.num.17. quamuis etiam de Iunioribus legamus apud Plutarck. & Salust.

- c Nobilem.] De cuius nobilitate quia longum est tractare, ideo vide(cum occurret) Guid. Pap. q. 41. & 196. & 392. Plin. lib. 18. cap. 3
Ægid. Thom. in tract. de Collect. in verb. Nobilitas, nu. 3. latiss. Ti-
raq. in tract. de Nobil. cap. 32; num. 10. & seqq. vbi etiam de Priui-
legijs Agricultorū de quibus vide etiam Cassan. in Catalog. Glor.
Mund. part. 11. consid. 37.
- d Litigantibus.] super rebus ad Agriculturam spectantibus Bal.
in l. 3. s. eo modo ff. Naut. Caup. Stab. Benuen. d. Mercat. d. loco nu.
10. & clarius habetur inf. cap. 23. Nisi ex longa consuetudine co-
gnouissent etiam causas extra negotium Agriculturæ, Rom. con-
sil. 30. Omnip. Dei Quia consuetudo tribuit iurisdictionem. c. cum
contingat, de for. comp. c. Romana de pœn. in 6. l. fin. ff. de Aqua
pluu. arcen. l. viros C. de diuers. off. l. 12. Et habui in facto in Ciui-
tate Fulginei dū ibi essē Locūtenēs, vbi Præsidētes Nundinarū co-
gnoscunt etiam de causis ad nundinas non pertinentibus, ex quo-
dām inneterato stylo & vt ipsi aiunt consuetudine, qui potius abu-
sus dici potest. Facit tamen ad fauorem ipsorum decis. Genue 28.
num. 6. licet sit intelligenda vbi partes se subiiciunt eorum iurisdi-
ctioni. Vel nisi hoc mandaret Statutum, quod tanien debet esse à
superiore confirmatum, alias non tenet, Aret. cons. 33. numer. 1. &
cons. 44. num. 2. Rol. à Val. cons. 92. num. 9. l. 3.
- e Iuramentum.] Prout alij Magistratus etiam de iure comuni iu-
rare tenantur, & de consulibus habes in cap. 1. s. consules de pac.
tenen. Bart. in l. Publius, ff. de condit. & demonstr. Boer. in tract. de
* Custod. Clzu. num. 52. Strach. de Mercat. in 2. partic. 3. par. nu. 31.
vbi de forma huius iuramenti, & dicam inf. cap. 1. 3.
- f Proclamata.] Et quod possint, citare per edita Bal. in l. cessan-
te num. 4. C. quom. & quand. Iud. dūmodo citationes non affigan-
tur nisi valuis eorum Auditorij, vt inf. dicemus cap. 30. 31. & 32. &
trudit Anconit. de Mercat. in 2. partic. vlt. par. num. 33.

De officio Defensorum.

Cap. I I.

Dem quod singulo anno quatuor viri no-
biles de Arte prædicta creentur, qui sint
& esse debeat Defensores Statutorum &
Artis huiusmodi, illamq; defendere &
augere pro posse teneantur, ac omnes artis officia-
les

les iudicare: & eorum electio fiat de mense Decem
 bri in Consulatu, vocata congregatiōne generali
 per Mand. Cu. Cap. do. diniſſis copiis, & congrega-
 bti debeant eorum votū secrete Notario Artis tra-
 cere: & qui habuerit vltra medietatem votorum,
 ille sit Defensor: & successiue simili modo descen-
 datur ad alium usque ad numerum quartuor: & ita
 d anno^d quolibet electio fieri debeat, electi q; tenean-
 tur praestare iuramentum in manibus Consulum
 de praedictis seruandis: & eorum officium prima
 e Ianuarij^e cuiuslibet anni incipere debeat, qui emo-
 lumenta æque ac Consules habeant.

ANNOTATIONES.

- a De officio Defensorum.] Defensores olim siebant interuenientibus Episcopo, clero, & decurionibus. I. defensores, & I. defensorib.
 & toto tt. de defens. Ciuit. vnde parentes plebis appellabantur I. 4. C. eo. & defensores plebis I. 4. C. de off. Jurisd. Alex. Quā iurisdictionem olim haberent, collige ex toto titulo C. eo. & quam de iure au-
 thenticorum habes in Auth. de defensor. ciuit. & late ponit Caſ-
 tiunc. de off. iud. cap. 3. num. 18. l. 2. & similes defensores eligi man-
 dat Stat. vrb. l. 3. cap. 15.
- b Debeant.] Quod verb. a Statuto prolatum importat necessita-
 tem. & ideo censetur dare formam. Felin. & alij in cap. dilecti num.
 10. extra de Rescript. Marsil. cons. 117. num. 19. Bertazzol. cons. ci-
 uil. 99. num. 2. l. 1. & cons. crimin. 8. num. 1. l. 1. Que forma in elec-
 tibus est seruanda, alias electio est nulla. Bart. in l. actuarios C. de
 Num. Actuar. l. 12. Barbat. cons. 46. nu. 15. l. 3.
- c Medietatem votorum.] De quo modo eligendi vide latiss. Franc.
 Marc. 9. Delfin. 779. l. 1.
- d Anno quolibet.] Durabant olim quinquennio defensores. I. in de-
 fensores C. de defens. ciuit. & de iure auth. postea biennio. 9. iusiu-
 randum, auth. de defens. ciuit. Atflit. super Constit. Regn. l. 1. Rubr.
 92. num. 9. Afin. in sua praxi. Jud. par. 2. §. 4. cap. 2. num. 6.
- e Prima Ianuarij.] Sic etiam de iure comuni officia dantur de
 mense Ianuarij, & sic in princip. anni. Socin. per illum tex. in l. Pu-
 blius

blius, num. 3. ff. de Condit. & demonstr. & ita seruatur ut plurimum
Romæ in Annuis Magistratibus. In Regno autem officia dantur
de mense Septembri, secundum illas const. ut ibi testatur Affl. &
Rubr. 69. num. 3. lib. 1.

De officio Camerarij. Cap. III.

Ctem, quod in dicta Arte sit & esse debeat
vnus Camerarius idoneus, de Arte hu-
iusmodi, creandus per congregationem
generalem, pari modo & eo die quo crea-
tur Defensores prænominati: & eius officium toto
duret anno à prima Ianuarij cuiuslibet anni: qui
Camerarius ab incurrentibus & condemnatis pœ-
nas Statutarias exigere teneatur: cui nomē cōdem-
nati & quantitatem pœnarū statim condemnatione
secura Notarius insinuare & notificare teneatur
per cedulam in scriptis tradendam, & recipiat om-
nes fructus & prouentus Cameræ dictæ Artis, & ad
eam prouenientes tempore dicti officij, quos non
audeat, nec præsumat expendere^b, nisi de manda-
cto^c maioris partis Cōsulū in scriptis redigendo:
quibus teneatur in ijs, quæ ad dictum pertinent of-
ficiū, obedire, ac illas expensas facere de fructi-
bus, redditibus, & prouen. prædictis, prout sibi per
dictos Consules mandabitur, & lucrifaciāt quar-
tam partem pœnarum per ipsum exactarum, tātum
videlicet de illis pœnis, quas sua diligentia exege-
drit^d: qui etiam habeat emolumenta consueta, & in
absentia Consulū possit & debeat ius reddere, &
pro-

processus ciuiles & criminales in Curia dictæ Artis facere vsque ad sententiam exclusiue: in quibus habeat illam potestatem in absentia dictorum Consulium, quam dicti Consules habent, dum sunt præsentes: non obstante, quod dicti processus fuerint coram dictis Consulibus vel eorū aliquo inchoati.

ANNOTATIONES.

- a Idoneus.] ex fide scilicet, opibus, & facultate conueniendi. l. si quis stipulatus sit Stichum s. si quis ita ff. de verb. oblig. l. 2. in princ. ff. qui satisd. cog. & late dicā infra cap. 32. & de hac qualitate idoneitatis debet in primis constare. Bero. in c. quoniam contra, num. 18. extra de probat. Non ergo sufficit præsumptio, quod quilibet sit idoneus, de qua in c. dudum extra de præsumpt. Alciat. de præsumptio. Reg. 3. præsumptione 3. Decian. consil. 8. num. 117. lib. 1. latiss. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 91. tom. 2. Licet illud intelligatur quoad intrinseca, & sic quoad mores, non autem quoad extrinseca, & sic diuitias. l. si vero s. qui pro rei qualitate, ff. qui satisd. cog. Alciat. loco d. num. 5. Cephal. conf. 227. nu. 60. lib. 1.
- b Expendere.] Et si expendant pœna furti tenentur, toto tt. ff. & C. ad leg. Iul. repet. Ias. conf. 3. nu. 4. vers. nec hoc potest lib. 1. Alex. conf. 206. col. 3. vers. cum minus lib. 1. vbi quod pœna etiam exten-dit ad præbentes illis ministerium, Curt. Iun. consil. 19. num. 13.
- * Nisi Statuta imponerent alias pœnas, quia illæ sunt seruandæ, & maxime si essent mitiores, Bonacoss. de Com. in q. crim. in verb. pœnam, vers. totus mundus, Bursat. in terminis conf. 325. num. 73. l. 3. An autem possint impune publicam pecuniam mutuare tales ex-actores, vel ad alios usus conuertere, dic quod non Regulariter, l. 1. & 2. C. de ijs qui ex publ. ratiocin. l. 11. Dec. conf. 477. aliter 473. nu. 9. Licet fuerit aliquando ipsis indultu ob paruam quantitatē, Io. de Plat. in l. sciant. in fin. C. de ijs qui ex publ. collat. lib. 10. Francis. Marc. q. Delfin. 202. num. 3. in fin. lib. 2. Bursat. cont. 325. num. 19. lib. 3. Vel quando tenentur quid soluere certum certis tempori- bus, Dec. conf. 6. Bellacom. inter com. opin. diuers. to. 1. tt. de vectig. num. 50. fol. mihi 650.
- c De mandato.] Si igitur soluat sine mandato, magna erit con- tra ipsum præsumptio doli, Alciat. de præsumpt. Reg. 3. præsumpt. 15. Bursat. in terminis d. conf. 325. num. 64. lib. 3. Etiam si soluat in utilita-

S T A T V T A V A R T I S

vtilitatem cōsulatus, quia pecunia debet apud ipsum stare pro necessitate Consulatus, l. fin. C. de Fru. vrb. Constantinop. l. 12. Bar. in l. i. C. de ijs qui ex publ. collat. l. 10. Ias. cons. 2 29. col. fi. n. 7. l. 2. Curt. Iun. cons. 19. n. 13. Nicol. Festas. in tract. de Aestim. p. 3. c. 1. num. 29.

- d Exegerit.] Intellige cum effectu. non ergo sufficit si detrudi in carcerem faciat debitores, Bal. cons. 129. num. 4. l. 1. Festas. in tract. de Aestim. part. 3. cap. 1. num. 29.

Et Not. Quod Camerarius tenetur facere receputum illis qui soluunt l. 1. & ibi Bart. in vers. & 2. Not. C. de Apoch. publ. l. 10. Martin. Lauden. in tract. de Fisco q. 154. Festas. dict. loco numer. 48. In quibus sis cautus & facias in eis omnino constare de numeratione, ne iterum Camerario effecto non soluendo cogaris soluere, iuxta l. securitates C. de suscept. & Archar. l. 10. Martin. Laud. in tract. de Fisco q. 74. Licet hic noſter Camerarius paucas faciat quietantias, quia paucas vel nullas poenas exigit.

De officio Tredecim. Cap. IIII.

Tem statuimus, quod in principio mensis Ianuarij cuiuslibet anni Consules, Defensores, & Camerarius in Consulatu conuenient & eligant tredecim^a homines de Arte prædicta, quorum officium duret toto anno, qui sint &

- b esse debeant Consiliarij^b dictorum Consulum^c, &
c teneantur^d requisiti comparere in qualibet cond
d gregatione per dominos facienda tempore eorum officij, & habeant emolumenta consueta.

A N N O T A T I O N E S.

- a Tredecim.] Quibus representantur homines huius Artis, sicut olim per Decuriones totus populus representabatur, l. municipes intelliguntur, ff. ad Municip. l. municipibus ff. de Condit. & demonstrat. Paris. conf. 71. num. 13. decis. 1 edem. 95. num. 3.

- b Consiliarij.] & meminerint isti consiliarij, quod tria destruunt universitates & collegia, non prudens neque digestum cohsilium, priuatum commodum, & latens odium, Alber. in l. i. C. de Iust. Cod. conf. facit cap. 1. de re iud. lib. 6. Martin. Laud. in tract. de Consil.

Princip.

Princip. q. 10. & debent esse liberi, & eorum consilia libere proferre, c. fundamentum de elect. Rol. conf. 12. num. 98. & 99. l. 3. vbi late quales debeant esse consiliarij principum, & plura cumulat Affiliatus super const. Regn. lib. 1. rub. 45. num. 53.

Consulum.] Non tamen consules tenentur sequi eorum consilia, quia est in ipsorum voluntate illos requirere, & adhuc si tene-rentur requirere, non tamen tenetur sequi, vt in simili habetur in c. licet extra de regul. Luc. de Pen. in l. omnes num. 51. C. de Decur. l. ii. Bursat. late conf. 90. num. 36. lib. 1. facit quod licet Pontifex te-neatur traetare ardua cum consilio Cardinalium, vt per Doct. in cap. 1. de Const. non tamen tenetur sequi eorum consilium, Menoc. consilio 122. num. 75. lib. 2. cum ibi citat.

Teneantur.] Quod verbum est præceptuum, & obseruantiam inducit, clem. exiui, vers. item ordo, de verb. signif. Paris. conf. 19. num. 132. lib. 2. Rol. consil. 70. num. 64. lib. 3. Non ergo poterunt ire extra ciuitatem, vel ruri commorari diutius sine licentia consulū ad hoc vt possint requiri & cōparere, vt de Decurionibus dicitur in l. ita demum C. vbi Decur. l. i. & ibi Bart. C. si Cur. ciuit. vel rus habet l. i. Bart. in l. si quis Decurio, & ibi Io. de Plat. C. de Decur. l. 10. Martin. Laud. in tractat. de consil. q. 24. Franc. Marc. q. Delfin. 726. num. 2. & 798. num. 2. part. 1.

De officio Assessoris. Cap. V.

A Tem statuimus, quod in Curia dictorum Consulum sit & esse debeat unus legum Doctor^a, qui sit & esse debeat Assessor & Consultor dictorum Consulum: cuius consilio dicti Consules uti valeant in causis, in quibus eis videbitur: cuius deputatio & electio, vocatis defensoribus Camerario & tredecim Consiliarijs, per mandat. Cu. Cap. dimissa copia de mense Decembr. anno quolibet fiat per dictos Consules defensores, Camerarium, & tredecim Consiliarios, aut per maiorem eorum partem: & quatenus vocati non accede-

rent, nec etiam maior pars eorum veniret, tunc pro
 alia die similiter vocentur: & similiter si non acce-
 derent ad numerum, ut dici possit maior pars, tunc
 iterum pro alia die vocentur: & coadunati, aut sit
 aut non sit maior pars, potestatem habeant, & de-
 beant prædictū Assessorem eligere & deputare per
 annum tantum, incipendum prima Ianuarij: &
 Consules in dicto mense Decembri anno quolibet,
 prædictis officialibus, sicut supra, vocatis, eo modo
b quo eligere debent, etiam confirmare ^b Assessorem
 existentem ad alium annum tantum possint. & sin-
 gulis sic annis: & non confirmando, ad electionem
 alterius modo præmisso deueniatur, qui etiam mo-
 do præmisso confirmari possit, & sic de singulis an-
 no quolibet: qui Assessor teneatur iura & iurisdi-
 ctiones dictæ Artis pro posse defendere, & tueri, ac
 singulis diebus iuridicis in curia Consulum reside-
 re, & in absentia ipsorum Consulum possit ius red-
 dere partibus litigantibus, & in litigiis facere om-
c nes actus ^c & processus vsque ad sententiam exclu-
d siue ^d, quos facere possent dicti Consules, quando
 præsentes essent: ita quod in dictorum Consulum
 absentia acta & processus facta coram eo valeant
 perinde ac si facta essent coram Consulibus præfa-
 tis: non obstantibus quod coram eo causæ huiusmo-
e di inchoatæ non essent: & pro suo salario ^e habere
f debeat id quod ei ordinatum ^f fuerit per Consules
 & ceteros officiales.

ANNOTATIONES.

- a Legum Doctor.] Videtur hoc idem requiri de Iure communi, quia l. i. ff. de off. assessor. requirit iuris studiosos & iuris peritos, qui hodie Doct. vulgo appellantur, immo qui non habet gradum non dicitur approbatus pro iurisperito. 2. si in aduocato exigitur priuilegium l. i. §. post hunc vers. & vt obiter ff. de orig. iur. quanto magis in Assessor, qui consilium iudicantibus dat, & dicitur munus publicum exercere, toto titulo & maxime l. vltim. ff. de off. Assessor.
- * In contrarium tamen est communis opinio, de qua Doct. in l. i. ff. eo. & præcipue Purp. num. 22. Bolognett. num. 13. ex eo quia Libertus potest esse Assessor, & Libertus non potest habere dignitatem l. i. C. ad leg. Viscell. & sic neque Doctoratum, cum sit dignitas, c. quanto extra de Magistr. Hinc in Regno admittuntur Assessores etiam non Doctores dummodo iurisperiti, Bolognett. in d. l. i. num. 13. Menoch. de Arbitr. cass. 253. Et periti secundum illas Constitutiones sunt qui studuerūt per quinque annos, Paris de Put. in tract. de Synd. in verb. potestas num. 70. Debet autem Assessor peritus esse illius iuris, super quo iudicandum est. Card. Zabar. in clem. 1. q. 11. de Iud. & ideo merus Legista non potest esse Assessor in causa mere canonica vel spirituali. Not. Archid. in c. pluraliter 16. q. 1. Not. in c. statutum 5. Assesorem de rescript. in 6. & ibi Gemin. Doc. in c. sciscitatus num. 13. extra eo. Albert. in tract. de agnosc. Assest. q. 10. num. 3. Io. Royas in tract. de Hæret. num. 386.
- b Etiam confirmare.] Quia eadem solemnitas requiritur in actu reficiendo quæ fuit adhibita in illo faciendo, glos. fin. inc. cum accessissent. vbi Canonistæ communiter, & post onines Felin. in col. pen. extra de Const. de quo vide Curt. in tract. de Feud. in 2. part. principali q. 1. num. 10. Sicut eadem solemnitas requiritur in ratificatione contractus, quæ fuit adhibita in eius celebratione, Innoc. in c. cum dilecti extra de empt. & vend. c. sine exceptione 12. q. 2. Brunnus in tract. de form. tt. de potent. & off. non ser. form. vers. prædicta conclusio, Salic. in l. mancipia C. de reb. alien. non alien. Calcan. consilio 57. num. 6. Menoch. consilio 31. num. 33. lib. 1. Rol. consilio 90. num. 50. lib. 1. Bertazzol. consil. ciuil. 1. num. 127. lib. 1. Nisi principale esset per se firmum glos. in c. Inuestitura in verb. Minor, vbi Affl. num. 54. vers. & sic Not. tit. per quos fiat Inuest. in vñib. Feud.
- c Omnes actus.] Quos forte de iure communi facere non posset vt est Contestatio litis, Admissio appellationis, §. vlt. Auth. vt defunct. seu fun. eorum, Pronuntiare libellum aptum vel ineptum, Bal. in Add. ad Specul. tit. de Assessor. §. officium in verb. Assessor glos. &

Bart.in l. i. vers. quæro numquid, & ibi Alex. ff. de off. Assessor. & similia.

d Exclusiue.} Assessores enim non iudicant, sed consulunt, l. consiliarios, C. de Assess. glof. in l. i. in f. ff. de Assess. Specul. in tit. de Assess. §. officium, lo. Petr. Surd. conf. 50. num. 38. l. i. Nisi causa esset eis delegata, Auth. ad hæc C. de Iud. Specul. d. loco vers. consilium Ciuitatis, Bart in l. præcipimus §. quod si à Iudice, C. Appel. Vellex municipalis daret illis maiorem autoritatem, l. prohibere §. plane ff quod vi aut clam, Bal. in l. i. num. 31. C. de ijs qui accus. poss. vel consuetudo l. i. ff. de lib. emancip. Paris. de Put. in tract. de Synd. in verb. Assessor num. 27. Hinc sententia formanda est in personaam consulum, Ias. in l. i. num. 16. ff. de off. Assess. & ante eum Bald. num. 31. Franc. Marc. q. 295. nnm. 2. tom. 2. Et quomodo sit formanda ponit, Specul. in tit. de except. §. verum vers. porro in Italia, & plura admonet Ang. consil. 250. Domina Liberina Bart. in tract. de Consil. hab. nu. 16. Pax Scala in tract. de consil. sap. lib. 3. c. 20. 11. & 22. Lucas Pæt. in sua prax. Capit. l. 3. cap. 10. nu. 6. & 7.

e Pro suo salario.} Quia spe præmiorum prouocandi sunt. l. i. C. de Assess. Quomodo autem & à quibus debeant habere salarium, est tex. in c. statutum §. Assessorem, de rescript. in 6. vide Bal. in l. imperatores, ff. de tutel. & ratioc. & late per Paris de Put. plures casus distinguentem in tract. de Syndicat. in ver. Potestas num. 23. latiss. Asin. in sua praxi iud. §. 25. cap. 29.

f Id quod ei ordinatum fuerit.} Ergo arbitrio consulum remissum est, qui consuetudinis, laboris, ac personæ rationem habere debent. Menoch. de Arbitr. iud. cas. 254. lo. Petr. Surd. conf. 66. num. 6. lib. 1. Staphil. de Grat. expect. num. 5. Brun. in tract. de Aug. conclus. 12. num. 4. Moderni Tudert. in tract. de locat. & conduct. q. 16. de Agr. mensoribus.

a De eodem allegato suspecto*. Cap. VI.

b Tem, quod nemini liceat Assessorem allegare suspectum post lapsum b' termini Statutarij ad probandum præfixi, sed ante & cum c iuramento c' principalis d', & non aliter e. aliter alle d gatio suspicionum sit nulla. in quo casu eligatur a c lius partibus non suspectus hoc modo, videlicet quod

quod citetur semel allegans ad dandum listam con
fidatorum & diffidatorum. data, & non concordes,
vel non data, imbus solentur per DD. Consules die
sequenti, parte citata, decem iuris periti, in quibus
nullus sit ex confidatis vel diffidatis: & sorte g vnu
s h extra habatur, qui nullo modo possit suspectus allega
gari, qui eandem habeat auctoritatem in causa, in
qua est deputatus, quam habet Assessor ordinarius.

A N N O T A T I O N E S.

a. De eodem allegato suspecto.] An suspectus quis sit eo quia in
alia causa pronunciauit contra recusantem; dic quod non, secun
dum Dec. inc. 1. num. 6. de Iud. vel melius dicas Arbitrarium, Me
noch. de Arbitr. caſ. 121. num. 7. Alciat. de præsumpt. Reg. 2. præ
sumpt. 11. Dec. ind. cap. 1. num. 6. in fin. Rip. num. 17. Cantucc. inter
decif. diuersi. Impr. tom. 2. decif. 2. num. 10. Quid, si iudex minatus
sit parti? Iuste recusabitur, Ias. in I. apertissimi num. 7. C. de Iud.
Aufr. in tract. de Recus. cauf. 40. num. 27. & cauf. 46. num. 30. Cæsar
de Grass. decif. 9; alias 4. de sent. num. 6. Quid, si pars recusans li
tem habeat vel habuerit cum Iudice? Poterit recusare, glos. in cap.
cum super, vbi Abb. num. 3. & Felin. num. 3. extra de off. deleg. Rot.
decif. 2. num. 11. tom. 2. diuersi. Impress. Barbat. conf. 80. col. 7. lib. 1.
Sic etiam potest recusari quia visus est alloqui ad aures aduersa
rii secrete pendente causa Specul. in titulo de Posit. 5. 7. vers. quid si
ponens, Rom. sing. 159. incip. quid si aduersarius. Nisi iudex reuelat
uerit statim parti quod sibi fuit dictum, Abb. in cap. causam & ibi
Add. in verb. Reculari extra de Iud. vel nisi Iud. habeat facultatem
procedendi de plano, Bar. in extra uag. ad reprim. in verb. sine stre
pitu in fin. decif. Pedem. 1. num. 11.

b. Post lapsum termini.] De quo infra cap. 24. Quia recusari de
bet iudex ante licem contestatam, I. apertissimi C. de iud. c. pasto
ralis extra de except. vbi glos. & Doct. communiter tenent, Couar.
pract. 99. cap. 26. Et ante alias exceptiones Bauer. sing. 35. in ver.
Recusatio num. 4. Bero. conf. 16. num. 15. Natta de communi con
ſil. 151. num. 1. lib. 1. Bursat. conf. 21. num. 29. l. 1. & contil. 165. nu
m. 2. lib. 3. Rot. decif. 2. num. 10. tom. 2. diuersi. Impress. Nisi cause su
spicionis essent de novo exortæ post licem contestatam, lo. Bapt.

Ferret.conf.66.num.4.& seq. lib.1.Io.Ferrer.in tract.de Appell.c.7.num.406.Bertazzol.conf.Civil.67.num.22.& 23.lib.1.Achil.decis.203.al.1.de except.num.2.& 3 Et esse de nouo exortas recusans suo iuramento probabit.c.pastor.extra de except.Rebuff.in com.tom.3.tit.de Recus.art.1.glos.6.Nisi manifeste appareat, vel quia post litem contestatam duxit in vxorem consanguineam partis,c.insinuante extra de off.deleg.Rot.decisio.vlt.de rescript.in Nou.vel aliqua votum propalauit suum,Cæsar de Grassi.decis.93.alias 4.de sent.num.4.

Et si vis recusare Iudicem ratione incompetentiæ,poteris etiā post litem contestatā,immo datur hoc à Doct.pro cautela,Grat.conf.138,num.10.lib.2.Additio.ad Lanfranc.in cap.quoniam contra num.106.l.A.de probat. An autem processus per Iudicem recusatum factus sit nullus,magna est quæstio,de qua vide Lancelott.de attent.post recus.cap.6.per totum,& maxime nu.48.Rot.decis.2.tom.2.diuers.Impress.& ideo ob varias opiniones Rot.Rom.seruat,vt valeat processus nisi fuerit appellatum,Achill.decis.203.alias prima de except.in impr.Rot.d.decis.2. Si vis tene re quod sit nullus,vt communiter tenent Doct.Dicas quod nihilo minus possit per Iudicem recusationis confirmari,Franch.in Ad dit.ad Ioan.Monach.in cap.iudex,num.3.vbi dicit Communem,de offic.deleg.lib.6.Alexan.conf.67.l.6.Villalob.opin.156.Quod intellige parte non opponente de nullitate,Veral.decis.264.l.2.

c. Iuramento.] Quod est etiam de iure ciuili,glos.in §,& quid,in verbo artificis,Auth.de Trient.& semiss.Anchar.conf.264.Lan franc.in tract.de Recus.in princip.num.5,Rol.conf.31,num.25.& conf.19.num.14.lib.3,Rot.decis.2.tom.3.diuers.Impress.num.5.secūs de iure Canonico,quo causa recusationis exprimenda & probanda est,c.cum specialis & c.cum requiris de appell.Balb.decis.236.Bero.conf.16.num.2.l.3.cum omnib.præcitat.

d. Principalis.] Quia procurator non potest recusare nisi habeat speciale mandatum.l.non solum,§.fin.ff.de Procur.Bart,in l.si procurator ,ff.de condit.indeb.Rebuff.in d.tract.de Recus.art.1.glos.1.Lancellot.loco d.num.5.Quid si procurator promittat de rato,& petat dilationem ad certiorandum principalē & speciale mandatum? Dic quod Iudex debet supersedere,per ea quæ ponit Rebuff.d.loco,num.5.Lancellot.d.loco,num.5.& 46.Et quod etiam procurator possit sine speciali mandato Iudicē recusare,vbi principalis est absens,videtur dici posse ex ijs,quæ in simili ponit Aym.conf.12.num.4.cum antecedentibus.

e. Et non aliter.] Hæc verba important formam,Tiraq.de Re tract.

- conuent. 9. 4. glos. 7. num. 14. cu[m] ibi citat. quib. addo Bertazzol. cons. crim. 15. num. 6. l. 1. vbi quod nec recipiunt modificationem aut interpretationem separata[m] à verbis, Aym. cons. 10. num. 43. Rol. cons. 61. num. 17. l. 1. vbi tamen declarat. num. 57. idem cons. 58. num. 48. & cons. 59. num. 11. lib. 3.
- f Listam confidatorum.] Non tamen arctatur Index ad eligen-
dum de confidatis: sed satis est, quod nō eligat de suspectis, Franch.
in c. cum speciali col. 7. vers. 16. quæritur de Appell. Capic. dec. 138.
num. 8.
- g Et sorte.] Idem procedendi modus datur à Stat. Vrb. super quo
vide Luc. Pet. 1. 5. c. 10. nu. 4. Et etiam a iure communi approbatum
est sortis indicium ad tollendas discordias, l. si duob. C. com. deleg.
l. si qui sunt, ff. fam. ercisc. l. sed cum ab eo, ff. de Iud. c. fors. 6. q. 1. Io.
And. in c. licet causam extra de prob. Et an in omnib. casib[us], & in
quibus licitum sit vti sorte, vide Felin. in c. cap. S. Crucis, nu. 21. ex-
tra de rescr. Tiraq. latiss. in tract. de Iur. primog. q. 17. opin. 1. Iaco-
bat. in tract. de Concil. ar. 1. à nu. 243. vsq; ad 274. Menoch. de Arb.
Iud. cas. 442. num. 10. & 11. & in tract. retin. remed. 3. num. 746. vbi
quid in beneficialibus.
- h Allegari.] Quemadmodum nec appellatur à sententia lata per
sortes. Bal. in l. fin. 8. si duobus in 1. col. vers. sed numquid potest ap-
pellari. C. com. deleg. Corn. cons. 143. ad fi. l. 4. Cott. Memor. Incip.
sortis adjudicatio, cum alijs per Tiraq. in d. tract. de Iur. primog.
q. 17. opin. 1. nu. 95. Nec petitur restitutio in integrum. Bart. in l.
ait prætor, s. plane, ff. de Minor. Tiraq. cum ibi citat. d. loco, vbi de-
clarat nisi lesio esset valde enormis, & potest Statutum prohibere
recusationem, vt consuluit Rom. de Statuto Senen. cons. 224. nu. 7,

De Notario. Cap. VII.

Non, quod Consules, vocatis dictis qua-
tuor defensoribus, Camerario & trede-
cim Consiliarijs, anno quolibet de mense
Decemb. per mand. Cu. Cap. dimissa copia per eos-
dem Consules defensores, Camerarium, & tredecim
Consiliarios, vel per maiore eorum partem: & qua-
tenus votati non accederent, nec etiam maior pars
eorum

- eorum veniret, tunc pro alia die similiter vocentur: & similiter si non accederent ad numerum, ut maior pars dici posset, tunc iterum pro alia die simil modo, quo supra, vocentur: & coadunati, aut sit, aut non sit maior pars, deuenire possint ad confirmatio nem Notarij in Consulatu existētis per annum tantum, incipiendum prima Ianuarij, & sic annis singulis confirmare valeant: & non confirmando, ad electionem alterius Notarij modo præmisso deueniatur: qui etiam modo præmisso confirmari possit, & valeat recipere pro suis scripturis à partibus liti-
- a gantibus, prout in tabula taxationis mercedū^a Notarij appareat: & habeat emolumenta consueta. pos-
 - b sit etiam dictus Notarius in casu necessitatis^b alium Notarium idoneum in suum locum substituere, vel coadiutorē retinere, & de voluntate tamen Consulū, qui pro tempore fuerint in dicta Arte: de qua voluntate apparere debeat in scriptis. alioquin ipse
 - c Notarius priuatus^c intelligatur, & processus nihilominus coram eo facti sint validi: & finito eius officio scripturas teneatur Notario successori in Consulatu consignare: qui etiam Notarius, aut substitutus, vel coadiutor, in absentia Consulū, Assessoris, & Camerarij, in omnibus ac quibuscumque causis acta, iura, & probationes recipere, ac processus, & omnes iudiciarios actus facere possit, quæ dicti Consules facere possent, si personaliter interessent,
 - d usque tamen ad sententiam exclusiue^d, & perinde valcent ac si facta forent per dictos Consules, & co-

ram eis: non obstantibus quod dictæ causæ sint co-
ram dictis Consulibus, seu eorum aliquo inchoatæ.

ANNOTATIONES.

- a** Taxationis mercedum.] Ultra quam taxam nihil a partib. etiā sponte dantibus recipere debet, c. exigit de Censib. lib. 6. clem. no-
lentes extra de Hæret. facit tex. in c. Statutum, §. A slessorem, de re-
script. in 6. Ias. in l. 1. num. 8. C. de leg. Paris de Put. in tract. de Syndic. in verb. Consiliarij in principio. Remig. in tract. de Charit. sub
fid. q. 61. num. 14. vbi de medicis habentib. publica salaria, quod ni-
hil a priuatis recipient, Bero. cons. 29. num. 18. lib. 2. Licet aliquā-
do conniuendum sit ob facti & laboris magnitudinem, Pauin. in
tract. de visit. q. 4. 2. part. num. 29. Rodoan. in tract. de Simon. part.
2. cap. 25. num. 5. Quid si in taxa nihil fuit positum de pauperibus
an illis teneatur Notarius confitere gratis scripturas. Dic quod
sic, l. tam clementis, in fin. cum glos. C. de Episcop. & cler. Rom. in l.
si vero, §. de viro, ff. solut. matrim. in Fall. 46. Alex. in l. argentarij in
fin. princip. ff. de Eden. Couar. Praet. 99. cap. 6. num. 4. & seq. Cassan.
in Consuet. Burg. rub. 6. § 6. col. mihi 875. num. 4. Rol. cons. 87. num.
3. & seqq. lib. 2. Neuizan. cons. 44. num. 13. Rot. decis. 103. Incip. Ro-
ta mandauit in Antiq. Asin. in tract. de Execut. §. 3. cap. 95. Quod
tamen male seruant Notarij, Ias. in §. tripli, col. penult. Inst. de Act.
quia sunt nimis voraces, & excoriatores pauperū, l. 1. C. de Num.
actuar. l. 1. Bart. in l. omnes populi. ff. de Iust. & Iur. Rol. d. consil.
87. num. 3. & seq. lib. 2. Quanto autem tempore præscribatur sala-
rium Notario debitum, vide Rebuff. in com. et. de salar. gl. 11. tom.
2. Et quod si pars non soluat mercedem possit Notarius retinere
scripturam, dicit Bart. in l. argentarius in principio, ff. de Edend.
Et quod competit illi etiam actio locati pro sua mercede, idem
Bart. in l. 1. §. Iudicis. ff. de var. & extraord. crim. Rodoan. in tract.
Simon. part. 2. cap. 25. num. 3. Quid autem si merces non sit taxa-
ta aut dubitetur circa taxam, dic quod relinquitur arbitrio Iudi-
cis, Bal. in l. fin. col. 8. ff. de Edend. faciunt quæ scripsi infr. de salario
Alesforis, cap. 5. in fin.
- b** In casu necessitatis.] Puta ob infirmitatem, vt lib. 3. Stat. Vrb.
cap. 3. vel aliam iustam causam, de qua inf. cap. 17. Qua stante, li-
cet etiam de iure communi substituere, Bart. in l. 1. ff. de off. Con-
sul. Socin. cons. 24. num. 25. lib. 1. Alex. cons. 129. numer. 4. & 5. lib. 1.
Aym. cons. 174. num. 13. latiss. Ant. Gabriel concl. 3. de præsumpt.

num. 36. Affl. decis. 6. num. 2. & ibi late Vrsil. Asin. in tract. de execut. §. 2. cap. 28. num. 3. Rim. Jun. cons. 550. nu. 8. lib. 5. Immo etiam non subsistente aliqua causa Notarij passim exercent per substitutos, subscriptentes tamen se scripturis & instrumentis, Specul. in tit. de Instr. edit. §. Instrumentum, num. 16. Felin. in c. inter dilectos, de fid. instr. Dec. cons. 447. num. 10. Purpur. cons. 121. num. 12. Licet aliqui hoc ex priuilegio habeant, de quib. Affl. in Confl. Regn. tit. de Ferijs, num. 38. vers. & ego. Debet autem Notarius apponere in subscriptione quod exemplum concordat cum originali Card. & Imol. in c. fin. extra de off. deleg. Alexan. cons. 129. num. 5. lib. 1. Ma- scard. de Probat. conclus. 71. num. 43. tom. 2. vbi de hoc stylo. An autem in casu Absentiæ possit Notarius substituere, dic quod non, sed Iudex alium Notarium eligere debet, l. 1. C. de Sport. Bal. in l. Imperator num. 7. vers. sed numquid ff. de Stat. hom. & ideo Statutum hoc mandat eligi cum licentia consulum.

c Priuatus intelligatur.] Idest officio quod exercet, vt melius declaratur cap. seq. Non autem Notariatu, quia priuatus officio particulari, non prohibetur alia facere extra illud officium exercere, Affl. in c. imperiale, num. 44. de Prohib. Feud. alien. & de Notario priuato ab officio magistri actorum quod nihilominus possit instrumenta confidere, Asin. in sua prax. §. 14. cap. 5. secus si es- set condemnatus pro aliquo delicto circa exercitium commisso, vt de falso, quia in nihilo poterit officium exercere, Bart. in l. si ali- quod C. de suscep. lib. 10. Licet aliqui velint ultra condemnatio- nem requiri etiam exauktorationem alias quod possit exercere, Odofr. in l. si quis ex argentarijs, § cogetur ad fin. ff. de Edend. Spe- cul. in tit. de Instr. Edit. §. restat. num. 33. Nell. in tract. de Bannit. p. 1. . . temp. q. 5 i. prope fin. Foller. in pract. crim. in verbo Banniatur, num. 39. fol. mihi 73. quorum opinio est contra communem, de qua Clar. cum ibi cit. in §. fin. q. 73. vers. Notarius condemnatus, & fuit reprobata per Rot. Rom. vt appareat decis. 769. tom. 1. diuers. Im- press.

d Exclusue.] Quia non potest idem esse Notarius & Iud. x, cum duplii officio quem fungi sit prohibitum, cap. quoniam contra extra de probat. vbi Felin. num. 44. & 85. glos. in c. 3. eod. tir. de probat. Innoc. & alij in c. cum a nobis, extra de Test. Bar. in l. lubemus, §. sane, C. de sacros. eccles. & in l. 2. ff. de Stipul. seruor. Nisi aliud Statuto vel consuetudine permittatur, vt contingit in oppidis, & villis, vbi ob defectum aliorum Notariorum, Potestates, & Vicarij iudicant super actis ab ipsis scriptis, vt in Comitatu Florentiæ, & passim in Statu Ecclesiastico, Bart. in l. lubemus, §. sane, num. 14. cū

seqq. C. de Sacros. Eccles. & ibi Salicet. num. i. Castr. nu. 10. Bellam.
in c. a nobis, num. ii. extra de test. Mathesil. Not. i. vbi late, Add. Be-
ro. in c. ex litteris, num. 54. & seq. extra de probat. Afin. in sua prax.
vbi plures cumulat. §. 14. cap. 19.

*De officio Notarij in ordinandis, custodiendis, relin-
quendis, & transumptandis scripturis.*

Cap. V I I I.

Nem volumus, & ordinamus, quod quilibet Notarius, qui in dicto Consulatu officium exercuerit, teneatur anno quolibet quatuor libros facere & retinere. vnum, in quo acta iudicaria singulo die, prout fiēt, & iuxta antiquum morem conscribat: alium, in quo scribat & annotet instrumenta omnia, de quibus rogatus fuerit inter homines dictæ Artis, huiusmodi Artis, seu rerum spectantium ad Artem occasione, & de rebus pertinentibus ad Artem: tertium, in quo annotet introitum dicti Consulatus iuxta annotationem fiendam per Camerarium, quē librum R in contrum appellant: quartum, in quo annotet omnes condemnationes pœnarum fiendas cum nomine cōdemnati, quantitate pœnæ, & die condemnationis, ut exinde sciat Camerarius quid sibi agendum remaneat, & à quo exigere teneatur. Qui omnes libri vna cum ceteris scripturis perpetuo remaneant & remanere debeant in Consulatu in Archiuio^a seu Armario construendo: & successive de Notario ad Notarium mediante inuentario trāseant & con-

signentur. Qui vero Notarius contrafecerit, perpetuo sit infamis, & ab officio omnino repellatur, & nihilominus scutorum quinquaginta, Cameræ Consulatus applicādorum, pœna mulctetur. Quod si quando contigerit, Notarium, qui de aliquo fuerit instrumento modo prædicto rogatus, officio vel vita functum esse, possit Notarius in illius locum subrogatus instrumentum à præcessore, vel prædecessore rogatum reassumere, extendere, publicare, & transumptare^b, perinde ac si ille, qui de eo rogatus fuit, potuisset, & quēadmodum Notarij perpetuorum officiorum Auditorum Cameræ, & Vicarij Vrbis facere consueuerunt: non obstantibus Statutis Vrbis^c, ac quibusvis in contrarium facientibus.

ANNOTATIONES.

- 2 In Archiuio.] Quod dictum est ab Arca, quia in eo tamquam arca scripture publicæ ad custodiam reponuntur, l. moris, s. non numquam, ff. de pœn. s. 1. & ibi glo. in Auth. de defens. ciuit. Alber. in suo Dictionario, in verbo Archiuus. & ideo maior fides scripturis in eo repertis adhibetur, l. si fundū. s. quoties, ff. de Iur. Fisci, Auth. ad hæc, C. de fid. Instr. Rom. cons. 165. & 260. num. 3. & 19. ante fin. Dec. cons. 146. numer. 10. Aym. de Antiq. temp. part. 1. num. 104. & cons. 274. num. 6. Ant. Gabriel. cum ibi citat tit. de probat. concl. 5. vbi ampliat, & limitat pluribus modis. Rim. Iun. cons. 23. num. 161. & seqq. l. 1. & 219. num. 23. lib. 2. Si tamen tria concurrant, de quibus Felin. in c. audientiam col. 4. vbi latiss. de hac materia facit 10. concl. a num. 10. vsque ad 17. extra de præscript. quod Archiuio sit præpositus officialis publicus, quod scriptura sit inter publicas reposita, & quod ex consuetudine faciat fidem, de quibus etiam Socin. cons. 148. col. 2. lib. 2. Dec. cons. 458. num. 5. Franc. Marc. q. Delfin. 798. tom. 1. Mascard. de probat. concl. 711. exemplum, lib. 2. Dec. cons. 24. num. 48. lib. 1. Bertazzol. cons. ciuil. 1. num. 79. & seq. lib. 1.

Anchar. Reg. q. 49. num. 5. An autem scripturæ ex archivio desum
ptæ faciant plenam fidem etiam extra territorium, dic quod non,
Gabriel, cum ibi citat. d. concl. 5. de probat. quibus Addo Franc.
Marc. q. Delfin. 334. num. 2. lib. 2. Decian. cons. 24. num. 49. lib. 1. Ber-
tazzol. d. consilio ciuil. 1. num. 82. lib. 1. Quicquid dixerit Bal. in rub.
C. de fid. Instr. col. fin. quod probent inter ciuitates confœderatas,
& sub eodem principe, cuius dictum reprobatum tuit a Rot. vt per
Verall. decis. 42. num. 2. par. 1.

- b Transumptare.] Quid sit seruandum in transumptandis scri-
pturis & alia plura ad materiam ponit adeo late, & copiose, Masc.
de prob. conclu. 71. vt nihil addi fere possit, ideo vbi casus occur-
ret ad eum te remitto.
- c Statutis Vrbis.] De quo cap. 36. lib. 1. vbi habetur forma, & mo-
dustransumptandi, & potest hoc nostrum Statutū derogare Sta-
tutis Vrbis ob confirmationem Papæ, quo calu Papale dicitur,
Rol. cons. 86. num. 29. lib. 1. Cephal. cons. 601. num. 32. lib. 4. Rim.
Iun. cons. 548. num. 40. lib. 5.

a *De Camerario ludorum Agonis², & Testaciæ.*
Cap. I X.

Item, quod illi Consules, qui fuerint in Carnispriuio, teneātur & debeāt in prin-
cipio eorum officij nomina ipsorum in qua-
tuor paruis chartulis describi facere, &
clausis in bussula, seu marsupio forte vnum extrahi,
qui sit & esse debeat Camerarius ludorum Agonis,
& Testaciæ per annum, secundum formam Statuto-
rum Vrbis. Qui Camerarius dictorum Consulum
teneatur, & debeat illos decem florenos, quos rece-
perit, secundum formam dictorum Statutorum in-
fra decem dies immediate sequentes Camerario
dictæ Artis, qui tunc temporis fuerit, effectualiter
assignare ad poenam dupli dictæ quātitatis, in quo
duplo

duplo debeat per defensores, finito eius officio, sententialiter condemnari, & nihilominus non audiatur in aliquo, si voluerit in dicta Curia reclamare: & si audiretur, processus in eius fauorem facti & faciendi sint ipso iure nulli, & quandocumque coram quocumque Iudice dici possit de nullitate, & non possint revalidari nisi soluto dicto duplo: & veterius habere debeat emolumenta consueta.

ANNOTATIONES.

- Ludorum Agonis.] Possent multa dici de itis ludis, qui sicut alios nobilitate, ita etiam splendore, & impensis præstabant, sed habes lib. 3. Statut. Vrb. cap. 87. 88. 89. & 90. reliqua colliges ex picturis in Capitolio expressis. Historias enim recensere instituti nostri non est.

Quod electi ad officium teneantur illud exercere.

Cap. X.

- E** Tem quod omnes, & singuli homines dictæ Artis, qui fuerint ad aliquod officium Artis huiusmodi deputati, aut electi, tenentur & debeant ipsum officium acceptare^a, & actualiter per totum tempus exercere. Contra factientes vero non audiantur^b per annum^c, si volunt in dicta Curia contra aliquem agere: & si audirentur, processus in eorum fauorem facti, & facie di sint ipso iure nulli, & quandocumque coram quocumque Iudice dici possit de nullitate, & nihilominus ab aliis conueniri possint^d.

ANNOTATIONES.

- a Officium acceptare.] Licet beneficium non conferatur in inuitum, l.nemo inuitus, & l.inuito, ff.de reg. iur. fallit tamen fauore publico, quia electi ad officia coguntur illa acceptare. l.hi qui ad ciuilia, C.de appell.l.numerum. s.defensores, ff.de mun.& hon.l.nullus, &l.vacuatis, C.de decur.lib. 10.l.1.C. qui pro sua iurisd. Cagnol. in d.l.nemo, & in d.l.inuito, num. 3. Franc. Marc.q.750. tom. 1. Rom. sing. 185. Viu. Nouiss. decis. Neap. 144.lib. 1. Immo recusantes carceribus acceptare compelluntur, glos. in l.præles, & ibi Bart. C.de suspct.tutor. extrahendo illos ex proprijs dominibus, ex palatiis principum.l.ex omnibus, & ibi Bart. C. de decur. lib. 10. & etiam Luc. de Pen. in principio, ponuntur in banno, d.l.2. vbi Bald. C. de susp. tut. Priuantur omnibus bonis quæ dantur possidenda subrogato ju eius locum,l.magistratum, C.de decur.l.10. Franc. Nicont. in repet. C. quoniam contra, num. 389. extra de probat. & aliis pœnis coercentur, de quibus Luc. de Pen. in d.l.ex omnibus. Nisi forte tales electi appellant, Specul. in tit. de Appell. Castr. in l.dotem, num. 4. ff. solut. matrim. & ita iudicatum in Regia Auditoria Apuliae, testatur Viu. decis. Neap. 144. num. 2. lib. 1. Vel dicarent de nullitate electionis, quod non sit facta à maiori parte collegij, l. quod maior, ff.ad municip.not. in cap. quia propter, extra de elec. & in cap. 1. de ijs, quæ fiunt à maior. par. cap. Vel haberent iustā causam recusandi, d.l.hi qui ad ciuilia, cum præcit. & dicam infra cap. 18. & de iustis causis recusandi est Statu. Vrb. lib. 3. cap. 38.
- b Non audiuntur.] Quia ita mādat Statutum: securus tamen est de iure, quia hac de causa, nulla datur exceptio, Castr. in l.neminem, C.ex quibus caus.infam.irrog.
- c Per annum.] non enim potest denegari audiētia in perpetuum, sed ad tempus, Bald. in l. 1. s. fin. in lect. antiq ff. si quis, iusd. non obtemp. quis enim hoc modo priuaretur iure suo, Alexand. in l. 1. s. in operis, num. 3. ff. de oper. nou. nunciat. Et quando à lege, vel Statuto denegatur alicui audientia Processus ad eius fauorem facti, & omnia acta sunt nulla, cap. qui iubente, iuncta glos. 11. q. 3. l. sed & si per prætorem, s. actio, ff. ex quibus caus. maior. & est Communis opinio, de qua Alexan. & Imol. in l. 1. s. sublata. ff. ad Trebel. Alexan. conf. 37. viso, col. 1. & conf. 81. ponderatis, lib. 2. cum aliis, per Vant. in tract. de null. ex defect. inhab. num. 53. vbi ampliat etiam, si non fuerit additum Decretum irritans, Adde Ruin. in cōsi. 49. nu. 7. lib. 4. vbi quod nec in iudicio fauorabili quis potest au-
- diri

diri, sequitur Rim. Iun. conf. 228. num. 17. lib. 2. Cephal. conf. 223. num. 10. & 11. lib. 2. vbi ponit casum, in quo prohibita audiētia, valet nihilominus processus.

d Conueniri,] poterunt tamen, si conueniātur, se defendere, quia audientia fuit denegata ad effectum agendi, Alexan. in l. de pupillis, §. fin. per totum, & maxime, num. 14. & seq. ff. de oper. nou. nunc. facit l. si pupillus, in ver. defendere, ff. de priuileg. cred.

Quod officium Consulum sit insolidum.

Cap. X I.

a **I** Tem, quod officium Consulum dictæ Artis, sit,
b & esse debeat insolidum^a: & in causa, quæ inchoata^b esset coram uno ex dictis Consulibus, omnes alij procedere possint: ac si coram omnibus ipsa causa fuerit inchoata, quilibet ipsorum Consulum possit procedere usque ad sententiam, nec propterea possit ab aliquo retractari, verum quod in prolatione sententiæ saltē duo ex Consulibus dictæ Artis debeant esse præsentes.

A N N O T A T I O N E S.

a Insolidum.] Quia officium Consulatus est auctoritate, & utilitate publicum, l. i. & ibi Bart. ff. de off. Conf. & ideo tenentur insolidum, l. imperator, ff. ad Muncip. l. magistratus, ff. de Mag. conuen. Boer. dec. 310. Ronchegall. in l. eandem rem, num. 210. ff. de duob. reis, licet inter ipsos habeant beneficium diuisionis, si pro aliqua pena conueniantur, l. in contra & ibi s, vbi Bart. C. de Iur. Fisci, lib. 10. idem Bart. in l. si multi, ff. de publ. Boer. decis. 60. nu. 1. Ronchegall. d. loco. num. 211. & 212. Secus in officijs auctoritate, & utilitate priuatis, vt in procuratoribus qui non censentur insolidum dati, c. si duo de procur. lib. 6. c. iniuste, & c. petitio extra eodem, Socin. conf. 11. in princip. lib. 1. Ronchegall. in d. l. eandem, num. 236. Vnde factum ab uno tantum est nullum, Paul. decis. 104. aliter 105. in fin. Etiam si constituti essent cum clausula cum libera, Paul. dict. dec,

decis. 104. Gomez lib. 1. decis. 29. Put. lib. 1. decis. 72. Aret. cons. 66.
 col. 5. & in l. eadem col. pen. vers. tu autem aduerte, ff. de duob. reis.
 Quicquid in contrarium voluerit Bal. in rub. C. de exercit. act. nu.
 13. quem sequitur Franch. in c. si duo de Procur. lib. 6. Nisi tamen
 in fine mandati adesset clausula, per eos vel eorum alterum, cum
 promissione de rato, Put. dec. 7. de Procur. & lib. 3. decis. 98. Achil.
 decis. 242. quæ est prima sub titulo de Procur. aliter decis. 61. in
 Impress. num. 1. Vel essent constituti diuersis temporibus cù clau-
 sula non reuocando, Bal. in d. rub. C. de exercit. act. num. 13. in fin.
 sequitur Aret. in d. l. eandem, col. mihi penult. in princip. vers. aut
 vñus creatur post alium. vel alia concurrerent, de quibus late per
 Dec. post Abb. in c. prudentiam num. 15. de off. deleg.

b Inchoata.] De Iure communi aliud est, quia causa cœpta coram
 uno consule non potest ab alio expediri, l. vnica, & ibi Bar. ff. de off.
 Consul. nisi subsistente iusta causa, vel impedimento, Stracch. de
 Mercat. in 2. particul. ultim. part. principalis, num. 2. 3. & 4.

De suspicione Consulum. Cap. XII.

Stem, ad ealumnias amputandas, & vt ci-
 tius lites & iurgia terminentur, statui-
 mus, quod ad allegandum omnes Consu-
 les suspectos nullus de cetero admittatur: sed si
 quis in principio litis, aut tempore debito ex ali-
 qua rationabili causa aliquem ex Consulibus su-
 spectum habuerit, tunc duos tantum Consules, &
 non ultra, suspectos allegare possit, etiam si interim
 pendente lite noui Consules extrahātur: duos enim
 ex quatuor Iudicibus, tam breui tempore duratu-
 ros, suspectos allegare posse satis est.

ANNOTATIONES.

a Omnes Consules.] Sic etiam de iure communni non potest to-
 tum collegium, vel consilium recusari, Alb. in l. apertissimi, colum.
 fin. C. de Iud. & in parte Stat. q. 105. Abb. in c. 1. col. 4. & ibi Dec. nu.
 15. ex. de Iud. & esse magis communem opinionē testatur, V. in

suis com. opin. in verb. suspecti Iudices, Mascard. in tract. de prob. concl. 943. num. 32. vbi ponit ad partes, lib. 2. Contrarium videtur probari, in c. licet suspecto, extra de for. comp. tenet Franch. in c. cum speciali, & o. q. extra de App. Felin. in c. 1. nu. 15. extra de Iud. Paris. cons. 31 num. 49. lib. 1. Rol. cons. 19. per totum, lib. 3. Decian. ** cons. 26. num. 15. vbi de magis communi opinione, lib. 1. Rim. Iun. cons. 780. num. 78. lib. 7. Ioseph. Ludo. dec. Perus. 108. num. 5. Distinguendo concorda, vt prima opinio procedat, quando aliqui tantum de collegio sunt suspecti, quia ratione illorum non potest totum recusari, & ita loquitur Doct. Citat. 2. opinio procedat in casu, in quo manifeste apparet de causa suspicionis omnes tangente, vt quia recusantur in causa ecclesiastica ob ignorantiam Canonicū, vt in casu decis. Capic. 138. n. 7. & in cas. Decian. cons. 26. & ita distinguit Bero. cons. 16. n. 7. & 26. lib. 3. Pro quo vide Surd. in cons. 47. n. 1. 1. Bursat. cons. 265. n. 18. l. 3. An autem allegato suspecto capite collegij possint alij de d. collegio procedere, vide Bero. d. cons. 16. nu. 22. lib. 3. Rol. d. cons. 19. nu. 12. lib. 3. Lancell. de Att. post recus. c. 6. nu. 41. Rim. Iun. cons. 780. nu. 78. lib. 7. Mascar. de prob. concl. 943. nu. 33. lib. 2. Posset tamen dici, quod isti Consules, qui habent officium in solidum, uno recusato, possint procedere, vt in simili dicit Achill. dec. 204. aliter 2. de except.

De iuramento officialium^a. Cap. XIII.

 Tem, quod Notarius dictæ Artis teneatur Consulibus, Consiliarijs, Camerario, Assessori, & Defensoribus per mand. Cur. Cap. dimissa copia notificare eorum officium, & primam diem, qua illud incipient, in qua die omnes officiales prædicti cōparere in Consulatu debeant: &, quid agere debeant, à dicto Notario certiores fiant: & de illud bene ac legaliter, omnibus semotis passionibus, exercendo, Consules, Camerarius, & Assessor in manibus dictorū Defensorum, & Defensores in manibus Consulū iurare teneantur: & omnes Consules, vel saltem duo ipsorum singulis diebus

bus iuridicis hora causarum in Curia dictæ Artis
 b personaliter residere teneantur : ita quod volentes
 c in ipsa Curia litigare , congruam ab eis audientiā
 habere possint,& eorum causas expedire.

A N N O T A T I O N E S .

- a De Iuramento Officialium.] Quod etiam de Iure cōmuni præstandum est. c. veniens extra de iure iur. §. quia vero multæ Auth. de Iud. Boer. in tract. de Custod. Clau. num. 53. Franc. Marc. q. Delfin. 264. num. 1. tom. 1. & de hoc iuramento , & alijs vide latissime Afin. in tract. de execut. 9. 8. per totum . & Not. quia aliud est, iurare se seruaturum statuta ; aliud vero, contenta in Statutis. 1. enim casu, si reuocentur Statuta, liberatur quis à Iuramento: secus autem in 2. casu, Bal. in Prælud. Feud. col. 5. vers. item nos dicimus. Dec. in c. cum venerabilis, num. 23. extra de except. Decian. cons. 29. num. 83. lib. 2. & conf. 30. num. 27. lib. 1. Sed, quare in hoc Stat. nulla fit mentio de iuramento Notarij? Quia Notarius iurat in principio Notariatus, glos. solemnis, in l. quædam, §. nummularios, ff. de Eden. Bal. post glos. in c. præterea, vbi etiam Felin. expresse, col. 1. extra de Test. cog. Prout de Not. Visitationum dicit Pauin. in tract. de visit. q. 4. 2. part. Licet aliud sit in Notario Inquisitio- nis, qui non obstante 1. iuramento tenetur iterum iurare tantum negotiorum fideliter exercere. clem. 1. §. porro coram, vers. & quia, vbi glos. in verb. Iurabunt, & ibi Anch. & Imol. extra de Hæret. Ni col. Arelat. in tract. de Hæret. not. 36. num. 2.
- b Residere.] Quod est de Iure, & mandat hoc etiam Stat. Vrb. lib. 3. cap. 33. de off. per subst. non exerc. vnde putarem non residen tem personaliter posse emolumentis priuari, vt habetur in d. Stat. de quo vide Corn. cons. 157. num. 4. & 8. lib. 4.
- c Audientiam.] Legant Iudices Affl. super Const. Baiulos lib. 1. rub. 73. num. 1. & seqq. & agnoscent eorum debitum.

a De officialibus syndicandis^a. Cap. X I I I I .

Tē statuimus, quod omnes Defensores, vel
 saltem duo eorum teneantur & debeant
 Artis huiusmodi Consules, Camerarium,

Assessorem, Notarium, & Camerarium Iudorum
 Agonis, & Testaciæ de gestis & administratis per
 b eos infra mensem^b futurum post finitum eorum offici-
 um syndicare, & illos aut absoluere, aut condem-
 nare. Quibus Defensoribus Camerarius Artis pro-
 tempore existens teneatur intimare, quando & qua-
 les officiales eorum officium finierunt, infra decem
 dies, & contra eos coram dictis Defensoribus pro-
 cedere usque ad sententiam inclusiue, sub poena vi-
 gintiquinque scutorum, Camerae Artis applicando-
 rum, post dictos decem dies per Consules irremissi-
 biliter ab ipso Camerario exigendorum. Et nihilo-
 minus Notarius in locum dicti Camerarij contra-
 facientis teneatur contra dictos officiales coram di-
 ctis Defensoribus ad syndicatum usque ad senten-
 tiā inclusiue procedere, sub eadem poena, exigen-
 da ut supra: & Defensores, vocata congregatiōne,
 quæ aut se congregauerit, aut non, omnino senten-
 ciam in Consulatu publice^c ferre teneantur.

ANNOTATIONES.

- a De Officialibus Syndicandis. I An Princeps possit remittere
 officiali Syndicatum, dic, quod non, quia est de iure diuino, Castr.
 per illum tex. in l. mancipia, C. deser. fug. Paris. de Synd. in princip.
 num. 5. Quod tamen de consuetudine non seruatur, ut dicit Afl.
 super Const. Regn. lib. 3. rub. 27. num. 26. & maxime in hoc Tribu-
 nali, vbi potius ex prauo abusu, quam consuetudine remissus est.
 Si tamen Princeps remittat Syndicatum cum clausula non obstan-
 te, non censebitur remissa Syndicatio de Barattarijs, & illicite ex
 tortis, l. si seruus in fin. & hoc ibi tenet Bal. de leg. 1. Bar. in l. si quis
 rationes, ff. de lib. leg. Afl. super Const. Regn. lib. 1. rub. 93. num. 4.
 & l. 3. rub. 27. nu. 26. vbi quod bene potest Princeps abbreviare te-
 pus à Statuto præfixum, quod est indubitatum. An autem Syndi-
 cari

cari debeat qui communiter ab omnibus laudatur, dic quod non
 Bal. in l. cum testamento, C. de Testam. refert Catald. de Boncōp.
 in tract. de Synd. nu. 132. Idem puto de eo, qui maximam, vel emi-
 nentem dignitatem adeptus est, argumento eorum, quæ haben-
 tur in l. 1. post med. ff. de off. Præt. c. super litteris extra de rescript.
 Bal. in l. ambitio. num. 27. ff. de Decret. ab ord. fac. Ruin. cons. 45.
 num. 10. lib. 3. Cephal. cons. 39. num. 10. lib. 1.

b Intra mensem.] De iure communi Syndicatus durat 50. diebus,
 l. vnicā, C. vt omnes tam ciuil. quam milit. not. in l. 2. ff. ad leg. Iul.
 repet. l. 2. C. de Aſſeſſ. Gig. in tract. de crim. læſ. maiſt. q. 42. num. 1.
 Paris de Synd. in verbo an potestas num. 17. Aſſl. super Conſt. Re-
 gni, lib. 1. rub. 93. num. 3. Hodie vero in omnibus fere locis abbre-
 uiata sunt tempora Syndicatus, Statutis ita diſponentibus, quæ
 obſeruanda ſunt. Clar. in ſ. fin. q. 3. 5. verſ. præterea.

c Ferre teneantur.] A qua ſententia non datur appellatio, quia
 præſumitur pro ea, ex quo non condeſtantur officiales niſi ex
 probationibus apertissimis, Iaf. in l. 1. C. vt omn. iud. Marant.
 in Specul. part. 6. tit. de appell. num. 204. & eſt Stat. Vrb. lib. 1. cap.
 175. vt à ſent. Synd. non appell.

a Quod Camerarius teneatur finito officio reddere
 rationem. Cap. XV.

b Tem, quod Camerarius teneatur librum tenere, in quo diligenter adnotare debeat introitus, & exitus Cameræ Artis, & Notarius alium librum, vt dicitur in Incontro, in quo libro & per Notarium adnotentur omnes introitus, & exitus prædicti: & si aliquis exitus extiterit adnotatus in libro Camerarij, qui in libro Notarij non fuerit repertus, & per duos saltem Consules in scriptis mandatum non eſſet vt solueretur, nullatenus fides dicto libro Camerarij adhibeatur. & finito eius officio, infra octo dies immediate ſequentes de receptis ſolutis, & administratis per eum Defen-
 fori-

foribus Artis rationē reddere debeat, & teneatur, sub pœna viginti scutorum, Cameræ Artis applicandorum, in qua per dictos DD. Defensores condemnari debeat: & nihilominus computum reddere teneatur. facto autem calculo, si reperiretur pœna eundem Camerarium aliquid superesse de prouentibus ad Cameram prouentis, totum id quod supererit prædictus Camerarius teneatur, & debeat statim suo in dicto officio successori assignare, infra octo dies post factum dictum calculum immediate sequentes, sub pœna quadrupli eius, quod reperatum fuerit superesse. in quo quadruplo dicti Defensores teneantur talem Camerarium contemptorem condemnare, & condemnatum ad soluendum iuris, & facti remedij oportunis cogere. & si voluerit se de aliquo in Curia Consulū reclamare, non audiatur^c, donec pœnam soluerit, computum dederit, & residuum satisfecerit. & si audiretur processus in eius fauorem facti, & faciendi, sint ipso iure nulli: & quandocumque coram quocumque Iudice dici possit de nullitate, & nullo modo reualidetur, nisi præmissis adimpletis: quibus satisfactis, processus ipso facto efficiantur validi, nec ulterius valeat dici de nullitate.

ANNOTATIONES.

- a Reddere rationem.] Quod est generale in omnibus administratoribus rerum alienarum, ut late prosequitur Rol. cons. 49. lib. 1. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 209. Cephal. cons. 309. num. 1. lib. 1. Et de istis exactoribus, & Camerarijs, est tex. in l. 2. §. 2. C. de adm.
rer.

ter.ad Ciu.pert.l.neminem.C.de suscept.lib.10.lib.1.C.vbide Ra-
tioc.agi oport.Alex.cons.206.num.12.& 13.lib.2.Franc.Marc.q.
Delfin.4;o.part.1.Sed iste noster Camerarius liberatus est ab hu-
iusmodi redditione rationum,quia liberatus est ab exactione pœ-
narum,quæ hodie in magnum damnum & præjudicium haben-
tium tenutas ex quodam prauo abusu non exiguntur.

b Librum.] Quem tenentur omnes administratores confiscere.l.
1.5.officium, ff. de Tutel. quæ habet locum in quocumque admini-
stratore,secundum Rom.cons.414.Socin.Iun.cons.74. num. 1.lib.
3.Menoch de Arbitr.Cas.209.num. 'o. Et debet esse clarus, ac di-
stincte confessus,data & accepta ordinatim continere,l.appari-
tores ibi Collationum summas,C.de exact.lib. 10. l. neminem ibi
quibus totaliter ,C.de suscept. & arcar. l. 1. ibi causa, & summa
cōprehendatur,C.de Epoch.publ.lib.10.Et punitur exactor,quia
aliqua omisit scribere in libro,iuxta l.excellentia,C.de Erog.mi-
lit.annon.l.xii,Rol.à Vall.cons.49. nu. 29.lib. 1. vbi quod in du-
plum,Bellon.cons.32.nu. 1.Bursat. late cons.; 25.& cons. 326.lib.3.
licet conetur eum defendere Iaf.in cons.3.num.1.& 2.l. 1.Sic etiam
tenerit de dolo,si in libro non expressit genus monetæ,in quo pe-
cunias receperit ,& potest de furto puniri,Cassan.in Catal.glor.
Mund.in 6.part.Bursat.cons.325.num.61.l.3.Quidquid in contra-
rium voluerit Alciat.cons. 110. num. 12. cum seq.aliter cons. 12.
l.5.tom.2. quia loquitur in Argentarijs publicis habentibus men-
sam paratam, non autem in ipsis priuatis , & salariatis Camera-
rijs,qui tenentur pecuniam restituere in eadem specie,in qua ac-
ceperunt,l.vnica,C.de aur.publ.persecut.lib.10.& ibi Bart.& alij,
Bellacom.inter com.opin.diuers.tom.1.tt.de vectig.nu. 50. fol.mi-
hi 650.vbi quod nec possunt pecuniam in flor.reducere,nec flor. in
pecuniam .

c Non audiatur.] Condemnatus ad reddendam rationem potest
appellare , tamen appellatio non retardat executionem , &
redditionem rationis , Ang. in §.Iconomus in fi.in Auth.de sanct.
Episcop. Marant.de Ord.lud.in 6.part. in 2.art.principale , num.
187.vers.10.limit.Borgnin.de tut.& cur. fol.mihi 119. num. 222. &
seqq.vbi quod neque potest petere fieri compromissum.

De imbussolatione officialium.

Cap. XVI.

Item, quod Consules dictæ Artis, qui vltimi reperientur imbussolati, in principio mensis Decembris teneantur^a vocari facere dictos quatuor Defensores per mand. Cu. Cap. ad imbussolationem officialium dictæ Artis faciendo pro certo loco & hora, domi dimissis copiis: &, si vocati vltra duas tertias partes non venient, citentur similiter pro alio die, domi dimissis copijs: &, si similiter non venient vltra duas tertias partes, iterum similiter citentur: &, si accesserint duæ tertiae partes, vel non, sed saltem sit medietas vocatorum, dictam bussolam pro tribus annis integris ad plus dicti Consules, & Defensores facere teneantur, ac potestatem habeant imbussolationem prædictam pro dicto tempore faciendi, & ordinandi: & talis ordinatio taliter facta & ordinata valeat, & teneat, ac perinde obtineat roboris firmitatem, ac si facta, & ordinata esset per totam vniuersitatem dictæ Artis: non obstantibus quibuscumque Statutis, seu Capitulis dictæ Artis, aut consuetudinibus, & alijs qui buscumque huic Statuto quomodolibet contrariis, vel aduersis: ita tamen, quod non possint aliquem ad aliquod officium Artis huiusmodi eligere, aut imbussolare, qui de dicta Arte non fuerit à Statuto comprehensus. &, si secus fecerint, talis electio, aut imbussolatio, de illo, qui de Arte huiusmodi non fuerit,

fuerit, facta, vel ordinata, non valeat. Quas quidem imbuſſationes, vel carum aliquam, postquam, ſicut præmittitur, factæ fuerint, & ordinatæ, nullus audeat, vel præſumat rumpere, tollere, deſtruere, aut violare, ſub pœna vigintiquinque ſcutorum au-ri, Cameræ dictæ Artis applicandorum pro quolibet contraſacente, & vice qualibet, & de facto au-ferendorum per Consules dictæ Artis, qui in tali- bus delinquentes poſſint, teneantur, & debeant omni tempore & ſine aliquo processu punire: hoc tan- men addito, quod, ſi dicti Consules, & Defenſores in faciendo dictam imbuſſationem adiuiicem fuerint quoquo modo diſcordes, tunc maiori pars eo rum, qui fuerint præſentes, ſufficiat ad imbuſſationem huiusmodi faciendam, & dictam imbuſſationem facere poſſit, prout eidem maiori parti videbitur. &, quidquid per dictam maiorem partem in prædictis, & circa prædicta factum & ordinatum fuerit, perinde valeat, & teneat, ac ſi per omnes di- ctos Consules, & Defenſores factum, & ordinatum b foret^b.

A N N O T A T I O N E S.

- a Teneantur.] Quod verbum eſt præceptiuum, & obſeruantiam inducit, clem. exiui, vers. item ordo, de verb. signif. Paris. conf. 19. nu. 132. lib. 2. Rol. conf. 70. nu. 64. lib. 3.
- b Ordinatum foret.] Quia furtum à maiori parte censetur ab omnibus factum, l. quod maior, ff. ad Municip. l. obſeruare, & l. no- minationum, C. de Decur. lib. 10. l. aliud, §. refert, & ibi Dec. & Ca- gnol. ff. de Reg. Iur. de quo vide in materia Ancon. in tract. de Mer- cat. in 2. particul. vltimæ part. num. 3. & latius Vincent. Franc. de- cis. Neap. 2.

*De modo eligendi officiales in locum impeditorum,
vel mortuorum. Cap. XVII.*

Tem, quod, si in aliqua electione, seu tracta officialium dictæ Artis, aut postquam fuerit facta electio, seu extractio, aliquis officialis deficeret, aut is, qui extrahetur, non esset de dicta Arte, seu, qui extractus fuerit, esset mortuus, aut absens, vel aliter impeditus, aut se absentaret, aut moreretur, vel aliter fieret

- a quo minus dictum officium exercere posset², Consules dictæ Artis, qui in dicto officio erunt, in locum illius alium eligere, vel commutare, seu subrogare quanto citius teneantur, ac possint, & potestatem habeant plenariam in prædictis faciendi, ordinandi, & disponendi, prout eorum^b discretioni videbitur: & hoc non vendicet sibi locum quando officiales, quos scioltos appellant, imbus solati essent: quoniam eo casu volumus quod sciolti huiusmodi extrahantur.

ANNOTATIONES.

- a Exercere posset.] Ut si senex, & infirmus esset: quia iuste potest recusare, l. i. & l. fin. C. qui æta, & late multos casus distinguendo ponit Petr. de Antib. in tract. de Muner. 3. part. principali à num. 8. usque ad 12. Et generaliter, quæ causæ à muneribus excusent, ponit late Io. Vgon. in tract. de off. q. prælat. part. 2. tt. de Muner. excus. per tot.
- b Prout eorum discretioni.] Spectat enim ad superiorem, Iudicare, num causa sit iusta, vel iniusta ad excusandum, ut est text. expressus, in l. nemo iudex, C. de Decur. lib. 10. & quid importet hæc clausula, ponam infra.

*De potestate data Consulibus disponendi in
Statutis. Cap. XVIII.*

- a **I**tem, quod, si aliqua fuerint in dicta Curia à scutis sex infra peragenda, aut terminanda, de quibus præsentia Statuta nō disponerent^a, Consules dictæ Artis, qui pro tempore fuerint, habito colloquio, & deliberatione aliquoruni virorum de b Arte, super illis possint, & valeant secundum^b eorum discretionem procedere, agere, & terminare: de qua deliberatione patere debeat ex actis Notarij dictæ Curiæ.

ANNOTATIONES.

- a Non disponerent.] Quæ enim de nouo emergunt, nouo indigent auxilio, c. insinuante, extra de off. deleg. l. de ætate, §. ex causa, ff. de pœn. glos. in l. l. ff. de except. rei Iud. Franc. Marc. q. Delfin. 93. num. 9. tom. 1.
- b Secundum eorum discretionem.] 1. discretam inspectionem, l. duos reos, ff. de verb. oblig. Paris. conf. 12. nu. 186. lib. 2. & hæc clausula importat arbitrium boni viri à Iure regulatum, glos. in c. cum virum, de Regul. Ias. in l. si sic num. 8. de leg. 1. Alex. conf. 33. num. 4. lib. 1. Paris. d. conf. 12. num. 187. & conf. 9. num. 67. lib. 2. Paris de Put. in tract. de Synd. tit. de Arbitr. num. 16. & tt. seq. num. 10. Calcan. conf. 38. nu. 7. & 8. Socin. Iun. conf. 121. num. 32. lib. 2. Menoch. de Arbitr. q. 8. num. 24. Rim. Iun. conf. 355. num. 46. & 47. vbi ponit differentiam inter discretionem, & conscientiam, lib. 4. Hinc committens se discretioni sui inimici censetur se cōmisissé iuxta arbitrium boni viri, Petr. Bell. in tract. de re milit. tit. 2. num. 66. Et hæc clausula idem importat, quod illa, secundum eorum prudentiam, quæ & arbitrium (relegatum tamen) concedit. Ias. in l. si sic legatum, nu. 9. de leg. 1. Felin. in c. 1. col. antepen. de Const. Menoch. de Arbitr. d. q. 8. num. 26.

a *De festo Assumptionis beatae Mariae.*
Cap. XIX.

ITem, quod illi Consules, qui fuerint in dicto festo Beatae Mariæ, teneantur, & debeant facere, & ordinare festum huiusmodi cum omni honore & veneratione, prout melius, & honorabilius poterunt, ac fieri facere duo dopleria, & alia necessaria, prout hactenus Camera Artis consueuit.

ANNOTATIONES.

a Assumptionis B. Mariæ, quod tunc temporis magno cum honore, & pompa celebrabatur: fiebant enim illa die quedam solemnitates in honorem Assumptionis B. Mariæ, in quibus omnes tam nobilium virorum, quam aliorum artificum societates interueniebant, & unaquaq. dopleria sive artis, & insignia ferebat, sed postea ob incredibilem concursum secuto excessu in personam cuiusdam Nob. Rom. fuerunt prohibita. Vidi ego similes solemnitates Perusiae, dum ibi essem Locumtenens de anno 1593. in festo S. Herculani & aliorum Sanctorum, in quibus Collegia artium ordinatim incedunt cum eorum insignibus depictis tamen in fronte. & melius vidi in Ciuitate Maceratæ de anno 1590. in festo sancti Italiani, dum ibi fui Auditor Illustrissimi & Reuerendiss. Cad. Justiniani, tunc Prouinciae Marchiæ, Asculi, Montanæ, & Praesidatus Legati, & parentis optimi, quando totam illam Prouinciam, non tantum fame maxima, sed exulam, & crassantium incendijs, & latrocinijs oppressam, mira liberalitate, & annonæ copia, miro quodam regendi modo, ac pene diuino liberauit. Et in pluribus locis audiui similes solemnitates celebrari. Ideo superfluum est hoc loco recensere.

*De ordine seruando in collecta pro festo Assumptionis
Beatae Mariae, salario Assessoris, & alijs
peragendis. Cap. XX.*

a Tem, quod collectio pecuniarum taliter ordinetur & fiat, videlicet quod Consules^a dictæ Artis de tracta mensis Iunij teneantur, & debeant colligere, & exigi facere quolibet anno ab hominibus dictæ Artis pro dicto festo faciendo, salario Assessoris^b soluendo, & aliis Artis necessariis^c peragendis in hunc modum, videlicet iulios quatuor à qualibet persona habete aliquam possessionem terrarum, & animalia: ab illis vero, qui tantum possessionem, & non animalia, vel animalia, & non possessionem habuerint, iulios duos singulis annis: necnō à portitoribus grani pro quolibet iulios duos: à qualibet argasterio lignorum iulios duos: à qualibet magazeno lignaminū iulios duos: & sic quilibet de prædictis anno quilibet soluere teneatur: hoc addito, quod, si plures fratres essent, qui communiter viuerent, non teneantur nisi unam tantum facere solutionem anno quilibet: si vero separatim viuerēt, quilibet dictorum fratrum d per se soluere teneatur^d.

A N N O T A T I O N E S.

a Quod Consules. I possunt etiam Collegia & artium Vniuersitates ad instar Ciuitatum imponere collectas, Imol. in c. fi. in fin.

ex-

- extra de ijs quæ sunt à maior. part. cap. Felin. in cap. cum omnes, num. 16. extra de Const. Immo etiam possunt imponere collectam sine licentia superiorum, pro rebus tamen necessarijs, Socin. Iun. conf. 38. num. 8. lib. 1. Nicol. Festas par. 1. tit. qui collect. in d. cap. 2. num. 17. & 18. quod est verum de tolerantia, non autem de Iure.
- b Salario Affessoris.] Sic etiam de Iure communipot est vniuersitas imponere collectam pro salario Prætoris, Bart. in l. vnica, col. 3. vers. circa primum. C. de Mult. & in quo loc. lib. 10. sicut etiam pro Salario medici, Rebuff. in l. 1. C. de superind. lib. 10. Nicol. Festas. in d. tract. de æstim. part. 2. tit. qui solu. collect. cap. 4. nu. 54. & 55. vbi quomodo sit imponenda, Decis. Pedem. 95. nu. 26. vide Bar. in d. l. vnica, col. 4. vers. circa primum. C. de Mult. & in quo loc. lib. 10. Natt. conf. 183. num. 1. lib. 1. Bursat. conf. 16. num. 29. lib. 1. Moder. in tract. de locat. & conduct. part. 2. q. 11. num. 3.
- c Artis! necessarijs.] Quia collecta imponi debet pro rebus necessarijs, Alex. in l. 4. s. a. tor. num. 13. de re Iud. & conf. 98. num. 4. lib. 6. Iaf. consil. 71. col. fin. lib. 3. Et Not. quod collecta debet solui ab ijs, qui percipiunt fructus ex suis mercibus, & industria. Luc. de Pen. in l. 2. q. 16. & in l. 3. C. de Feud. limitroph. l. 11. Rol. conf. 66. num. 27. lib. 1. Mandell. Alb. conf. 40. num. 7. Et quomodo probetur solutio collectæ, ponit Io. de Amic. conf. 8. num. 34. Nicol. Festas. in tract. de Collect. par. 3. Natt. conf. 406. nu. 11. lib. 2. Mascard. de probat. concl. 316. cum ibi citat. cui adde Simon. de Præt. consil. 170.
- d Soluere teneantur.] De hoc est text. in l. si hi qui, C. de Filijs fam. & quemad. lib. 10.

De recusantibus soluere profesto, & Affessore.

Cap. X X I.

Item, quod quilibet Arti huiusmodi subiectus, & quicumque aliis, qui forum dictæ Artis quomodolibet sortiretur, teneatur, & debeat secundum modum prædicium singulis annis soluere. si quis autem, vt præmittitur, non soluerit, non audiatur² in aliquo, si voluerit in dicta Curia contra aliquem ius petere: &, si audiretur, processus in eius fauo-

fauorem facti sint ipso iure nulli: & quando cum que coram quocumque Iudice, etiam ecclesiastico, de nullitate dici possit, nec possint revalidari, nisi soluto quadruplo: quo soluto, efficiantur ipso iure validi, nec ulterius dici possit de nullitate, & nihilo minus ad soluendum, ut supra, cogi possint.

A N N O T A T I O N E S.

- a** Non audiantur.] De simili Statuto Ferrarensi vide Rim. Iun. conf. 589. num. 24. lib. 5. & cons. 526. num. 55. lib. 4. Et, quod non debent audiri etiam per modum defensionis, dixit in terminis de hoc Statuto Bal. in l. vbi pactum. num. 10. C. de Transact. Non tamen hoc Statutum impedit Iudicem, quin procedat ex officio. Bart. in l. non solum, §. quamquam, ff. de Immun. & in l. quæ situm, vbi Alex. num. 2. ff. de in Ius voc. pro quo vide Rom. cons. 214. & ibi Add. Possunt etiam aliae pœnæ imponi non soluentibus collectas, de quibus Bal. in l. ambitiosa, C. de decret. ab ord. fac. Iul. Ferr. in tract. de Gabell. num. 419. Et quod bona vendi possint, probat l. vnica vbi glos. in verbo distrahat, C. de vendit. Rer. Fiscal. lib. 10. Cott. in Memor. in verbo Collecta in fin. Quia collecta exigitur summarie, §. cuges, in Auth. de Mandat. Princip. Bald. cons. 238. l. 1. Crauet. cons. 111. col. 1. in princip. l. 1. Rol. cons. 32. n. 6. l. 1. Rim. Iun. cons. 95. num. 16. lib. 2. Surd. cons. 168. num. 16. lib. 2. Nec requiritur Citatio, sed sufficit solum præceptum, ut soluant, Bald. cons. 434. licet lib. 3. Afin. in prax. Iud. §. 2. cap. 31. num. 2. Nec admittitur Appellatio, labstinendum, C. quorum app. non recip. Feder. de Sen. cons. 81. laicus de prædio suo. Licet venditio bonorum & pignorū non sit facienda ex abrupto, sed seruandæ solemnitates Statutariæ, l. 1. & 2. C. de Fid. Instr. & Iur. hast. Fiscal. lib. 10. Bald. cons. vlt. l. 5. Aym. cons. 111. nu. 19. lib. 1. Rol. cons. 32. num. 17. lib. 1. cum alijs per Surd. cons. 168. num. 56. lib. 2. vbi plura ad hanc materiam. Not. tamen, quod stante Statuto, quod quis non audiatur nisi soluerit collectam, soluta collecta, statim, & sine aliquo ministerio poterit audiri, Bald. in l. puto, §. si quis, num. 2. ff. de Postula. Quia pœna contumaciz semper est temporalis, c. ex litteris extra de Const.

*De ijs, qui intelliguntur esse de Arte, & qui non possunt
forum renunciare. Cap. XXII.*

- a Tem Matriculam^a, quæ de hominibus Artis antiquitus fieri solebat, cassantes, & annullantes, volumus quod omnes personæ, cuiuscumque status, gradus^b, aut dignitatis existant, intelligantur esse de Arte Agriculturæ, qui aliquod exercitium de exercitiis dictæ Artis, & ad ipsam Artem pertinéntibus, faciunt,
- b c & administrant, per se^c, vel alium, seu alios eorum nomine. Item & illi, qui aliquam possessionem, vel casale, seu pedicam, aut balsolum terræ, aut siluam, nemus, pantanum, vel pratum, aut quæcumque animalia quadrupeda pro dictæ Artis exercitio habuerint, necnon omnes & singuli, eorum opera, & labores impendentes in aliquo exercitio dictæ Artis, videlicet seminando quodcumque bladorum, leguminum, vel frumentorum genus, aut colendo, & cultuando terras quomodolibet proprædictis, mundando, seu metendo, aut falcando, coadiuuando, tragliando, aut deferendo blada, legumina, aut frumenta, animalia tenendo, & custodiendo, ipsaque, vel aliquod eorum, aut lanam, caseum, seu quoscumque alios fructus animalium, & casalium, aut possessionum prædictarum emendo, aut vendendo, aut quodvis aliud exercitium in prædictis, & circa prædicta faciendo, ita quod omnes, & singuli, qui in

prædictis, & circa prædicta, & inde pendentibus ab eisdem aliquod exercitium fecerint, necnon bubuli, vaccarij, bubalarij, carrarij, iumentarij, gargarij, pecudarij, caprarij, porcarij, casenghi, asinarij, mulaterij, buttari, & alij quicunque animalium pastores, & custodes etiam tenimentorum, seu guardiani, quocumque nomine nuncupati, mundatores, fementatores, lignorum incisores, & habentes magazena lignaminum, stirpatores, messores, adunatores, tragliatores, furcinatores, & vesturales frumentorum, aut bladorum, seu straminum quorumcumque, & tenimentorum cultores, fenorum secatores, necnon portatores grani habentes argasteria, mensuratores frumentorum, & leguminum, venditores ordei ad minutum, de Arte prædicta omnino esse censeantur, qui non possint forum dictæ Artis super rebus prædictis quomodolibet declinare, immo foro, & iurisdictioni Curiæ Artis prædictæ, occasione dictarum rerum, & cuiuslibet earum, intelligentur esse omnino suppositi, & subiecti: quibuscumque in contrarium editis etiam Statutis Vrbis, & aliarum artium Vrbis, & priuilegiis Doganerio Doganæ pecudum, & affidatis ab eo concessis, vel concedendis, non obstantibus.

A N N O T A T I O N E S.

- a Item Matriculam.] In qua olim describabantur homines huius artis, & per eam declarabantur comprehensi in hac arte, Bal. & Salicet. in l. scrinarios. C. de Milit. test. Socin. Iun. cons. 138. nu. 12. lib. 3.

b Gradus. ergo etiam Clerici comprehenduntur .quibus permisum est exercere Agriculturam, c.clericus 91. distinct. sicut & mercaturam,l.2.C.de Episc. & cler.de quo vide Dec. conf. 115. & latius Stracch.Ancon.in tract.de Mercat. part. 3. à num.4. vsque ad 11. Et tales clerici ammittunt de Iure fori priuilegium in ijs, quæ dictam artem concernunt,clem.fin. de Censib.& ideo conueniri possunt coram Consulibus illius artis , Specul. in tit. de Reo versl.Clericus.facit c.fi.de vit.& honest.cler.l.2.C.de Episcop. And. Bertachin.in tract.de Episcop.lib.4.part.1.nu.26.& seq. non enim conueniuntur ut clerici, sed tamquam laici mercatores , Stracch. de Mercat.part.3.num.8.& 9.& in tit. quom. in caus. mercat. in 2. particul.vlt.part.num.17.

c Per se vel alium.] Sic etiam in simili dicitur Mercator exercēs per se,sicut per alium,Alciat.in l.mercis,ff.de verb.signif. Ias. in l.scriniarios,num.8,C.de testam.milit.Stracch.de Mercat. parte 1. num.66.licet aliud sentiant in Statuto proprio loquente,Dec.consil.268.in princip.Aym.conf.100.in princip.Quod tamen satis declaratum est in hoc Statuto,in quo tam domini,quam serui , & laborantes comprehenduntur .

*Super quibus rebus Consules possint iurisdictionem
exercere. Cap. XXXIII.*

Ptem, quod Consules dictæ Artis , qui pro tempore fuerint, possint, & valeant procedere,cognoscere,& terminare, ac iurisdictionem habeant & omnimodam potestatem procedendi , cognoscendi , & terminandi inter homines dictæ Artis , cuiuscumque gradus, status,condicionis,aut dignitatis existat, & quoscumque alios, qui aliquid de rebus pertinentibus ad ipsam Artē quomodolibet exerceant, vel in ipsis quomodolibet se immiscuerint,de omnibus, & singulis,ac quibuscumque rebus, seu negotiis ad Artem huiusmodi pertinentibus^a, & specialiter de & super quibuscumque ani-

animalibus tam grossis, quam minutis, apibus, &
alucariis, casalibus, terris, pratis, pasculariis, &
aliis quibuscumque possessionibus ad Arthem ipsam
pertinentibus, necnon locationibus, & venditioni-
bus casalium, herbarum, glandium, & animalium
quorumcumque, & eorum pretiis, sociis, staglis,
melioramentis, herbis, pascuis, spicis, feno, frumen-
tis, bladis, leguminibus, glädibus, castaneis, siluis,
lana, caseo, lacte, & aliis fructibus quibuscumque
possessionum, & animalium prædictorum, messioni-
bus, tritaturis, forcinatoribus, vecturis, falciaturis,
sementationibus, ac mundaturis, & aliis operibus
quibuscumque necessariis ad prædicta, necnon di-
visionibus, & confinibus dictorum casalium, & ani-
malium prædictorum, & pretiis corundem, ac pro
pretio animalium, etiam contra macellarios, pro
pretio grani contra furnarios, & portidores, & con-
tra quoscumque alios ementes, & vendentes ali-
quid de contentis in Statuto, etiam quod venditio
fiat ad minutum, necnon de salariis pastorum, alio-
rumque famulorum, & operariorum huiusmodi re-
bus inservientium, ac etiam de damnis datis in her-
bis, glandibus, castaneis, spicis, bladis, pratis, & pa-
sculariis, siluis, stirpariis, furtisq; rerum ad dictam
Artem pertinentium, vineis, cannetis, & de ligna-
minibus, in magazenis, vel extra existentibus, &
etiam de carbonibus, & carbonariis, ac custodibus
tenimentorum, seu guardianis, eorumq; salariis, &
de omnibus, & singulis aliis, quæ ad dictam Artem

- pertinere noscuntur, & de rebus dependentibus ab eisdem, & eorum occasione, & in casibus in huiusmodi Statuto expressis: non obstantibus, quod iij, cōtra quos procederetur, non essent de Arte huiusmodi: ita, quod super prædictis rebus, quas omnes ad dictam Artes statuimus pertinere, vel aliqua earum, & earum occasione non possit aliquis forum
- b Curiæ dictorum Consulum aliqualiter declinare^b, sed in & super prædictis Curia dictorum Consulum omnibus sit, & esse debeat competens forum, & in dicta Curia quilibet super prædictis agere,
- c & respondere teneatur^c: non obstantibus, quod de dicta Arte non essent, seu aliter forte esset per Statuta aliarum artium in contrarium dispositum: & nul-
- d lus Iudex ordinarius Vrbis de prædictis ipsis Consulibus inhibere valeat, & inhibendo inhibitiones sint nullæ: & illis Consules, & partes nō teneātur pa-
- e rere^e: & illis, & contrauentionibus, & incursu pœnarum in dictis inhibitionibus contentis, non obstantibus, in Consulatu procedi possit sine vitio attentatorum.

ANNOTATIONES.

- a Pertinentibus.] Sicut etiam de Iure communi non possunt cognoscere causas extra negotium Mercaturæ, vel Statuta condere, Bal. in I. fin. C. de Iuris. d. omn. Iud. & in tract. de Const. num. 12. Ang. conf. 6. incip. data est. Nisi aliter consuetudo fuerit interpretata, ut dixi supra capitulo primo. Et pertinere etiā dicitur, quod ex consuetudine pertinet, Innoc. Abb. & alij, in c. cum ad sedem, de Rest. spol. Bero. conf. 51. num. 30. lib. 2. Possunt tamen etiam super incidentibus connexis, & dependentibus cognoscere, Castr. post

post Bal. ibi citat. in l. cum vendente, num. 3. C. vbi caus. Fiscal. Ias. in l. si plures, num. 7. ff. de vulg. & pup. Bero. conf. 7. num. 32. lib. 3. Stracch. de Mercat. tt. quom. in caus. mercat. in 2. particul. vltimæ partis, num. 12. Possunt ergo cognoscere de pœnis adiectis in contractibus, l. quicumque, s. si ei, & ibi Castr. ff. de Inst. Stracch. vbi supra, num. 12. & de delictis occasione agriculturæ patratis, Salicet. in l. fin. num. 4. C. de Iurisd. omn. Iud. & apparet infra cap. 62. & 63. licet aliud de iure tenendum videatur ex ijs, quæ ponit Stracc. d. loco, tit. quom. in Caus. mercat. num. 13. & 15.

b Aliqualiter declinare.] facit l. fin. C. de Iurisd. omn. Iud. & quod dicitur in simili de Mercatore qui non tenetur sequi forum rei contra regulas Iuris, Socin. Reg. 10. Fall. 7. Bursat. conf. 74. nu. 43. & 44. lib. 1. An autem opponens tantum exceptiones declinatorias dicatur declinare forum? Bal. in l. si quis in suo, C. de Inoff. testam. tenet, quod non, nisi fuerit per Iudicem pronuntiatum, de quo vide Marsil. in l. 15. qui cum telo, num. 35. C. ad leg. Cornel. de Sicar. & in l. qui falsam, num. 38. ff. ad leg. Cornel. de Fals. Afin. in sua prax. 6. 19. cap. 16. num. 3.

c Teneatur.] In petitorio forte, non in possessorio, sicut de feudo agi debet coram domino, non de possessione feudi. Sed certe illud speciale in feudo propter naturam anomalâ Iurisdictionis feudorum, Bal. in cap. 1. sub num. 3. de Inuest. in marit. fact. in Vſib. Feud.

d Nullus Iudex.] Hoc non potuissent statuentes, nisi adesset confirmatio Papæ, quia Consules non possunt præiudicare Iudicibus ordinarijs, l. fin. vbi Cyn. in 2. Not. Bal. & Castr. C. de Iurisd. omn. Iud. Stracch. de Mercat. in 2. particul. vlt. part. tit. quom. in Caus. mercat. nu. 7. & seqq. de quo vide late per Rol. cons. 80. per totum & præcipue num. 8. lib. 2. Menoch. de Arbitr. Iud. quæst. 40. num. 3. 4. & 5.

e Non teneantur parere.] Quia inhibitio emanata à Iudice non competente non est timenda, l. fin. cum ibi Not. ff. de Iurisd. omn. Iud. Alex. conf. 8. lib. 2. Rot. decis. 6. & 9. de dol. & cont. in nou. Paris. conf. 108. lib. 1. & conf. 172. num. 13. lib. 4. Moed. decis. 85. Bero. conf. 85. num. 24. lib. 3.

*De modo procedendi in causis ciuilibus in quibus-
cunque summis. Cap. XXXIII.*

Tem, quod in causis ciuilibus cuiuscumque summæ citetur Reus vna die pro alia per mand. Cu. Cap personaliter^a, vel ad domum, cum dimissionibus^b copiæ ad respondendum petitioni pro prima^c, & ponat Actor relatio nem^d, & faciat petitionem suam verbalem, quam aliter in scriptis, nisi voluerit, tradere non teneatur, in qua sibi debitam quantitatem, & qua de causa debeatur, exprimere teneatur. Si Reus non comparuerit, citetur pro secunda: citatione seruata, citetur pro tertia^e, & tradi mandatum: & tertia huiusmodi citatione descripta, vna cum prædictis aliis citationibus, apud acta Notarij, contra dictum Reū non comparentem, mandatum de auferendo summa petitatam, & expensas tradatur. Si vero Reus comparuerit, expensasque contumaciales refecerit Actori, mandatum huiusmodi, firma remanente executione, quatenus facta foret, reuocetur, & in suis defensionibus audiatur. Sin autem rem petitam confiteatur, quindecim dierum currentiū terminus ad eam soluendam ei statuatur: quibus elapsis, & ea non soluta, contra ipsum ad soluendum iuxta formam termini semel citatum, mandatum reale, & personale detur. sed, si Reus comparuerit, & copiam petitionis sibi dari petierit, ea suis expensis

tradatur, & eam dicta sequenti die recipere, & re-
luere teneatur. & alia sequenti die iuridica hora cau-
sarum litem contestari, & dictæ petitioni responde-
re teneatur: alias ex tunc lis absque aliqua citatio-
ne habeatur sine alicuius Iudicis ministerio pro cō-
testata. quæ responsio, & contestatio retardari non
possint per alicuius exceptionis obiectum, etiam li-
tis ingressum impedientis: sed, si quas habuerit
Reus exceptiones, post dictam responseionem discu-
tiendæ referuentur, & ipso iure huius Statuti bene-
ficio reseruatæ esse intelligātur. si vero petita Reus
negauerit, aut ex lapsu termini ad reluendum co-
piam, ut præmittitur, negatio pro facta habeatur,
h terminus octo dierum^h vtiliū partibus præfigatur,
i infra quos teneātur earum probationes facere per
k omne genus probationis, præterquam^x instrumen-
l torum publicorum¹, & cedularum priuatarū, quæ
m produci possint^m quandocumq; ante sententiae pro-
n lationem. Quibus elapsisⁿ, si petatur, publicetur
processus, & trium dierum vtilium terminus ad op-
ponendum contra personas, & dicta testium à die
habitæ, vel oblatæ copiæ eorundem statuatur, &
eis elapsis ad definitiuam procedatur sententiam.
o Possint autem^o dicti Consules, & in eorum absen-
tia Assessor, Camerarius, vel Notarius, pro tempo-
re existentes, quando eis videbitur, dictum termi-
num probatorium ad quinque alias dies vtiles se-
p mel prorogare^p: possitque etiam Actor, si ei placue-
rit, citari facere Reum ad respondendum petitioni,
& il-

& illam admitti, quam Consules, Assessor, Camera-
rius, vel Notarius in eorum absentia, si & in quan-
tum admittere debeant, & die sequenti Reum cita-
ri facere ad contestandum, contestariq; videndum
litem, ac iurandum, iurariq; videndum de calum-
nia: alias pronūtiari, litem haberi pro contestata,
& iuramentum calumniæ haberi pro præstito: & se-
quenti die iuridica, si Reus non comparuerit, vel iu-
rare de calumnia, & litem contestari neglexerit,
Actor ex parte sua iuret de calumnia, & litem con-
testetur: quod iuramentum possit præstari per pro-
curatorem, si principalis sit absens à Consulatu:
& Consules, seu in eorum absentia Assessor, Came-
rius, vel Notarius in contumaciam non iurantis,
nec contestantis pronuntient litem haberi pro con-
testata, & iuramentum calumniæ pro præstito. quo
facto, ad termini præfixionem, & causæ expeditio-
nem procedatur, ut supra: & prima instantia nullo
temporis cursu pereat, Statutis Vrbis, ceteris iuri-
bus, & legibus non obstantibus: & contra condem-
natum, ut supra, ad executionem realem, & perso-
nalem procedatur, prout elegerit Actor. Quod si
quando, ut à caluniatoribus fieri cognouimus, ali-
quis conuentus calculari petierit, tunc ex præsum-
pta confessione volumus ipsum vterius ad negan-
dum petita admitti non debere, sed vnica citatione
ad calculandum prævia, si calculare in iudicio ces-
sauerit, mandatum executium, ut supra, pro sum-
ma per Actorem, seu eius legitimam personam, me-
dio

dio iuramento credulitatis, calculanda, alia citatione præmissa, ad soluendum iuxta calculi Actoris formam relaxetur: à quo non nisi, ut infra dicetur, de executione instrumentorum reuiso peti possit.

ANNOTATIONES.

- 2 Personaliter vel ad domum] Hæc est forma citandi de Iure communis, l. scire oportet, s. qui autem ff. de excus. Tut. Verall. decis. 111. num. 9. par. 1. Achill. decis. 147. alias 17-de dolo, & contum. An autem sufficiat citatio facta domi absque aliqua perquisitione personæ, communis est opinio, quod non, de qua Socin. in tract. de citat. ar. 17. vers. circa septimum, Affl. & super Const. Regn. lib. 1. rubrica 96. num. 1. cum aliis latè congestis per Tiraq. in tract. de Retract. lignag. s. 9. glos. 2. num. 44. Quibus adde Asin. in sua prax. Iud. s. 6. cap. 1. vbi plures cumulat Rol. cons. 454. & ibi add in vers. nec præsumitur, vbi de magis communi opinione, de qua etiam Claud. Cantiunc. cons. 27. num. 61. & 62. Decian. cons. 18. num. 84. lib. 1. Bursat. cons. 308. num. 7. lib. 3. Verall. decis. 111. par. 1. vbi num. 10. requirit Iuramentum Nuncij, quod personaliter reperire non potuerit ci tandem, de quo Aegid. decis. 309.

Non tamen seruatur hæc opinio de consuetudine, ut per Foller. in tract. crim. fol. mihi 42. num. 28. citatus per Clar. qui etiam de tali consuetudine testatur, in s. fin. q. 3. 1. vers. sed numquid. Et tanto magis est tenenda hæc opinio, stante hoc Statuto, quod est interpretandum, ut aliquid addat Iuri communis, Bart. post Dyn. in l. 4. 9. prætor. ait, colum. 2. vers. quæro, quid si Statutum: vbi etiam Cast. & Rom. & alij ff. de damn. infect. cum aliis congestis per Asin. in sua prax. Iud. s. 6. cap. 3. num. 2. vers. his tamen non obstantibus. Quando autem permittitur citatio domi, intelligendum est de domo illa, in qua citandus inhabitat tempore citationis, Rom. cons. 454. n. 7. & 8. Corn. cons. 52. n. 7. l. 4. Cū cons. 56. cū pluribus relatis, per Tiraq. de Retract. lignag. tit. 1. s. 9. gl. 2. n. 27. vbi de communi, quam secuta est Rot. teste Verall. dec. 117. n. 2. l. 1. Hier. Gabr. eos. 3. r. num. 35. lib. 2. & cons. 52. num. 1. 6. lib. 1. Asin. d. loco, cap. 4. num. 4. Bursat. cons. 308. num. 11. lib. 3. In dubio tamen Citatio præsumitur facta ad domum solitæ habitationis, Alexan. cons. 219. num. 9. lib. 6. Dec. cons. 34. num. 4. Bursat. cons. 74. num. 62. & 99. lib. 1. An-

autem valeat Citatio facta domi, quando notum est citanti, citandum extra ciuitatem esse? Dic, quod non, Imol. cons. 105. colum. 1. Verall. d. decif. 117. num. 3. lib. 1. Quid autem de citatione facta ad domum Rusticam, ad quam quis recipit se colligendi fructus causa, non ut inhabitet, an valeat? Dic, quod non, Ang. in l. lex Cornelii, §. domum. num. 8. vers. sequitur, in tex. ff. de iniur. Quia citatio facienda est ad domum, in qua quis pro maiori parte anni inhabitat, Ferrar. in sua pract. in form. Resp. rei conu. in glos. in termino, num. 9. Bertach. in tract. de Episc. lib. 1. par. 3. num. 22. cum aliis per Surd. cons. 88. num. 31. lib. 1. Rim. Iun. cons. 113. num. 22. lib. 2. Menoch. cons. 398. num. 24. lib. 4. Idem puto de Citatione facta ad Apothecam, quod sit nulla, quia Statutum mandat fieri ad domum, Bart. in d. l. lex Cornelii, §. si tamen, in fin. ff. de Iniur. Marat. in suo Specul. in 8. par. 6. proposui, num. 125. Surd. cons. 88. num. 5. lib. 1. vbi num. 17. limitat, nisi citatio esset facta alicui existenti in d. Apotheca, qui esset de familia citati.

b Cum dimissionibus copiae.] Aliter Citatio non diceretur bene executa, Rot. decif. 223. in Nou. Tolom. decif. 17. Verall. decif. 109. num. 2. par. 1. Sanaretur tamen per comparitionem citati, Bal. in l. fin. C. de procur. Aegid. decif. 164. Verall. decif. 112. lib. 1. & 152. num. 4. lib. 2. Et est dimittenda copia expensis citatis, Clemen. causam, & ibi glos. de elect. glos. in Clemen. 1. in verb. oblatos, vbi Card. & Imol. de Appel. Cassad. decif. 1. de appell. Vestr. in sua prax. lib. 3. cap. 6. num. 12. & ibi Add. Verall. decif. 332. num. 1. lib. 1. Creseen. lib. 1. decif. 68 Gomez. decif. 30. Paul. decif. 6. Chissanen. 280. Intellige de prima citatione. aliae enim dantur expensis citati, Achill. decif. 139. alias 9. de dolo & contum. Rot. decif. 762. tom. 3. diuersi Impress. & decif. 321. num. 4. tom. 10. Limita, nisi pars, aut procurator recusauerit copiam, quia sufficit oblatio, Rot. decif. 751. tom. 3. diuersi Impress. & eo magis, si Notarius in substâlia dixerit eis, quod in monitorio cōtinebatur, Peregr. lib. 3. decif. 201.

c Pro prima.] Valet etiam citatio sine die, quia vel intelligitur ad primam, vel quanto citius comparere poterit, Alber. in l. liber homo, §. decem, num. 5. ff. de verb. oblig. vbi etiam Ias. colum. fin. In nocen. qui communem dicit in cap. fin. qui matrim. accus. poss. Feelin. in cap. consuluit, colum. 3. de off. deleg. latè Boer. decif. 235. per totam, Menoch. cons. 230. num. 11. lib. 3. Intellige ut valeat ad causam disponendam, secus autem ad expeditionem actus, Præpos. in cap. cum parati, colum. 4. de Appell. Affl. & super Const. Regn. lib. 1 Rubr. 90. num. 9. Socin. in tract. de citat. art. 20. 10. q. & art. 29. vers. circa primum membrum, Balb. decif. 306. Put. decif. 252. lib. 2.

Citatio autem facta ad primam cum sequentibus, tanquam vaga, & speciem seruitutis inducēs, non valet, Franch. in cap. cum parati, colum. 4. vers. verum scriptum, ex. de appell. Put. decis. 152. lib. 2. Sic etiam citatio facta pro singulis diebus, & horis, est nimis vaga, potest tamē sustineri per duos saltem dies, Rot. decisione 311. num. 3. tomo primo, dñers. Impress. & Citatio facta de præcedente yltimam audientiam intelligitur de prima die Iuridica, Put. decis. 212. num. 2. lib. 2.

d. Et ponat Actor relationem. Iest quippe relatio de substantia citationis, Bart. in l. multum interest, ff. de cond. & demonstr. Bald. in Lvt. C. de fériis, Felin. in cap. gratum, col. 3. de offic. deleg. Gram. cons. 152. num. 5. In tantum, quod, si Iudex, non admissa prius relatione, aliquem contumacem pronunciet, nulliter procedat, etiā si citatio in effectu sit executa, Bart. in d. l. multum interest, in fin. Rim. Iun. cons. 384. num. 33. lib. 4. Et potest relatio citationis fieri etiam in die feriata ad honorem Dei, Salicet. in l. vlt. C. de Fériis, Alexand. in l. 2. 6. nuntiatio, colum. 7. ff. de oper. nou. nuntiat. & facta semel, non potest amplius per Nuntium revocari, Alciat. cons. 20. num. 12. tomo. 1. lib. 2. Bona autem erit relatio, si Nuntius referat se citasse prout habuit in mandatis, Vant. in tract. de null. tit. de Null. sent. ex defect. citat. num. 127. sequitur Ioseph. Ludou. conclusione vñica, tit. de citat. per edit. Quid si referat se fecisse, vt su præbona erit relatio, sed melior, si exprimat nomina, Aug. lib. 3. decis. 355. Quid si referat, se citasse, prout à tergo? bona erit relatio, exhibitis tamen litteris, Hieron. Gabriel cons. 40. numero 4. lib. 1.

e. Citetur pro tertia.] Ad constituendum quem in contumacia requiritur trina Citatio, l. consentaneum, C. quom. & quand. Iud. De cian. cons. 18. num. 161. l. quod tamen declarat Cephal. cons. 770. num. 29. lib. 5. vel saltem vñica pro tribus, Felin. in cap. consuluit, num. 13. extra de offici. deleg. In hoc autem Statuto requiruntur tres, vnde non sufficeret vñica, quia est ad vnguem obseruandum, Aym. consil. 254. n. 2. lib. 2. Afin. in sua prax. vbi infinitos cumulat, §. 6. cap. 14. per totum, quibus adde Rim. Iun. cons. 247. num. 30. l. 3.

f. Non cōparentem.] Debet autem accusari contumacia per partem, l. properandum, §. & si quidem, vbi Ias. in quinto Not. C. de Iud. Aym. consil. 254. num. 2. Afflīct. in Const. Regn. lib. 1. rubrica 96. num. 20. vbi quod ita seruatur Afin. in tract. de execut. §. 3. cap. 15. & postea Iudex declareret contumacem, Cephal. cons. 770. num. 3. lib. 5. Declara tamen, vt per eundem Cephal. d. consil. 25. Natt. consil. 364. num. 9. lib. 2.

g. Expenſasque.] Non enim audiendus est contumax, nisi refectis

impensis vsque ad vnum quadrantem, l.sancimus, C. de Iud. l. 1. ff.
 si quis Iusdic. non obtemp. cap. nullus, extra de Præsumpt. Iaf. in d.
 l.sancimus, in quarto Not. vbi ampliat & limit. Nœuzan. cōf. 770.
 num. 16. lib. 5. vbi ampliat etiam in minore contumacia, num. 17.
 & in ficto, num. 23, de quo Iaf. in d. l.sancimus, num. 15. & 16. vbi de
 * magis communi opinione. Nec sufficit depositum, sed cum effe-
 tu sunt reficiendæ, Iaf. in d. l.sancimus, num. 4. Cephal. d. cons. 770.
 numero 20. & 21. Intellige, si sunt liquidæ, vel à Iudice taxa-
 tæ, alias verbalis oblatio sufficit, Iaf. in dicta l. sancimus, nu-
 mero 13. vel sufficit cautio, Bald. consilio 3. Incip. per Sta-
 tutum, lib. 2. Asin. in prax. Iud. 6. 32. cap. 2. Ampl. 15. num. 4.
 Si igitur sunt liquidæ, etiam parte non petente refici debet, quia
 debentur officio Iudicis, & ob eius cōtemptū. Iaf. in d. l. sancimus,
 num. 4. in septima. Ampl. Cephal. d. cons. 770. num. 18. Immo etiam
 si pars habuisset iustum litigandi causam, adhuc refici debent,
 Cassad. decis. 3. num. 3. de appell. Couar. pract. 99. cap. 27. in sexta
 conclusione, vers. idem erit, Asin. in sua prax. §. 32. cap. 2. Ampliat.
 3. & sublim. secunda primæ limit. principalis. Et, quod magis est,
 etiam si pars contumax obtinuissest in causa, l. si pignora, §. idem
 si Papinianus. ff. de pignor. Act. Caball. ad Const. Marchiæ, lib. 5.
 cap. 6. num. 6. Quæ autem expensæ sint reficiendæ, ponit Asin. in
 prax. Iud. 6. 32. cap. 20. in prima sub ampl. 62. Ampliat. num. 4. fol.
 mihi 206.

h Dierum vtilium.] Hoc fuit necessarium exprimere, cum alio-
 qui de Iure communi de continuis intelligereretur, l. siue pars, in
 fin. C. de Dilat. Abb. in c. fin. circa fin. extra de ele&t. glos. & Bart. in
 rub. ff. de Diu. & temp. præscript. Bertrand. cons. 83. super isto cir-
 ca princip. l. 2. Paris. cons. 37. lib. 3 Lap. Alleg. 47. in Dei nomine,
 Achill. decis. 2. de Const. num. 2. & 4. Franc. Marc. decis. Delfin. 495.
 num. 1. tom. 2. Nisi feriæ totam dilationem, vel ipsius maiorem
 partem absorberent, Host. in c. licet causam, de Probat. Bald. in l.
 si quando, q. 4. C. de Testam. Lanfranc. in c. quoniam contra, in ver-
 bo dilationes, col. 2. de Probat.

i Per omne genus probationis.] Etiam iuramentum suppleti-
 um, Gem. in c. 1. §. si quis 2. num. 2. de except. in 6. Bal. in Auth. sed
 nouo iure, num. 13. C. si cert. pet. & in c. fin. num. 25. extra de iure-
 iur. & esse magis communem opinionem testatur Asin. qui ponit
 hanc quæst. ad part. in prax. Iud. 6. 22. cap. 3. per totum, vbi limitat
 secul. esse, quando datus esset simpliciter terminus ad proban-
 dum.

k Præterquam.] Alioqui nec instrumenta producere liceret, Spe-
 cul.

cul.de Dilat.s.vltimo sub num.7.versi quid si data est dilatio. Et, an lapso termino ad probandum liceat producere testes, vel instrumenta, vide Felin. in vtrāque partem in cap. licet causam, col. 9. num. 15. & seqq. vbi ponit concl. pro vtraque parte cum varijs limit. extra de probat. A sin. latiss. in sua prax. s. 22. cap. 2. An autem elapso termino possint examinari testes, qui iurarunt, vel finguntur iurasse in termino, quod sic tenuit Rot. decis. 3. de Testam. in

* Nou. Marant. de ord. Iud. a. c. 3. tit. de Dilat. num. 19. & est communis, de qua per Felin. in c. licet causam, num. 19. lim. 16. de probat. vbi eam limitat in quinque casibus, & maxime in termino legali, & dato ad probatum habendum, ut hic, & postea versi modo adverte, quam limitationem dat etiam Vestr. in sua prax. tit. de Testib. & eorum Induct. sub vers. denique fieri etiam solent in fin. fol. mihi 96.b. Bell. decis. 715. Bal. cons. 53. 1. 5. cum alijs per Mascard. de probat. q. 17. num. 38. tom. 1. vbi tamen limitat de æquitate, & idem Mascard. concl. 1229. num. 78. tom. 3.

1 Publicorum.] Hoc sub intelligebatur, licet non esset expressum, quia de communi vsu loquendi, qui attenditur in Statutis, appellatione instrumentorum non veniunt nisi publica, Bart. in l. 1. nu. 2. C. de iureiur. propt. Cal. Rom. cons. 23. num. 2. Aret. cons. 51. num.

** 2. cum alijs per Afin. d. s. 22. c. 4. vbi de magis communi. Licet Statutum hoc idem velit in cedulis priuatis, quæ largo modo etiam appellatione Instrumentorum continentur, Bal. in d. l. prima, nu. 6. C. de iureiur. prop. cal. Specul. in tt. de dilationibus, s. videndum, versi item nota. Afin. vbi supra, num. 11.

m Quæ produci possint.] De simili Statuto Ferrarien. vide quid dicat Rim. Iun. cons. 188. num. 25. lib. 2. & est hoc permisum etiam à iure communi, c. cum dilecti, vbi omnes extra de fid. Instr. Bal. cons. 351. num. 7. lib. 5. Bero. in c. quoniam cōtra, num. 209. de probat. Cephal. cons. 77. num. 34. lib. 1. Et maxime in nouiter reperitis, Grat. cons. 72. in fin. lib. 2. vbi de communi, Abb. cons. 9. num. 31. Viu. cum ibi cong. opin. 386. Rim Iun. cons. 244. num. 16. & 17. lib.

3. In quibus statūr iuramento producentis, quod sint nouiter reperita, Balb. decis. 23. Viu. vbi supra de communi, Bertazzol. consil. ciuil. 20. num. 11. lib. 1. & cons. 41. num. 70. eo. lib. 1. quod quando, & quomodo procedat, late ponit Mascard. de probat, conclus. 1229. num. 52. & seqq. tom. 3. Item in ecclesia, & pupillo, Boer. qui de communi cons. 27. num. 18. & seq. Marsil. sing. 283. vbi citat Bal. cons. 316. circa fin. lib. 4. Felin. in d. c. licet causam col. 10. sub num. 15. lim. 1. de probat. Et in eo, qui fuit impeditus Io. de Amic. cons. 28. num. 1. Afflct. post Bal. in c. satis bene dispositum, s. quoniam inter de

- * de prohib. feud. alien. per Loth. num. 17. lib. 3. Feud. & de communi Afin. qui plures citat in prax. Iud. §. 22. cap. 2. vers. 2. sublimitatur Mascard. qui latissime tractat hanc materiam impedimenti de probat. concl. 1229. à num. 89. vsque ad fin. tom. 3.
- n Quibus elapsis.] An termino elapsō teneatur pars respondere positionibus? Dic quod non, secundum Castr. in l. 2. §. quod obseruari in fin. C. de Iur. cal. & in l. in contractibus, §. illo, circa fin. vers. ex predictis, C. de non num. pecun. Specul. in tit. de dilat. §. vltimo, sub num. 8. vers. quid si datus est terminus, Capic. decis. 15. num. 1. & 2. Rol. cons. 88. num. 10. & seq. lib. 3. Menoch. cons. 47. num. 7. & in tract. de Arbitr. Iud. q. 35. num. 25. Contrarium Bal. qui loquitur in iuramento Iudiciali in Auth. sed nouo iure, num. 13. C. si cert. pet. cum alijs per Felin. in rub. de probat. sub nu. 6. & hanc de consuetudine seruari in aliquibus locis testatur Specul. ex sententia aliorum in tit. de Dilat. §. vlt. sub num. 8. vers. item quid si datus est terminus, Curt. sen. in l. vlt. §. quod obseruari, num. 46. C. de Iure iur. prop. cal. Concordia, vt magna suadente æquitate posset Iudex ex officio interrogare partem, Specul. loco citat. & in tit. de Posit. 9. 4. num. 4. vers. sed & si, ante Capic. d. decis 15. num. 6. Lanceillott. Conrad. in sua prax. tit. de Interrog. num. 6. Marant. in suo Specul. 9. distinct. num. 28. Menoch. de Arbitr. Iud. q. 35. in fin. Mascard. qui ita distinguit veriorem hanc, & magis communem opinionem esse testatur in tract. de probat. concl. 1229. num. 69. tom. 3. Et aduerte quod Bal. in Auth. sed nouo iuramento, num. 13. non plane sequitur illam opinionem Nicol. de Matta. quod non possit deferri iuramentum judiciale, sed bene quod non possit referri illi, qui deberet tantum per scripturam probare. ita refert cum Ias. in l. manifeste sub num. 7. vers. 2. causa, ss. de iure iur.
- o Possint autem.] Verbum est potestatis, per quod patet, eos non cogi, quia non, quicquid iudicis potestati permittitur, iuris necessitati subicitur, l. non quicquid, ff. de Iud. Achill. decis. 147. aliter l. de Privileg. num. 3. Celsus Vgo cons. 112. num. 6. Bursat. cons. 14. num. 15. lib. 1. Sed tamen æquitate suadente debet facere Iudex, alias peccaret, vt dicit in simili glos. in c. 1. in verbo possint de Confess. in 6. Quid autem, si non prorogetur, an possit appellari. Dic quod non, quia possunt, sed non tenentur, Abb. in c. super num. 10. extra de Renunc. vide Felin. in Repert. in verbo Iudex an dicatur, fol. 67. col. 3.
- p Semel prorogare.] Aliud est, nouum terminum dare, aliud, datum prorogare: secundum conceditur facilius, quia terminus prorogatus videtur esse idem terminus, Castr. concl. 389. per tot. lib. 1.

Gabriel

Gabriel de Dilat. concl. 2. vbi an & quando hoc sit verum Achill. decis. 46. aliter vnicia, de Confess. Rot. decis. 116. num. 4. part. 1. diuers. Impress. Afin. in tract. de execut. 9.9. cap. 191. num. 3. Gomes. in Reg. de Trienn. posess. num. 22. vbi quod procedit in fauorabilibus, secus in odiosis. Et bonum fuit dare hanc potestatem iudicibus, cum alias de iure communione non habeant nisi in terminis ab ipsis datis, Rot. in antiq. decis. 384. cum alijs per Gabriel. tit. de Art. concl. 6. num. 34. Franc. Marc. q. Delfin. 497. num. 1. Bal. consil. 34. lib. 4. Cassan. conf. 41. in fin. nisi pars cœpisset, uti Balb. decisio- ne 328.

q. Pro contestata.] Videtur hoc etiam de iure communi, quia, si reus citatus non vult comparere, & subterfugiat litem conte- stare, talis dilatio, vel contumacia pro litis contestatione haben- tur, l. si eum, §. qui iniuriarum, & ibi Alb. Bal. & Alex. & Ias. ff. si quis cauit. Innoc. in c. vlt. in verbo absentiam, extra de elect. Alex. conf. 100. num. 2. vers. tamen, lib. 5. Neuizan. conf. 15. num. 2. cum alijs per Afin. in sua prax. Iud. 9. 17. cap. 1. num. 11. sed contrarium puto verius, quia ad perfectionem contestationis litis requiritur utriusque partis interuetus, secundum Bal. in l. 1. col. 2. C. de lit. contest. & ideo opus fuit Statuto, prout de Statuto Prati dixit Tiraq. de Retract. lignag. §. 15. glos. 2. num. 3. Castr. conf. 190. vltis his num. 2. lib. 1. & ideo cum hoc Stat. sit odiosum, & exorbitans, non est ex- tendendum nisi ad casus expressos, Neuizan. d. consil. 15. num. 10. Sed quero, quid si Reus iuste fuit impeditus? dicas, litem non esse habendam pro contestata, quia cessat causa Statuti, quod factum est in odium contumacis dolosi, & negligentis, Io. Fab. in §. poena- les, Inst. de diuers. & temp. prescript. Afin. & Tiraq. loco citato. Idem, si impedimentum sit Iudicis, Brixien. in qq. venerab. q. 19. quidam citatus per tex. in l. 2. §. vlt. ff. si quis in Ius vocat. non ierit Alber. in l. properandum in princip. col. 4. vers. sed quero si actor, C. de Iud. Anch. conf. 97 idem, si pars, quæ citauit, non comparuit, cap. 1. ibi venientireo, vbi glos. Io. Andr. & alij extra de dol. & con- tum. Anch. d. conf. 97. Alex. conf. 91. col. pen. vers. pro hoc facit lib. 1. Bertran. conf. 267. in vlt. Dub. lib. 3. facit Put. decis. 122. n. 4. lib. 1.

r. Iuret de calumnia.] Quod potest facere etiam post conclusum in causa, Bal. in l. 1. C. de Iuramento cal. Marant. de ord. Iud. in 6. part. 1. a&t. num. 3. Archid. in d. c. 1. de Iur. cal. lib. 6. Contrarium voluit glos. in c. ex litteris in fin. extra de iure iur. quam esse com- muniter receptam testatur Curt. in l. admonendi, num. 75. ff. de iure iur. Distingue pro concordia, aut Iudex vult exigere tale Iura- mentum ad instantiam partis, & non potest, ratio, quia est species proba-

probationis, & post conclusum in causa nulla admittitur probatio, Felin. in c. cum dilectus, num. 5. extra de fid. Instr. Rol. cons. 71. num. 32. libro primo. Aut ex officio vult exigere, & potest, c. cum Io. extra de fid. Instr. Ita Io. Andr. in c. 1. de Iuramento cal. in 6. Capell. Tolos. decis. 108. Rol. vbi sup. num. 33. Vel aliter distingue, ut in plenarijs Iudiciis non possit exigere, in summarij sic, Capell. Tolos. vbi supra in Add. ad fin. Afin. in sua prax. §. 24. num. 10. Vel dic, quod de Rigore iuris non potest, de consuetudine autem potest vsq; ad sententiam differre, Curt. in tract. de iur. propt. cal. in §. cum & Iudices, num. 11.

f Per procuratorem.] Qui si habebit ad hoc speciale mandatum, iurabit in animam domini sui, Bald. in l. si procurator, C. de procur. Abb. in cap. 1. num. 15. de Iuramento calum. Rot. decis. 37. in Nou. Cæterum in Curia Romana receptum est, ut Procurator non tantum iuret in animam sui principalis, sed etiam in propriam ipsius, Rot. decis. 307. quidam de iuramento calum. in nou. & decis. 491. not. quod Procurator de iuramento calum. in antiq. Vestr. in sua prax. lib. 4. cap. penult. num. 17. Luc. Pet. in prax. Cap. lib. 2. cap. 3. num. 5. & licet principalis iurauerit, adhuc tenetur procurator iurare in animam suam propriam, Rot. decis. 40. procurator in nou. Adde ad Mattasil. Not. 149. De quo tamen stylo, vide quod dicit Couar. lib. 1. variar. Resolut. cap. 6. in principio, vers. 2. huiusc Regulæ, vbi quod parum conuenit animæ, & conscientiæ istud iuramentum, quod etiam aduertunt Add. ad Mattasil. d. not. 149. num. 5. in fin. Sic etiam Actor ad lites iurat de calunnia in causa minoris, ut est communis opinio, de qua Salic. in l. 2. §. quod obseruari, colum. 1. vers. venio ad quæst. C. de iuramento calum. Luc. Pet. in sua prax. Capit. lib. 2. ca. 3. num. 7. Tutor, Curator, Oeconomus, Syndicus, & alij administratores rerum alienarum iurant de calunnia, glos. in cap. 2. de iuramento cal. lib. 6. l. 2. & ibi Bart. communiter receptus, C. de iuramento calum. Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 6. in fin.

t Ex præsumpta confessione.] Sic etiam allegans solutionem ex præsumpta confessione non admittitur amplius ad negandum debitum, Dyn. in Reg. Nullus de Reg. iur. in 6. Balb. qui de magis cōmuni, dec. 243, vbi multos etiam allegat pro contraria parte, & tandem residet in distinctione Bart. in l. decem, ff. de verb. oblig. Opponens tamen exceptionem non videtur confiteri intentionem aduersarij, l. non vtq. ff. de except. c. exceptionem, de Reg. iur. in 6. de communi opinione tam Legistarum, quam Canonistarum, testatur Chacher. decis. 178. num. 9.

a *De executione instrumentorum^a, & apocarum
priuatarum. Cap. XXV.*

- b Tem, si quis haberet aliquod publicum instrumentum^b contra aliquem super aliqua pecuniarum quantitate, vel re ad Ar tem huiusmodi pertinente, super qua voluerit in Curia dictorum Consulum executionem dicti instrumenti petere: quo casu citari faciat Reū c ad videndum productionem^c instrumenti, cuius executionem petere intendit Actor, & pronuntiari, illud executioni mandandum pro quantitate, d quam habere intendit, quæ in actis exprimatur^d. cuius citationis relatione facta, dictus Actor teneatur dictum instrumentum in publicam formam exhibere: &, si Reus, contendere volens, copiam dicti instrumenti petierit, ei dicta copia tradatur suis expensis, quam copiam Notarius dictæ Cutiæ eidem tradere teneatur infra duos dies à die petitio- nis prædictæ:&, etiam si non comparuerit, in utroque euentu statuatur terminus dicto Reo quinque dierum utilium ad opponendum, & probandum quidquid potest contra instrumentum prædictum: e qui terminus sit etiam Actori communis^e, si quid forte pro ipsius Actoris parte probandum esset. contraque publica instrumenta nulla possit opponi excepio, nisi dumtaxat falsitatis^f, usurarum^g, satis factionis, aut pacti de non petendo perpetuo, vel ad

tempus. super alijs autem nullatenus audiatur op-
ponens. elapsis autem dictis quinque diebus vtili-
bus, si aliquid non fuerit oppositum, aut oppositum
& non probatum, ad sententiam & pronuntiatio-
nem super instrumentis productis, seu mandati exe-
cutiui realiter & personaliter exequendi relaxatio-
nem procedatur. si autem oppositum, & probatum
i fuerit, tunc, si ab altera partium petaturⁱ, proceda-
tur ad publicationem testium cum termino duo-
rum dierum vtilium ad opponendum, & proban-
dum contra personas, & dicta testium examinato-
rum, & deinde ad sententiam, seu mandati execu-
tiui relaxationem procedatur, vt supra: & quod di-
ctum est de publicis instrumentis, intelligatur etiā
k de apocis priuatis^k, scriptis, seu subscriptis manu
illius, contra quem executio petitur: in quarum
executione idem modus & forma per omnia obser-
uetur. Sed, antequam dictæ apocæ executioni man-
dentur, seu executioni demandandas esse pronun-
tietur, debeant, parte, contra quam producuntur,
l citata, recognosci per duos testes^l: &, quando per
duos testes illas recognosci non contingat, citetur
bis Reus ad recognoscendum apocam eius manu
scriptam, & subscriptam: alias pronuntiari, habe-
m ri pro recognita: si non comparuerit^m, pronuntie-
tur apoca haberri pro recognita, nisi ad primam diē
cum intimatione illam recognouerit, vel negau-
erit: quo termino elapso, & nihil opposito releuan-
ter, apoca habeatur pro recognita, ac si per duoste-

stes recognita fuisset: & deinde ad expeditionem,
vt supra, procedatur. A qua sententia, seu mandati
executui relaxatione, nulla detur reuisio, nisi fa-
cto actuali deposito summæ iudicatæ penes idoneū
campforem infra biduum à die petitæ reuisionis,
n etiam si Actor non requisueritⁿ: alias causa ipso iu-
re remaneat deserta: & ad executionem, vt supra,
o absque aliqua alia ipsius desertionis^o pronuntiatio-
ne, seu declaratione, procedatur: quæ reuisio peti-
p possit infra octo dies^p à die sententiæ latæ, seu man-
dati relaxati: quæ locum non habeant in obligatio-
nibus in forma Cameræ, quando ea via procedi-
tur: in quo casu propter debiti confessionem appell-
q lari^q non possit, nec reuisio peti.

A N N O T A T I O N E S.

- 2** De executione instrumētorum.] De quo etiam Statutum Vrb.
lib. 1. cap. 75. & lib. 5. cap. 5. & fere per totam Italiam vigent huius-
modi Statuta, vt de Statuto Papiz Menoch. in tract. de Arbitr.
Iud. cōf. 17. de Statuto Bononien. Bero cons. 8 s. num. 1. lib. 3. de Sta-
tu. Ferrarie, Mediolani, Montisregalis, Veronæ, & aliarum Ciuita-
tum, late Asin. in tract. de execut. 5. 1. cap. 26. ad quem in hac mate-
ria semper recurre. Quia de iure Ciuali instrumenta non habent
executionem, l. minor viginti quinque annis, vbi glos. ff. de minor.
Bar. in l. si societatem, S. arbitrorum, ff. pro loc. Cott. Memor. in
verb. Instrumentum publicum, Boer. decif. 295. num. 5. Ruin. cons.
144. num. 7. lib. 4. decis. Pedemon. 129. num. : etiam si sint liquida,
communis opinio, de qua Soarez thesaur. recept. sent. verb. Instru-
mentum, cum ibi citat. etiam si sint iurata, Ias. in l. 2. num. 9. ff. de
iurisd. omn. Iud. Socin. cons. 231. colum. 6. lib. 2. licet in contrarium
sit communis opinio, de qua Bero d. cons. 35. num. 7. lib. 3. Viu. lib.
1. opin. 108. Soarez in thesaur. recept. in verb. Iure iurando, etiam
si sit expresse conuentum de tali re, Ias. post Bald. ibi relatum in l.
quæ delegato, num. 6. de leg. 1. de quo tamen distinguendum est, vt

per Canar.in tract.de execut.Instr.q.32,num.68.q uem sequuntur Add.ad Mattasil.Not.20.nu.8.licet possit dici, quod saltē valeant gesta virtute talis conuentionis in vim pacti,Balb.decis.226.

b Instrumentum.] Quod integrum est producendum, non autem in parte,Bar.in rubrica,ff.de oper.nou.nunt.Guid.Pap.decis.833. in fin.licet Reo volenti tantum copiam vnius partis,non sit dene-
* ganda , glof.communiter approbata in cap. contingit, de fide In- strumentorum,Felin.in cap.1.numero 29.& ibi Dec.num.61.extra de probat.

c Ad videndum productionem.] Pars est citanda in productione, vt possit opponere, alias productio est nulla , Ang.in l.properan- dam,s.sin autem ibi terribiles scripturæ,C.de iud. Rom. conf.519. Alexand.conf.108.lib.5.& conf.54 colum.2.& 106.colum.2. lib.3. Rot.in Nou.decis.10. Marsil.sing.81. Verall. decis.117. num.5. & 6. lib.3.Limita pluribus modis , vt per Ias.in d.l.properandum,s.sin autem,C.de iud.

d Quo in actis exprimatur.] Non ergo sufficit producere Instru- mentum tantum ,sed debet etiam fieri petitio quantitatis debi- ta,vel saltem generaliter peti executio Instrumenti,quia produc- tio scripturarum est potius probatio ,& sic de mediis causarum, petitio autem est principium, sine quo non peruenitur ad media, Bart.in l.si quis libellum,de appell.Aym.conf.223.num.3. & 4.de- cis.Pedem.cum ibi citat.1.num.23.

e Sit etiam Actori communis.] Vide in simili Statuto Ferrariae Cephal.conf.686.num.8.lib.5. Aliud tamen est de Iure communi, secundum quod dantur prius dilatationes Actori ,& deinde Reo, l.si quis,C.de except. Rot. decis.166. Not.de dilat. in antiq. Vestr.in sua prax.l.1.cap.4.num.4. decis. Pedem.144. num.16. Mascard. de probat.conclusione 37.num.1. tom.1. licet in causis Ecclesiasticis termini dentur communes Actori,& Reo,Felin.in cap.prudentia, colum.1.de offi.deleg.Alexan.in Authen.iubemus,in principio,C. de iud.Vest.vbi supra. Amplia,vt vna pars non possit in præudi-

* cium alterius dilationi communi renuntiare,Ias.quis de commu- ni,in l.1.num.54.ff.de adopt.Tiraq.de vtroque retract.s.36.ad fin. tit.num.27. Quod intellige de dilatione data à iure communi, se-
cūs autem de speciali priuilegio, Joan.And.in addit.ad Specul.tit. de appell.s.1.in fin.Bald.in l.quod fauore, colum.2. C.de leg. Cyn. in l.si quis post mortem,s.vlt.ff.de bonor.possess.contra tab.Innoc. & Holt.in cap.ex conquestione,de rest.spol.

f Dumtaxat] An istud Statutum excludat omnes exceptiones, etiam rationabiles? Puto quod sic,per istam dictiōnem Dumtaxat,

que excludit omnes casus non inclusos, l. 1. & ibi Bart. st. si quis iusd. non obtemp. Ias. in l. si constante, num. 86. ff. solut. matrim. Anan. con. fil. 69. num. 4. Capra, qui de communi Reg. 51. num. 19. vbi limitat in tribus casibus. Vide de hoc late Asin. cum ibi cit. in sua prax. iud. s. 31. cap. 57. Quid autem, si tuisset dictum, quod non possit opponi exceptio modo aliquo, vel quoquo modo, vide Socin. cons. 242. colum. 1. in fin. & colum. 3. vers. confirmatur hoc idem, lib. 2. & eum secutus Cephal. cons. 53. num. 2. 3. lib. 1. Asin. d. loco. s. 31. cap. 52. Menoch. de presumpt. lib. 2. presumpt. 48. num. 43. vbi vide ad saturitatē, que exceptiones presumantur admissae à Statuto reij. cente omnes exceptiones. An autem possit opponi exceptio contra executionem instrumenti, stante hoc Statuto? Dic, quod sic, Bar. in d. l. si filius, ff. quod cum eo, Antonius Canar. in tract. de exec. instr. q. 28. Corn. cons. 212. lib. 2. Dec. in cap. ex parte limit. 23. extra de offi. deleg. Bened. de Barz. i 2 tract. de Guarentig. in 2. par. vers. nunc cupio, num. 16. An autem possit opponi, quod id, cuius executio petitur, non sit expressum in Instrumento? Dic, quod sic, quia Instrumenta non habent executionem, nisi pro his, que expresse, non autem que tacite continentur. Socin. Iun. cons. 1. 36. nu. 4. lib. 2. decis. Pedemon. 129. num. 3. Galles. ad form. oblig. Cam. tit. de vi instr. oblig. Cam. num. 14. & 15. Rot. decis. 132. num. 8. tom. 2. diuersi. Impress. Quidquid in contrarium dixerit Alexand. cons. 126. num. 3. & seq. lib. 6. Cur. Iun. cons. 1. 39. num. 4. & 159. num. 8. Dec. cons. 507. num. 5. & 6. decis. Pedem. 129. num. 16. quorum opinionem communem dicit Bertazol. cons. Crim. 390. num. 9. lib. 2. Quia eorum dicta procedunt, vbi Statutum diceret, quod detur executio secundum tenorem Instrumenti, vel pro contentis in Instrumento, Galles. ad form. oblig. Cam. d. par. 3. q. 5. num. 12. vbi late distinguit plures casus in hac materia, & vide num. 13. vbi in specie de Statu. Vrb. lib. 1. cap. 75. Quid, si opponatur, Instrumentum fuisse confectum extra Territorium, & ideo non mereri executionem? Dicas, non admittendam hanc exceptionem, ex his, que ponit Bald. in l. 1. in 4. q. C. ne fil. pro patr. & in cap. vlt. col. penult. extra de confess. Alexand. in l. à diuino Pio, 5. sententia, colum. penult. vers. vlt. ff. de re Iud. Decian. cons. 109. num. 40. lib. 2. Rol. cons. 48. num. 6. lib. 3. An autem vigore huius Statuti Instrumenta habeant executionem etiam contra heredes debitorum eodem modo? Dic, quod sic, Ang. & Imol. in l. 1. ff. de ijs, que in testamen. deleg. Doct. in l. postulante, ff. ad Treb. & in specie Castr. & Alexan. num. 6. Carauit. super Rit. magn. Cur. 178. num. 4. vbi tamen aliter in Regno seruari testatur Rim. Iun. cons. 162. num. 13. lib. 2. & cons.

- * 818.num.9.lib.7.Viu. qui de communi opinione 69.& opin.7.vbi etiam loquitur de hærede creditoris principalis , vt possit simili.
- * ter exequi Instrumentum contra debitorem principalem, ex com muni, de qua Alexan.in l.postulante,num 9.ff.ad Trebell. Probato tamen prius,quod sit hæres, Bald. in l. per diuersas,num.14.in fin. C.mandat.& in l.2.num.9.C.de execut. Rei. Iud. Aret. cons.21.in 3.rubr.Dec.cons.323.num.3. cum alijs per Menoch. cons.301. nu me.6 lib.3.
- g Falsitatis.] Hoc subintelligebatur , etiam si non.fuisset expres sum , quia Statutum nunquam censetur tollere hanc exceptio nem,Dec.in cap.ex par.colum.vlt.vers.29 fallit de offi.deleg.& in cap.licet causam,in quinto Not.extra de probat. Bened. de Barz. in tract. Guarentig. fol.penult. vers. venio , ad §. nouum, Asin.in sua prax.Iud.§.31.cap.51.Menoch. de Præsumpt. lib.2. præsumpt. 48.num.40.
- h Vsurarum.] An exceptio litis pendentia coram Episcopo su per Vsuris impedit executionem instrumenti , cōsuluit quod sic, Bero.viden.cons.84.lib.3. Cuius tamen postea contrarium con suluit cons. seq.
- i Si ab altera partium petatur .] Si autem non petatur processus,non erit ex hoc nullus,quia publicatio non est de substantiali bus,Innoc.in c.cum I.& A.quem omnes sequuntur extra de sent. & re iud.Alex.in l.diuus columna prima,ff.de re iud.Menoch. de Arbitr.Iud.q.33.num.1. Quid autem,si,parte petente publicationē, Index ad vltiora procedat,illum non publicando,adhuc valebit processus,si pars non appellat, Guid. Pap. q.386. quæritur & 369. quæ sunt in fin.Capic.dec.1.col.9.num.31.l.b.2.Alex.cons.120.nu.7.de Appell.Anchar.cons.53.vbi de stylo Curiæ Rot.decis.16.Not. quod non vitiatur in Antiq.secundum quam pluries se practicas se in Rota testatur Vant.in tract.de Null.tt.de Null. ex defect.procесс. num.10.late Asin.in prax.iud.§.3.cap.10.Menoch. d.q.33. vbi ampliat 25.modis & limitat 2.
- k De Apocis priuatis] Poteſt Statutum dare eandem executio nem priuatæ scripturæ, quam dedit instrumento , Socin. cons. 41. num.6.veri.sexto etiam libro primo Dec. cons. 73. num. 1. vbi de Statuto Florentino,Bal.in l.cunctos populos, num.16.ff.de Iust. & Iur.Decian qui de Statuto Pisauri in cons.109.num.37.lib.2.
- l Recognosci per duos testes.] Statutum Vrb.lib.1.cap 79. alias in Nou. cap.8. mandat adhiberi tres testes , de quo mentionem facit Rot.decis.527.num.5.tom.3.diuers. Impress. qui testes de bient habere notam manum scribentis , licet scripturæ non fuen t

rint præsentes, ut hodie passim seruatur in Recognitionibus, vt per Vestr. in sua prax. lib. 6. cap. 1. de Product. iur. num. 8. Galles. ad form. oblig. Cam. tit. de Instrument. num. 12. Rot. decis. 527. num. 5. tom. 3. diuers. Impress. de quo stylo, vide quid dicat Ias. in l. admonendi, num. 95. vers. octauus casus, extra de Iure iuran. Galles. vbi supra num. 12. De iure autem non creditur testibus depo- nentibus se habere notam manum, litteram, vel characterem ali- cius, cu ob litterarum similitudinē facile decipi possint, Bar. in Authen. & si contractus, C. de fide Instrumen. Vestr. in d. cap. & ibi Add. num. 26. Gram. decis. 84. & 93. Rolan. à Vall. conf. 26. num. 5. lib. 1. Zaf. qui recitat exemplum de quodam Monacho lib. 2. Re- sp. cap. 25. Menoch. de Arbit. iud. cas. 114. num. 22. Joseph. Ludo. de cis. Perus. 7. num. 18. & seq. Rim. Iun. latissimè, conf. 38. per totum, lib. 1. Debet igitur Apoca priuata, ut faciat fidem, per scriben- tem recognosci, l. publica, ff. depos. l. scripturas, C. qui pot. in pi- gnor. hab. Galles. ad form. oblig. Cam. tit. de Instrumen. num. 10. Bero. conf. 5. num. 18. lib. 3. Surd. conf. 57. num. 21. & 80. lib. 1. Si vero negetur, examinandi sunt testes, qui præsentes fuerunt, & se illi subscripterunt, ut manum eorum recognoscant, d. l. scriptu- ras, Affl. decis. 181. num. 8. Dec. conf. 615. num. 3. Put. decis. 1. de fi- de Instrumen. in manuscript. Rot. decis. 527. numero 3. tom. 3. var. Impress. Mascar. de Probat. conf. 110. num. 1. Achill. decis. 193. num. 2. Bero conf. 15. num. 18. lib. 3. Et, quomodo deponere debe- ant isti testes, vide glossam magnam, in Auth. & si contractus, C. de fide Instrumen. Bertrand. conf. 184. num. 3. lib. 4. Menoch. conf. 240. num. 2. lib. 2. Mascar. d. conclusione 110. num. 10. & quid si sint inter se contrarij, vide Rot. decis. 527. num. 60. tom. 3. diuers. Im- press. Si ergo tales testes recognoscant, tunc plenam faciet fidem talis apoca, ex communi, quæ probatur in s. si quis igitur, in Auth. de Instrumen. caut. & fid. Bart. in l. admonendi, num. 26. ff. de Iure iur. & ibi Curt. num. 109. & 120. Caccialup. num. 55. & 60. Purpur. num. 176. Ludou. decis. Perus. 7. num. 11. Rimin. lun. conf. 236. num. 29. lib. 3.

Si vero non adsint Testes, vel non possint recognoscere, ut in ca- sibus citatis per Menoch. d. cas. 114. & Lud. d. decis. 7. recurren- dum est ad comparationem litterarum, & hoc in subsidium, l. com- parationes, & ibi Salicet. colum. 3. vers. oppono sexto, C. de fide Instrumen. vbi requirit Iuramentum, quod alia probationes non adsint, sequitur Menoch. d. cas. 114. num. 34. Ludo, d. decis. 7. num. 5. quod tamen Iuramentum non videtur præstandum, nisi à parte petatur, Cephal. conf. 454. num. 40. & 41. lib. 4. Et ad faciendam

talem

talem comparationem litterarum requiruntur duo saltem periti, Alex.conf. 148.num. 1. & 6.lib. 2. Menoch.d.cas. 114.num. 26. & 27. Lud.d.decis. 7.num. 7. & 8. Rim.Iun.conf. 196.num. 8. lib. 2. & debent iurare, Rim.Iun.conf. 789.num. 27.lib. 7. Aſin.in tract.de execut. 5. 1. cap. 201.num. 3. Et, quid sit faciendum, quando in loco' nō adsunt periti, Menoch.d.cas. 114.num. 17. & in tract.adip. Remed. 5.num. 162. An autem apoca comparatione litterarum hoc modo iustificata plenā probationē faciat, & mereatur executionem, Bart.in l.admonendi,num. 29. ff. de Iureiur. tenet, quod sic, sequitur ibi Purp.num. 171. Alexan.conf. 181.num. 20.lib. 3. Alb. in l.com parationes,num 3.C.de fide Instrumen.vbi testatur, ita se vidiffe, in Iudiciis communiter obſeruari, sequitur Viu. in suis opin. in verb.Comparatio,Rim.Iun.conf. 789.num. 4. & 5.lib. 7. Menoch. d.cas. 114.num. 9.

Contrarium puto verius, quod. s. faciat semiplenam probationem, & aliis non concurrentibus, non mereatur de iure communi executionem per se, & videtur probari in s. si vero quisquam, & in s. si vero omnes, Authen.de fide Instrumen. tenuit Alexand. conf. 76.num. 8.lib. 3. & 114.num. 4. lib. 7. Ruin. conf. 35.nume. 8. & conf. 46.num. 4. & 69.num. 1. & 2. & conf. 70.num. 4.lib. 4. Rol.conf. 26.num. 11. & 13.lib. 3. vbi de communi', de qua etiam Bero. conf. 15.num. 18.lib. 3. plures congerit Mascard.de Probat.conclusione 110.num. 18. quibus adde Cephal. conf. 227. num. 28. lib. 1. & 141. num. 1.lib. 1. & 238.num. 9.lib. 2. Ferett.conf. 374.lib. 2. vbi de communi Bursat.conf. 123.num. 1.lib. 1. Rim.Iun.conf. 779. num. 6. lib. 7. & 196.num. 3. 4. & 4.lib. 2. & 439.num. 17. & 18. 1. 4. Limita, nisi partes conuenissent, quod ex sola comparatione litterarum datur fides Apocæ, Alexand. conf. 76.colum. 2. vers. vel secundum Raphaelem, lib. 3. Aym.de Antiq. temp. 5. part. primæ part. principalis, num. 73. ad quem semper in hac materia comparationis litterarum recurre. Tota autem hæc materia, quicquid insudauerint super ea Doct.Iure optimo Iudicis arbitrio remissa est, ob varios casus, & difficultates, Bart.in d.l.admonendi, num. 26. vers. dico tamen, ff. de Iureiur. Menoch. qui ad saturitatem ponit d. cas. 114. nume. 7. & seqq. Mascard. de Probat. d. conclusione 110. numero 17. An autem huiusmodi apocæ possint exequi contra tertium vigore huius Statuti, latè ponit Rim.Iun.conf. 38. nu. 66. & 67. & seq.lib. 1.

m. Si non comparuerit.] Quid autem, si compareat, recognoscat apocam, sed dicat contenta in ea non esse vera? Dic, quod admitti debet ad hoc probandum, & dabitur terminus quinque dierū,

vt supra,

ut supra, de quo vide late Cephal. cons. 686. per totum, lib. 5.
 Etiam si actor non requisierit.] quia de Iure communi, vbiunque quis tenetur fideiubere, vel facere depositum, intelligitur parte petente. Ias. in l. viiiuersa, num. 3. C. de Precib. Imp. off. Achil. decis. 11. de Cōmiss. Alex. cons. 82. sub num. 8. col. vlt. vers. 3. Statutum, libro primo, Ang. cons. 140. Statutum p̄fatum. Natt. cons. 685. num. 3. & 5.

Desertionis pronuntiatione.] Quia Regulariter de Iure communi requiritur declaratoria, Bart. & alij in l. eos, C. de Appell. Abb. in c. ex ratione extra de Appell. in Nou. & decis. 300. num. 6. tom. 2. diuers. vbi an talis pronuntia censeatur interlocutoria, vel definitiua, & posse appellari ab ista pronuntia, dixit Gnid. Pap. q. 11. & 12. late Cephal. cons. 19. num. 11. lib. 2. & cons. 610. num. 16. lib. 4. & Statutum Vrb. libro primo, cap. 174. de Appell. à desert. Contrarium tamen, quod non requiratur talis declaratoria, videtur probari, in c. cūm sit, de Appell & tenuit Pr̄pos. in c. ex ratione, vbi plures allegat & de communi opinione testatur extra de Appell. videtur etiam tenuisse Cephal. in cons. 85. num. 46. lib. 2. & 266. num. 7. Guid. Pap. q. 213. num. 5. Anch. Reg. q. 68. Bero. cons. 181. num. 20. lib. 3. vbi tamen dicit hanc opinionem multum dubitabilem. Tu distinguis pro veritate, ut prima procedat, quando dubium est, an sint lapsa fatalia, vel requiritur calculatio dierum, & tunc quia isti termini recipiunt à iure declarationem, Cassad. decis. 9. num. 10. de Appell. requiritur declaratoria, 2. vero procedat vbiunque clarum, & notorium est, appellationem esse omnino desertam, facit in simili, quod vbi contumacia est notoria, non requiritur declaratoria Iudicis super ea, Ruin. cons. 4. num. 20 & 117. lib. 5. Vel aliter distingue, quod potest Iudex pronuntiare, sed non cogitur, late Surd. cons. 139. num. 15. lib. 1. Anch. dict. q. 68. num. 4.

Infra octo dies.] Elapsis ergo octo diebus non potest amplius peti reuasio, quia hoc tempus est de forma Auth. quæ supplicatio, C. de Precib. Imp. off. Ias. cons. 91. num. 2. lib. 2. & in simili constitutione quod reuasio non possit peti ultra semestre, cōsuluit Cephal. cons. 422. lib. 3. vbi tamen ex alijs postea rationibus contrarium defendit.

Appellari non possit.] Hoc etiam est de Iure communi, vbi confessio resultat ex Instrumentis, Bal. in c. præterea num. 7. extra de off. deleg. Quando tamen Statutum prohibet appellationem, censetur prohibere, tam a principali, quam ab incidentibus. Natt. cons. 6. 4. num. 3. late Rim. Iun. cons. 450. num. 52. & 55. lib. 4. sic etiā

cam ad effectum deuolutium, quam suspensuum, ad tradita per Rol. in cons. 77. num. 17. lib. 2. sicut è contra quando Statutum permittit appellationem, intelligendum est tam ad effectum suspensuum, quam deuolutium, Bero. cons. 110. num. 16. lib. 3. ubi tenet contra Rol. quod prohibita appellatione per Statutum censeatur prohibita ad effectum suspensuum tantum. An autem in causis possessorijs prohibita, vel permissa appellatione censeatur permissa, vel prohibita tam ad effectum deuolutium, quam suspensum, vide Bero. q. 44. & 9. Grat. cons. ultimo, num. 18. & seqq. lib. 2. Menoch. late in tract. de Adip. Remed. 4. num. 827. & pluribus seqq. & in tract. Recup. Remed. 9. num. 331. Benintend. conclus. 11. in fin.

De modo procedendi à decem scutis infra.

Cap. X X V I.

I autem causæ fuerint decem scutorum, & ab inde infra, tunc citetur Reus modo, quo supra, ter: & si non comparuerit, contra eum relaxetur mandatum de auferendo: quod per refectionem expensarum, firma remanente executione, quatenus facta fuerit, & lite contestata, & iurato de calunnia, reuocetur. Et, si Reus petita b confiteatur, deture ei terminus^b decem dierum cur- c rentium ad soluendum. quibus elapsis^c, citato Reo ad soluendum iuxta formam dicti termini, contra eum detur mandatum reale, ac etiam personale, si summa confessa excederit summam quinque scutorum. Si vero Reus negauerit, tunc præfigatur par- tibus terminus quinque dierum utilium ad probandum, & probatum habendum per omne genus probationis, præterquam instrumentorum publico- rum, & cedularum priuatarum, quæ quando cum que

que ante sententiam produci possint . quibus elapsis , si petitum fuerit , publicentur processus , & dicta testium : & terminus duorum dierum ad opponendum contra personas & dicta testium statuantur : & , eis elapsis , ad causæ expeditionem procedatur , ut supra .

A N N O T A T I O N E S .

- a De modo procedendi .] Qui etiam de Iure communione debet esse summarius . Auth . nisi breuiores , C . de senten . Asin . in prax . Iud . § . 3 . cap . 32 . num . 30 . & seqq . & seruantur tantum termini concernentes defensionem Iuris naturalis , Doct . in Clemen . sape , de verb . signific . Afflct . super Constit . pacis cultum , lib . 1 . rubrica octaua , numero 47 .
- b Detur ei terminus ,] Qui est etiam de more , ac sty' o , Port . in § . omnis stipulatio , num . 6 . Inst . de verb . oblig . Et intellige , si à parte petatur , sicut de dilatione ad probandum dicitur in l . 1 . ibi , postulante dare conuenit . C . de dilat . l . 2 . vbi Bald . C . vt intra cert . temp . Bald . post Iacob . de Aren . in l . fin . ff . de Feriis , & in l . cum à nobis , C . de dilat . Asin . in tract . de execut . § . 2 . cap . 162 . num . 5 . Afflct . super Const . Regn . in Const . causas alias , lib . 1 . rubrica 50 . num . 8 . & de Statuto dante certam formam super dilationibus , quod nihilominus à parte peti debent , est glos . quam sequuntur ibi Doct . in l . si curatoris , in vers . haberet , C . de iur . delib . latè videndus Vant . de nulli . ex defect . process . num . 42 . & 43 . Et , stante Statuto , quod Iudex citare teneatur , intelligendum tamen est ad partis instantia , arg . l . vt gradatim , § . sed si ex lege , ff . de Mun . & hon . Asin . in prax . Iud . § . 8 . cap . 1 . num . 6 .
- c Quibus elapsis .] Ergo prohibetur dari noua dilatio ad ea , quæ ponit Rim . Iun . in his terminis de Stat . Ferrarien . in cons . 115 . nu . 18 . lib . 2 . Quando autem lapsu termino possint admitti probato nes , Reimito te ad ea , quæ scripsi supra cap . 24 . & quæ latissime omnium ponit Mascal . de Probat . conclus . 12 . 9 . tom . 3 .

Decausis mercedum. Cap. XXXVII.

- Tem statuimus, & ordinamus, quod famuli, pastores, & alij mercenarij Artis huiusmodi, qui suos patronos, & conductores pro mercede tam hominum, quam animalium, & vecturarum conuenire volunt, teneantur iuxta stylum Curiæ illos citari facere, &
- a penes Notarium Artis petitionem verbalem^a formare cum iuramento calumniæ, quod ea, quæ pertinent, non animo calumniandi, sed debite, petunt. & Reus sic citatus, ad aliquam comparitionem, seu litis contestationem non admittatur, nisi prius in manibus Notarij iurato de calumnia, quod ea, quæ dicit, sunt vera, & non animo calumniandi dicat. ac, facto actuali deposito in pecunia numerata^b, aut auro, vel argento, & præstito iuramento, ac facto deposito, Consules pro tempore existentes summarie, non aliter, tela iudicaria servata, sola facti veritate^c inspecta, causam terminare teneantur.

ANNOTATIONES.

- a Petitionem verbalem.] Sufficit enim qualis qualis petitio in summarijs, clem. s̄epe de Verb. signif. Aym. cons. 223. num. 3. & fatis est producere articulos loco petitionis, Rot. dec. 2. de rescript. in Nou. Oldrad. cons. 244. Marant. de ord. Iud. part. 6. tit. de Posit. num. 4. Næuizan. conf. 30. num. 12. Sed, quam petitionem faciet, si non est conuentum de certo salario? Dic, quod semper intelligitur, ut debitum salarium persoluatur, Asin. in tract. de Execut.

§. 2. cap. 91. numero 2. & debitum salarium intelligitur secundum obseruantiam subsecutā, glos. in l. exemplo C. locat. Bal. in l. licet in fin. C. eo. cit. locat. Paris. de Put. in tract. de Synd. in verbo consuetudo, num. 5. Bero. conf. 157. nu. 5. lib. 3. Quid autem, si famulus aliquid plus prætendat, & velit probare conuentionem per alios famulos? Dic, quod non sunt admittendi, quia videntur deponere in causa propria, Rebuff. in Com. titulo de Fam. salar. gloss. septima, tomo secundo, & statut in hoc libris hominum Artis, ut infra capit. 40.

b In pecunia numerata.] Quæ numeranda est tunc temporis, quo deponitur coram testibus, & Notario, ut depositum recte factum dicatur, Cassan. consilio 41. numero 18. & seqq. Asin. in tract. de execut. §. 7. cap. 58. num. 2. Bursat. conf. 112. num. 1. 4. libro primo, & Not. quod depositum debet esse integrum, & pro tota summa, alias non relevat, Baldus in l. prima, columna tertia, C. de Cond. insert. Nec sufficeret deponere mobilia aquivalentia, ut concedit Statutum Vrb. libro primo, cap. 95. de Cayf. mercedis, Quid autem, si summa sit magna, & difficile depositum, an sufficiat cauere? videtur, quod non, stantibus verbis Statuti: contrarium tamen seruatur ubique.

c Sola facti veritate inspecta.] Quod non tantum est de Iure comuni, ut huiusmodi causæ ita cognoscantur, Bal. in Auth. nisi breviores, C. de sentent. ex breuicul. recitat. sed etiam de iure diuino, ut legitur Deuteronom. capitulo 24. Iob. capitulo 4. & Levit. capit. 30. Hæc autem clausula continet sub se omnes alias summarietatem concerentes, ob sui efficaciam, ut late prosequitur decision. Pedemontan. prima, cum ibi citat. & scripsitatisime de hac clausula in meis Conclusionibus. Quibus Deo dante spero me quamprimum supremam manum impositurum, prout impo- suisse, si domi me continuisset, nec officijs, aut præminentijis allectus, modo in hac, modo in illa ciuitate, & prouincia fere quinque annos consumpsisset, in quibus parum otij ad studendum, mi- nus lucri, multum periculi, & laborum semper habui. Cate- rum pro nunc recurre in hac materia ad Asin. in sua prax. Iud. 3. vbi omnium latissime.

De deputatione Curatorum Minoribus.**Cap. XXXVIII.**

Tem volumus, quod in causis quomodolibet coram Consulibus contra minores pupilos, & infantes, seu pro eis, & ad eorum instantiam vertentibus, seu pro tempore agitandis, citatis ter supradictis ad comparendum legitime coram dictis Consulibus, & non comparendo, contra eos, etiam si sint infantes^a, non petentes, & inuitos per dictos Consules^b ad deputationem Curatoris ex officio deueniatur: & etiam minoribus com parentibus, & per Consules potentibus eis de Curatore prouideri, Consules teneantur de Curatore prouidere, & de processibus fiendis contra huiusmodi Curatores: propterea nec coram dictis Consulibus, nec coram aliquo alio Vrbis Iudice dici possit de nullitate:

A N N O T A T I O N E S.

- a** Si sint infantes.] Secus de Iure communi, quo Infantes non possunt citari, Affl. decisi. 262. in princip. Socin. in tract. de Citat. artic. 2. q. 8. & art. 10. q. 8. cum alijs late congregatis per Nauizan. in consil. 17. num. primo, secundo, & tertio, ubi quomodo sit instituendum iudicium contra infantem, Rot. dec. 260. num. 2. tom. 2. diuers. neque potest illis dari cura tor, Verall dec. 158 num. 3. par. 1. late Franc. Cald. in l. si curatorem, in principio, numer. 31. C. de in integrat. Rest. Similem formam dat etiam Statutum Vrb. libro primo, capit. 49.
- b** Per dictos Consules.] Quia spectat ad Iudicem, qui de causa cognoscit, curatorem dare, l. ubi absunt, ff. de Tut. & Curat. gloss. 2. in 93

6. hoc iure inst. de Atil. tutor. late Rebuff. in com. tom. 1. art. 2. gloss.
 2. num. 12. fol. mihi 279. Franc. Cald. in l. si curatorem, in principio,
 num. 18. C. de in integ. Rest. Sed, quid, si forte datus sit Curator mi-
 nori ab alio Iudice, an adhuc alius sit dandus in hoc Tribunali, vi-
 detur, quod sic, ex ijs, quæ ponit Bero. cons. 111. num. 2. lib. 3. ubi li-
 mitat in Curatore dato ad omnes lites. Quod videtur conueni-
 re huic Statuto, dum mandat citari ad legitime comparendum. si
 ergo habeat curatorem, admittetur cum eo, alias dabitur. Sed in
 contrarium facit illud quod dicitur de clero, cui datus fuit cura-
 tor à Iudice laico super bonis patrimonialibus, ut recte censeatur
 datus, secus vero, si super omnibus bonis, ut per Achill. decis. 338.
 aliter 8. qui fil. fint legit. num. 4. sed in illo casu Iudex non habebat
 auctoritatem, ad ea, quæ late ponit Franc. Cald. in l. si curatorem,
 in princip. num. 19. C. de in integr. Rest. An autem Curator possit
 dari inuitus, Bart. Salicet. & alij in l. 1. C. qui pet. tut. tenet, quod sic
 Curia Tholos. sequitur dec. 269. An Curator Næuzian. cons. 17.
 num. 77. Marc. Mant. sing. 58. Borgn. de Tutor, & Curator, numer.
 183. fol. mihi. 148. Franc. Cald. de communii in d. l. si curatorem, in
 princ. num. 17. Et an Curator ad item teneatur satis dare? Dic.
 quod sic, de Iure, gl. & Bar. in l. sed si ad species, st. rem pupill. Franc.
 Cald. in l. l. si curatorem, nu. 17. Secus de stylo, Bertrand. cons. 281.
 lib. 3. in Nou. & de stylo Rot. Rom. Achill. decis. 89. aliter 1. de Iud.
 num. 1. Put. dec. 130. num. 2. lib. 3. Quod tamen limita, stante Stat.
 Vrb. ut per Achill. d. decis. 89. num. 3.

De suspectis, & fugitiis. Cap. XXXIX.

Tēm, quod, si aliquis de dicta Arte aliquam
 actionem haberet, seu habere prætende-
 ret contra aliquem, quem assereret esse su-
 spectum, & fugitium, & id, quod habere præten-
 deret, esset de rebus pertinentibus ad dictam Ar-
 tem, Consules dictæ Artis teneantur & debeant
 ad partis potentis instantiam apodixam, siue man-
 datum de capiendo concedere contra dictum sic
 suspectum, quod alterum de tribus faciat, hoc est

aut satisfaciat de petitis , aut idonea pignora depo-
nat, petitā quantitatē valentia, aut idonee satisdet
de stando iuri & iudicatum soluendo super re peti-
ta ab eodem : constito eis prius per instrumentum,
aut duos testes , vel saltem vnum , cum iuramento
partis , aut aliam fidem , iuxta discretionem Con-
sulum, de debito , pro quo hoc petitur , & per par-
b tem instantem iuratum fuerit ipsum Reum non ha-
c bere stabilia ^b, vel mobilia æquivalentia ^c , & de-
d fuga suspectum.

ANNOTATIONES.

- a** Mandatum de capiendo.] Fortius sequestrum, quia, vbi licita
est captura, licita est etiam sequestratio, Bal. in l. 2. in vlt. colum. C.
de prohib. sequestr. quem refert & sequitur Felin. in c. vlt. sub num.
14. vers. vbi licita de Iud. Decian. cons. 109. num. 89. lib. 2. Natt. con-
sil. 32 num. 5. lib. 1. & cons. 430. nu. 9 lib. 2. An autem pro quacumq.
summa etiam minima debeat concedi tale mandatum, quod non
dixit Bald. in Auth. sed iam necesse, C. de donat. Ant. Nupt. Afin.
in sua prax. §. 26. cap. 1. Arbitrarium tamen est Iudici, ut tenet Ias.
in l. arbitrio, num. 5. in fin. ff. qui satisd. cog. Menoch. de Arbit. cas.
§7. Ioseph. Ludo. decis. Perus. 41. num. 9. Sed tempore, quo Ludouicu-
sus fuit Auditor Perusia non aderat fortasse decretum, quod quis
non posset capi pro minori summa duorum scutorum , prout erat
in viridi obseruantia de anno 1593. quo ego fui Locumtenens in
Ciivilibus in d. Ciuitate, sub gubernio Admodum Illustris &
Reuerendissimi D. Marsilij Landriani, & esse etiam hodie in obserua-
tia relatum mihi a pluribus est, vnde cessat tale arbitrium.
- b** Non habere stabilia.] Quia possidens stabilia non tenetur ca-
uere. l. sciendum, ff. qui satisd. cog. vbi Ias. qui limitat duodecim mo-
dis, & colligit aliam Regulam à contrario sensu , quod non possi-
dens satisdat, quam limitat quinque modis, vide Menoch. de Arbi-
tr. Iud. cas. 87. num. 9. & pluribus seqq. Idem, si haberet, sed non suf-
ficiencia, pro satisfactione debiti, & æris al eni, Bald. & Ang. & an-
te eos Cyn. & Bart. in d. l. sciendum, ff. qui satisd. cog. Caccialup. de
Debit. suspect. q. 1. in fin. Bero. cons. 2. num. 14. l. 3. Bursat. cons. 241.
num. 7. & 21. lib. 3.

- c Vel mobilis equivalentia.] Quia tamen non possint facile asportari, vel occultari. Paris. cons. 99. num. 22. & seqq. lib. 3. Natt. cons. 430. in principio lib. 2. Bursat. cons. 241. num. 8. lib. 3. secus igitur, si possint de facili asportari, Neuizan. cons. 52. num. 28. Menoch. d. cal. 87. num. 12.
- d Et de fuga suspectum.] Ex noua causa post debitum contractu, secundum Barticu[m] refert Ias. in s. superest. num. 82. vers. prædictam conclus. & num. 84. Inst. de act. Alexand. cons. 19. sub. num. 2. & 3. lib. 3. Rom. cons. 320. sub num. 3. Dec. cons. 75. colum. 1. Socin. * in Reg. 34. in prima fall. vbi de communi Felin. in c. vlt. sub num. 15 vers. ista intellige de Iudic. vbi dat aliam limitationem, nisi forte ignorata causa tempore contractus, Caccialup. de debit suspect. vers. sexto, principaliter queritur, num. 2. & 3. vbi in specie de Statuto, & late ibi de hac materia, Castr. in l. arbitrio, ad fin. vers. vlt. scias, ff. qui satisd. cog. vbi dat cautelam pro aduocatio, Bero. cons. 10. num. 5. lib. 3. Lud. dec. Perus. 41. num. 10. Bursat. cons. 241. nu. 10. lib. 3. Surd. cons. 68. num. 4. & 9. lib. 1. Non tamen sufficit quælibet mutatio, sed insignis, & uotabilis, Bald. in l. si pro ea, col. 1. C. mandat. Rom. cons. 320. vers. vlt. Caccialup. de debit. susp. 6. q. numer. 7. Rot. cons. 65. num. 9. lib. 3. Menoch. de Arbitri. Iud. cal. 87. num. 18. 19 & 21. si tamen debitor pecuniam ab Hebrais mutuo accipiat, potest uti suspectus capi, Paris. cons. 99. nu. 18. & 65. lib. 3. Bursat. cons. 241. num. 1. lib. 3. Sed, quid, si sciens contra ho cum aduena, an posterius eum allegare suspectum? videtur, quod non, ex predictis, & tenet Dec. cons. 75. num. 1. in fin. Contrarium vult 'Bal. quem refert Ias. in s. superest. num. 83. Inst. de Act. Felin. in c. vlt. sub num. 17. vers. item referunt, extra de for. compet. Surd. cons. 68. num. 11. lib. 1. Et Not. quod in dubio præsumitur quis sciuisse tempore contractus conditionem debitoris, Franc. Curt. in tract. de sequestr. q. 9. num. 44. fol. mihi 493. An autem, si quis fuerit inualide captus, possit postea ex deductis confirmari, & sic male captus bene detineri? dic, quod sic, secundum Salicet. in l. fin. C. de edict. diu. Adrian. toll. Castr. cons. 472. in fin. num. 4. lib. 1. Contrarium multis defendit Neuizan. cons. 52. num. 43. & Rot. cum pluribus ibi citat. dec. 151. num. 4. tom. 2. Var. Impress. Natt. cons. 430. num. 26. lib. 2. Nisi nullitas capture proueniat ab incompetentia Iudicis, Dec. cons. 75. Bero. cons. 9. lib. 3. vbi ampliat, etiam si talis captus dedisset cautionem coram illo Iudice de stando Iuri, & iudicatum soluendo, quia habetur pro non data, non obstante clausula sponte, &c. Neuizan. d. cons. 52. num. 6. Quidquid in contrarium tenuerit Rom. consil. ** 242. & ibi Add. qui de magis communi opinione testantur, Rol. cū

ibi citat. conf. 65. nū. 5. lib. 3. Mafcard. de probat. concl. 823. nū. 25.
 Quorum opinio procedere potest in fugitiis, in quibus periculum
 est in mora, vt per Rol. d. conf. 65. num. 28. vers. 2. de quo vide Ias. in
 1. 1. num. 21. vers. concluso ergo. ff. de Iur. omn. Iud. & quicquid sit
 de iure communi, habemus Bullam Sixti IIII. in ord. secundam. an
 nullantem capturas factas à Iudicibus incompetentibus, quæ in
 hoc est seruanda, prout etiam in eo, quod captura sit soluenda
 executoribus à faciente capere debitorem suum suspectum.

De citatione contra non habentes domicilium.

Cap. X X X.

- Tem, quod famuli', seu pastores, cum aliquo suo patrono, seu domino permanentes, seu alij, qui proprium in Vrbe domicilium non haberet, si in dicta Curia per aliquos conueniri contingat, citetur personaliter, si apprehendi poterint; sin autem, in dominibus patronorum, seu dominorum eorum, vel aliis locis,
- a vbi pernoctare soliti sunt, & ad valuas Curiæ Consulatus ad quoscumque actus iudiciarios, etiam ad sententiam, vsque ad integrum, & finalem executionem. &, casu, quo personaliter apprehensus, &
 - b ad constituendum^b domicilium, & procuratorem citatus, procuratorem reperibilem, & acceptantem non constituerit, & domicilium non elegerit; tunc contra tales citatum decernatur processus per affixionem ad valuas Curiæ Consulatus, & procedatur vt supra: & citationes de eis, vt præmittitur, fiendæ perinde valeant, & perpetuo obtineant roboris firmitatem, ac si ad domos solitæ habitacionis

nis eorum, si illas haberent, legitime factæ forent. Et citatio facta contra corporales, & gregarios alicuius societatis forensium, & aduenarum, seu in casa, vel capana ipsorum, afficiat etiam omnes socios, dominos, etiam famulos, nec dici possit de nullitate.

A N N O T A T I O N E S.

- a Vbi pernoctare soliti sint.] Ergo etiam in Hospitiis, & diuersoriis, vbi frequentius pernoctare solent, Bart. in l. 4. s. prætor ait, colum. 2. vers. quid si non habet, ff. de damn. infect, Innoc. in cap. quia propter, in vers. illud autem penitus, extra de elect. Asin. in prax. Iud. 9. 6. cap. 5.
- b Ad constituendum domicilium.] Not. quod etiam valeret citatio facta ad constituendum domicilium, non alio addito de iis, quæ solent apponi, videlicet ad constituendum procuratorem reperibilem, quia censetur facta de omnibus, quæ sunt de natura illius actus, & censentur apposita ea omnia, quæ de consuetudine apponi solent, Bart. in l. Gallus, s. idem dicendum, num. 2. & 4. in fin. & ibi Doct. ff. de lib. & posthum. Bald. cons. 389. duo I n strumenta, lib. 3. Rom. cons. 343. colum. 2. Ias. in d. s. idem credendum, num. 7. late Cephal. cons. 770. num. 33. lib. 5. Sed in contrarium facere videtur, quod promittens stare Iuri in forma, non censetur promittere de soluendo Iudicatum, licet ex consuetudine ita soleant recipi tales cautiones, Bero. cons. 14. num. 3. & 4. lib. 3. Sed hoc procedit in obligationibus, quæ stricti sunt Iuris, ut manifeste apparet. Sed, quid, si quis fuit citatus pro certo termino ad constitendum procuratorem, cum comminatione, quod alias citabitur ad valueas, & procurator sit constitutus post terminum parti non alter intimato, an valebit processus factus per affixionem ad valueas, Castr. in l. 1. C. qui sati d. cog. Dicit, quod sic, quia pars non teneatur scire ea, quæ sunt apud acta. In contrarium est communis opinio, ut per Abb. in cap. mandati, in fin. de procu. quam tenuit Rot. decis. 325. tom. 3. diuers. Impress. quæ est fere ad verbum repetita decis. 258. eo. tom.

*De modo procedendi contra forenses de districtu
Vrbis. Cap. XXXI.*

Tem volumus, quod forenses, ne non habitantes, & domicilium habentes extra Vrbem infra 40 millaria, qui est^a districtus Vrbis, citentur edicto Cōsulūni^b, eorum sigillo sigillato, quod infra terminum trium^c dierum à die executionis dicti edicti proxime sequētis compareant in Curia Consulum, respōsuri de iure Actori super quantitate, vel re, quam intendit petere ab eisdem: quam quantitatem, vel rem cum causa, propter quam voluerit petere, in ipso edicto exprime-re teneatur Actor: & in dicto termino procuratores reperibiles & acceptantes, ac domicilium in Urbe, vbi volunt citari, constituere, & eligere debeat, cum comminatione, quod, si non comparuerint, responderint, & procuratores, & domicilium non deputauerint, contra eos procedetur per affixionem ad valueas Curiæ Consulatus usque ad sententiam inclusiue: &, si contumaces fuerint, ad instantiam Actoris reproducto edicto prædicto, executo per Mandatarium Capitolinum personaliter, vel ad domum solitæ habitationis dimissa copia, vel affixa contra Reum, vel in platea loci, seu castri habitationis, si personaliter, vel domicilium reperiri non poterit, decernatur processus^d per affixionem ad valueas Curiæ Consulatus Artis huiusmodi, & deuen-

natur ad litis contestationem, & successiue ad alios
 actus, prout in Capitulo vigesimo tertio, De modo
 procedendi in causis ciuilibus cuiuscumque sum-
 mæ , continetur . Si vero Reus in termino, vel alias
 quandocumque ante sententiam comparuerit, refe-
 ctis expensis contumacialibus, in suis defensioni-
 bus audiatur e . Si vero post sententiam, tunc parito
 f iudicato f , similiter in suis defensionibus audiatur,
 & procedatur secundum formam dicti Capituli vi-
 gesimi tertij .

ANNOTATIONES.

- a Qui est districtus Vrbis.] ut habetur lib. 1. Stat. Vrb. cap. 195. de
 ver. signif. ad has enim angustias redacta est potestas Romani Im-
 perij, cuius olim districtus per totum fere mundum patebat, ut per
 Bart. in l. 1 s. cum vrbem, ff. de off. præfect. Vrb. Cagnol. in l. fin. nu-
 5. ff. de Iurisd. omn. Iud. Afin. in sua prax. Iud. s. septimo, cap. primo,
 num. 8.
- b Citentur editio Consulum.] De hoc modo citandi per edictum,
 vide Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verbo edictum, post
 princip. Felin. in c. quoniam frequentes, s. porro ut lit. non contest.
 Marant. de ord. Iud. s. porro, nu. 82. par. 6. Vant. de Null. ex defect.
 citat. num. 130. & seqq. Menoch. de Recup. Remed. 7. nu. 110. & seq.
 Vestr. in sua prax. lib. 4. c. 2. 3. & 4. vbi late Add. Afin. in prax. Iud. s.
 7. cap. 4. Ioseph. Lud. in suis concl. tit. de citat. per edict. concl. vni-
 ca, vbi refert 14. casus, in quibus de iure committitur citatio per
 edictum, quos ante eum posuit Marant. loco d. Et, quod melius sit
 citare per edictum, quam per proclama, dixit Nauian. quilate
 de hac materia conf. 70. num. 12.
- c Infra terminum trium dierum.] Qui terminus est satis compe-
 tens, quia pro singulis 20. miliaribus dantur singuli dies, addito
 deinde sexto die quietis, l. si prætor, ff. de Iud. l. 2. s. si quis cautus,
 ff. si quis caut. Vestr. in sua prax. lib. 4. tit. de Citat. capit. 2. num. 5.
 Afin. in prax. Iud. s. 2 r. c. 1. nu. 7. Bursat. qui hos citat, cons. 225. nu.
 18. lib. 2. Alias citatio esset nulla cum præfixione breuioris termi-
 ni, Cassad. dec. 6. de dol. & contum. & decis. 3. de Dilat. Put. dec. 1 50.
 num.

num. 1. lib. 3. Crescent. lib. 1. dec. 171. Afl. dec. 124. num. 3. & 366. nu. 15. & ibi Vrsill. licet aliud sentiat Bursat. cons. 74. nu. 71. lib. 1. ubi cumque possibile est, quod quis in tali termino compareat. An autem necesse sit appellare ab ista breuitate termini? dic, quod sic; si constat citatum habuisse notitiam de ea, alias non, Put. decis. 150. num. 3. lib. 3.

d Decernatur processus.] Ut est de stylo, de quo Vant. in tract. de Null. tt. de Null. ex defect. Citat. num. 110. Bursat. cons. 74. nu. 105. lib. 1. Grauat. ad Vestr. lib. 4. cap. 4. num. 15. Put. decis. 280. lib. 2. in manuscript. Nam de iure communi potest ad sententiam deueniri absque alia citatione, Castr. in l. ad peremptorium, num. 6. ff. de Iud. Marsil. sing. 260. incip. Citatus, Bursat. cons. 74. nu. 104. & seq. lib. 1.

e Audiatur.] Quia citatus per edictum est factus contumax, unde venit audiendus refectis expensis, Felin. in c. quia frequenter, num. 16. vt lit. non contest. Dec. cons. 34. Rot. decis. 16. de Dol. & contum. in Nou. & decis. 2. eodem titulo, in Antiq. Verall. decis. 118. part. prima.

f Parito Iudicato.] Hæc clausula stat condicionaliter, si adest res iudicata, Rot. dec. 100. num. 35. tom. 3. diuersi. Impr. Et, quod hæc clausula non habeat locum in sententia, à qua fuit appellatum, tenet Felin. in rub. de sent. & re iud. circa princip. sub num. 1. verl. sed sequere Abbatem.

*De modo procedendi contra forenses extra dictum.
Cap. XXXII.*

Item, quod, si quis ciuis Romanus, vel districtualis, Vrbis, vel districtus incola, habere prætenderet actionem aliquam contra aliquem forensem, extra Vrbis dictum habitantem ultra 40. millaria, super aliquo damno dato, seu causa criminali in dicta Vrbe, vel eius districtu, seu contractu de rebus spectantibus ad Artem, super quo, seu qua voluerit in Curia dictorum Consulum experiri, ad citationem, & processus contra dictum

dictum forem taliter procedatur, videlicet, quod ad petitionem Actoris fiat edictum Consulum citationis, cum quo dictus forensis citetur per mandatum Cur. Cap. vel publicum præconem ad sonum tubæ, die Lunæ in platea Campi Floræ, die Mercurij tunc proximo, in foro Agonis, & die Iouis, &
a Veneris tunc sequentis in Campo Boario^a: in quo edicto dicto forensi triginta dierum terminus statuatur tunc proxime futurorum ad comparendum in dicta Curia responsuro de iure dicto Actori super re vel quantitate in edicto huiusmodi exprimendo cum expressione summæ, & causæ, quæ petitur per Actorem, de qua fiat verbalis petitio apud acta Notarij dictæ Curiæ: & quod infra eundem terminum debeat procuratorem reperibilem, & acceptatam, vel domicilium, vbi vult citari, constituere, & deputare, cum comminatione, quod, si infra dictum terminum non comparuerit, procuratorem, vel domicilium non deputauerit, post lapsum dicti termini contra eum procedetur per affixionem ad valuas Curiæ Consulatus. Et, si contumax fuerit, ad instantiam Actoris reproducto edicto, modo, quo supra, executo, contra Reum decernatur processus per affixionē ad valuas Curiæ Consulatus: & Actor illum citari faciat ad respondendum petitioni prima: & procedatur prout in Capitulo decimo octavo, De modo procedendi in causis ciuilibus cuiuscumque summæ. Et, si infra dictum terminum aliquis pro eodem Reo voluerit comparere, & pro eodem

eodem de stando iuri , & iudicatum soluendo ido-
b nee cauere ^b, taliter comparens ad eius defensionē
 per Consules admittatur, & procedatur in causa, vt
 in dicto decimo octauo Capitulo continetur . Si ve-
 ro sic citatus, vel alter pro eo non comparuerit, con-
 tra eum procedatur, vt supra dictum est. Sed si post
 sententiam quandocumque Reus comparuerit, &
 expensas litis Actori refecerit, idoneeque cauerit
 de stando iuri, & soluendo iudicatum super re peti-
 ta, in suis defensionibus audiatur: & terminus quin
 decim dierum vtilium ad probandum , & proba-
 tum habendum quidquid voluerit, peremptorie
 statuatur: quo elapso, si petatur, publicetur pro-
 cessus, & trium dierum vtilium terminus ad op-
 ponendum contra personas , & dicta testium assi-
 gnetur: quibus elapsis, ad definitiuam procedatur
c sententiam ^c.

ANNOTATIONES.

- a** In campo Boario.] Quid, si citatio publicetur in duobus tantū
 locis, an dicatur satisfactum Statuto ? videtur, quod sic, ad ea,
 quæ ponit Bellam. 194. dec. quem sequitur Socin. in tract. de Citat.
 art. 23. q. 9. in fin. Næuizan. cons. 70. num. 17. Sed in contrarium fa-
 cit Decis. Cassad. 1. de Dol. & contum. vide Vant. in tract. de Null.
 tit. de Null. ex defect. citat. num. 31. & 33. Surd. conf. 181. nu. 34. lib.
 2. Decian. cons. 18. num. 181. lib. 1.
- b** Idonee cauere.] Intellige, si à parte petatur, gl. vlt. circa med.
 & ibi Iaf. in l. vniuersa, C. de precib. Imp. off. Castr. in l. peto, §. fin. de
 leg. 2. Ruin. cons. 91. num. 10. lib. 2. Dec. qui de Statuto loquitur in
 cons. 607. num. 3. Cephal. cons. 454. num. 49. lib. 4. Boer. dec. 124. nu.
 31. vbi tamen, quod potest Iudex hoc supplere, Rim. Iun. conf. 819.
 num. 50. lib. 7. & cons. 277. num. 12. & 279. nu. 102. lib. 3. & cons. 568.
 num. 8. lib. 5. Natt. cons. 685. lib. 4. & in simili facit illud de usufru-

Etatio, qui tenetur dare cautionem de bene vtendo, & fruendo, si à parte petatur, Bar. in l. vxori vsufructu, in fin. ff. de vsufr. leg. Alex. cons. 95. in princip. lib. 4. Dec. cons. 607. num. 3. Quando autem in aliqua dispositione sit mentio fideiussoris, semper intelligitur de Idoneo, & habili, Hipp. Rim. cons. 446. nu 9. & 39. lib. 4. Gomez de Contract. cap. 13. num. 8. Et, quando idonee, vel sufficienter cau- tum dicatur, arbitrio Iudicis remissum est, Bald. in d. l. vniuersa, colum. 2. ad fin. C. de precib. Imp. off. & in cons. 472. super eod. lib. 3. Franc. Becc. cons. primo, num. 27. Sed, quid, si forensis non inueniat fideiussorem, sed paratus sit dare pignora æquivalentia loco fideiussionis, an dicatur satisfaætum huic Statuto requirenti satisfaætionem? videtur, quod non: quia, qui tenetur fideiubere, non liberatur dando pignora, gl. in Auth. offeratur, C. de lit. contest. Alex. in l. 1. in l. colum. ff. qui satisfaæt. cog. In contrarium facit, l. si quis in conscribendo. de pact. vide C. Afflict. super Const. Humanitate, lib. 2. rub. 10. num. 5. vbi, quod potest hoc facere Iudex, sed non cogitur.

c Procedatur sententiam.] Parte instantiæ, gloss. in l. properandū, in principio, verbo triennij, & in §. si quidem, & ibi l. a. num. 5. C. de Iud. cum alijs per Vant. de Nul. ex defect. iur. num. 121. Nisi tamen fuerit lata ad fauorem actoris, quia non est nulla, etiam parte non instantiæ, l. a. in d. l. properandum, §. 1. sub num. 6. lim. 4. Ang. consil. 167. num. 2. Rot. ita tenuit teste Cæsar. de Graff. dec. 37. al. 11. vbi de caus. possess.

De executione contra forenses de districtu.

Cap. X X X I I I.

a Tem, quod Consules dictæ Artis teneantur, & debeant ad requisitionem petentiū executionem facere contra forenses districtus Vrbis in Curia ipsorum condemnatos, mandando Communitati ciuitatis, castri, seu villæ, aut loci, vnde fuerit condemnatus, per mandatum Cur. Cap. dimissa copia, in valuis Ecclesiæ dicti loci, quod infra terminum quinque

L die-

b dierum debeant cogere cum effectu, realiter b, &
 c personaliter, ac aliis remediis, opportunis, dictū
 d sic condemnatum ad satisfaciēdum Actori de om-
 ni eo, in quo Actori prædicto appareret in senten-
 tiam huiusmodi condemnatus, sub pœna centum
 scutorum, Cameræ dictæ Artis applicandorum:
 quod si non fecerit, elapso dicto termino, iterum
 modoprædicto peremptorie moneatur, cum com-
 minatione, quod, si infra triduum effectualiter non
 coegerit debitorem satisfacere creditori, contra ip-
 sam Communitatem, homines, & bona eiusdem ad
 executionem dictæ summae procedetur. quibus ela-
 psis, Consules contra ipsam Communitatem, homi-
 nes, & bona ad executionem usque ad effectualem
 satisfactionem procedere teneantur.

ANNOTATIONES.

- a Ad requisitionem potentium.] Debet enim peti executio, argu-
 mento, l. in stipulatione, num. 5. ff. Iud. sol. A. s. in sepe citat. prax.
 Iud. 5. 2. i. cap. 2. num. 3. Bald. in l. si pro te, la secunda, per illum rex.
 C. de dot. promiss. Alciat. tom. 3. Resp. l. 8. Resp. 88. num. 6. Galles.
 ad form. oblig. Cam. tit. de person. pet. execut. num. 1. vbi, quod, si
 quis petat executionem alieno nomine, debet ad hoc habere spe-
 ciale mandatum.
- b Realiter, & personaliter.] Nec eligendo realem sibi præiudicat
 in persona si, stante Stat. Vrb. l. 1. cap. 191. de elect. execut. & cap.
 87. de execut. senten.
- c Vel aliis remediis opportunis.] Seruata tamen loci consuetu-
 dine, vbi fit executio, l. missi opinatores, C. de exact. tribut. l. 10.
 Bal. conf. 285. incip. casus, ad fin. lib. 2. Rocch. Curt. in tract. de Sta-
 tut. sect. vlt. num. 8. & 54.
- d Condemnatum.] Debet tamen in primis constare de hac con-
 demnatione. vt in simili consuluit Ang. conf. 6. quem refert, & com-
 probat Barbat. conf. 44. num. 5. vers. & cōsuluit Ang. lib. 1. Stracch.

in tract.de Mercat.in 3.par.vlt.par.principalis,n.2. An autem Cō
munitas teneatur exequi sententias notorie iniquas, & iniustas? Dic,
quod sic,quia est mera executrix,& nullā habet cognitionē,c.
pastoralis, s. quia vero, extra de offi.deleg.s.executionem,vbi glo.
& Bal.C.de execut.rei Iud.laf,in s.sin minus,col.6.in fi.verf.aduer
tite,Inst. de Act.Alciat.to.2.Resp.lib.5.Resp.3.n.2.Franc.Marc.9.
Delfi.1.57.n.3.to.1.Imol.cons.127.Rol qui hoc declarat habere lo
cū in ciuil.secus in crim.ob damnū irreparabile,in cons.12.nu.82.
lib.3.Decian.cons.11.num.189.lib.1.A sin,in sua prax.9.3 1.cap.17.

Quod nullus audeat se in alia Curia reclamare^{3.}

Cap. XX X I I I I.

Item,quod nulla persona, cuiuscumque sta
tus,gradus,ordinis,vel condicionis,aut di
gnitatis existat,audeat,vel præsumat se in
aliqua alia Curia reclamare, aut litigium, seu cau
sam mouere de rebus prædictis, aut aliqua earun
dem, vel earum occasione. Et quod Iudex nullus
ordinarius Vrbis de rebus pertinētibus ad Artem,
quouis quæsito colore,se intromittat,sed causæ hu
iusmodi,coram alijs Iudicibus pendentes, quando
cumque reassumantur per DD. Consules,in eo sta
tu,& terminis,in quibus reperiuntur:& ipsis Iudi
cibus,ac partibus sub pœnis arbitrariis inhibe
tur: quam pœnam contrafacentes irremissibiliter
solvere teneantur. Et Consules pro tempore existen
tes à contrafacentibus exigere teneantur.

A N N O T A T I O N E S.

2 Reclamare] Idem supra cap.23.vbi aduerte, aliud esse de Iure
communi,quo consules non possunt præ iudicare Iudicibus ordi
nariis,per eorum Statuta,Bero. cons.7.lib.3.Stracch. de Mercat.
in 2.par.vlt.par.tit.quom.in cauf.mercat. num.1. Menoch.de Ar
bitr.Iud.q.40.num.4.& 5.

Quod credatur fidei Dohanæ. Cap. XXXV.

ITem, statuimus, & ordinamus, quod fidei Notarij Dohanæ Carnium, quando in ea exprimitur, emptorem soluisse Dohanam, cum dicto vnius testis, adhibeat plena fides, ac si esset publicum instrumentum: contra quam exceptionem non habitorum dari non possit, & secundum prædicta Consules eorum sententias ferre teneantur.

De responsione articulorum. Cap. XXXVI.

ETem, quod in omnibus causis, in quibus articuli, seu positiones aliquæ producuntur^a, teneatur producens illos medio iuramento, si id reus petierit, dare, & pars, contra quam producuntur, quandocumque durante termino probatorio producantur, teneatur illis per verbum credit^b, vel non credit, si ab aduersa parte petitatur, simpliciter^c medio iuramento^d sufficienter respondere infra terminum in monitione desuper facienda præfigendum: alias, post dicti termini lapsum, parte citata, dictæ positiones, & articuli per Consules haber pro confessatis^e, & Reus pro confessio, prout sibi deterius erit^f, desuper pronuntiantur: de quibus articulis, & positionibus copia Reo nullatenus tradatur, nec ostendatur, donec responderit.

ANNOTATIONES.

- a Producuntur.] In qua productione pars est citanda, iuxta ea, quæ ponit Gabriel.concl. 1.de Citat. nu. 109.
- b Per verbum credit.] Quod est veritatis expressuum, quando à principali profertur, Bald.in l. 1. in fin. C. de fals. Caus. adiect. leg. Corn. cons. 58. num. 9. lib. 3. Rot. Genuen. decis. 48. num. 1. & 122. nu. 4. Et ita respondendum est de iure positionibus, l. 2. in princip. & in § quod obseruari, C. de iur. cal. c. præsentium, de testib. in 6. Natt. cons. 59. num. 1. lib. 1. An autem possit responderi per aliud verbū æquipollens, Castr. cons. 157. ad primum quæsumum, num. 2. vers. sed certe, lib. 2. tenet quod sic, & in fortioribus terminis Statuti, in quo erat apposita dictio taxativa, late idem comprobatur Asin. in sua prax. §. 19. cap. 25.
- c Simpliciter.] De hac dictione vide Rom. in l. Iuslurandum, & ad pecunias, §. ait prætor, ff. de Iureiur. vbi multa ponit notatu digna, & de Responsione simplici vide Asin. in sua prax. §. 19. cap. 18. num. 2. & de Responsione categorica, quæ idem sonat, quod simpli ci, & Hypothetica, vide decis. Pedemont. 173. num. 3. Sed, quid, si respondeat, credo, prout in instrumento? Dic, non esse simplicem, Bald. in Addit. ad Spec. tit. de Instr. edit. vers. ista responsio. Quid, si dicat, ignorat, ideo non credit? Non valet Responsio, Doct. in l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verb. oblig. quia non est simplex, Natt. con fil. 59. num. 12. lib. 1. & est Statutum Vrb. lib. 1. cap. 68. in fin. Idem, si respondeat per verbum dubito, Castr. in l. si debitor, ff. de petit. hæ red. vbi supra num. 12. Nisi quis interrogaretur de facto alieno penitus incerto, glos. in c. præsentium, in verbo quid sciat, de test. in 6. Natt. d. cons. 59. num. 2. Limita tamen hoc Statutum, ybi cunque positio esset captiosa, quia potest ex causa responsio modificari, Bal. & Rom. in l. Iuslurandum, & ad pecunias, §. ait prætor, vbi etiā Ias. num. 4. in vlt. Not. ff. de Iust. & Iur. vbi habes exempla Alex. in d. l. 1. §. si quis simpliciter, colum. 2. vers. 2. limita post Bal. ibi ff. de Vulg. & pup. vbi etiam Claud. Seysell. colum. pen. & Rip. num. 26. Bossi. in tit. de Fals. num. 158. Decis. Pedem. 173. num. 4. Silua Nupt. in verbo Mōonitoriæ, num. 53. & 54. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 25. vbi multos ponit casus, in quibus potest hoc Statutum in hac parte limitari. Adde Bal. in l. 1. num. 2. C. de Aedil. a&t.
- d Medio Iuramento.] c. præsentium, de Testib. lib. 6. Ias. in l. Iudices, nu. 7. C. de Iud. &, quando sunt super facto alieno, sufficit, quod ita iuret credere, prout ponit Host. in tit. de iur. calum. in sum. §. quando,

quando,Castr.in l.2.5.quod obseruari,num.17.C.de Iud.Put. decis.
275.lib.2.

e Haberi pro confessatis.) Et in hoc est necessaria pronuntia, secundum Bart.in l.eius qui, sub nu. 3. ff. de Iure fisci, Marsil. sing. 283. vers.adde etiam prædictis, Rip.in l.1.num.28. ff. de Vulg. Mascard. de Probat.concl. 777.num.70.lib.3. A qua pronuntia nunquid detur appellatio, stante hoc Statuto caueatur, ff. de verb. oblig. & A sin. in sua prax. Iud. 5. 19. cap. 15. An autem post terminum, ante tamen pronuntiam, possit mora purgari? Dic, quod sic Regulariter, secundum Salicet.in l. semel mora,in 3.concl. ff. solut. matr. Franc. in c. 1. ad fin. de Confess. in 6. Næuizan. conf. 6. num. 12. vbi licitat, nisi mora fuerit geminata, nisi Statutum loquatur per verba ipso Iure, vel citatio fuerit facta sub pena confessatorū. Quando tamen positio non esset admittenda, vel ratione personæ, vel formæ, contumax non habetur pro confessio, Bal. in l. si fili. la 2. ff. de Interrog.act. Rol. conf. 31. num. 15. lib. 1. late Mascard. de Probat. concl. 1777. num. 76. & seq. lib. 3. vbi etiam, quod in beneficialibus contumax non habetur pro confessio.

f. Prout sibi deterius.) Sic etiam de Iure communi pronuntia ista semper debet interpretari, ut magis noceat contumaci, Abb. in c. penult. col. 6. vers. vlt. de iur. cal. Lanfr. in c. quoniam contra, in verbo responsiones, circa fin. de Probat. & in Addit. ad Alex. in l. quæ dotis, colum. 8. ff. solut. matrim. Felin. in c. dilecti il 2. col. 2. vers. considera in hoc ultimo de Rescript. Næuizan. conf. 79. num. 21.

a De iuramento super partito. Cap. XXXVII.

b **I** Tem, quod in quacumque causa cuiuscumque quantitatis, si aliqua partium voluerit^b alteri partitum facere de iurando, aut referendo, posse, & valeat dictum partitum facere, & Consules dictæ Artis teneantur & debeant aliam partem cogere ad recipiendum dictum partitum, videlicet quod aut iuret, aut referat facienti partitum iuramentum. Et, si illa pars, cui dictum partitum factum fuerit, ipsum partitum recusauerit^c, nec iurare,

rare, vel referre voluerit, tunc Consulesteneantur
 illi iuramentum deferre, qui dictum partitum fe-
 cerit. & similiter fiat, si ille, qui citatus fuerit ad
 recipiendum dictum partitum, non comparuerit.
 quod iuramentum sit, & esse debeat decisorium,
 d & nullo tempore possit in aliquo retractari^d: sed
 e Consules dictæ Artis debeant statim ad sententiā^e
 procedere, absoluendo Reum, si iurauerit se ad pe-
 tita non teneri, vel mandatum relaxandum contra
 Reum, si Actor iurauerit eum sibi in aliqua quan-
 titate teneri.

A N N O T A T I O N E S.

a De iuramento super partito.] De quo in l. manifestæ turpitudi-
 nis, & ibi Bart. Ias. & alii, ff. de Iureiur. late per Menoch. de Arbitr.
 Iud. cap. 189. Mascard. de Probat. conclusione 955. tomo 2. Viu. opi-
 nione 428. Et de forma huius Iuramenti, & præsertim super par-
 tito captioso, Ias. in d.l. manifeste, num. 6. & 7. & quod arbitrarium
 sit Indici, sub qua forma sit deferendum, Aym. conf. 203, num. 7.
 M. noch. d. cal. 189. numero 3. & Mascard. d. conclusione 955. nu-
 mero 13. tom. 2.

b Si altera partium voluerit.] Quia drbet ab altera partium præ-
 stari, l. prætor, & ibi not. Ias. num. 4. ff. de Iureiur. Mascard. d. loco.
 num. 13. & in tali præstatione iurabit de calumnia, parte ita volé-
 te, l. iusiurandum, & ad pecunias, §. Qui iusiurandum, & ibi Ias. nu-
 mero 3. ff. de Iureiur. Lancell. Conrad. in tract. de offi. præt. in caus.
 Ciuil. lib. 1. cap. 9. §. 2. num. 8.

c Recusauerit.] Sine causa, quia ex causa potest, Bart. qui ponit no-
 uem casus, in d. l. manifestæ, & ibi Ias. Bellacom. qui ponit alios
 quindecim casus inter Communes opin. diners. tom. 1. tit. de Iura-
 mento Iud. fol. mihi 459. Mascard. de Probat. d. conclusione 995.
 tom. 2. Menoch. d. cal. 189. Lancell. Conrad. d. loco, cap. 9. §. 2. num.
 8. Et in specie, quod, vbi aduersarius non habet actionem, ego non
 teneam iurare, est tex. in l. si patronus, ff. de Iureiur. Bart. in d. l. ma-
 nifeste, & ibi omnes, facit tex. in l. tutor, §. fin. de Iureiur. & facit
 quod dicit Surd. consl. 90. num. 6. lib. 2. vbi, quod non tenetur quis
 susci-

fuscipere Iuramentum, quod non est sibi profuturum. Quid autem, si quis iuret, veram petitionem, sed illi satisfactum? an possit pro parte acceptari, & pro parte non? Ias. in l. manifestæ, numero 8. ff. de Iure iurant. Marant. in sexta part. Specul. tit. de Confess. numero 27.

- d Retractari.] An autem per Instrumenta nouiter reperta possit retractari? Dic, quod sic, Curt. in l. admonendi, ff. de Iure iur. Io. And. Imol. & Gem. in cap. 2. de temp. ord. in 6. Balb. decis. 139. vbi tamen dicit, Doct. Antiquiores tenuisse contrarium.
- e Sententiam.] Quæ sententia est necessaria, vt possit ex hoc Iuramento agi contra hæredem, alias enim hæres ex tali iuramento conueniri non posset, vt per Bart. in d. l. manifestæ, in fin. & ibi Ias. * qui de communi, licet ipse nō nihil notet, ff. de iure iur. Alex. cons. 128. in fin. lib. 2.

a *De admissione iurium².* Cap. XXXVIII.

Item, quod omnia acta, ac quæcumque iura, petitiones, protestationes, articuli, & omnia alia in causis coram Consulibus producenda, Consules, parte, quam contra producuntur, ad hoc legi-

b time citata, admittant, si & in quantum^b admitten-

c da veniant de iure, salvo iure impertinentium^c, & non admittendorum, cæterisq. exceptionibus par-
tis saluis: quæ omnia discussantur ante prolationem sententiæ, taliter, quod pronuntiando in causa in-
telligantur omnia fuisse discussa, licet in sententia aliqua de præmissorum discussione mentio facta nō fuerit: nec à tali, vel simili interlocutoria detur ap-
pellatio, vel reuasio.

ANNOTATIONES.

- 2 *De admissione iurium.*) Appellatione Iurium veniunt omnes scripturæ, tam publicæ, quæ priuatæ, Castr. in l. admonendi. nu. 28. ff. de

ff. de iure iur. Imol. in c. licet causam, num. 31. extra de probat. Asin. in sua prax. 9. 22. cap. 4. num. 13.

b Si & in quantum.] Hoc enim importatista clausula, de qua Rom. in l. 1. num. 20. ff. de Arbitr. Alciat. tom. 2. lib. 6. Rcp. 48. num. 4. Licet ista admissio sit potitus de stylo, quam de substantia, quia Index recipiens testes super articulis datis videtur illos admittere, Rot. de Præb. decis. 12. in Nou. & decis. 11. de Except. in Antiq.

c Saluo iure impertinentium.] Quæ clausula inuenta est ad abbreuiandas lites, & occurrentum cauillationibus procuratorum, de qua glos. in c. cum contingat, de off. deleg. & ibi Io. Andr. Imol. Butr. & Felin. Bar. Alex. Ias. & alij in l. si duo patroni, s. idem Julianus, ff. de iure iur. Alber. in l. 2. s. quod obseruari, in 9. breuiloq. ff. eo. Curt. Sen. conf. 70. col. penult. Rol. à Vall. conf. 34. num. 5. lib. 3. Marant. de ord. iud. par. 6. tit. de posit. & art. n. 23. Decian. conf. 75. num. 10. lib. 3. licet aliqui dixerint magis consuli partibus, si ante admissionem discutiantur, an sint pertinentes, vel ne, inter quos Card. in d. c. cum contingat, vbi etiam testatur de stylo Romanæ Curiæ, Dec. conf. 162. col. 1. Paris. conf. 67. nu. 38. lib. 4. late Rol. conf. 34. num. 13. lib. 2. Aym. conf. 23. num. 4. Gram. conf. 46. num. 4. & 5. Vulpell. conf. crim. 133. num. 14. Quorum opinio æqua est, vbi positiones sunt manifeste impertinentes, secus vbi dubitatur, vt dixit Ias. in d. l. si duo patroni, s. idem Julianus, ff. de iure iur. Natt. col. 20. num. 5. lib. 1. Næuizan. conf. 7. num. 16. Imol. in l. 4. s. prætor, ff. de damn. infect. Barbat. conf. 36. num. 24. lib. 2. Paris. conf. 97. nu. 136. lib. 1. Rot. tamen aliud seruat etiam in manifeste impertinentibus, vt appareat decis. 24. de Testib. in Antiq. Et maxime vbi cum que quis esset à Curia recessurus, Franch. in c. 2. col. 5. de Confess. in 6. Rot. decit. vlt. de seq. possess. in Nou. & certe melius est, mille positiones impertinentes admittere, quam vnam pertinentem rei jecere, Host. & Card. in c. bene in vers. contra legati, in 3. col. de elect. Rol. conf. 34. num. 9. lib. 3. Et positiones pertinentes sunt, quæ nascentur ex libello, siue directe, siue indirecte, siue necessario, vel ad miniculatue, contineantur in libello, Aegid. dec. 168. Corn. conf. 18. col. pen. lib. 4. & conf. 27. col. 5. eod. l. Dec. conf. 84. col. fin. & conf. 517. num. 2. Rol. conf. 34. num. 8. lib. 3. Decian. conf. 75. num. 2. lib. 3. Et sic impertinentes sunt, quæ causam non contingunt, l. speciali, & ibi Ang. ff. de rei vendic. Natt. conf. 20. num. 4. lib. 1.

- a. *De socijs, qui in solidum conueniri^a possunt.*
Cap. XXXXI X.

Tem, quod omnes socij cuiuscumque exercitij de rebus ad Artem pertinentibus teneantur dominis rerum eisdem, vel ali-

- b. cui eorum venditarum, vel locatarum^b, ad eorum partem pertinentium, vel famulis, qui eisdem, vel alteri ipsorum in communi exercitio inseruiuerint, in solidum satisfacere, etiam quod omnes non interuenerint in emptione, vel locatione, aut dictorum famulorum conductione, quibuscumque nō obstantibus.

ANNOTATIONES.

- a. Qui in solidum.] Simile Stat. extat in Curia Mercatorum Lucæ, super quo Magon. decis. Luc. 1. num. 28. & super simili Statuto Bononien. consuluit Bero. in cons. 86. num. 49. lib. 3. & super alio Stat. simili consuluit Corn. cons. 69. nu. 4. lib. 3. Et licet Genuæ non sit Statutum de hoc, esse tamen consuetudinem in ueteratam testatur Decis. Genuæ 46. Et factum est hoc Statutum ad tollendas Doctor. quæst. & varietates in illo articulo, an socij teneantur in solidum, de quo Paris. cons. 97. num. 31. lib. 1. & cons. 99. per totum, & maxime, num. 31. & 32. & cons. 94. lib. 4. Petr. de Vbald. in tract. de duob. fratrib. part. 9. Roncag. in Repet. 1. eandem, nu. 142. & 164. & in l. reos, §. cum in tabulis, num. 25. & 58. ff. de duob. reis, Kuin. cons. 77. num. 3. lib. 4. Rot. Genuen. Decis. 15. num. 14. & 21. & decis. 97. num. 8. & 162. num. 1. Bero, cons. 10. num. 4. lib. 1. late decis. Pedem. 150. num. 6. & 7. Natt. cons. 567. num. 1. lib. 3. vbi in effectu concludunt, quod aut omnes negotiantur, & tenentur pro rata, aut unus est præpositus, & tenetur in solidum. An autem socij possint in solidum conuenire, vide Anton. Aug. libro tertio, deciso. 419.

b Vello catarum.] Idem, si emptæ fuissent ab ipsis, modo simus in Aedilicijs actionibus, quia in illis socius pro re vendita tenetur in solidum, alias secus, Crem. sing. 166. emi à pluribus, vide Bar. in leandem. q. 7. num. 9. ff. de duob. Reis.

a Quod credatur scripturæ librorum hominum
Artis. Cap. X L.

Item, si quæstio esset inter aliquem de Arte huiusmodi, & famulum, seu pastorem eius, super tempore deseruito, & seruiendo, quantitate salarij, & solutione, seu mutuo factis per dictum de Arte dicto eius famulo, seu pastori, dum ad sua seruitia permanserit, credatur scripturæ librorum dicti patroni cum iuramento ipsius^b, qui scripserit de omnibus supradictis. & hoc intelligatur, quando in dicto libro aliqua manifesta suspicio non haberetur. de qua suspicione stetur arbitrio, & iudicio Consulum.

A N N O T A T I O N E S.

a Quod credatur scripturæ.] Habebit locum hoc Statutum etiā extra forum Agriculturæ, modo allegetur, Io. And. in Add. ad Specul. tit. de Instr. edit. §. nunc dicendum, in Add. magna, Butr. in c. 2. de fid. Instr. Iaf. in l. admonendi, sub num. 1. & ibi Caccialup. nu. 64. ff. de iure iur. late cum ibi citat. Mascard. de probat. concl. 973. nu. 22. & seq. tom. 2. Quia scriptura facta in aliquo loco seruat principium illius loci ubique, Bal. in l. si non speciali, C. de Test. & huiusmodi statuta facta à collegijs artificum non solum coram eorum Consulib[us] sunt seruanda, sed etiam in alijs Curijs, inter ipsos tamen artifices, Bero. cons. 158. num. 3. lib. 3. Rebuff. in Com. titul. de Mercat. art. vlt. glos. vnica, vers. & sic videamus, fol. mihi 208. ubi tamen limitat secus esse, quādo Statutum disponit, ut in aliqua causa summarie procedatur, quia intelligendum in foro mercatorum

tantum, prout etiam intelligendum est in pertinentibus tantum ad artem, dum mandat adhiberi fidem libris hominū artis, Rom. conf. 104. & seq. & ibi late Add. quibus addo Rim. Iun. conf. 71. nu. 9. & 10. vbi de communi, lib. 1. & conf. 489. num. 36. & 37. lib. 5. An igitur erit credendum libris, in quibus scriptum reperitur, aliquē fideiussisse pro aliquo famulo, vide late Alb. conf. 95. quem refert, & sequitur Rim. Iun. conf. 489. num. 37. lib. 1. Quid, si reperiatur scriptum, famulum esse suum debitorem? Dic, quod credetur, & maxime quando inserta est vera, & iusta causa, l. non solum, s. an debitor, vbi Bart. not. ff. de pecul. Bonacossi. in tract. de ser. & fam. q. 139. Intellige etiam hoc Statutum, duobus concurrentibus, scilicet integritate vitæ scribentis, & qualitate rei scriptæ, Marsil. sing. 4; 8. Andr. Gail. Pract. obseru. lib. 2. obseruat. 20. num. 21. secus igitur, si ille, qui scripsit, esset infamis, vel alias suspectus, Ias. in l. admonendi, num. 122. ff. de iureiur. Aym. conf. 21. nu. 9. Marsil. sing. 488. in fin. Rim. Iun. conf. 195. num. 80. lib. 2. & conf. 114. num. 19. eo. lib. 2.

b Cum iuramento ipsius. l Quod etiam de Iure communī requiritur, Crauett. de Antiq. temp. 1. part. sect. 4. num. 47. vbi de communi, ad quem semper in hac materia librorū recurre, quia exactissime eam tractat, Ruin. conf. 54. num. 10. lib. 1. Mascard. de probat. d. concl. 973. num. 69. Rim. Iun. conf. 503. num. 31. lib. 5.

a De modo procedendi in damnis datis^a.
Cap. X L I.

Tem, quod liceat cuicumque domino tenimentorum, herbarum, pratorum, feni, segetum, spicarum, bladorum, leguminum, glandium, castanearum, lignorum, in siluis stirpariis, aut alibi existentium, vel eorum famulis, custodibus, vel agentibus quibuscumque, b quoscumque homines^b, seu personas, ac quæcumque animalia, damnum eis quomodolibet^c super prædictis, vel aliquo prædictorum inferentes, seu

in-

inferentia, pignorare, & pignorari facere, ac pignus, seu signū accipere, ac dicta animalia capere^d, remittere^e, & retinere^f, siue in totum, siue in partem, libere, & impune, dummodo dictus inuentor teneatur, & debeat omne pignus, quod acceperit, in manibus, & Actis Notarij Curiæ effectualiter consignare infra octo dies immediate sequentes, à die captionis huiusmodi computandos: sed, si animalia remissa voluerit retinere, teneatur inuentor, seu dominus damnificati huiusmodi retentionem per Mandatum Cur. Cap. dimissis copijs infra tres dies à die clausuræ, seu remissionis dictorum animalium domino conductori, seu possessori, vel administratori, vel instititori, aut gubernatori dictorum animalium notificare: ita tamen, quod si dominus vaccarum rubearum, & bubalarum lactatium, prima, secunda, & tertia vice, quibus repertæ fuerint damnum dare, pignus loco illarum obtulerit inuentori, teneatur dicta animalia restituere. &, si ultra tres vices repertæ fuerint damnum dare, damnificatus valeat illas, seu illarum partem remittere, & retinere, ut supra. Et similiter, si dominus boum, aut bubalorum, dum arant, & carros respectiue ducunt, obtulerit damnificato, vel eius custodi, aut agenti, pignus tradere pro dictis bobus, aut bubalis sic arantibus, & carrozantibus rehabetur: inuentor teneatur dictum pignus recipere, & boues, ac bubalos prædictos domino, vel conductori eorumdem restituere tempore supradicto.

cto. Et, quandocumque dominus animalium remissorum in Actis Notarij Artis cauerit idonee, cum idoneo fideiussore, in forma depositi; de stando iuri, & iudicatum soluendo, super damno, pro quo animalia remissa fuerint, & poena Statutaria persoluenda, Consules concedant ei mandatum sigillo Artis sigillatum de dictis animalibus restituendis. cui mandato dominus damni, & eius agentes, ac ceteri, quibus mandatum fuerit, parere sub poena in eo contentateneanturi. Eteo casu, quo fit
pignoris, & animalium consignatio tempore con-
signationis huiusmodi, teneatur custos, vel inuen-
tor, medio iuramento, dictam consignationem face-
re: & dicto dicti custodis, seu inuentoris, cum s*iu-*
h *ramento sic facto, credatur de omnibus* ^h, quæ de-
posuerit super præmissis, etiam parte aduersa non
citata: nec ipse custos, seu inuentor cum interrogatorij partis aduersæ damnum negantis vel ex officio repeti debeat, sed plenam probationem eius testimonium faciat, etiam quod talis inuentor fuerit
custos, famulus, agens, amicus, consanguineus, vel
affinis in quocumque gradu consanguinitatis, vel
affinitatis, dummodo non sit pater, filius, vel ger-
manus frater producentis, vel interesse habens in
i huiusmodi damno i. sed, si ^k dominus tenimenti,
k in quodamnum fuerit illatum, dicta pignora, vel
animalia capiet, & aliquem custodem, vel testem
non habuerit, quod delato sibi iuramento ipsi etiam
credatur de damno sibi illato, & à quo vñque ad

quantitatem trium scutorum; etiam quod illius aestimatio per peritos fienda summa dictorum triu scutorum excederet. Et, si dominus, vel custos non habuerit pignus, & animalia non remiserit, sed habuerit vnum testem, probantem qualitatem, & quantitatem animalium, cuius sint, & ubi dani num dederint, tunc de predictis credatur dicto dicti probantibus testis parte citata examinati, etiam si dictus testis fuerit famulus, agens, amicus, & sanguineus, vel affinis, dummodo non sit pater, filius, vel germanus frater producentis, vel interessi habensi in dicto damno. & in omni casu emendationis damnum, volens damnum passus ad emendationem danni procedere, teneatur dominum, seu conductorem bestiarum, personaliter, vel ad domum dimissa copia, vel alias secundum formas supra traditas, citari facere una die pro alia, ad respondendum querelæ, & ad eligendum, eligi videndum peritos, qui aestimare debeant damnum per eius animalia in tali loco datum, nec non statuendum diem, & horam inspiciendi damni: alias eligi, & statui ex officio: & dicta sequenti die querelam in actis Notarij verba lem, vel in scriptis, ad voluntatem damnum passi, Actor ipse facere debeat: cui querelæ dicta die damnum dans negando vel acceptando responderet, & peritum pro parte sua eligere teneatur. Et, si Reus ad electionem periti deuenierit, querelæ alter non respondendo, vel in contumacia persistendo, peritum eligere neglexerit: non possit post visionem

sionem damni excipere. damnum non fuisse factum
per sua animalia: sed censeatur, eius animalia dam-
num, de quo agitur, fecisse: & tunc sic cōfītēti quar-
ta pars pœnæ Statutariorum remittatur. Si vero cita-
tus non comparuerit, vel comparuerit, & negaue-
rit, & peritum eligere noluerit: Consules, quibus-
cumque exceptionibus nō obstantibus, peritum pro
parte recusantis eligere teneantur. quæ electio &
peritorum relatione nullo modo retardari possint. sed,
quando contradicentibus partibus, electio, & rela-
tiō huiusmodi fieri contigerint: tunc sine præaudi-
cio iurium ambarum partium fieri debeat, & ad vo-
luntatem damnum passi eligatur etiam tertius peri-
tus, partibus non suspectus, qui cum dictis duobus
peritis damnum visurus accedat: qui referre non
m̄ possit, nisi in casum discordiæ dictorum peritorū,
n̄ & in casu discordiæ referat, & eius relationi ste-
o tur: quæ relatio fiat parte citata: &, si citatus negle-
xerit peritum suum referri facere, pronūtietur per
Consules, standum esse relationi periti, qui retule-
rit, nisi infra duos dies fecerit referre peritum suum
cum intimatione: nemini tamen liceat homines ad
eius seruitia existentes eligere, nec in relatione in-
terrogatoria dare: ad quam peritorum, & tertij
electionem procedatur etiam diebus festis, & in ho-
norem etiam Dei feriatis P, attento præiudicio mo-
ræ. Post quam relationem præfigatur partibus octo
dierum ultimum terminus, ad probandum, & proba-
tum habendum quidquid volunt, & possunt per

omne genus probationis, præterquam instrumen-
torum publicorum, & apocarum priuatarum produ-
ctionem: quæ quandocumque produci possint ante
sententiam. & Consules, quando eis videbitur, pos-
sint dictum terminum semel tantum eorum arbi-
trio prorogare: quo elapso, ad testium, & processus
publicationem, si petitum fuerit, procedatur: &
quatuor dierum utrum terminus ad opponendum
præfigatur, à die habitæ, vel oblatæ copiæ eorum-
dem computandorum: quibus elapsis, ad definitiuā
procedatur sententiam: & condemnatus ad emen-
dationem damni, intelligatur etiam condemnatus
in pœnis Statutariis, & expensis, etiam quod in sen-
tentia de pœnarum, & expensarum condemnatio-
ne expressa non fieret mentio: & contra victum ad
realem, & personalem executionem, prout Actor
elegerit, procedatur.

A N N O T A T I O N E S.

- a In damnis datis. Pro quibus de iure competit Actio. Hipp. Bo-
nacors. in tract. de equo, q. 256. & seqq. & ante eum Fab. Inst. si qua-
drup. in princip. num. 3. & 4. Et quod competit actio legis Aqui-
lia, est tex. in l. vlt. C. de leg. Aquil. quando scilicet Dominus peco-
ra immisisset, quæ depascerentur, quia tunc damnum iniuria da-
tum est, alioqui cum animalia non sunt immissa, quia per se non
possunt facere iniuriam, non competit Aquilia, igitur tunc compe-
tit ut ille de pauperie. cum autem immisi, datur contra me Aqui-
lia, item de pastu pecoris, item officium Iudicis, Specul. de iniur.
& damn. dat. s. sequitur, num. 19. & 20. Sebastian. de Med. in tract.
de Fortuit. Casib. q. 11. num. 61. & 62. vbi quod directa actio legis
Aquil. & datur contra dominum ut ille, contra usufructuarium, &
possessorem, Alciat. in l. silua cædua, in verb. pascua, ff. de verb. si-
gnificatione.

- b** Quoscumque homines.] Et sic comprehendit etiam clericos, quorum animalia dederint damnum, de quo vide Afflct. & Const. quæ incip. cum per partes in 2.q. Not. 6. Cassan. in consuet. Burg. rubrica prima, §. 6. colum. 282. num. 15. vers. videtur, vbi quod de consuetudine Burgundiæ talia Statuta comprehendunt etiam clericos, & in hoc casu non est dubitandum de auctoritate, cum ista Statuta fuerint à Papa confirmata, Rol. conf. 86. num. 29. lib. 1. Cephal. conf. 601. num. 32. lib. 4.
- c** Quomodolibet.] Siue studiose quis immiserit animalia in alienum fundum, siue sponte sua irruperint, propter culpam, vel negligentiam pastoris, Castr. in l. qui seruandarum, §. fin. ff. de Praescript. verb. Aret. Inst. si qua drup. pauper. fecisse dicatur, colum. 2. vers. quid si custos, Natt. conf. 500. num. 13. lib. 3. Nullo enim modo licet depalcere fundum alienū, cap. si læserit, de iniur. & dam. dat. l. 2. C. de pascu. publ. l. 11.
- d** Capere.] Idem de Iure, si nesciam, cuius sint, alias non, Ioan. Fab. Inst. si quadrup. paup. fecis. dicatur, in fin. princip. num. 5. ad fin.
- e** Remittere.] Quid, si remittendo rupit, aut prægnans eiecit? vide text. in l. Quintus Mutius, cum sequen. ff. ad leg. Aquil. & l. si boues, eod. tit. Cassan. in Consuet. Burg. colum. mihi 282. num. 12.
- f** Et retinere. Quid de Iure communi, an possim retinere animal damnum dans? vide Bart. in l. hoc amplius, §. de iis, num. 3. ff. de damn. infect. ibi refert duas opiniones, & residet in negatiua, cum
- * qua transeunt communiter Doct. vt ibi dicit Additio. Idem Bart. in l. ratis, num. 2. & ibi etiam Ange. num. 2. ff. de Incend. Ruin. & Naufr. glos. in cap. si læserit, extra de iniur. & damn. dat. Veronen. tit. de seru. Rust. præd. de seruit. pascend. in 6.q.
- Limita, vt saltem possim retinere, donec sciam cuius sit animal, Specul. in tit. de A&t. §. 1. num. 59. vers. sed pone Inuenio, Ang. in d.l. ratis, num. 2. Bald. in l. 2. num. 1. in fin. vers. & adde, C. de seru. fugit. & in l. quintus, ff. ad leg. Aquil. Rom. in d. l. hoc amplius, §. de ijs. num. 2. ff. de damn. infect. Afflct. super Const. peruenit, num. 3. rubrica 36. Franc. Marc. q. Delfinal. 276. lib. 2. Ex quo sequitur, quod possum retinere causa cognitionis, sed non in pignus, secundum communem, quæ tamen non seruatur apud aliquos, vt dicit Ioan. And. in cap. si læserit, vbi vide extra de iniur. & damn. dat. & idem quod supra tradit Cassan. in consue. Burgun. rubrica prima, §. 6. vers. Intellige, colum. 279. & 281. num. 11. vbi de cōmuni, quod non potest retineri, sed expelli, &, si retineatur, & pereat, periculum erit retinentis. addo Capoc. decis. 45. in principio, vbi num. 4.

limitat in Animalibus non affidatis, & vide Menoch. in tract. Recuper. remed. 9. num. 282. Sebast. Medic. in tract. de Casib. fortuit. q. 1. num. 22. faciunt ea, quæ ponit Natt. cons. 412. num. 171. 2. vbi, quod licet etiam hominem damnum dantem capere, & ad Iudicem ducere, de quo Bald. in l. 1. num. 2. C. locat. Moder. in tract. de locat. par. 2. tit. de iniur. & dam. dat. num. 3. & seqq. Hæc tamen limita, si tractaretur de soluenda fida, quia animalia possunt hac de causa capi, retineri, donec soluatur fida, &, si pereant, peribunt periculo domini, vt infra cap. 74. Quid autem si, cum ignorarem dominum, diu aluerim dicta animalia, an potero illa retinere Iure pignoris? Dic, quod sic, de Iure communi, l. si non, §. centum, ff. commod. Alciat. in l. silua cædua, in s. pascua, ff. de verb. signific. secus tamen est dicendum, stante hoc Statuto, mandante talia animalia in Camera consignari, vt infra in cap. 49. Sed, quid, si dominus non reperiatur, an possit animal pro damno condemnare, & talis sententia valeat? Dic, quod sic, quia videtur condemnata persona, cuius est animal. ita tenet Alber. de Statut. par. 2. q. 88.

g Cum Iuramento.] Hoc casu Iuramentum dicitur proprie probatio, & veniet appellatione probationis, etiam in Statutis, Viu. lib. 1. com. vers. Iuramentum non dicitur proprie probatio. Et Nota, quod, etiam si Statutum non expressisset, quod credatur cum iuramento sub intelligebatur tamen. vbi cumque enim lex dicit, quod stetur dicto damnum passi, intelligitur cum iuramento, Ang. & alii in l. si vacantia, C. de bon. vacant. libro 10. Felinus in c. significasti. el primo, in fin. extra de Homicid. Marsil. sing. 214. Arnon. sing. 20. Rebuff. in tract. de sequestr. art. 5. glo. 1. num. 3. Statutur autem Iuramento, nisi contrarium probetur, quod potest secundum, Bal & alios citat. per Ias. in l. 3. §. Iurari sub num. 6. vers. 2. lim. ff. de iure iur. Tiraq. de Retract. lignag. §. 4. glos. 1. num. 1. vbi ponit Regulam cum Ampliationibus, & limitationibus, Ruin. cons. 87. num. 32. de Communi, Mascard. qui latissime in tract. de prob. concl. 471. num. 34. & 35. tom. 1. vbi quomodo possit hoc contrarium probari, Asin. in prax. Iud. §. 19. cap. 5. lim. 9. num. 3.

h De omnibus.] Quia alias Statutum loquens simpliciter intelligitur, quod credatur de quantitate damni, non autem de illatione, Bart. in l. diuus Traianus, ff. de testam. milit. & in l. si quando, C. vnde vi, Mascard. d. concl. 471. num. 48. lib. 1. An autem vigore huius Statuti sit etiam credendum super Incidentibus? Dic, quod sic, Bart. in l. solet, ff. de Alimi. & Cibar. leg. Aret. cons. 84. in 3. colu. Rom. sing. 258. Ias. in l. 2. in vlt. col. C. de ed. diu. Adrian. toll. Cefsan. in consuetud. Burg. rubr. 1. §. 6. col. 281. num. 10. vers. sed quia

creditur, Rim. Iun. cons. 741. num. 37. lib. 7. Menoch. de Arbitr. Iud. q. 45. num. 10. Marsil. cons. 16. num. 49. Vinc. Caroc. in Repet. c. cum quid, de Reg. Iur. lib. 6. lim. 5. part. 2. nu. 6. vide tamen Petram contrarium tenentem in sing. 23. & Caball. in Const. March. lib. 4. c. 23. num. 6.

- i In huinsmodi damno.] Et amplius, modo non sit infamis infamia facti, Rol. cons. 16. num. 21. lib. 1. Marsil. in l. maritus, num. 38. ff. de qua st. Cassan. in Consuet. Burg. rub. 1. §. 6. col. 275. nu. 5. vers. intellige Mascard. de probat. concl. 94. num. 29. lib. 1.
- k Dominus tenimenti.] Quid, si non sit dominus, sed habeat solam possessionem, vide Specul. in tit. de Probat. §. 1. vers. sed pone, & latius Caball. in schol. ad Const. March. lib. 4. cap. 23. nu. 7. An autem conductor possit querelare de damno dato? Dic, quod non, regulariter, l. si fur alias, l. Julianus, ff. de Vsufr. Aret. in rubr. de Nou. oper. nunc. Guid. Pap. sing. 643. Lanfr. Balb. dec. 96. Nisi sua interficit, Anguissol. cons. 21. num. 5. lib. 1. Rim. sen. cons. 663. num. 7. libro quarto.
- l Actor ipse facere debeat.] Quid, si damnum datum sit in re communi, an ambo diuersas querelas proponere debeant? Dic, quod sic, secundum ea, quae ponit Bar. in l. si in re communi, ff. de Noxal. act. licet vnum tantum damnum, & vnica poena sit soluenda, Casan. in Consuet. Burg. rubr. 1. §. 7. col. mihi 287. num. 19.
- m In casum discordia.] De qua discordia constare debet, ut relatio valeat, Paris. cons. 45. num. 19. 20. & 21 lib. 1.
- n Et eius relationi.] facta cum iuramento, quod non tantum debet esse de credulitate, Bart. in procem. digestorum, Ang. in l. comparationes, Not. 4. C. de fid. instr. sed etiam de veritate, vbi vera potest haberi notitia, Bald. in d. procem. digestorum, vers. sed dubitatur, Crot. in tract. de test. part. 7. num. 227. Rim. Iun. cons. 81. nu. 24. libro primo, Mascardus de probat. conclusione 1169. numero 49. libro 3.
- o Parte citata.] De iure relatio non requirit partis citationem, sed bene electio peritorum, & commissio Iudicis, Bart. in l. Theopompus, num. 11. cum ibi addit. in verbo Respondeo, ff. de dot. præleg. Bal. in l. hac edita, s. His illud, num. 4. C. de secund. Nupt. vbi etiam quod tales electi debent iurare, Alex. in l. 1. §. vlt. nu. 7. ff. de Ferijs, vbi propterea dicit, etiam die feriato posse fieri talem relationem, quia non sit in forma Iudicii, nec requirit citationem, ideo ex hoc dici posset, Statutum hoc intelligi de relatione tertij tantum de qua proxime loquitur, ut relatio fiat ad proxima, & minus latet Ius commune, cum in ea maxime sit maior ratio, cum possit pars

pars citata acquiescerer relationibus factis absque tertio, ad minorem impensam. Sed aliud suadent verba sequentia, & ad praedicta de citatione non necessaria, adde Gabriel. de Citat. concl. i. limit. 55. num. 405. Bero. cons. 89 num. 30. & 31. lib. i. Mascard. de probat. concl. 653. num. 2. vbi distinguit, inter peritos electos à Iudice, vel à parte, ut in primo casu requiratur Citatio, in 2. non, ex Bart. in 1. Theopompus. ff. de dot. præleg. Afin. in prax. Iud. §. 7. cap. 5. limit. 107. num. 1. Hieron. de Mont. in tract. fin. Reg. cap. 32. num. 5.

p Feriatis.] Alex. in l. 1. § vlt. nu. 7. ff. de Feriis, Mandos. in tract. commiss. Formul. 13. q. 11. Petr. de Vren. in prax. Notar. tt. de Beneficio, ne quis vocetur in Ius die feriata, num. 6. Moderni Tudertini in tract. de Locat. & conduct. parte prima, q. 4. titulo colonorum priuilegia.

q Et condemnatus.] Condemnatus de danno dato non propterea efficitur infamis, Castr. post Bal. in l. verbum in fin. C. ex quib. cauf. Infam. irrog.

De damnum dantibus in herbis recentibus hyemis, & astatis. Cap. X L I I.

Dtem, quod, si quæ animalia, tam grossa, quam minuta, exceptis tamen bubalis, damnum fecerint, vel dederint in herbis recentibus alicuius tenimenti districtus

Vrbis à festo sancti Angeli de mense Septembri, usque ad festum sancti Angeli de mense Maij, & herbæ dicti tenimenti sint récentes, & non depastæ, vel pascuatæ ab animalibus domini earundem herbarum: quod, facta querela, vt supra, periti ele-

a cti damnum huiusmodi æstimauerint^a ascendere ad septimam partem, vel eamdem excedere illius pretij, quo dictæ herbæ venditæ fuissent in uno ex b quatuor annis^b proxime præcedentibus, tunc dominus, aut conductor animalium teneatur dictas her-

herbas emere vsq[ue] ad festum sancti Angeli de mē-
 se Maij pro illo maiori pretio, quo venditæ fuere in
 vno ex dictis quatuor annis proxime præcedenti-
 bus, dummodo damnum æstimatum ad dictam se-
 ptimam partem pretij maioris, quo vendita in ali-
 quo quatuor dictorum annorum herba fuit, ascen-
 dere, vel excedere à domino herbarū legitime pro-
 batum fuerit: & hoc, quando dominus suas herbas
 vendere voluerit: atque ita constrictus ad emptio-
 nem dominus, vel conductor animalium teneatur
 etiam à pratis falciari solitis in ipso tenimento exi-
 stentib[us] in medio mensis Martij sua animalia à Pa-
 scuatione abstinere, &, uti mos est, herbas prodo-
 mino tenimenti regardare. si vero herbarum do-
 minus illas vendere voluerit, vel non probauerit
 damnum suis herbis factum adæquare, vel excede-
 re septimanā partem pretij totius, quo tota herba in
 vno ex quatuor annis dictis vendita fuit: dominus,
 aut conductor animalium ad simplicis tantum æsti-
 mati damni satisfactionem teneatur: & in quocun-
 que casu pœnas Statutariæ Cameræ soluere te-
 neatur. Animalia vero bubalina, propter eorum
 efferam naturam, si in dictis herbis dicto tempore
 damnum dederint, quod à peritis æstimaretur esse
 quartam partem pretij, quo herbas prædictas in ali-
 quo ex quatuor annis proxime præcedentibus ven-
 ditas fuisse legitime constituerit, vel dictam quar-
 tam partem excedere: tunc dominus, aut condu-
 ctor eorumdem herbas prædictas usque ad festum

sancti Ioannis de mense Iunij, vel sancti Angeli de mense Maij, prout tenimenta vendi solita fuerint, emere teneatur pro illo maiori pretio, quo venditæ fuerint in aliquo ex quatuor annis prædictis, dummodo damnum æstimatum ad quartam partem pretij ascendere, vel eamdem excedere, quo herba in aliquo ex quatuor annis proxime præcedentibus vendi solita fuit, legitime à domino herbarum probatum fuerit: & hoc, quando dominus herbarum illas vendere noluerit. in quo casu prata falciari solita-ut supra, reseruari debeant: & nolens dominus herbarum illas vendere, vel damnum æstimatum quartam partem pretij totius, quo vendita herba fuit, in aliquo ex dictis quatuor annis adæquare, vel excedere, non probans animalium dominus, vel conductor, ad simplicis tantum æstimatione dani emendationem, & ad poenarum satisfactionem teneatur, ut supra.

A N N O T A T I O N E S.

- a Aestimauerint.] Cuius æstimationis congruam reddere debent rationem, nec sufficit, si dicant, quod ipsi tali pretio vendidissent res suas, Cagnol in l.2. num. 235. C. de rescind. vendit. Franc. Marc.q. Delfin. 455. num. 11. & seq. tom. Et Not. in Materia Aestimationis, quod æstimatorum, qui morantur in locis, censentur magis periti, & verisimiliora deponere, Arr. Pinell. in præfat. l.2. num. 42. cum seq. C. de Rescind. vendit. Sed verum est, quod censentur magis informati de ipsa re æstimanda, secus autem de valore, quod consistit in Iudicio intellectus, Alex. & alii communiter in l. pretia rerum, ff. ad leg. Falcid. Franc. Marc.q. Delfin. 485. nu. 45. & 49. tom. Gabriel. de probat. concl. 6. num. 38. lim. 8. Bursat. conf. 70. num. 21. 22. & seqq. lib. 1.

- b In uno ex quatuor annis.] Secus de Iure communi, quo non ex præ-

præterita, sed præsenti emptione fieri debet estimatio, Castr. in l. lege Falcidia, s. corpora, num. 2. ff. ad leg. Falcid. Panta. de Crem. in Repet. l. 2. num. 110. & 221. C. de Rescind. vendit. Nouissime Ma scard. de probat. concl. 650. num. 6. lib. 2. Sed hoc in odium dirum pentium cum eorum animalibus prata aliorum, quo casu licet ex cedere terminos iuris, ad ea, quæ in simili habentur in l. quinque, C. de ser. Fugit. & in l. capitalium, s. solent. ff. de pœn.

*De modo procedendi in damnis datis in tenimentis
Ciuitatum, & Castrorum districtus Vrbis.*

Cap. X L I I I .

Tem volumus, quod, cum contigerit per aliqua animalia alicuius ciuium Romanorum, vel Romæ habitantium, seu in dicto Vrbis territorio, & Vrbis, aut Romanorum ciuium Romæ habitantium casalibus, animalia pa scientium, aliquod damnum in tenimentis Baronū, seu Communitatum, & quarumcumque aliarum personarum districtus Vrbis inferri: quod tunc Baro, vel eius agentes, vel ipsæ Communitates, aut particulares personæ, quibus damnum illatum fuerit, non habeant maiorem potestatem remittendi animalia, quam ut in præcedenti Capitulo ciuibus.

a Romanorū concessum est¹, sed possint, & valeant dicta animalia, vel pignora arrestare, vel capere, ut supra, dummodo, quidquid acceperint, infra tempus, ac modis, & formis, ut supra in Capitulo quadragesimo primo est expressum, in Curia Consulum effe ctualiter consignauerint, & in dicta Curia Consulum ad commendationem dicti damni, contra damnifi can-

cantem procedere, & non in eorum Curijs, teneantur. alioquin dicta arrestatio animalium, & captio pignorum sit nulla, & ad illorum restitutionem teneantur absque aliqua damni emendatione, ad pœnæ tamen solutionem omnino teneantur: & nihilo minus prædicti inobseruantes incident in pœnam centum scutorum, pro medietate Cameræ Vrbis, & pro alia Cameræ Artis applican. irremissibiliter auferēdorum: quibuscumque dictorum Baronum, vel Communitatum Statutis, vel priuilegijs, & indultis, etiam à Romanis Pontificibus hactenus concessis, non obstantibus.

ANNOTATIONES.

- 2 Concessum est. Ergo sublata est eis auctoritas exigendi pœnas in eorum Curiis à talibus damnum dantibus, de qua Dec. cons. 191. num. 3. Brun. cons. 101. Crauett. cons. 313. num. 1. Rol. cons. 3. num. 19. & 39. lib. 2. Et merito: quia abutebantur isti Barones facultatibus, & priuilegiis sibi concessis: vnde potuit princeps auferre illis hanc auctoritatem, vt in simili dicit Cassan. in Consuetu. Burgund. rubrica prima, §. 5. num. 188. Foller. in pract. Censual. in versl. Nunquid clericus, num. 39. Plures etiam discordia, & inimicitia oriebantur inter istos Barones, & Ciues Romanos, vnde iuste auocare potuit Pontifex ad hoc tribunal tales causas, Bal. in l. fin. ff. de senten. Quid autem, si tales Barones habeat hanc iurisdictionem per viam contractus, vel priuilegij transeuntis in vim contractus, an illam possit Princeps tollere? videtur, quod non, per ea, quæ ponit Loffred. cons. 83. num. 20. Iacob. Leon. inter cōfilia Alb. Brun. 126. & 127. nu. 99. de qua quæst. vide late Foller. in sua prax. censual, versl. numquid clericus.

a *De panis damnum dantium.* Cap. XLIII.

- b **D**em, quod, si aliquæ bestiæ grossæ^b, vel
minutæ, tauris, & bubalis vtriusque sexus
c exceptis, damnum dederint in herbis re-
centibus, pasculariis, pratis, feno, vel sege
d tibus in herba existentibus, aut castaneis, seu glan-
dibus; dominus, seu conductor bestiarum huiusmo-
di Cameræ Artis pro pœna soluere teneatur pro
qualibet bestia grossa bolonenos duos, pro quoli-
bet porco bolonenum vnum, pro qualibet capra,
seu pecude, vsque ad numerum centum caprarum,
seu pecudum, bolonenum medium, ab inde supra, &
vsque ad quemcumque numerum sub uno custode
existentium, iulios sex in totum, pro omnibus, vice
qualibet, de die; de nocte autem pœnæ huiusmodi
duplicentur. Si vero bestiæ huiusmodi damnum
dederint in spicis, remotis segetibus: pœnæ huius-
modi duplicentur de die, & de nocte quadruplicen-
tur. &, si porci fuerint numero quinquaginta, vel
plures: tunc dominus, & conductor eorum teneatur
dictas spicas emere à domino earumdem, si eas ven-
dere voluerit, pro tota illa æstate, pro illo maiori
pretio, quo vendi solitæ fuerint in aliquo quatuor
annorum tunc proxime præcedentium, si venditæ
fuerint, alias prout constiterit esse valoris. sed, si do-
minus spicarum illas vendere voluerit: dominus,
aut conductor porcorum huiusmodi damnum emē-
dare

dare teneatur iuxta aestimationem à peritis facien-
dam. sed, si dicti porci damnum dederint in vineis
plenis, aut segetibus ad maturitatem, vel prope de-
ductis, aut in manipulis, seu gregijs, vel barconi-
bus, tam in agro, quam in arca existentibus, vel in
siluis plenis: liceat damnum recipienti vnum por-
cū cum pro grege, siue tronco quolibet interficere, &
sibi ipsi applicare illum, ultra pœnas prædictas, &
damna reficienda. Aliæ vero bestiæ minutæ in can-
netis, aut vineis etiam non plenis, quandocumque
damnum dederint, dominus, aut conductor earum-
dem soluere teneatur pro pœna iulum vnum pro
singulis, pro qualibet vero bestia grossa medium
scutum, & nihilominus damnum emendare tenea-
tur modo præmisso. Si autem homines in pratis,
vel sodis, etiam vinearum, à medio mensis Martij,
quousque falciatum fuerit, metendo, aut falcando
herbas, damnum dederint, seu fecerint, iulios quin-
que pro pœna dictæ Cameræ soluere teneantur vi-
ce qualibet pro singula salma herbarum, vel fasci-
culo humeris portato, & de nocte huiusmodi pœnæ
duplicentur, & damnum ut supra parti emendare
teneatur. Et, si aliqua animalia in glandibus, seu
castaneis ab animalibus intactis damnum dederint
à medio mensis Octobris usque & per totum Car-
nisprium: ultra pœnas prædictas, dominus, seu
conductor eorumdem damnum huiusmodi domi-
no siluae emendare teneatur septuplum dicti dam-
ni aestimati, & pro dicto septuplo dictas glandes, &

castaneas emere teneatur usque, & per totum dictum Carnisprivium, dummodo dominus siluae legitime probet dictas glandes, seu castaneas in aliquo quatuor annorum proxime precedentium usque ad dictum septuplum venditas fuisse. alioquin solum teneatur ad emendam simplicis danni aestimati: & hoc, quando dominus siluae dictas glandes, seu castaneas vendere voluerit: & si non voluerit illas vendere, dominus, seu conductor animalium ad satisfaciendum domino siluae in simplici damno aestimato solum teneatur: & in omnem euentum poenas Statutarias Cameræ solvere debeat.

ANNOTATIONES.

- a De poenis damnum dantium.] De hoc Statuto imponente poenas damnum dantibus, quod valeat, & obseruandum sit, late ponit Natt.in conf.600.num.3.& 4.lib.3.Caball.in Const.March.lib.4.cap.23.num.2. An autem valeat Statutum imponens maiorem poenam forensibus damnum dantibus, quam ciuibus? Dic, quod sic, Natt.conf.366.num.3.lib.2.vbi citat Ang.in tract.de Malef. in ver. de Bononia. & ratio est, quia Ciuitas non potest ita grauare forenses, sicut suos ciues, quos grauat quotidie in muneribus tam realibus, quam personalibus.

- b Bestiae.] De Iure communi Regulariter appellatione Bestiae non venit animal, nisi feræ naturæ, l.1.s. Bestias, ff.de postul. Mattaf. Not.95.cum ibi Add.de communi tamen usu, qui in Statutis atten ditur, veniunt omnia animalia etiam domestica, & quæ sub nostra potestate sunt, Felin.in proœm. Decret.num.3. cum seq. Tiraq. de retract.lignag.5.2.in principio, num.5. cum seq. Natt. conf.347.nu.2.lib.2.Mattafil. Not.96. Et ideo Statutum puniens, dimittens Bestias sine custode, procedit etiam in dimittente pecudes sine Custode, Alber.in l.1.s.bestias, ff.de postul. & in tract. de Statut. q. 98. late Natt.conf.347.nu.2. lib. 2. vbi etiam, an appellatione animalium veniant Anseres, & Gallinæ.

c. Damnum dederint.] Quid, si viator, transeundo, depascat Iumentum suum in fundo alieno, an teneatur ad damnum? dic, quod non, c. quoniam frequenter, s. fin. de pac. ten. Rom. sing. 232. aliter 135. Cassan. in Consuet. Burg. rubr. 1. §. 6. col. 282. num. 15. vers. & intellige, & ita seruatur de Consuetudine, vt dicit Veronen. de servit. Rust. præd. cap. 20. de Mess. & vindem. Couar. pract. qq. cap. 34. num. 3. vers. 8. probatur. An autem teneatur Dominus, quando eius animal deperditum damnum dedit? dic, quod non, nisi fuerit in culpa, quod deperderetur, mittendo illum sine custode, Alber. in tract. de Stat. q. 76. facit in simili, quod Dominus non tenetur sol uere Gabellam pro animalibus, quæ aufugiendo ingressa sunt Ciuitatem, in qua pro animalibus transeuntibus soluenda est Gabela, Castr. in l. fin. s. serui, ff. de public. Marsil. in l. in criminibus, s. præterea, num. 17. ff. de Quæst.

d. Vel segetibus in herba existentib.] Qualiter autem sit æstimandum damnum datum in segetibus existentibus in herba? Repetrio tres opiniones. Prima, quod sit estimandum, non secus, ac si in prato datum esset, Bal. conf. 182. col. 2. lib. 1. Aym. conf. 40. num. 10. Menoch. in tract. de Arbitr. cas. 149. num. 21. quæ opinio satis iniqua videtur. Secunda fuit Specul. in tit. de Iniur. & damn. dat. s. 2. num. 21. & ibi Io. Andr. in Addit. quod æstimatione sit facienda pro frumento verisimiliter colligendo, & percipiendo tempore messium. Tertia opinio, quod damnum debeat æstimari secundum tēpus, quo fuit datum, hoc est secundum quod valebit tunc temporis frumentum, habita tamen consideratione dubij euentus perceptionis, & recollectionis, & hanc secuti plures Doct. Iacob. de Are. in l. certe, ff. arbor. furt. Cæsar. Florian. de S. Petro, in l. ex hac lege, ff. si quadrup. paup. fecis. dicatur. Affl. et. super Const. peruenit rubr. 36. num. 5. lib. 3. Alber. de Stat. q. 78. c. in d. l. certe, ff. arbor. furt. Cæsar. Cassan. in Consuet. Burg. rubr. 1. §. 6. col. 280. & hæc opinio semper mihi visa fuit æquior, secundum quam reperio tuisse iudicatum in Regia audientia Apuliae, per Franc. Viu. vt ipse testatur decis. Neap. 280. num. 4. lib. 2. vbi num. 6. aduertit ter faciendam esse æstimationem talis damni, primo in herba ad recognoscendā quantitatē fundi, qui damnificatus est, secundo ante tempus messiū, vt sciatur, an renatum sit illud frumentum in totum, vel in parte, vel nullo modo. Tertio, tempore messium, & sic expectato frumentum perceptionis euentu. Et hoc etiam obseruatur in Consulatu Agriculturæ. Sed, quid, si plures æstimatores sint electi, & aliis 20. aliis 30. & aliis aliter æstimauerit? dic, quod hoc casu sunt omnes hæ summæ per Iudicem coacceruandæ, & per cum æstimari in

in tertia parte totius summæ. ita Gerard. sing. 25. Castan. in Con-suet. Burg. rubr. prima, §. sexto, sub gloss. Intellige, numero quinto, colum. 280.

e Interficere.] Idem habetur lib. 3. Statut. Vrb. cap. 69. [de occiden-tibus animalia, & vigent in pluribus locis similia Statuta, & oc-currit mihi in facto in terra Carpineti, quæ est Illustrissimorum D.D. de Comitibus, quorum liberalitate, & munificentia primum ibi Gubernatoris officium exercui de anno 1589. vbi non tantum Statutum mandat occidi porcos damnum dantes, sed etiam quar-tam partem interfeitorum dari Gubernatoribus pro tempore il-lius loci, prout plures partes ob infinita damna, quæ ibi perpetran-tur, mihi consignatæ fuerunt.

De damnis datis in lignis. Cap. X L V.

a Tem, quod nullus audeat, nec præsumat in-cidere, vel aliter frangere ligna, & fasci-nas facere in siluis stirpariis^a, vel pātanis, aut alijs locis alicuius, sine licentia domini ligno-rum. Si quis autem contra fecerit, soluat Cameræ Artis iulios quinque pro qualibet salma lignorum, & damnum parti emendet, iuxta æstimationem pe-ritorum fiendam, vt supra.

A N N O T A T I O N E S.

2 In siluis stirpariis.] Idest in siluis iam incisis iterum germinan-tibus, quia stirpes sunt ferulæ, seu virgulta, quæ de radicibus na-scuntur, & dicuntur germina, l. diuortio, §. puto, ff. solut. matrim. Alciat. in l. silua cædua, ff. de verb. signifi. in verb. stirpibus. Et de istis siluis cæduis plura scribit Boer. decis. § 1. num. 9. Arnulf. Duze. in tract. de iure Regal. q. 56. ad fin. vers. 4. Et quod possint incidi per conductorem, vel custodem pro necessariis, Siluan. cons. 76. * numero 4. & seq. vbi dicit, communem opinionem, de quo late Ti-raq. in tract. de Retract. conuent. §. 3. glos. 1. num. 2. §. & latius scripsi infra cap. 71.

a De animalibus datis in soccitam ² damnum ² dan-
tibus. Cap. XLVI.

 Tem, quod, si animalia, quæ aliquis ha-
buerit in soccitam, damnum alicui dede-
rint, seu fecerint: socius, qui dictam socci-
tam penes se retinuerit, pœnam Cameræ, & damnū
b parti de suo proprio ^b emendare teneatur.

A N N O T A T I O N E S.

a Datis in soccitam.] An in animalibus datis in soccitam cen-
seatur translatum dominium, & quomodo, vide Nouiss. Franc.
Viu. decisione Neapolit. 142. per totam. Et, an animalia in soc-
citam data computentur inter bona mobilia, vel immobilia, vi-
de Cassan. in Consuetud. Burgund. rubrica quarta, §. 3. colum. 5 36.
numero 18.

b De suo proprio.] Quod etiam est de Iure communi, quando
culpa sua damnum datum est, ut not. in l. cum duobus, §. damna fa-
talib[us], ff. pro soc. Doct. C. de paet. Corn. conf. 108. per totum lib. i.
Petr. de Vbald. in tract. de duobus Fratr. 8. part. principali, q. 1. Mo-
der. in tract. de societ. offic. cap. 22. num. 6. & habetur infra cap.
86. vbi scripsi.

Detauris non domitis damnum dantibus.

Cap. XLVII.

 Tem, quod, si aliqui tauri, tam rubei, quā
albi, & bubalini, indomiti, damnum ali-
cui dederint, teneatur damnum passus do-
minos, vel conductores taurorum, perso-
naliter, vel ad domum copia dimissa, semel citari fa-
cere, ad declarandum, an velint teneri ad emenda-
tio-

- tionem damnorum datorum , & damnorum per eorum tauros in herbis, segetibus, vineis , aut canettis, sub comminatione, quod, nisi declarauerint, tauri damnum dantes, pro noxa dabuntur ^a , & licentia eos interficiendi concedetur : & non declarando, Consules teneantur dictos tauros declarare pro noxis haberí , & licentiam concedere damnum passo illos impune interficiendi ^b , nisi ad primam , cum intimatione , etiam quod dies ipsa prima iuridica non fuerit, eorumque carnes & coria ^c in proprium usum conuertere, quibuscumque non obstantibus; quod si prædicti tauri, vel alia animalia vaccina , & bubalina efferatae naturæ , quæ non paterentur aliquem eis adhærere , ita , ut posset cognosci , an sint mercata, & quo merco signata ^d , damnum alicui fecerint, damnum passus volens de huiusmodi damage à talibus illato querelam facere, teneatur prius facere omnem possibilem diligentiam dicta animalia cognoscendi : & hoc factio , & domino animalium non reperto, in Actis Notarij Artis querelam facere , & dictam diligentiam fecisse iurare teneatur : cuius iuramento stetur, & tunc Camerario Camerae Vrbis & omnibus interesse putantibus ad valvas Consulatus affixa , & dimissa copia intimetur, qualiter in tali loco sunt talia animalia , & exprimatur genus, numerus , & pilamen animalium . & citentur tribus diebus continuis ad declarandum , ut supra. & facta huiusmodi relatione , dentur animalia pro noxa , & concedatur licentia impune ea inter-

interficiendi: quorum carnes, & coria applicentur,
vt supra.

ANNOTATIONES.

- a Pro noxa dabuntur.] Quod est etiam de Iure communi.c.si bos, &c.si leſerit, vbi Abb.extra de iniur.& dam.dat.
- b Impune interficiendi.] Non ergo licet sine licentia alienum animal occidere, vel fugando perdere, vel præcipitare, Cæpoll.de seruit.Rust.præd.cap.9.tit.de ſeru.Iuris pascend.num.30.valet tamē Statutum, permittens hanc licentiam occidendi, vt est Statutum Bononiæ, de quo Marsil.ſing.225.& præſupponit Salicet. in l.Gracchus,col.4.vers.ex prædictis habes, C. de Adult. quem refert Dec. conf.199.sub num.4.
- c Coria.) Quid, si quis, non obtent alientia, taurum interficerit, an poſſit cogere damnificatum, vt ad computum refectionis damni accipiat carnem, & corium? dic, quod non, & hoc in odium delinquentis, c.2.extra de iniur.& dam.dat.Alber.in trac.de Stat. q.79.
- d Et quo merco signata.) Quia ex merchis recognoscitur de facili animal, cuius sit, vt per Bart.in l.stigmata,C.de Fabr.l.ii.Cafsan.in Consuet. Burg. §.2.colum.mihi 97.in fine, & scripsi supra cap.8j.

Quod non liceat alibi capere animalia damnum dantia, vel pignora, quam in loco damni.

Cap. X L V I I I.

- a Item, quod nullus audeat^a, vel præſumat ex-
- b Itra locum^b ad eum pertinentem aliqua anima- lia capere, vel arrestare, aut pignorare ratio- ne damni, quod prætenderet ab eis quomodolibet recepisse. Si quis autem contrafecerit, pœnam xxv. ſcutorum Cameræ Artis ſoluere teneatur, & dam- num, quod propterea pars aduersa paſſa fuerit, illi c. resarcire^c.

ANNOTATIONES.

- a Audeat, vel præsumat.) Quæ verba videntur exigere dolum, Card.in clement.prima, q.39. de priuileg. Felin. in cap. quoniam contra, num. 11. extra de probat.Dec. conf. 7. num. 3. Marsil. in l. in lege cornelia §.fin.num.2.ff.ad leg.Corn.de Sicar.& in fng. 287. tetigi tibi.
- b Extra locum.) Quid, si capere voluit in loco, sed fugientem pro secutus est etiam extra locum, & ibi cepit pignus? videtur recte captum, argumento eorum, quæ refert Alex. conf. 24. num. 30. & 31.lib.2. Item licet incontinenti extra locum capere de Iure communi, argumento eorum, quæ ponit Salicet. in l. Gracchus, C.de Adult. quém refert, & sequitur Cassan.in Consuet. Burg.rubr. 1. §. 6.colum. 282.nu. 15.vbi subdit, quod, stante Statuto, quod animal possit occidi in fundo, poterit etiam occidi extra, dummodo in continenti. Quod not. ad Statutum Bononiæ, de quo Marsil.Sing. 225. facit Bar. in l. quod ait lex, §. quod ait, ff. de Adult. Ang. in l. nemō carcerem, in pen.col.vers.item iuxta prædicta, C.de exact. tribut. Marsil. in praet. §. vltterius, num. 3. Nouissime Add. ad Bertazzol, conf. crim. 117.lib. 1.
- c Resarcire.) Actione legis Aquilia, l. quemadmodum, §. magistratus, ff. ad leg. Aquil.l. de pecoribus, C.eod.

*De non consignantibus pignora, vel animalia
in Camera. Cap. XLIX.*

Tem, quod nullus audeat, vel præsumat animalia damnum dantia arrestata, vel pignora pro dainnis datis capta, vltra tempus à Statuto x l. permisum retinere, sed, quidquid acceperit, infra dictum tempus in Camera effe & ualiter consignare teneatur. Si quis autem contra fecerit, ad restitutionem quidquid acceperit, ac ad damnorum, & interesse passorum refectionem parti aduersæ teneatur, & actionem super

damno sibi illato omnino amittat, quibuscumque non obstantibus.

*Dereauferentibus animalia remissa^a, sine pi-
gnora capta. Cap. L.*

Dem, quod nullus audeat, vel præsumat animalia, quæ fuerint reperta damnum dare, quæ capta, arrestata, vel remissa fuerint, aut, dum ducuntur à capiente ad aliquem locum, vel postquam fuerint sub custodia capientis, aliquam eorum partem aliquo modo reauferre, nec reauferri facere per se, vel alium, seu alios eius nomine publice, vel occulte, etiam sub prætextu consignationis alterius pignoris, vel cuiusvis promissionis, sine expressa licentia DD. Consulum dictæ Artis, sigillo eorumdem solito sigillata, & subscripta manu Notarij dictorum Consulum, sub poena viginti scutorum Cameræ Artis applicandorum: quam poenam dictæ Cameræ, & duplum damni æstimati parti damnum passæ soluere teneatur. Et similiter, si abstulerint pignora, quæcumque sint, vel potentibus dare pignora recusauerint, aut armis viim intulerint^b, aut se defendant, in eamdem incident poenam, & damnum duplicatum parti satisfaciant. contra quos Consules ad partis potentis instantiam per inquisitionem præcedentibus indicis ad capturam, & torturam procedere debeat, &, qui poenam huiusmodi soluendo non fuerint, luant

in corpore hanc pœnam, videlicet manibus post terga reuinctis ad columnam Consulatus ligentur usque ad finem audientiæ, causa inscripta, pro prima vice, pro secunda fustigentur per Vrbem, pro tertia vice dentur in manibus Senatoris, & puniantur iuxta dispositionem iuris, tamquam publici inuasores rerum alienarum.

ANNOTATIONES.

- a De reauferentibus.] de quo vide latissime Affl. super Conſt. peruenit, num. 6. rubr. 36. lib. 3. vbi etiam, quid de domino reauferente Bestias è loco, in quo per Baiulum fuerant inclusæ, an possit puniri pœna furti, & concludit quod non, nisi animalia eſſent tacite obligata pro damno, vt ibi per eum, veld dominus animalium eſſet ſuſpectus de fuga, licet de hoc ſecundo caſu dubitandum relinquit.
- b Aut armis vim intulerint.] Quo caſu licite poſſunt per custodem, vel alium occidi, l. itaque, ff. ad leg. Aquil. l. furem, ff. de Sicar. Bal. in l. 1. num. 2. C. locat. vbi tamen intelligit, quando danno eſſet magnum, vel enorū de quo late Mod. r. Tudertini in tract. de locat. & conduct. part. 2. tit. de iniur. & dam. dat. num. 8. An autem ſit credendum custodi, referenti vim ſibi illatam, & pignus ereptum? videtur, quod ſic, quia Statutum hoc ſupra cap. 41. vult credi de omnibus, ergo etiam de incidentibus, & emergētibus, Rom. ſing. 258. Caſian. in Conſuet. Burg. rubr. 1. §. 6. col. 281. nu. 10. vers. ſed quia creditur, Menoch. qui ita declarat Statutum Papiæ de Arbitr. Iud. q. 45. num. 10. Contrarium puto verius, quia, ſi non creditur nuntiis, & birruariis, habentibus publicum officium, & ad hoc ſpecialiter iuratis ſuper ratiōne, & erēptione pignorum, Alciat. in tract. de præſumpt. Reg. 3. præſumpt. 15. nu. 7. Mill. in tract. crim. persequen. fol. mihi 50. nu. 31. & 32. Menoch. de Arbitr. Caſ. 1. 2. nu. 15. cum alijs late adductis per eruditissimum virum D. Prosperum Farinacium ad præſens dignissimum in Criminalibus Iocumtenantem Illustrissimi Auditoris Cameræ in suis qq. Crim. tt de Carcerib. & Carcerat. q. 32. num. 80. cum ſeqq. tom. 1. quanto niuus eſt credendum hiſce custodibus à priuatis constitutis, & quorum personæ non ſunt approbatæ. Nec obſtat, quod Statutum videatur illas approbare, mandando adhiberi fidem cum iuramento,
- quia

quia intelligendum est quoad damna tantum, & questiones circa illa ciuiliter emergentes, no autem criminaliter, vt per Doct. ex aduerso citatos. Hinc in Constitutionibus Marchia, l. 4. c. 49. cauetur expresse, quod etiam talibus nuntiis standū sit de impedimentis si bi factis, alias hoc numquam intelligeretur concessum, nisi fuisset expressum. Bene tamen crederem, dictum talis custodis iunctum aliquo alio teste, vel adminiculo vehementi, semiplenam probationem facere, & sic indicium ad torturam, cum plerumque ista delicta sint difficilis probationis, & ideo Iudex pronior possit esse ad torturam, Bat. in l. 3. C. de Episcop. Aud. decis. Pedem. 79. nu. 10. Viu. cum ibi citat. dec. Neap. 157. nu. 5. de quo vide Mascar. concl. 1115. num. 7. lib. 2. Menoch. d. cas. 112. num. 14.

De emendatione damnorum. Cap. L I.

Ptem, quod repertus vbi cumque damnum dare cum uno genere animalium, teneatur totum damnum datum emendare, quod in tali tenimento per genus animalium praedictorum datum fuerit, licet probauerit alia animalia eiusdem generis etiam maiorem partem damni, in quo eius animalia damnum dare reperta fuerint, dedisse. Et, si domino, cuius fuerint alia animalia eiusdem generis, legitime citato, probauerit dominus dictorum animalium ultimo loco repertorum, animalia ipsius citati damnum in loco dedisse, teneatur dominus animalium, qui ante damnum dederit, ipsi reperito damnum dare ratam partem damni emendare absque aliqua alia tela iudicaria. Et, si plures conuicini, vel in uno tenimento affidati, etiam cum diuersis animalibus damnum dederint in aliquo tenimento, cuius aestimatio separari non possit, dominus tenimenti ad emendationem teneantur in solidum

118. S.T.A.T.V.T.A.T.A.R.T.I.S.
dum, & inter eos fiat diuisio per capita, & quanti-
tatem animalium.

A N N O T A T I O N E S.

- a Teneantur insolidum.] Ad hoc facit l. item mela, s. sed si plures, ff. ad leg. Aquil. vbi vide Florian. num. 1. & l. si plures, ff. Arbor, furt. Casar. Secus, si damnum, & aestimatio separari possit, quia quilibet tenetur de facto suo tantum, d. s. si plures, & s. seq. & l. ita vulne-
ratus, s. fin. ff. eo.

a *De mercede peritorum*. Cap. L I I.

 Tem, quod quilibet peritus pro sua merce
de videndi damna, etiam si plura damna,
in eodemq. casali videri contigerit, vltra
iulios quinque, & equum, ac expensas, donec stete-
rit extra Vrbem, pro qualibet die petere non possit.
Et tertio perito electo, si damnum viderit, & non
retulerit, qui illum conduxerit, soluere teneatur:
sed, si retulerit, succumbens soluere debeat ad ratio-
nem prædictam.

A N N O T A T I O N E S.

- a De mercede Peritorum.] Faciunt ad hoc, quæ scripsi infra ca-
pit. 67.

a *De custodibus Tenutarum.* Cap. L I I.

 Tem, quod custodes tenutarum teneantur,
& debeant tenimenta, quæ custodierint,
bene, & diligenter custodire, & de rebus,
aut fructibus eiusdem tenutæ nihil fura-
ri,

ri, vel alicui vendere, aut furari, aut vendi permittere, & à damnum dantibus animalia, siue pignora capere^b, illaque domino suo infra sex dies, si pignora fuerint, si vero animalia, infra duos dies, à die capturæ huiusmodi computandos, effectualiter consignare: & si contrafecerint, vel sine licentia domini eorumdem, vel mandato DD. Consulum illa restituerint, vel pecunias à damnum dante receperint, aut duobus dominis duo tenimenta custodiendo uno, & eodem tempore seruuerint, prima vice fustigentur per plateam Capitolinam, secunda vice tradantur in manibus Senatoris, qui illos punire beat, ut fures, & truffatores: & ultra poenas prædictas teneantur damnum, quod in tenimento datum esse repertum fuerit, per duos peritos aestimandum, suo domino reficere: Prouiso etiam, quod prædicti Custodes, licet tenimenta Ciuitatum, vel Castrorum, aut aliorum locorum, in districtu tamē Vrbis existentium, custodierint, non recipient, nec eis recipere liceat^c quidquam ex causa remissorum animalium ob damnum datum, nec ab Herbarolis, & Ramoracciariis, ac legentibus fungos, & contra facientes prima vice soluere teneantur Camere Artis pro poena scutum unum, secunda autem vice ad Columnam Consulatus manibus post tergare uincit toto tempore audientæ, causa inscripta, vinciantur, tertia vice fustigentur per plateam: & contra prænominatos procedatur per inquisitionem etiam ad rigorosum examen, præcedentibus indicij,

dicijs, & custodibus non seruientibus, promisso tempore satisfiant de salario per duos menses de tribus mensibus deseruitis, quibuscumque non obstantibus.

ANNOTATIONES.

- a De Custodibus tenutarum.] De quibus vide apud Specul. in tit. de Actor. s. 1. in fin. Bald. in l. 1. num. 2. C. locat. aliquid ponit Natt. in cons. 550. num. 2. lib. 3. Et Nota hic, quod istos custodes in suis temutis quilibet constitueri potest vigore huius Statuti, de Iure autem communii deputare istos Custodes spectat ad superiorem, merum & mixtum Imperium habentem, Bart. in l. diuus Adrianus, q. 1. ff. de Custod. & exhiben. reo, Natt. cons. 550. num. 7. & 8. lib. 3. Custodum enim appositio denotat dominium Iurisdictionis & superioritatis, idem Natt. cons. 672. num. 10. lib. 4. Maserd. de Probat. conclusione 402. num. 3. lib. 1. Bertazzol. cons. 1. numero 45.
- b Pignora capere.] Quod de Iure communii facere non possunt, nisi sit ipsis specialiter commisum, Bald. in l. prima, numero 2. C. locat.
- c Nec eis recipere liceat.] Similis est Constitutio in Regno, quæ incip. Cum per partes, super qua late Affic. videndus, lib. 3. rubr. 37. & in specie num. 18. vbi plura ad materiam.
- a **Quod à sententia Consulum non liceat appellare², & de electione Reuisorum, & eorum officio.**
Cap. L I I I I.

Tem, quod nulla persona, cuiuscumque status, gradus, aut conditionis existat, audiat, vel presumat à pronunciatione interlocutoria sententia definitiua, aut alio quouis grauamine in dicta Curia per dictos Consules, vel Assessorem, aut Camerarium, seu Notarium dictæ

dictæ Artis quomodolibet inferendo, seu apodixa,
 per eos, vel eorum aliquem concedenda, seu manda-
 to executiuo relaxando, modo aliquo appellare, seu
 b de nullitate dicere ^b, aut aliter prouocare à præmis-
 sis in Curia Iudicis appellationum, & nullitatum,
 ac Capitanei Romani populi, vel quacumque alia
 Curia, sub poena amissionis iurium in re, & ad rem.
 Sed, si quis a sententia definitiua Consulum, seu
 vim definitiuæ habente, vel à grauamine aliquo
 per definitiua sententiam irreparabili, se graua-
 tum sentiret, ab ea aliter appellare non valeat, sed
 infra octo dies immediate sequentes petere tantum
 possit, quod talis sententia definitiua, seu vim defi-
 nitiuæ habens, aut grauamen, ut præmittitur, per
 definitiua irreparabile, reuideatur per duos pro-
 bos viros de Arte huiusmodi: quos in taliciasu, si pe-
 titum fuerit, Consules ad hoc requisiti teneantur
 ad partis petentis instantiam eligere & deputare,
 dictis tamen partibus non suspectos: & petens illos
 eligi, teneatur infra octo alios dies dictos Reuiseores
 acceptari facere. Qui Reuiseores sic electi debeant
 c infra dies ^c triginta, à die acceptationis vltimi Re-
 uisoris prædictæ, immediate sequentes, ex eisdem
 tamen actis, quæ fuerint in prima instantia actita-
 d ta, confirmare, vel infirmare. Et, si contigerit di-
 ctam sententiam in totum, vel in partem reuocare,
 tunc ab eo, quod fuerit discrepans à sententia Con-
 e sulum, infra octo dies ^e immediate sequentes peti-
 possit Reuiseo: & in tali casu Consules ad partis pe-

tentis instantiam duos alios Reuiſores, etiam par-
 tibus non ſuſpectos, eligere teneantur. Et ſimiliter
 teneatur petens eligi illos, infra dictos alios octo
 dies acceptari facere: qui ſic eleeti teneantur dicta
 ſententiam infra dictos triginta dies in immediate ſe-
 quentes, à die acceptationis, ut ſupra, computandoſ,
 vnam vel aliam ſententiam infirmare, vel confirma-
 re: ita, quod à duabus conformibus nulla detur re-
 uifio. &, ſi agens in cauſa reuisionis, infra octo dies
 à die prolatæ ſententiæ non petierit Reuiſores eli-
 gi, &, ſi petierit, & eligi obtinuerit, vel dictos Re-
 uiſores infra dictos alios octo dies acceptari facere
 non curauerit, ita, & taliter cum effectu, quod rea-
 liter acceptent, vel quod Reuiſores infra dictos tri-
 ginta dies ad cauſam expediendam datos cauſam
 huiusmodi non terminauerint, quod in quocum-
 que dictorum caſuum ſententia, quæ non fuerit per
 Reuiſores confirmata, vel infirmata, aut ſit ſenten-
 tia Consulum, aut ſit ſententia Reuiſorum, firma
 remaneat, & faciat rem iudicatam: & contra eam
 f nec agendo, nec excipiendo dici possit de nullita-
 te, etiam quod de illa conſtaret ex eisdem actis, præ-
 g terquam ex defectu citationis, & mandati g. pro cu-
 ius rei iudicatæ declaratione nulla alia requiratur
 interlocutoria, ſeu declaratio, ſed vniqa citatione
 præcedente, per Consules ad ulteriorem executio-
 nem, iuxta naturam cauſæ, perinde, ac ſi reuifio pe-
 titia non fuiffet, procedatur. Et quilibet reui-
 h for h poſſit in cauſa procedere ſolus, vſque ad ſen-
 tiā

tiam exclusue. & quando eis videbitur, vel à partibus petitum fuerit, in decidendo uti possint Assessore. qui quidem Reuifores si primam sententiam viderint nullam, aut nullitatis vitio laborare, possint pronuntiare, super vacuo appellatum: quia sententia est nulla, & eodem contextu negotium reaſumendo super principali negotio iudicare, absoluendo, vel condemnando, prout eisdem de iure esse videbitur. Reuifores tamen in causa damnorum datorum infra dictos triginta dies possint pronuntiationem, seu sententiam definitiuam, aut decretu mandati, ex eisdem tamen actis, quæ fuerint in prima instantia actitata, reuidere, reducere, modificare, retractare, aut reuocare, seu confirmare, prout eis videbitur: & id, quod per eos in huiusmodi causis damnorum datorum tantum deciſum, factum, ordinatum, declaratum, vel pronuntiatum fuerit, siue cum sententia Consulum concordauerit, siue non concordauerit, perinde valeat, ac si effent duæ sententiæ conformes: & contra eam sic reductam, modificatam, retractatam, vel confirmatam, aut reuocatam, nulla detur prouocatio, vel reuifio: &, si infra dictos triginta dies, ad causam expediendam datos, in huiusmodi causis damnorum datorum Reuifores causam non terminauerint, similiter sententia Consulum firma remaneat, & faciat rem iudicatam ut supra, quibuscumque non obſtantibus. Si quis autem examinare, vel noua iura producere voluerit, primo solutis effe-

k Qualiter forte principali^{re}, & expensis, de novo audiatur.

ANNOTATIONES.

- a** Non licet appellare.] Potest Statutum prohibere appellacionem in certis casibus, c. pastoralis extra de Appell. c. super quæstionem, §. si vero, de off. deleg. Paris. conf. 46. num. 6. lib. 1. late Couar. vbi, quando, & in quibus casibus, Pract. qq. cap. 23. num. 6. stricte tamen est semper intelligendum, Franc. in c. interposita, §. ille denique, num. 8. extra de Appell. Rim. Iun. conf. 451. num. 67. lib. 4. vbi, quod non censetur prohibere appellationem dolo iudicis prouenientem, & scripsi late super cap. 25. in fin.
- b** Seu de nullitate dicere.] Etiam forte ex capite jurisdictionis, vt de Statuto Romano dicit Puteus decis. 20. de Const. & Achill. 8. eod. tit.
- c** Infra triginta dies.] Id est mensem, vt in simili dicit glo. in l. vlt. §. 1. in verbo, sexaginta, C. de iur. delib. vbi sexaginta dies exponit, id est duos menses, & eam glos. probat Bal. relatus per Dec in l. vbi lex, sub num. 2. ff. de Reg. Iur. Vnde nascitur dubitatio, quid, si trigesima prima die quis vigore commissionis obtinuerit terminum prorogari, vt aliis de facto contigit, an talis prorogatio possit sustineri; & videtur posse ex æquitate, d. l. vbi lex. ff. de Reg. Iur. vbi præfixo termino mensis admittitur quis in trigesima prima die, ergo idem in casu isto, quo triginta dies mensem important, vt supra, & pro tali æquitate facit decis. Simonet. 4. de Appell. quam refert Lancellott. de Attent. 2. part. cap. 12. in præfat. num. 72. & dec. Rotæ relata per Luc. Pat. in sua prax. cap. 54. de execut. rei Iud. Pezegr. lib. 2. dec. 1. & lib. 3. dec. 1. Quibus non obstantibus, contrariū credo, quia talis prorogatio facta est à Iudice nō habēte amplius jurisdictionem, l. fin. ff. de iurisd. omn. Iud. cum ibi not. Nec obstat æquitas, quia haberet locum in casu, in quo præfixus esset terminus mēsis, de quo dubitari potest, an sit triginta, vel triginta unius dierum.
- d** Confirmare, vel infirmare.] Parte instanti, Aret. conf. 133. Statuto Ciuitatis Castelli, Ias. in l. vniuersa, colum. 2. vers. 7. facit, C. de precib. imp. off. Ruin. consilio 91. numero 10. libro 2. Ial. consil. 191. numero 2. lib. 2. cum aliis per Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 498. nu. 54. & seq.
- e** Infra octo.] Quid, si fuerit electus revisor, & acceptauerit infra octo, & postea mortuus sit, an aliis in eius locum suffectus debeat

infra osto acceptare, & non acceptando sententia Consulum trans
seat in iudicatum? Hæc quæstio accedit in facto: & pro negatiua
fuit dictum, quod ista dispositio esset intelligenda de primo actu,
secundum Reg.l.boues,§.hoc sermone, ff. de verb. signif. cum alle-
gatis per Bero.conf.19.nu.2.lib.3. Contrarium tamen est verius,
quia Statutum non verificatur in primo actu, sed toties quoties
opus fuerit, Bal.in l.vnica,nu.4.vers.dic contra, C.de iis quæ poen.
nom. Socin. conf. 117.num. 9. & seq.lib.1,& 291.num.6.lib.2. late
cum ibi citatis, Tiraq.in d.s.hoc sermone lim. 9.

t Nec excipiendo.) Vide ad hoc Statutum, Anchār, conf. 211.in
cip.de Iure communi. An autem censeatur excludere Nullitatem
prouenientem ex non obseruantia eiusdem Statuti, vide Bart. in
l.prima,§.parui,numero 3.ff.quod vi aut clam, Bald.in l. prima, C.
de Condic.indeb.Alex.confil.77.num.19.lib.3.Ruin.conf.98.num.
7.lib.2.

g Et mandati.) Sed tamen peti poterit Restitutio, ad trad. per
Ial.in l.postquam liti,num.17.& seq.C.de pa&t. Contard. in l. 1. C.
de Moment.posest. Lim 8.num.4. & num. 15. Socin. ab eo citatus,
conf.299.num.4.& seqq.lib.2.Alex.in l.arbitrio, num. 11. ff. qui sa-
tis d. cog. vbi limit. cum alijs citatis per Dec. in d.l. postquam liti,
sub num.31.Rom.de communi conf.90.num.3.Odd.de Rest. in in-
tegr.q.15.num.32.& 35.vbi de com.Franc.Cald. ad l. si curatorem
verbo implor.in integr. restitutionem,C.de in integr. Rest. num.
46.vbi infinitos congerit,& in verbo per quod pristinum ius recu-
perant, num.51.

h Et Quilibet Reuisorum.) Accedit casus, quod in Commissione
dante reuisoribus facultatem prorogandi instantiam, dicebatur,
quod ambo reuisores proragent. & addita verba in Commissione
(vel alter eorum) reperiuntur deleta à Præfecto Signaturæ: An
vnus hoc casu reuisor possit prorogare instantiam, vel ab uno pro-
rogata valeatur. & alias dicebatur non valere, & instantiam per-
emptam, & prorogationem nullā, vtpote factam contra formam
commissionis,& maxime, quod illa verba, vel alter eorum, erant
deleta,& sic aperte denegata, quia deletio arguit denegationem,
per ea quæ ponit Honded.conf.94.num.95.Exaduerso autem dice-
batur, stylum esse ex Statuto, vt vnus possit procedere ad senten-
tiam exclusiue, vt hic.vnde illa verba, vel alter eorum, fuisse tam-
quam superflue deleta, non quia denegaretur hoc, sed quia sub in-
telligebatur tamquam relictum dispositioni Iuris communis, vel
Statutariorum. Sed replicari potest ex prædictis, quod si non fuissent
expressa, vtique censerentur relicta dispositioni Iuris communis,
vel

vel Statutarie, sed, quia sunt deleta, dicuntur potius denegata, quam relicta dispositioni Iuris communis, ut per Felin. in c. non ne, in primo sub num. i. extra de præsumpt. & de clausula in supplicatione cancellata, vide Gomes. in Reg. de non toll. q. i. fol. mihi 32. b. in fin.

i. Si quis autem examinare.) Hoc concedit Statutum, quando la pſa est instantia ex defectu Reuiforum: quid autem, si ex culpa ipsius condemnati, qui non appellavit, nec reuisionem petijt, lapsa est instantia? puto, aliud dicendum, ad hoc, ut Statutum, quanto minus corrigat Ius commune. Aym. conf. 197. num. 6.

k. Effectualiter.) Non ergo sufficit deponere vnum iulum, idem, si dixisset simpliciter, refectis expensis, Peregr. 2. 229. Put. 1. 1 19. in fin. Verall. decis. 150. num. 4. part. 1. de quo late scripsi supra capitulo 24.

l. Sorte principali, & expensis.) Aduertendū est hic, quod in aliis Codicibus iam impressis non habetur hoc verbum Sorte, sed tantum legitur Soluto principali expensis. Vnde factum est, ut procuratores cauillare cœperint, & reficiendo impensas, lites, & has controuersias summarie definiendas, in infinitum protelauerint, & etiam hodie protelarent, nisi viso originali existente apud Notarium artis, & subscripto per Nob. viros Gregorium Serlupium, Lentulum de Lentulis, Cæsarem Mutum, & Euangelistam Fabium tunc conf. d. Artis ita legendum esse fuisse animaduersum; prout ego vidi, & animaduerti.

De sententijs exequendis. Cap. LV.

Tem, quod Consules dictæ Artis, qui pro tempore fuerint, teneantur, & debeant, ad partium hoc potentium instantiam, executioni mandare sententias^a latas in

a. Curia dictæ Artis^b contra condemnatos, mandando eis, ^c quod infra octo dies continuos immediate sequentes debeant ea facere, quæ in sententia continentur: quibus elapsis, si condemnatus præmissa non fecerit, ad mandatum, & alias reales, & personales

nales executiones procedatur contra eum , prout Actor elegerit, vsque ad integrum præmissorum satisfactionem, præterquam in causis afflictus casaliū, damnorum datorum, venditionum herbarum, fidæ animalium pretij, grani , carnium , casei , butyri , & lanæ : in quibus causis, loco sententiæ, tempore prolationis eiusdem mandatum executium decernatur , ac præterquam in aliis casibus, in quibus loco sententiæ mandatum executium fuisse relaxatum.

A N N O T A T I O N E S .

- a. Sententias.] Quid de laudis? Idem puto, per ea, quæ ponit Felin. in cap. quoniam contra, num. 37. extra de Probat. Rol. cons. 79. num. 47. lib. 3. Viu. opin. 702.
- b. Artis.] Excluduntur ergo alia sententiæ latæ in aliis locis, & per alios Iudices, licet ad artem pertinentes, quæ de Iure exequi possent, ad trad. per Doct. in l. à Diuo Pio, §. sententiam , & in specie Bar. Alex. & Ias. ff. de re Iud. Luc. Pet. qui ita declarat Statutum Vrbis, lib. 1. cap. 87. in nou. de execut. sent.
- c. Mandando.] Sic etiam de Iure communi in executione sententiæ pars est citanda, Bart. in l. 1. in fin. ff. Nil nou. App. pend. Bald. in l. sed si contra, C. de Appell. Dec. in consilio 97. Marant. de ordin. Iud. parte sexta, tit. de execut. senten. num. 16. Apostill. ad Alexand. cons. 72. cum aliis per Iosephum Ludou. decis. Perus. 6. num. 4. lib. 1. Contrarium tenuit Rot. decis. 25. de Appell. in Nou. Quam intellige. vt procedat duobus concurrentibus, & quod appellatio vere sit deserta, & quod hoc Iudici plene cōstet, prout ita fuit alias declarata per Rot. decis. 300. num. 3. tom. 2. diuers. Impress. & ita concordabis has opiniones.
- d. Eis.] An autem sit satis, citare Procuratorem? Dic, quod sic, de Iure, Bart. in l. meminerint, num. 5v C. vnde vi. Nisi Procurator esset constitutus in prima Instantia tantum, de quo vide late per Ioseph. Ludo. d. decis. 6. num. 6. & seq. part. i. vbi admonet, turius esse, dominum simul, & procuratorem citare.

De peremptione instantiae. Cap. LVI.

a Tem, quod prima instantia à nullo tempore cursu perimatur^a, secunda vero intelligatur finire, ut in Cap. quod à sententia Consulum non liceat appellare, expressum est. &, quando contigerit de peremptione instantiae Reuisoribus datæ dubitari, Consules debeant esse iudicis^b in decidendo peremptam, vel non peremptam instantiam^c. &, si viderint peremptam, procedat ad vteriora, vt est expressum: si vero viderint non peremptam, current sine alia interlocutoria per Reuiseores ad vteriora procedi.

a Perimatur.] Erit ergo perpetua, prout de Iure Canonico, cap. venerabilis, extra de Iud. glos. in cap. fin. extra de dolo & contum. Anchar. in cap. sicut, num. 2. extra de appell. Corn. cons. 2 10. num. 6. lib. 4. Verall. decis. 362. alias 3. de Præscript. num. 5. par. 2. Rot. decis. 401. in Nou. Cassad. decis. 5. num. 4. vt lite penden. Hinc est, vt non tantum in Romana Curia Instantiae sint perpetuae, Achill. decis. 2 12. alias 5. de Præscript. Bero. cons. 1. num. 5. & 18. lib. 3. & cons. 2 13. num. 16. eo. l. Sed etiam in aliis locis Ecclesiæ subiectis, in quibus canones attenduntur, & tam in Criminalibus, quam in Civilibus, Corn. d. cons. 2 10. in fin. lib. 4. Felin. in d. cap. Venerabilis, in princip. extra de Iud. Quamuis cessatio à lite inducatur per decennium; & habere item pro derelicta quis dicatur spatio trigesita annorum, Achill. decis. 10. vt lit. pend. Cassad. decis. 5. eod. tit. vbi quod etiam per spatium xvij. annorum, de quo vide Ptit. decis. 2 4. lib. 2. Rot. decis. 1 29. num. 1. tom. 2. divers. Impress. Lancelot. de Attentatis, 2. par. cap. 4. lim. 6. num. 5. & 6. in Præfat. nu. 275. Veltr. in sua prax. lib. 8. cap. 4. num. 25. Et, quod hoc Statutum favorable sit, & summa æquitate nitatur, probat Afin. late in sua

- prax. Iud. vbi multa habes in materia instantiæ, in princ. cap. 3. nu.
 24. Bero. cons. 1. num. 22. lib. 3.
- b Iudices.] alias de Iure hoc Iudicare spectat ad Iudicem, ad quæ
 Bald. in l. eos, col. 4. C. de appell. & in cons. 301. in fin. lib. 3. Franch.
 in c. ex ratione, num. 101. extra de Appell. Afin. in sua prax. Iud. 9.
 31. cap. 60.
- c Instantiam.] Et in dubio pro non perempta iudicandum est, d.
 cap. ex ratione de Appell. Castr. in l. 1. ff. si quis Caut. Bero. cum
 ibi citat. cons. 1. num. 7. & cons. 25. num. 32. & cons. 37. nu. 7. & 101.
 num. 9. & 181. num. 22. lib. 3. Rim. Iun. cons. 376. nu. 41. lib. 4. Bertaz-
 zol. cons. crim. 469. num. 19. lib. 2.

*De temporibus famulorum, que Stasciones ap.
 pellant. Cap. LVII.*

 Tem, quod omnes pastores, & famuli Artis
 prædictæ, suis patronis, etiam quod in
 principio Stascionis inferuire non cœpe-
 rint, ad Stasciones inferuire teneantur,
 etiam quod dicti famuli, & pastores de Stascione
 nullam fecerint mentionem. Et Stasciones vacca-
 riorum, tam vaccarum rubearum in præcodio exi-
 stentium, quam albarum, in festo sancti Angeli de
 mense Septembri, quandocumque inceperint, fini-
 re intelligantur. Item Stasciones caballariorum,
 quandocumque inceperint, in festo sanctæ Mariæ
 de mense Augusti intelligantur finire. Item Sta-
 sciones pecudariorum, & caprariorum, duæ sint:
 quarum prima, prima mensis Maij, secunda prima
 Octobris, quandocumque inceperint, intelligan-
 tur finire. Item Stasciones carrariorum duæ sint:
 quarum prima per totum mensem Augusti, altera

vero per totum mensem Octobris intelligantur finire, quandocumque inceperint. Item & bisulcorum, & buttarorum stasciones duæ sint: quarum in festo sanctæ Mariæ de mense Augusti sit prima, & alia in festo Natiuitatis domini nostri Iesu Christi, quandocumque inceperint, intelligantur finire. Stasciones buttarorum bubalorum in præcodio intelligantur finire, quando bubalæ, quas custodiunt, non amplius lactant vitulos: ceteri bubalarij præcodij teneantur ad minus seruire per mensem integrum: & quod per tres dies ante finem mensis teneantur denuntiare Minorenti, nolle amplius seruire. alioquin teneantur seruire alium mensem: & , non seruiendo, non teneantur domini sibi satisfacere, nisi de duobus tertiiis partibus temporis deseruiti. Porciorum prima intelligatur finire prima Februarij, secunda in festo sanctæ Mariæ de mense Augusti: & , quod tam prædicti famuli, quam ceteri operarij Artis, teneantur seruire pro conuento tempore, & usque ad fines temporum, ut supra, præfinitorum, sub poena amissionis tertiae partis salarij deseruiti: & forcinatores areæ teneantur seruire ad aream finitam.

ANNOTATIOnES.

Alium mensem.] Quia videntur tacite relocasse operam suam pro eodem tempore, secundum ea, quæ ponit Socin. cons. 56. lib. 2. Affidt. decis. 365. per totam, Bursat. cons. 23. num. 17. lib. 1. Quid autem, si, finito secundo mense, non denuntiauerint per tres dies ante,

ee, secundum formam Statuti, an iterum censeatur facta reconductio ad alium mensem, & quod non, tenuit Alex. in consil. 16. lib. 4. ubi loquitur in casu similis Statuti. Vide tamen Ias. in l. diuortio, §. ob donationes, nu. 23. ff. solut. matrim. Alciat. Reg. 2. præsumpt. 17. in fin. Cott. in Memorial. in verbo locauit, in fin.

Descalettis. Cap. LVIII.

I Tem statuimus, & ordinamus, quod carrarij te-
neantur tradere domino eorum scalettam, quam
ferunt in eorum carrotijs, pro iulijs duobus cū
dimidio, quando dominus illam voluerit, alioquin
sit ipsorum carrariorum.

Quod nullus recipiat famulum alienum.

Cap. LIX.

b **c** Tem, quod nullus audeat, vel præsumat recipere, vel quo quis modo ad sua seruitia admittere, aut retinere aliquem famulum sine licentia Consulum, siue Notarij, quam teneantur dare in scriptis sine præmio. &, si illum receperit, quod statim ex parte Consulum ad partis pertinentis instantiam eidem nuntietur per dominum, ut famulum, seu pastorem à suo seruitio licentiare debat dicto suo primo patrono, ad pœnā viginti scutorum Cameræ Artis applicandorum, ac damna, & interesse primo patrono resarcire teneatur. & in omnem casum dictum famulum, seu pastorem licentia re, & ad pœnam soluendam, & damna, & interesse emendandum Consules contrafacentes summa-

rie, sola facti veritate inspecta, cogere teneantur.
 & volens se excusare, non audiatur, nisi facto depo-
 sito de poena.

ANNOTATIONES.

- a Quod nullus.) Sic in simili fauore Agriculturæ est tex. in §. sed etiam, in Auth. de Mandat. Princip. vbi quod nullus receptet Agri colas, sed statim remittat de quo Moderni Tudert. in tract. de locat. & conduct. in principio, titulo Colonorum priuilegia, numero 21.
- b Audeat, vel præsumat.) Per quæ verba videtur requiri scientia, & dolus, Card. in clem. i. q. 39. de Priuileg. Felin. in c. quoniam contra, colum. 6. num. 11. de probat. Dec. consil. 37. num. 3. Marsil. in l. lege Cornelius, §. finali, numero 1. ff. ad legē Cornel. de Sicar. & in sing. 287. tetigi, Bertazzol. consilio criminali 329. numero nono, lib. 2.
- c Quouis modo.) Et sic excluditur omnis fraus, per quam quis vellet recipere alienum seruum, ut in simili de Statuto, quod nullus artifex conducat domum alterius artificis, quo usque ille persistere voluerit in ea, ut nec possit emere fructus illius, ex quo fit fraus legi de contractu ad contractum, ut per Bart. in l. non dubiu in 3. oppos. num. 10. C. de leg. Petr. de Vbald. in tract. de duob. Fra- trib. 11. par. princip. num. 98.

*De famulis, & pastoribus cogendis ad complendum
seruitia. Cap. L X.*

- Tem, quod dicti Consules teneantur, & debeant cogere famulos, & pastores hominum dictæ Artis ad petitionem patronorum eorum, ad complendum seruitia, ad quæ se locauerint realiter, & personaliter, remedij omnibus opportunis, sumarie, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, dummodo dicti patroni, seu domini salario dictis pastoribus conuentum, & debi-

debitum, effectualiter in actis Notarij deponēt. &, si ipsi pastores, seu famuli, aut eorum bona reperi-
ri non possent, ad partis petentis instātiā condem-
nentur in salario plus debito recepto, & in dam-
nis, expensis, & interesse: de quibus stetur in casu
b prædicto iuramento dictorum patronorum, habi-
ta consideratione iurantium, iuxta discretionem
Consulūm prædictorum. &, quatenus dominus no-
luerit contra famulum agere ad damna, & inter-
esse: tunc, loco damnorum, & interesse, liceat de
salario facere retentionem: & domini ipsorum fa-
mularum non teneantur eorum famulis, qui sine
licentia discesserunt, vel ob malam eorum serui-
tutem domini eos licentiauerint, (de qua mala
c seruitute stetur iuramento Caporalis famularum)
d mercedem conuentam soluere^d, nisi duos men-
ses pro tribus deseruitis, quibuscumque non ob-
stantibus.

A N N O T A T I O N E S.

- a Ad complendum seruitia.) Habes etiam de hoc Statutum Vr-
bis, libro tertio, capitulo 76. De Famul. cog. ad seruit. temp.
Impl.
- b Iuramento.) Quod est etiam de Iure communi, Ias. in 1. pro-
perandum, §. fin autem alterutra, numero 25. ff. de Iud. de qua
re vide late per Asin. in sua prax. Iud. §. 32. capitulo secundo, Am-
pliat. 9.
- c Iuramento Caporalis.) Quod videntur à Iudice deferendum,
vel à persona ab ipso deputata, ut in simili dicit Bal. in 1. 3. in prin-
cip. vers. circa quintum post numerum secundum, ff. de iure iuran.
Alex. consilio 60. num. 10. lib. 3. Tiraq. cum ibi citat. in tractat. de
præsumpt. vers. verbo hæc nostra, §. 1. gloss. 8. circa fin. ibi declara
quinto.

d Conuentam soluere.) Sic etiam de Iure communi famulo ante tempus recessenti non debetur aliquod salaryum , etiam præteriti temporis,l.Iudices,& ibi Rebuff.C.de Annon.& tribut.lib.r.o. Bar. in l.si vno, §.item cum quidam,ff.locat.Petr.Rebuff.in tract.de Pri uileg.Schol.Priuileg. 166. numero 12. licet de æquitate aliud sentiat de salario præterito , Ias.in l. diem functo in vltima columna, ff.de off.Affess. vbi tamen aliud sentit , vbi domino multum inter- esset famuli discessus.

De aratriis montanis. Cap. LXI.

Tem volumus, quod bubulcis montanariis,
qui cum bobus montanis ad arandum Ro-
mam venirent, non liceat retinere & con-
ducere vltra duodecim boues aratorios , & tempus
conuentum arare cum quatuor bobus ad vicenam.
&, si, durante termino conuento abduxerint ali-
quos ex dictis bobus,soluāt propœna Cameræ scu-
tos duos pro quolibet boe abducendo , & damna,
& interesse parti resarciant : nec eis suffragetur ex-
cusatio, quod dominus boum illos subtraxerit , sed

a restantes boues per dominum laborerij capi^a , & in
Curia Consuln*m* consignari possint, nec restituantur,nisi pœna soluta,& interesse satisfacto,vel post
b solutionem dictæ pœnæ,idonee cauto de stando^b iu-
ri,& soluendo iudicatum super damnis,& interesse
per dominum laborerij passis , & patiendis in curia
Consulum,& constituto procuratore reperibili , &
acceptante, vel electo domicilio,vbi velit citari:&
ad causæ expeditionem iuxta formam Statutorum
huiusmodi procedatur .&, quatenus montanus bu-
bul-

bulcus, arrestatis bobus, non comparuerit: procedatur contra eum per affixionem ad valvas Curiæ Cōsulatus ad causæ expeditionem: & semper omnes boues intelligentur, & sint pro dictis pœna, dannis, & interesse obligati, licet non essent effectualiter illius, qui Romam illos conduxerit: quibuscumque non obstantibus.

A N N O T A T I O N E S.

- a** Capi.) Potest hoc Statutum concedere executionem in bobus aratoriis, ex quo militat idem fauor Agriculturæ, ob quam inductum est tale priuilegium, de quo in Auth. Agricultores, & in l. executor. C. que res pign. oblig. poss. Ad tradita in terminis per Plot. in l. si quando num. 71 2. C. vnde vi, auctoritate Ruin. in cons. 130. num. 9. lib. 1. Quidquid in contrarium velit Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 178. cuius opinio procedere potest, vbi executio esset facta ad instantiam eius, qui nullum negotiū habet in rebus ad Agri culturam spectantibus, quia tunc posset committi de facili fraus, si quis diceret se velle vti, secus autem in casu nostro, in quo mani feste apparer, Boues ad hunc effectum conductos. Ad id autem, quod habetur de Iure in l. executores, & in Auth. Agricultores, aduerte quod de consuetudine non seruatur, vt per Negus. de Pignor. in tertio Membr. 2. parte numero 49. & ideo emanauit Bulla Pij Quinti, quæ est posita in fine huius operis ad fauorem Agriculturæ, in qua etiam prohibentur boues, & alia instrumenta Rusticaria capi pro executione, vt latius in ea, circa quam tamen ad uerte quod est localis, & Romæ tantum seruanda, vnde in aliis locis aliud fortasse dicendum esset.
- b** Idonee cauto.) Non ergo sufficit iuratoria cautio, per ea, quæ in simili ponit Bero. q. 76. num. 3. debet igitur omnino cauere nec excusatur ob impossibilitatem, Ang. in l. 2. & ibi Alex. nnum. 14. in fin. ff. solut. matrim. vbi de communi Affl. dec. 108. nu. 3. Surd. cons. 68. num. 23. lib. 1. An autem sufficiat, deponere pignora loco cautionis, vide, quæ scripsi supra cap. 32.

D e m o d e r a n d o p r e t i o m e s s o r u m .

C a p . L X I I .

Item, quod Consules tempore messium teneantur officiales, & homines Artis per mandatum Cur. Cap. in Consulatu pro certa die, & hora vocari facere, & maior pars eorum mercedem messorum, caballariorum, & forcinatorum segetum, iuxta solitum, cum consensu gubernatoris, delibera-
re, & moderari: quæ deliberatio, & moderatio per Notarium Artis in publicis actis describatur, & in publicis locis Vrbis per præconem denūtietur. cui deliberationi, & moderationi, tam mercatores, quā messores, caballarij, & forcinatores teneantur pare re: & iuxta eam fieri debeat mercedum solutio: præ dictis non obstantibus.

ANNOTATIONES.

a Moderari.) Quod facere possunt, suadente publica vtilitate, unde talia Statuta sunt seruanda, vt in simili de Moderando pretio vtiualium habetur, c. 1. §. post natale, de pac. ten. in Vsib. Feud. l. fi. ff. ad leg. de Annon. Aluarot. ind. §. post natale, & ibi etiam Afflict. & Isern. cum alijs citatis per Francisc. Marc. q. Delfin. 5 39. lib. 1. & periment Franch. dec. Neap. 9. Caevant tamen isti Moderatores, vt pretia sint iusta, & mercedes congruae, Bar. in l. annona, ff. de extra ord. cogn. & in l. 3. §. itē si quis, ff. de Crim. stell. & procurent obseruantiam, si enim pretia erunt iniusta, vt vidi in aliquibus locis, non publicæ, vt ipsi putant, vtilitati consulent, sed pænuriam, & caritatem, & sic publicum damnum procurabunt, vt latius notaui in tract. meo de Annona non dum edito.

De mensuratoribus Frumentorum.

Cap. L X I I I .

Item, quod mensuratores frumentorum, ordei, & leguminum teneantur, & debeant iuxta solitum radere mēsuram vsque ad ferrum sub pœna xxv. scutorum Cameræ Artis applicandorum. &, si non fuerint soluendo, duorum i&ctuum funis, prima vice, secunda vice trium i&ctuum funis, tertia autem vice fustigentur per Vrbem, & eis non liceat exercere artem vendendi, vel cum dictam artem excentibus societatem facere, sub pœna xxv. scutorum Cameræ Artis applicandorum.

A N N O T A T I O N E S .

a Mensuram.] Not. in hac materia mensurę, quod ad hoc, vt cum ea possit mensurari frumentum, debet esse signata signo Principis, l. stigmata, C. de Fabr. l. 11. l. 2. ibi nostræ pietatis, C. de Frum. Alex. & habetur in Stat. Vrb. lib. 3. cap. 47. spectat enim ad principem, ordinare mensuras, l. modios, C. de suscept. & Arcar. lib. 10. quia hoc est meri, & mixti imperii, Franc. Marc. q. 279. num. 2. & 3. lib. 1. vbi late. si ergo talis mēsura non fuerit signata, præsumetur adulterina, vnde magistratus, ad quem spectat castigatio adulterinæ mensuræ, poterit illam frangere, l. Iubemus, C. de debit. ciuit. l. ite quæritur, §. si quis mensuras, iuncto §. interim, ff. locat. Jo. Regn. in tract. de Mensur. num. 4. 5. & 6. Mascard. Nouissime de probat. conclus. 1044. num. 5. lib. 2. Immo etiam poterit pœnam relegationis imponere tali vtenti falsis mensuris, l. penul. ff. de Fall. l. annonam, §. fin. ff. de extraord. crim. ultra pœnam dupli, de qua Franc. Marc. d. q. 279. num. 5. Et quod possit etiam suo arbitrio Iudex punire, tenuit Bellon. cons. 43. in fin. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 317. num. secundo.

a De modo & seruando per portitores, & falangarios, siue fachinos in venditione frumentorum, & quan- do ipsi pro emptoribus teneantur.

Cap. LXIIII.

Tem, quod portitores, seu fachini, venden tes frumentum, blada, leguminaq. alicuius mercatoris Vrbis, teneantur, die sequenti, quo fient huiusmodi venditio, & traditio, domino frumentorum tradere nomina, & cognomina emptorum, eorumq. habitationem, & exercitia, & quantitatem frumentorum traditorum, ac pretium in scriptis. qua notificatione facta domino frumentorum infra octo dies, à die dictæ traditionis computandos, liceat notificare per publicum nuntium eidem fachino, & portitori, ipsum nolle, vel non posse exigere pretium frumentorum prædictorum ab uno, duobus, vel pluribus dictorum emptorum. qua notificatione facta, dictus portitor, vel fachinus ad pretium frumentorum eidem sic renuntiato consignatorum domino teneatur. Et, si listam emptorum domino grani non traderet, vel infra dictos octo dies emptor aufugeret, vel decoqueretur, ad pretium frumentorum per eum habitorum domino illorum portitor, seu fachinus teneatur: infra quos octo dies possit portitor, seu fachinus ab emptoribus pretium frumentorum venditorum exigere, vel contra eos ad soluendum via iuris agere.

agere. sed dictis octo diebus elapsis, & portitoribus,
& fachini non aliter facta renuntiatione, &
intimatione, si emptores postmodum decoixerint, au
fugerint, vel aliter soluendo non essent, dicti porti
tores, & fachini domino frumentorum in nihilo te
b neātur: & semper liceat ^b domino grani exigere pre
tium ab emporibus, sine præiudicio supradictorū:
& iuxta huiusmodi Statutum sentētia ferri debeat:
quibuscumque non obstantibus.

A N N O T A T I O N E S.

- a De modo. I Not. quod Statutum Vrbis libro tertio, capitulo si prohibet ne isti Fachini intromittant se in venditione, ve emptione frumenti existentis in campo Floræ.
- b Et semper liceat. I ergo dominus, exigendo ab emptore, non amittit actionem contra Fachinum, vel portitorem, vt l. tale pa-
& cum, s. post diuisionem, ff. de pact. Iaf. in l. post venditionem, sub 3.
Not. sub num. 4. vers. 3. limita C. de pact.
- a Quod portiores ^a grani non recipiant famulum
alterius. Cap. L X V.

Tem, quod portitoribus grani non liceat recipere famulum alienum, qui promissum tempus suo primo domino non seruierit, aut aliquam ei truffam, seu barrariam fecerit, sub poena xxv. scutorum, Cameræ Artis applicādorum: quam poenam à contrafacientibus Cōsules irremissibiliter exige re teneantur. Et famuli discedentes ante finem promissi temporis teneantur ad damna, & interesse suo prædicto domino ratione amissionis temporis equo

rum : & nihilominus patronus non teneatur ei soluere , nisi duos menses pro tribus mensibus deseruitis , & sic pro rata temporis: non obstantibus quibuscumque .

ANNOTATIONES.

- a Quod portatores grani .] scripsi in hac materia supra capitulum 59. & 60.

*Quod cuilibet de Arte liceat capere eius famulos
sine poena , & ad Curiam ducere .*

Cap. L X V I .

- Tem, quod liceat , & licitum sit, cuilibet de dicta Arte capere famulum suum cum eo ad expensas , vel salaryum permanenter , si ab eo aufugerit ^a , dum ad sua servitia permanere debebat , ubicumque eum poterit reperire , & cum personaliter ducere , & in carceribus Cur. Capit. ponere sua propria auctoritate , & ibidem retinere ; cum mandato tamen super retentione huiusmodi impetrando à Consulibus dictæ Artis , eorum sigillo sigillato , & subscripto manu Notarij dictorum Consulum : qui illud ad petitio nem hoc petentis facere teneantur , donec per Consules dictæ Artis aliud fuerit ordinatum , sine aliqua poena Curiæ , vel parti , ratione huiusmodi , persoluenda , dummodo de prædictis in Curia dictorum Consulum in Actis Notarij dictæ Curiæ ea-

dem die, qua ceperit, de capture huiusmodi fecerit mentionem. alias teneatur ad pœnam decem scutorum dictæ Curiæ vice qualibet persoluendorum: hoc addito, quod, si dictus famulus vellet idonee satisdare de iudicio sisti, & iudicatum soluendo, super eo, quod dominus, seu patronus sibi petierit, statim præstata satisdatione prædicta dicti Consules teneantur, & debeat de carceribus ipsum famulum liberari facere.

A N N O T A T I O N E S.

- a Si ab eo aufugerit.] Sic etiam de Iure communi possum debitorem meum fugientem propria auctoritate, & absque Iudicis mandato, capere, gloss. Instit. de Act. in principio, in verbo. In Iudicio, dummodo duo concurrant, & quod copia Iudicis haberi non possit, & quod illum captum Iudici presentem, Bar. in §. necessitatem, Auth. vt Iud. sine quoque suffrag. Ang. in l. extat, ff. quod met. causum aliis citat, per Caccialup. in tract. de Debit. suspect. 4. q. principali, numero decimo, vndecimo, & sequentibus. Et, quod possim etiam famulum fugientem spoliare propria auctoritate vestibus illi per me factis, dixit Bal. in l. in his rebus, §. serui, columna secunda, ff. de solut. matrim. & in Auth. habita, C. ne filius pro patre, Ale xand. in d. §. seruis, numero secundo, Moder. Tudertin. in tractat. de locat. parte prima, quæst. decima, de Merced. famul. numero 12. & 14. Sed quæro, an bona famuli sint tacite obligata domino pro eius seruitio debito? dic, quod non, Baldus in l. certi Iuris, quæstione quarta, C. locat. Negus. in tractat. de pignor. in 4. membr. secunda part. principalis, numero 151. Bonacoss. in tractat. de Famul. & seru. q. 108.

De diuisione tenimentorum. Cap. LXVII.

Tem, quod, si quæstio esset inter aliquos habentes tenimenta, seu casalia communia super illorum diuisione, Consules teneantur, ad partis petentis instantiam, partes coger ad eligendum vnum pro qualibet: & in contumaciam non eligentis Consules eligrant vnum ex officio, qui vna cum tribus Consulibus accedere a debent^a, & teneantur ad tenimentum, de cuius diuisione agitur; &, si eis videbitur commodam pati diuisionem, ipsum tenimentum diuidere ad commoditatem, & adiacentiam, ac iuxta eorum discretionem, & cuilibet partium portionem suam diuisam ab alijs consignare teneantur summarie, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, etiam manu Regia. Et, si electi, & Consules in facienda dicta diuisione non essent concordes, tunc maior pars eorum dictam diuisionem, ad commoditatem, & adiacentiam, & iuxta eorum discretionem cuilibet partium portionem suam diuisam ab aliis facere, & assignare teneatur. Et, si aliqua partium dictam diuisionem ratam habere noluerit, ad aliquem iudicem etiam Capitaneum Romanum Populum appellare non liceat: sed, si ex ea grauata se sentiret, infra decem dies à die factæ dictæ diuisionis possit, & valeat coram Consulibus comparere, & ab eis petere, quod dicta diuisione, & consignatio reuidea-

tur.

b tur^b. qui Consules ad partis petentis instantiam teneantur tres nobiles viros , partibus non suspectos , infra octo dies à die petitionis huiusmodi,in Reuiores eligere: quos sic electos teneatur pars petens acceptari facere infra alios octo dies , à die dictæ electionis computandos . Qui sic electi vna cum dictis duobus peritis , primo loco electis , & qui terminationi interfuerunt , debeant dictam divisionem , & consignationem , infra triginta dies , à die acceptationis eorum computandos , confirmare , vel infirmare . et , si eam infirmauerint , liceat parti , contra quam lata est sententia infirmatoria , similiter infra decem dies à die confirmationis Reuiores petere coram dictis Consulibus , ac eligerre , ac acceptari facere , vt supra : qui teneantur etiam tres alios nobiles partibus non suspectos in Reuiores eligere . qui vltimo electi Reuiores vna cum dictis duobus primisperitis teneantur , & debeant infra triginta dies , à die eorum acceptationis computandos , vnam , vel aliam divisionem , & consignationem confirmare , vel infirmare , taliter , quod à duabus conformibus nulla detur appellatio , nec Reuasio . & , si primi , vel vltimi Reuiores infra mensem eis datum ad causam expediendam illam non terminauerint , diuisio , & consignatio , à qua fuit reclamatum , firma remaneat , & faciat rem iudicatam : quibuscumque non obstantibus .

ANNOTATIONES.

a Accedere debeant.] Aspectus enim plurimum operatur in his
scilicetibus confinium, si irruptione, §. final. ff. fin. reg. Corn. consil.
333. capio, numero 43. libro primo, Afflct. decisione 23. numero se
primo, Calcan. consilio 8. num. 7.

Sed, cuius expensis accedere debeant? dic, quod de Iure expen-
sis communibus interessatorum, gloss. in l. si irruptione, §. ad officium,
in f. ff. fi. reg. Etiam si vna pars non consentiret, sed expresse
contradiceret, l. 4. §. sed si mensur. ff. fin. reg. Salicet. in l. 3. numero
secundo, vers. quero cuius expensis, C. eodem, Felin. in cap. quia iu-
dicante, num. 1. vers. & adde, quod mensuratio extra de præscrip.
Boer. dec. 51. num. 16. Hieron. de Mont. in tract. fin. regund. cap.
26. num. 11.

b Reuideatur.] Poteſt enim iterum diuidi, & mensurari ager,
quando pars pretendit errorem in d. mensura, ad tradita per Bar.
in l. 1. ff. si mens. fals. mod. dix. de quo Iaf. in §. quedam actiones, nu-
82. Inst. de Action.

a De questionibus^a confinium terminandis.

Cap. L X V I I I .

b Tem⁹, quod, si quæſtio eſſet inter aliquos ſu-
per confinibus tenutarum quarumcūque,
Consules teneantur ad partis petentis in-
ſtantiam partes cogere ad eligendum vñ pro qua-
libet: & in contumaciam non eligiblentis Consules
eligant vnum ex officio, qui vna cum tribus Consu-
libus accedere debeant ad videndum, inueniēdum,
& declarandum confines dictarum tenutarum, qui
procurent per omnem modum, quo melius potue-
rint, veritatem inuenire, & cuilibet partiū partem
ſuam conſignare, & declarare ſummarie, & de pla-
no, ſine strepitū, & figura iudicii, ctiā manu Regia.

OMINA

Quo-

Quorum sic , vt præmittitur , cunctum terminatio-
ni , & declarationi quælibet pars stare contenta te-
neatur , nec possit eam aliquo tempore retractare . &
si sic electi , ac Consules in decidendo non essent con-
cordes , tunc maior pars eorum debeat dicta cōfinia
declarare , & terminare , vt supra . Quorum declara-
tioni , & terminationi similiter quælibet partium
teneatur stare contenta , nec possit eam aliquotem-
pore retractare , reclamare , vel reuisionem petere ,
aut ad arbitrium boni viri recurrere : quibuscum-
que non obstantibus .

A N N O T A T I O N E S .

- a De quæstionibus confinium .] De quo vide late per Franc . Marc . q . Delfin . 1 . 1 . & 112 . lib . 2 . Iul . Front . in Cod . Theodos . de contralim . pag . 72 . Et , quomodo probentur confinia , & multas quæst . circa hanc materiam vide apud Mascard . de probat . concl . 394 . & seqq . usque ad 404 . lib . 1 .
- b Quod si quæstio esset .] Habebit locum hoc Statutum in petitio-
rio , non autem in possessorio recuperandæ , per ea , quæ dicit Go-
mes . in Reg . de non iud . iuxta form . q . 5 . & facit ad hoc Afflct . dec .
84 . & quæ in simili tradit Lancellott . de Attent . par . 3 . cap . 24 . q . 25 .
vbi multa hinc inde , licet in sua quæstione contrarium concludat ,
& in terminis est text . pro hoc in l . 3 . C . fin . reg . vbi , quod prius co-
gnoscenda est causa possessionis , quam proprietatis , & ita tenet
Hieronymus de Mont . in tractat . de finibus , reg . capitulo trigesi-
mo , vbi allegat Codicem Theodosianum , Immemor dictæ l . tertiaræ ,
quæ est inter leges approbatas , Bertazzolus consilio Ciuali pri-
mo , numero trigesimo octauo .

Contrarium puto verius , per illa verba apposita in hoc Statu-
to , etiam manu Regia - quibus Stantibus , potest simul causa pro-
prietatis cum possessione cognosci , vt late per Rolan . consilio se-
ptimo , numero trigesimo octauo , libro tertio , Crauett . consilio
centesimo octuagesimo secundo , numero decimo quarto . Puteus
decisione decima quinta , de Caus . possess . & propriet . Menochius

consilio 180. numero 7. libro secundo, Surd. cons. 273. numero 21.
 lib. 2. vide Bursat. consilio vigesimo septimo, numero tertio, libro
 primo. Faciunt ea, quæ ponit Lancellottus de Attent. tertia par-
 te, capitulo trigesimo, numero ducentesimo decimo primo, lim. 31.
 per Doctr. Bald. in l. ait prætor s. permittitur, numero primo, in
 fine, versiculo, item not. ff. de Minor. Et latius per Dominum Vin-
 centium Handed. Nouiss. in consilio nonagesimo quarto, numero
 sexagesimo quarto.

De mensurazione Tenimentorum.

Cap. LXIX.

Item, quod rubrum terræ sit, & esse debeat sta-
 diolorum vndecim millium & ducentorum re-
 quadratorum, quæ stadiola faciant cannas,
 3703. requadratas, & stadiolū sit & esse debeat pal-
 morum quinque, & trium quartorum alterius pal-
 mi Romani, cum quibus mensurantur fabricæ mu-
 2 ri: qua mensura mensurentur omnes terræ tam ad
 vendendum proprietates, quam ad arrumpendum,
 & ad herbas: quibuscumque consuetudinibus non
 obstantibus.

ANNOTATIONES.

2 Omnes Terræ.] Vnde sublata est ex hoc Statuto diuersitas
 mensurarum, & illa magna questio, an esset seruanda mensura
 loci contractus, an vero, vbi res sita esset, de qua Papiensis in
 Praet. in forma libell. in act. real. numero septimo, vers. cui cohæ-
 ret Hieronymus de Mont. in tract. Fin. reg. capitulo vigesimo sex-
 to, numero septimo, vbi plura de Mensuris, Io. Regnaud. in tract.
 de Mensur. num. 13.

De transeuntibus per tenimenta aliena.

Cap. L X X.

Tem, quod nullus audeat, seu præsumat transire per tenimenta aliena sine licentia domini tenimenti^a. Si quis autem contrafecerit, & cum bestiis transferit, pro pœna Cameræ Artis, & domino tenimenti proximitate, vice qualibet soluat iulios quinque: si cum carrotiis, scutum vnum pro qualibet carrotia vice qualibet: si cum armento, aut branco animalium, scutum vnum pro qualibet branco, excepto casu fortuito: prouiso tamen, quod volens conducere aliqua frumenta, blada, segetes, legumina, poma, & quascumque alias fruges, ligna, fascinas, & stramina quæcumque, & quæcumque alia similia ad ripam fluminis, vel maris, causa ducendi ad Vrbem teneatur requirere, vel coram Consilibus citari facere dominum tenimenti intermedij, per quod est transeundum, ad audiendum de super ipsorum Consulum declarationem: qui Consules ad partis petentis instantiam teneantur mittere duos probos viros vel massarios de Arte: qui sic electi teneantur ad locum transitus accedere, & illum bene considerare, & locum, & quantitatem terræ, per quam est transeundum, declarare, & assignare, qui semper concedatur in loco minoris lassionis domino tenimenti, & prædicta omnia cum

iuramento Consulibus referre. Et tunc Consules
 b teneantur premium damni propter locum assigna-
 tum imponere^b, & ultra dictum premium, quod eo-
 rum discretioni pro dicto transitu transiens domi-
 no tenimenti soluere teneatur, taxare, considera-
 ta qualitate animalium transeuntium, & tempore
 transitus: cui declarationi quælibet pars tenea-
 tur stare, & ab ea non reclamare, nec appellare,
 aut loci visionem petere valeat: quibuscumque non
 obstantibus.

ANNOTATIONES.

- a Domini Tenimenti.] Idem de Iute communi, l. diuus, ff. de ser-
 uit. Rust. præd. & quod possum propria auctoritate resistere, & re-
 pellere intrare volentem, probat, l. quemadmodum circa princip.
 ff. ad leg. Aquil. & quod possum agere iniuriarum, probatur in l. in-
 iuria, s. si quis me, ff. de iniur. Cæpoll. de seruit. Rust. præd. capit. pri-
 mo, numero 23.
- b Imponere.] Et hic est etiam casus de Iure communi, in quo ob
 publicam utilitatem cogitur quis vendere rem suam, l. si quis se-
 pulcrum, & ibi in terminis Alber. num. 2. ff. de Relig. & sumpt. fun.
 Cæpoll. de seruit. Rust. præd. capitulo primo, numero 24. vers. nono,
 fallit Massuer. in sua prax. tit. de seruit. num. 1. Boer. dec. 322. num.
 11. Hondoned. conf. 81. num. 42.

De locationibus ad omnes fructus. Cap. LXXI.

- T**em, quod habetibus aliquam locationem
 casalium, & tenimentorum ad omnes fru-
 a ctus, liceat ipsis conductoribus incidere *
 omnes arbores tenimenti locati, radices illas effo-
 b dere, præter silvas custodiri solitas, & arbores anti-
 c quas fructiferas: quæ antiquæ arbores possint tan-
 tum

tum circumcidì, hoc est scamollare, siue ramos in-
 cidere: & in huiusmodi locatione conductori non
 d liceat arrumpere prata solita falcari^d, sub poena
 quinquaginta scutorum pro quolibet rubio terræ
 pratiuæ solitæ falcari, Cameræ Artis applicando-
 rum: quam poenam Consules irremissibiliter exige-
 re teneantur: & nihilominus damna, & interesse do-
 mino prati reficere, & prata in pristinum reponere
 teneatur. &, si salnitrum, aut aliud occultum com-
 modum in dictis tenimentis reperiretur, sit domi-
 cni tenimenti.

ANNOTATIONES.

- a Incidere.] Fortius ergo Arbores vi ventorum auulæ, vel desic-
 catæ spectabunt ad conductores, Ang. in l. diuortio, §. si fundum,
 num. 1. ff. solut. matrim. Pinell. in l. 1. num. 1; C. de bon. mater. Mo-
 der. Tudert. in tract. de locat. & conduct. part. 5. q. 8. num. 3. folio
 mihi 238.
- b Antiquas.] Secus igitur, in plantatis à colono, vel conductore,
 Redoan. de Reb. eccl. non alien. tit. de Caduc. ob deteriorat. nu.
 8. Anguss. cons. 23. num. 10. Crot. cons. 115. nu. 8. Franc. Becci. cons.
 33. num. 47.
- c Fructiferas.] Quod est etiam de Iure communi, non tantum in
 conductore, l. in fraudem, §. conductor, ff. de iure Fisci, sed etiam in
 quolibet colono, l. si merces, §. culpæ, ff. locat. l. in duobus, §. si colo-
 nus, ff. de iure iurando, l. si colonus, ff. arbor. furt. Cæsar. & quod
 plus est in Emphytheuta, Baldus, Ang. & alij, in l. diuortio, §. si fun-
 dum, ff. solut. matrimonio, Alexander consilio centesimo octauo,
 columna prima, libro primo, cum alijs per Tiraq. de Retra&
 conuent. §. tertio, gloss. prima, num. 24.

Et incidentes tales arbores, siue sint coloni, siue conductores, si-
 ue emphytheutæ, cadunt à iure suo, dicta l. in fraudem, §. con-
 ductor, vbi Bartolus, ff. de iure Fisci, & in Auth. qui rem, vbi omnes,
 Codice de sacro sancta Ecclesia, Ruinus consilio quinquagesimoo-
 octauo, numero tertio, & quarto, libro primo, Menochius de Arbi-

tr. Iudic. libro secundo, cas. sexagesimo octauo, numero octauo,
 Rolan. confilio quadragesimo, numero sexto, libro quarto, & est
 communis opinio, vt per Laur. Chircoui. in suis cōmūn. opin. cen-
 turia quinta, cōclusione trigesima nona, Emphytheuta Bursat. cō-
 filio nonagesimo primo, numero tertio, Redoan. de Reb. Eccles.
 non alien. Rubrica de Caduc. ob deteriorat. s. secundo, incip. & vt
 discurratur, numero decimo quarto vbi citat tex. in l. si Marcel-
 lus. s. si conductor, ff. Arb. Furt. Cæsar. Adeo, quod, etiam per rece-
 ptionem pensionis dominus non censetur remittere hanc caduci-
 tatem, Rip. in l. fin. numero 207. C. de Reuoc. Donat. Ruin. cons. 70.
 num. 14. lib. 5. & ita fuisse decisum in Rot. testatur Redoan. in dict.
 tract. dict. tit. 1. s. aliter, numero 34. Sed, cui incumbit onus pro-
 bandi, arbores incisas fuisse fructiferas? dic, quod domino, ex quo
 colonus habet Regulam pro se, quod possit incidere arbores, er-
 go inuisio præsumitur facta in casu licito: &, qui prætendit factam
 in casu excepto, probare debet, Bart. in l. non solum, s. sed vt proba-
 ri, ff. de oper. nou. nunciat. Alciat. in tract. de præsumpt. Regul. 3.
 præsumpt. 1. num. 1. & 3.

An autem possint incidi quercus, & populi, ex quo, præter ma-
 teriam, nullum fructum, vel minimum, redundat, Alexan. cons. 118.
 num. 9. Crot. cons. 115. num. 5. & seq. Francis. Becc. cons. 33. num. 5.
 & seq.

d Solita falciari.] Quod etiam est de Iure communi, l. ei, qui par-
 tes, s. cum prædia, ff. de petit. hæred. & ibi Aret. Ronchagall. in l. 5.
 num. 28. in verbo Agricultura, ff. de duob. Reis, l. videamus, s. item
 prospicere debet, vbi Bar. ff. locat. Petr. de Vbald. in tract. de duob.
 Fratrib. part. 11. num. 44. 54. & 66. Florian. in l. æquissimum, s. V su-
 fructuarius, ff. de V sufr. Alex. cons. 132. num. 15. lib. 2. Ruin. cons. 74.
 num. 4. & 15. lib. 1. Quia in his locationibus seruatur solitum, l. si
 merces, s. conductor, vbi Bart. ff. locat. Castr. in l. hæc distinctio, s.
 fin. ff. locat. Quid autem sit dicendum in Emphytheuta, remitto
 te late ad Veronen. de seruit. Rust. præd. capitulo 22. tit. de Mon-
 tib. num. 10. & seqq.

e Sit Domini tenimenti.] Secus de Iure, quo medietas ad domi-
 num, & alia spectat ad colonum, s. thesaurus, Inst. de Rer. diuis. l. 1
 C. de Thesaur. lib. 10. Moder. Tuder. in tract. de locat. & conduct. in
 princip. q. 10. tit. de Mercede Thesauri.

*Quod in ceteris locationibus non liceat incidere
arbores. Cap. LX XII.*

Tem, habentibus locationes ab aliquo ali
cuius possessionis, in qua arbores cæduæ
existerent, non liceat incidere quoquo
modo arbores etiam cæduas possessionis prædictæ,
nisi tantum pro lignis ad usum pastorum existentiū
in dicta possessione tantummodo comburendis, &
b pro construendis capannis^b, & mandriis pro usu pa-
storum, & animalium in dictis tenimentis com-
morantium. Si quis autem contrafecerit, ad re-
c fectionem damni^c, quod propterea dicto domino
d peruerterit, & ad solutionem poenarum statuta-
rum teneatur.

A N N O T A T I O N E S.

- a Non liceat incidere.) Probabitur autem incisio iuramento lo-
catoris, Plot. in l. si quando, num. 84. & 872. C. vnde vi, & in Tract.
de in lit. Iur. num. 3. & 5. §. 53. Paris. consl. 87. & 134. num. 9. lib. 4. Bur-
sat. consl. 70. nu. 33. lib. 1.
- b Construendis capannis.) Quod etiam liceret de Iure commu-
ni. l. arboribus, ff. de Usufr. Redoan. de Reb. Eccles. non alien. rubr.
de Caducit. ob deterior. num. 5. & 22. Crot. consl. 15. num. quinto,
Ioseph. Ludou. dec. Luccen. 8. num. 8. Scot. Resp. 12. nu. 19. Anguiss.
consl. 14.
- c Ad refectionem damni.) Quod quomodo sit estimandum, opti-
me ponit Bursat. consl. 70. lib. primo, & est tex. in l. furtum, § fin. &
in l. facienda, ff. arbor. Curt. Cesar. Cassan. in Consuet. Burg. rubr. 1.
§. sexto, colum. 280. ante num. 6. Ruin. consl. 58. num. 1. & seqq. lib. 1.
vbi late.
- d Ad solutionem poenarum.) De quibus vide Bursat. consil. 53.
per totum lib. 1.

Quod

a *Quod animalia, vel sata sint obligata pro pensione.* Cap. LXXXIII.

Tem, quod, licet fiat venditio, vel locatio fructuum, herbarum, vel lignorum alicuius tenimenti, per modicum, vel longum tempus, in personam alicuius, qui dictos fructus, vel tenimentum alteri locauerit, vel venderit, nihilominus liceat domino dicti tenimenti, pro satisfactione affictus, seu pensionis, agere contra animalia pascentia, & commorantia, vel quomodocumque affidata, vel sata frumenta in dicto tenimento: & Consules, qui pro tempore fuerint, ad petentis instantiam teneantur dicta animalia, vel segetes, & frumenta in tenimento, sicut praemittitur, locato, existentia, summarie, simpliciter, & de plano, sola facti veritate inspecta, nullo Statutorum ordine seruato, arrestari, seu remitti facere, do-

b nec domino tenimenti integraliter, de eius credito ratione locationis, seu venditionis huiusmodi satisfactionum fuerit: & si infra octo dies post dictam arre-

c stationem domino non fuerit satisfactionum, dicta animalia, vel sata subhastentur, & de pretio extra hendo satisfiat domino integraliter de omni eo, quod debet habere, sine aliqua diminutione iurium, quæ habet contra primum conductorē, & sine vitio spoliij, vel attentatorum. etiam si inter primum conductorē & dominum lis verteretur.

ANNOTATIONES.

- a Quod animalia , vel sata.] Quod de Iure communii non est nisi in fructibus, & sic herbis, & satis, l. si in lege, §. 1. ff. locat. vide glo. & Bart. in l. solutum, §. solutum, num. 8. in fin. ff. de pign. aet. & in l. certi Iuris, C. locat.
- b Integraliter.] de Iure communii secundus conductor non teneatur, nisi pro rata, pro qua conductus, & pro ea rata tantum bona in uestia sunt obligata etiam primo locatori, d. §. solutam, Castr. in l. si in lege, §. si colonus, ff. locat. Negus. de pignor. 4. membr. 2. par. nu. 136. vbi de hoc late Menoch. de Adip. Remed. 3. q. 11. nu. 110. vbi etiam limitat quando secundo conductori locatio facta est gratuitō, quod in nihilo teneatur, de quo etiam Negus. d. loco, num. 135. Gomes. in §. item Seruiana, num. 15. Inst. de Aet. Modern. in tract. de Locat. & conduct. par. 3. tt. de Inuent. num. 8.
- c Domino non fuerit satisfactum.] Idem, si primus locator non sit dominus prædii, sed ab alio conduxit, quia respectu sui conductoris potest dici dominus, ad Alexand. consilio 129. numero 4. lib. 2.
- d Lis verteretur.] De Iure communii, vbi vertitur lis inter primū conductorem, & dominum, secundus conductor liberatur, prestanto cautionem de soluendo cui, & quatenus de Iure, Bart. in l. litibus, nu. 14. C. de Agric. & Censit. l. 11. Moder. Tudert. de locat. par. 2. tit. ne lit. pend.

De licentia remittendi animalia affidata.

Cap. L X X I I I I .

Tem, quod animalia affidata in aliquo tenimento à Ciubus, vel incolis Romanis, vel districtualibus Vrbis, si eorū domini

- a conuentam fidam^a debito termino non soluerint ipsis, seu eorum gargariis, factoribus, vel custodi-
b bus, etiam ad tugurium^b, seu statium, vel locum, vbi pastores animalium morātur, semel ciratis, cum copiæ dimissione ad debitam fidam soluēdam alias

impartiri licentiam de remittendis animalibus affidatis : Consules, ad potentis instantiam teneantur concedere licentiam dicta animalia affidata remittendi : & domino herbarum liceat, licentia habita, illa remittere, & remissa retinere, donec defida sibi debita fuerit integraliter satisfactum . Et si propter dictam remissam, & retentionem aliqua, vel omnia animalia morerentur, pereant, & moriantur damno patroni dictorum animalium, & ad eorumdem subhastationem, & deliberationem, si actor voluerit, prout in similibus fieri confueuit, procedatur .

ANNOTATIONES.

- a Conuentam fidem .] Quid, si non sit conuenta? recurrendum est ad solitum, & ad id, quod alii vicini faciunt, Afflct. super Const. Regni, cum per partes, rubrica, de Anim. in Pasc. Aflid. 37. num. 13. lib. 3.
- b Etiam ad tugurium.] Hoc non liceret de Iure communi, Imol. in clem. causam, num. 24. de elect. faciunt dicta per Ang. in l. lex Cornelia, §. domum, num. 8. vers. sequitur in tex. ff. de Iniur. & quæ scripsi supra cap. 24. in verbo personaliter .
- c Integraliter satisfactum .] Hoc permittitur fauore fidæ, alias, enim de Iure communi non licet animalia retinere, Bartol. in l. hoc amplius, §. de iis, num. 3. ff. de damn. Infect. & si pereant animalia periculum est retinenti, Capic. decisione 45. numero quarto, cum his quæ late posui supra capitulo quadragesimo primo, in verbo retinere.

De pratis custodiendis. Cap. LXXV.

Ptem, quod, quotiescumque contigerit fieri venditionem, siue locationem herbarum alicuius tenimenti, in quo sint prata solita falciari pro vna hieme, stascione, vel anno, non aliter facta mentione de venditione feni prouenientis ex dictis pratis, quod emptor siue conductor herbarum in pratis in dicto tenimento existentibus in medio mensis Martij^a non debeat animalia ad pascendum ponere, sed ab eis animalia abstinere: & fenum ex eis proueniens sit, & esse debeat domini tenimenti, quod fenum dominus illius teneatur ex dictis pratis amouere, & exportari facere per totum mensem Iunium. Si quis autem contrafecerit, poenas, & Cameræ, & parti soluat, secundum formam præsentium Statutorum.

ANNOTATIONES.

a In medio mensis Martii.] Quid ergo, si quis accusetur habuisse Bestias in pratis de mense Martii? dicas, non posse per hoc condemnari, secundum Bart. in l. non solum, sed ut probari, numero secundo, s. de Nou. oper. Nunc. Dec. consilio 210. columna penultima, Aym. consil. 6. num. 106. Rim. Iun. consilio 71. numero decimo nono, lib. 1.

Et Not. quod propter reformationē Kalendarii, de anno 1581 fuit factum decretum quod conuentiones de Arrumpendo, siue custodiendo ad medium mensis Martii, intelligantur, & prorogenentur ad vigesimam quintam diem eiusdem Mensis. Quod decretum factum fuit conuocata generali Congregatione Nobilium

de arte, Consulibus Dominico Iacobatio, Mutio Matthæo, Tibero Maximo, & Hortensio Celso, Nobilibus Romanis.

De caseo locationum. Cap. LXXVI.

Item, quod, quando fit alicuius tenimenti locatio, vel herbarum venditio cum expressione pretij, & locacio, che c'entra, non aliter exprimendo quantitatem, quod caseus intelligatur solui ad rationem xxv. sechiorum pro quolibet centenario scutorum, ad iulios decem pro scuto; sechium autem sit duodecim librarum casei pecorini, & una recotta pro quolibet sechio.

De tempore finite locationis. Cap. LXXVII.

Item, quod, quotiescumque fuerit facta alicuius tenimenti locatio pro certo, & determinato tempore, & illo lapso, in dicto tenimento aliquas maiestias, vel culta esse, & remanere contigerit, sint, & esse censeantur domini dicti tenimenti absque vlla expensarum etiam gratia acquirendorum, & recolligendorum fructuum factarum refectione, nisi aliter inter partes conuentum fuerit^b.

A N N O T A T I O N E S.

- a Determinato tempore.) An autem possit conductor ante temporis recessione à locutione? dic, quod sic, si fundus efficiatur sterilis, Bar. in l. 2. num. 4. C. de Agric. & censit. l. 1. Item si dominus sit validus rixosus, & molestus, Bar. in l. si conuenerit, s. pro soc. Aym conf. 268. in fin. Bero. conf. 2. num. 7. lib. 2. & est communis opinio, de qua

qua Capr. reg. 109. nu. 17. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 171. Simonc.
de Decret. lib. 2. tit. 4. Inspec. 1.

b Conuentum fuerit.) Quæ conuentio seruanda est, ad ea, quæ
ponit Ludo. decif. Perus. 10. par. 1. Quid autem, si conuentum fue-
rit, quod sit conductoris, an conductor teneatur vendere potius
domino, quam alteri? dic, quod sic, iusto tamen pretio, & fortas-
se etiam viliori, Rom. cons. 22. num. 5. vers. 3. hoc idem probatur,
Bar. in l. 1. C. de Metall. l. 11. Ruin. cons. 152. num. 6. lib. 1. Bertazzol.
cons. Crim. 281. num. 20. lib. 2.

De laborerij s fiendis. Cap. LXXVIII.

I Tem, quod, quicumque in tenimento alterius
aliquod laborerium facere promiserit, ad quin-
tam, vel quamvis aliam partem fructuum dicti
laborerij domino tenimenti huiusmodi responden-
dam: teneatur, & debeat dictum laborerium facere,
& cultiuare saltem de septem araturis temporibus
debitis, & opportunis ad minus; & id, quod in dicto
laborerio sementauerit, teneatur bene & diligen-
ter colere, & procurare, ita, quod sui defectu dam-
a num non valeat domino tenimenti prouenire^a. &,
b si secus fecerit^b, teneatur dicto domino ad refe-
ctionem omnium damnorum, & interesse, in qui-
bus dominus probauerit se ratione huiusmodi in-
currisse.

A N N O T A T I O N E S.

- a** Prouenire.) An autem teneatur, si fecerit laborare per inex-
pertos, & per hoc dominus sit in damno? Dic, quod sic, l. 1. C. de
Mancip. & collat. lib. 10. Corset. sing. 52. colonus. Caroc. in tract. de
locat. par. 2. tit. de dol. & culpa, num. 17.
- b** Secus fecerit.) Sed, cui incumbit onus probandi bonam, vel
malam culturam? dicas quod, licet negatiua sit probanda ab eo,
qui

qui se fundat in ea, secus tamen est, vbi quis negat aliquem fecisse id, ad quod tenebatur, vigore Statuti, vel instrumenti, Alex. in terminis, cons. 129. lib. 2. Ioseph. Ludou. decis. Perus. 22. num. 24. & 25. part. 1. Amplia, vt etiam incumbat ei onus probandi, se coluisse, secundum consuetudinem Alex. d. cons. 129. lib. 2. quia in agrorum cultura maxime attenditur consuetudo, l. si merces, s. conductor, vbi Bart. ff. locat. Castr. in l. hæc distinctio, s. si. ff. locat. & dixi supra cap. 71.

De cultis sementandis.

Cap. LXXXIX.

ITem, quod omnes, & singuli, qui in tenimento alicuius aliquid laborerium fecerint, teneantur omnes cultus maiesiarum dicti laborerij in anno sequenti immediate post recollectiones dictarum maiesiarum facere, & sementare. unam partem ad granum, & duas ad blada. quod si non fecerint, teneantur domino tenimenti ad refactionem totius interesse, quod propterea idem dominus incurrisset.

De segetibus datis ad medium.

Cap. LXXX.

Stem, quod, quicumque receperit aliquam quantitatem grani, ordei, seu alterius generis leguminis, vel bladi ad medium, teneatur illam suis sumptibus, & expensis a seminare, & seminatam custodire: & tempore messem, postquam messum fuerit, omnibus suis sumptibus teneatur dictum granum, ordeum, blada, & legumina, ad aream ad effectum triturandi conduce-

re:

re: & , qui dictum granum, ordeum, bladum, seu legumina, dederit, teneatur illud mundare, metere, & triturare omnibus suis sumptibus, & expensis; & omnis fructus, soluta prius responsione terratici, pro dimidio diuidatur. Et, si in præmissis agendis alter eorum negligens fuerit, teneatur alteri socio ad refectionem omnium damnorum, expensarum, & interesse, in quibus præmissorum occasione incurrit, iuxta tamen Consulum declarationem. Et, si dans dictum granum, ordeum, bladum, seu legumina, requisitus in Curia dictorum Consulum suam diligentiam eius, quod debet facere neglexerit, liceat illud granum, & alia accipienti cum licentia dictorum Consulum supplere prædicta deficiencia, & pro eis oportunas facere expensas, quas repetere, & recipere possit à dicto, sicut promittitur, negligente: & pro eis expensis retrahendis licet ei, cum licentia Consulum tamen, penes se retinere de parte ad socium negligentem pertinente de grano, aut alijs leguminibus prædictis usque ad integrum dictarum expensarum satisfactionem: quā licentiam dicti Consules post requisitionem prædictam petentibus dare, & concedereteneantur, si dictus taliter requisitus fuerit negligēs in præmissis: addito, quod exponens dictas expensas teneatur in Curia Consulum penes Notarium dictæ Curiæ scribere, & assignare, quid ratione prædicta de parte socij retinuerit, & numerum expensarum, quas fecerit, cum iuramento infra viginti dies tunc im-

mediate sequentes: alias prædictas expensas nullatenus repetere, aut habere possit.

ANNOTATIONES.

- a Seminare.) Idem de Iure communi, Bal. in l. i. q. 7. C. pro soc. & sing. 85. allegat tex. in lex conducto, §. si vis, vers. ne supra damnū, fillocat. Abb. in c. tua nobis in 2. Not. de Decim. Petr. de Vbald. in tract. de duob. Fratrib. par. 2. q. 9. colu. 3. Natt. cons. 243. lib. 2. Cott. memorial. in verbo colonus circa med. Vnde tenetur ponere boves, & alia necessaria ad culturam, fossatas mundare, & similia, de quibus vide late Guid. Pap. q. 472. Rol. conf. 8. numero 24. libro 1. Moder. Tuder. in tract. de locat. parte secunda, titulo de Fund. Instrum. num. 3.

- a *De mittentibus ignem ante primam diem^a*
Augusti. Cap. LXXXI.

Tem, quod nullus audeat, nec præsumat
 mittere ignem in stipulis, vel alijs locis
 casalium Vrbis, & districtus, vel tenimen-
 tis alijs circumstantibus addicta casalia ante diem
 primam Augusti, sub poena quinquaginta scuto-
 rum, pro tribus partibus Cameræ, & pro alia accusa-
 tori applicandorum, qui teneatur secretus. & qui-
 libet accusare possit delinquentem: & eius iuramē-

- b to, cum probatione tamen vnius testis, credatur^b: &
 Curia possit de prædictis inquirere, & repertū cul-
 pabilem condemnare. & nihilominus, si ex huius-
 modi ignis immisione alicui damnum aliquod eue-
 niret, talis immittens dictum ignem teneatur dam-
 num huiusmodi emendare damnum passo. Si vero
 ex immisione ignis post dictam primam diem Au-

gusti aliquod damnum fieret , immittens ignem, in dicti damni emendationem , & poenam nullatenus teneatur .

ANNOTATIONES.

- a De mittentibus ignem.] Hoc Statutum , propter reformatio-
nem Kalendarii factam à Gregorio XIII. de anno 1583. fuit etiam
reformatum per Decretum Generalis Cōgregationis Nobilium
de arte , quod scilicet intelligatur in posterū talis immissio ignis ,
& producatur usque ad decem diem Augusti . Quod decretum fa-
ctum fuit die 17. Martii 1583. Dominico Iacobatio , Mutio Mat-
thæo , Tiberio Maximo , & Hortentio Celso , Nobilibus Roman.
Conf. & est apud Notarium Artis .
- b Credatur.] Quia incendium est difficilis probationis , Auctus
decif. 57. num. 3. Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 116. num. 10. & ideo mi-
nores probationes requiruntur : & sic videtur sufficere dictum
vnius testis , ad ea quæ ponit Marsil. in præf. Crim. in §. diligenter ,
num. 80. in princip. Vulpell. conf. 1. 8. num. 15.
- a De asportantibus frumenta ex area sine licentia domini. Cap. LXXXII.

Tem, quod, si quis haberet alterius posses-
sionem ad laborandum , siue per modum
locationis , siue per quemuis alium mo-
dum, ad quintam tamen, vel quamvis aliā
partem pro rata fructuum domino respondendam ,
adueniente tempore recollectionum dictæ possessio-
nis, non audeat , vel præsumat de area , vel campo ,
vbi fructus dictæ possessionis fuerint , ipsos fructus
modo aliquo extrahere , vel portare , sine requisitio-
ne domini b dictæ possessionis , vt ipse dominus in
receptione portionis debitæ non valeat defraudari.

- c &, si secus fecerit, soluat pro poena^c vice qualibet Cameræ Artis scutos viginti quinque, & soluat domino, ad eam rationem, ac si fructificasset ad rationem quindecim pro quolibet rubro, vel ad illā maiorem quantitatem, ad quam dominus possessionis probauerit conuicina frumenta fructasse. & hoc sit ad eius electionē. & dictus colonus teneatur domino terræ dare partem conuentam, & omnium spicaminū, & res cotituræ areæ: & quod omnis palea sit
 d coloni^d: & spicæ in stipulis remanentes, & ipsæ stipe pulæ^e sint domini terræ.

ANNOTATIONES.

- a Sine licentia Domini.] Quod Statutum valet, & seruandum est per ea, quæ ponit Cæpoll. in tract. de seruit. Rust. præd. cap. 20. de messi. & vindem. vbi idem vult de Statuto, quod quis non possit vindemiare, vel messeni facere in suo, nisi certo tempore. & simile huic est Statut. Vrb.c. 123.lib. 1.
 b Sine requisitione.] Facienda saltem per duos dies ante, ut caueatur in simili per Stat. Vrb.d. cap. 123. lib. 1. quod Colonus partarius non possit extrahere vinum, aut mustum, sine licentia domini. de quo vide Vincent. Franch. dec. Neap. 117. num. 2.
 c Soluat pro poena.] poslunt etiam hanc poenam contrahentes imponere, ut dicit Iacob. in tractat. de feud. num. 52. vbi testatur ita fuisse iudicatum ipso consulente, per tex. in l. si ita, s. dominus, ff. de Vnu & hab. Et, quod colonus non possit extrahere frumentum, & alios fructus recollectos absque licentia domini, est etiam de Iure communi, l. secunda, versiculo naturale quippe, C. quand. & quib. quarta pars hered. deb.

Et, quod possit etiam dominus mittere famulum, qui assistat collectioni fructuum, ne defraudetur, dicit ex illo textu singulatiter Alexander in l. diuortio, s. vltimo, columna vltima, numero quinto, versiculo, hoc ff. soluto matrimonio, sequitur Vincentius Franch. decisione Neapolitana centesima decima septima. Licet oporteret, quod ille famulus esset oculatior Argo, ut occur-

occurreret fraudibus rusticorum , vt dicit Cott. in Memorial. in verbo fructus, circa med. vers. vltterius , Bonacoss. de Fam. quæstio- ne 140,

An autem Colonus teneatur partem domino tangentem deferre ad eius domum? dic, quod sic, si sunt eiusdem Ciuitatis, loci, vel comitatus, Baldus in l. acceptam, numero vigesimo secundo, C. de Vsur. quæstione duodecima, & in l. fin. numero septimo, C. de condit. Insert. Petr. de Vbald. in tractat. de duob. Fratrib. parte sexta , quæstione decima quarta . Cotta. in verbo Emphytheuta non soluendo, versiculo, an debitor, Io. de Arn. Problem. 46. Io. Trigon. sing. 125. Capel. Tholos. q. 76. Ias. in l. fructus, numero decimo quarto, ff. solut. matrim. Rol. conf. 87. num. 17. lib. 1. decis. Genuen. 144. num. 3. & ita de consuetudine obseruari dicit Bart. in l. in illa, ff. de Const. pec. vbi etiam Ang. ampliat. vt colonus teneatur suis sumptibus portare. cui addo Franc. Marc. q. Delfin. 211. par. 2. num. 6. quod etiam obseruari vidi communiter .

An autem Colonus teneatur ad Gabellas, quando obligauit se suis sumptibus portare? dic, quod non, quia non est sumptus, sed collecta, vel debitum Principis, Bal. in l. acceptam, quæst. 14. C. de Vsur. Salicet. in l. indebitas, num. 10. C. de Vsur. Socin. conf. 247. vbi tamen dicit, quod, si Gabella debetur pro rebus portatis, tenetur dominus, alias secus.

d. Palea sit Coloni.) Quid autem sit de Iure communi, distingue, vt per Petr. de Vbald. in tract. de duob. Fratrib. par. 11. sub 9. q. Ludou. decis. Perus. 14. part. 1. & in summa omnibus his distinctionibus præualet consuetudo, de qua Doct. præcit. & latius Moder. Tudert. in tract. de Locat. par. 4. q. 4. nu. 4. tit. de Paleis, & Oliuis, & occurrit pluries mihi de facto in Ciuitate Perus. vbi probata consuetudine, quod Palea spectabat ad Colonum vltimo anno, quando eam in primo anno non habuit, ita pronunciatum fuit .

e. Stipulae.) Quæ nil aliud sunt, nisi culmi cum spica non collecti, quos, cum otium adest, Rustici deinde metunt, l. sylua cædua, s. stipula, ff. de Verb. signif. Prohibitum tamen est Iure diuino dominis eas colligere , Deuter. vbi oliuæ relicte, racemi stipulae illectæ pauperibus pupillis, viduisq. permittuntur, vnde spicilegium, &, vt dicunt, racemationem facere possint, vt etiam in pluribus locis seruat, de quo Alciat. in d. l. sylua cædua, s. stipulam, de verbis. signific.

*De modo aggrossandi bestias receptas in fidam, vel ad
byemandum.* Cap. LXXXIII.

Tem, quod, quicumque receperint aliqua animalia ab aliquo prouno anno, vel vna stascione ad custodiendum, vel hyemandum, aut pascuandum, vel in fidam, teneantur, & debeant, tantū semel, videlicet in principio dicti temporis huiusmodi animalia aggrossare, & non vltra, durante anno, seu stascione prædictis. Et, si quis aliter facere vellet, dominus animalium non teneatur soluere pretium conuentum, nisi pro primo aggrosso tantū: prouiso etiam, quod, si, durante anno seu stascione prædictis, ex dictis bestiis aliquæ morerentur, vel deperderentur, aut venderentur, possit dominus animalium in locum mortuorum, perditorum, vel venditorum, in dicto loco seu pascuis ponere. Et, si in fine dicti temporis ultra numerum animalium aggrossatorum inuenirentur in dictis pascuis, teneatur dominus animalium pro tota fida, seu gubernio soluere, ac si à principio dicta animalia in dicto gubernio posita fuissent. Si autem ille, qui dicta animalia alteri dedit custodienda, vel gubernanda, infra dictum tempus illa venderet in totum, vel in partem, vel de illis morerentur, aut deperderentur, & alia in locum mortuorum perditorum, & venditorum non posuerit ad integrum pretium conuentum: teneatur pro di-

cto primo aggrosso : quod taliter fiat: videlicet, animalia bubalina supra tres annos, licet habeant vitulos, numerentur pro vna bestia grossa : annotini dicuntur supra duos annos, & numerentur tres pro duabus bestijs grossis : assiccatiij dicuntur supra annum , & numerentur duo pro vna bestia grossa. Vaccæ albæ, quæ erunt supra duos annos, numerentur pro vna , licet habeant vitulos lactantes . assiccatiæ dicuntur supra annum , & numerentur tres pro duabus bestijs grossis. Equæ, quæ fuerint supra duos annos, numerentur pro bestia grossa , licet habeant pullos lactantes. carosi dicuntur supra annum , & numerentur tres pro duabus bestijs grossis. Porci vero, si fuerint supra annum , duo facient vnum par : si fuerint marzaroli , tres facient vnnm par: si spicaroli , quatuor facient vnum par.

A N N O T A T I O N E S.

- a Non posuerit.) Facit leg. si vehenda, in principio, digestis ad leg. Rhod. de Iact. Signorol. consilio centesimo nonagesimo quinto, numero septimo. Roman. notab. quingentesimo sexagesimo primo, conduxit mulierem. Bartolus in lege diuus , numero secundo, digestis de Var. & extraordinar. Cimin. Moder. Anconitanus in tractatu de Mercator. titulo de Naui. in tertia parte , numero decimo sexto.

*De modo aggrossandi animalia a vendenda secundum
morem Romanum. Cap. LXXXIV.*

Tem, quod in omnibus venditionibus quo-
rumcumque animalium faciendis secun-
dum morem Romanum aggrossandorum,
& ad usum Artis consignandorum, taliter inter em-
ptores, & venditores fieri debeat aggrossatio, & as-
signatio secundum distinctionem infrascriptam,
videlicet, in primis, vaccæ albæ aggrossentur hoc
modo, videlicet, duæ vaccæ cum vitulis faciant in-
tegrum par^a, tres vaccæ fodæ faciat integrum par,
quatuor assicaticiæ faciant integrum par, sex vi-
tulæ faciant unum par, tres iuueni, siue tauri supra
duos annos usque ad tres annos faciant unum par,
supra vero tres annos duo faciant unum par. Vac-
ca grossa intelligatur illa, quæ est supra duos annos:
assicaticia, quæ supra unum: vitula, quæ infra unum
annum. Annus finiatur in fine cuiuslibet mensis
Martij. Consignentur canes, & campanæ. Equa
autem habens duos in tres annos numerentur sin-
gula, aut habeat, vel non habeat pullum lactantem
infra annum, & vocetur bestia grossa: & duæ earum
dem, tam cum pullis, quam sine, faciant unum par.
Illæ vero, quæ supra unum annum, & infra duos ste-
terint, siue mares, siue feminæ fuerint, vocentur ca-
rosi, & tres ipsorum faciant unum par. Bubalæ au-
tem duæ cum suis vitulis faciant unum par: tres fo-
dæ

dæ aliud par : quatuor annotini aliud par: & sex assiccaticiæ aliud par: & hoc à Sancto Ioanne de mensa Iunij usque ad Calendas Ianuarias sequentes, & à dictis Calendis ad dictum Sanctum Ioannem par intelligatur filiatarum , & sodarum, ut supra, & annotinorum trium , & assiccaticiorum quatuor. bestiæ autem grossæ supra tres annos annotinæ de duobus in tres annos, assiccaticij vero de duobus annis, & vitulæ ab ortu in fine anni . Item in venditione earumdem bubalarum intelligantur donatæ omnes massaritiæ , ut sunt capannæ , carrottæ , caldaria , confocinæ , sechia , paliferrei , vegetes , & vegetelli , & cupellæ , & alia similia ad usum præcodij . Item intelligatur donatæ duæ equæ cum bastis , copertis , & cistis pro quolibet bubalarum truncō : &, si sint duo, vel plures trunchi, intelligatur donata equa equitanda à minorente , quæ sit emptoris proseruitio sui minorentis: & minorens venditoris nec equam, nec aliud petere possit . Item quod pecudes, quæ venduntur de mense Maij , cum pacto , quod consignentur ad usum Artis , sic intelligatur , videlicet, omnes pecudes carosæ supra annum, tam montones, quam ciauarij , omne caput eorum intelligatur ouis, omnes cordeschi , & primaticij massaritiæ eant sub matribus , absque alio computo . Castrati supra duos annos numerentur duo pro tribus ouibus, cum regaliis trium equarum cum bastis pro quolibet miliare ouium cum suis fornimentis, fundibus, securibus, saccis, retibus , cupellis, canibus, & simi-

similibus massaritijs, quæ reperiuntur in esse ad
vsum massariæ: quæ equæ sortiantur ex omnibus
equabus massariæ: &, quando tot non essent, ven-
ditor teneatur eas emere, vel consignare tot bona
recipientia, & æquivalentia. Et, si vendatur om-
nis massaria, gregarius non debeat habere equam,
sed sit emptoris. &, si vendatur pars massariæ eius
dem massaritiæ, intelligatur pro rata, vt supra. Item
pecudes, quæ venduntur de mense Septembris ad
vsum Artis, sic intelligatur, omnes pecudes carosæ
supra annum, tam montones, quam ciauarij, omne
caput intelligatur ouis, omnes primaticij, & verna-
recij reperti in massaria eant cum matribus absque
alio computo. Castrati numerentur vt supra, cum
regalijs, vt supra. Item pecudes, quæ venduntur
cum eodem pacto ad vsum Artis, quando introirent
in expensis hibernis, tam ante, quam post Natale,
ita intelligatur, omnes pecudes, montones, ciauarij,
& castrati, vt supra, præter primaticios à matribus
separatos, numerentur tres pro duobus, cum rega-
lijs, vt supra. Et omnes vernarecij, & cordeschi, re-
pertii in massaria, eant sub matribus absque alio cō-
puto: nec teneatur emptor aliquas expensas, tam ra-
tione herbarum, quam alia quauis de causa factas,
bonas facere venditori, sed ab eis liber remaneat,
& absolutus, nisi aliter inter partes conuentum fue-
rit: & tunc pacta seruentur. Porci vero aggrossen-
tur iuxta conuentiones, inter venditores, & empto-
res fiendas.

In omnibus autem venditionibus supradictorum, & aliorum quorumcumque animalium, licet emptori facere refutum ad rationem decem animalium pro quolibet centenario similium animalium. quod refutum etiam aggrossetur, & tria animalia aggrossata pro duobus aggrossatis numerentur: & tam venditor, quam emptor, teneatur dictum refutum, taliter aggrossatum, tradere, & recipere respectiue: quibuscumque non obstantibus.

ANNOTATIONES.

a Faciant integrum par.] Quia, sicut ancilla propter ventrem, ita vacca propter fetum non est pretiosior, gl. & ibi Add. in margine, in l. in lege Falcidia placuit, quæ est nona, in verbo distinctio, ff. ad leg. Falcid.

a *De animalibus deperditis^a, applicatis inter bestias alienas. Cap. LXXXV.*

Tem, quod, si aliqua bestia grossa, vel minuta alicuius, quæ deperdita esset, aut quomodolibet vagans accederet, & applicaretur inter bestias alterius cuiusvis patroni, ille, cuius essent dictæ bestiæ, ad quas dicta bestia applicaretur, teneatur, & debeat dictam bestiam vnam, seu plures, ac tot, quot fuerint, cum merchis^b, vel alijs manifestis signis, quæ haberent, in Curia dictorum Consulum assignare infra octo dies immediate sequentes ab applicatione huiusmodi: & ex-

tunc, quotiescumque reperiretur, patronus possit custodiam petere pro eadem, vel eis, pro toto eo tempore, quo dictam bestiam, seu bestias retinuerit, ad illam rationem, quo dantur aliæ bestiæ ad hymandum: alias teneatur illam, seu illas, cum omni fructu, & melioramento, patrono, seu domino, resignare, absque solutione fidæ, siue herbarum, quam petere non possit nisi à die, quo in actis notificationem fecerit, licet fecerit post dictos octo dies, quandocumque: possitque etiam dominus tenimenti, siue herbarum, si infra quindecim dies dominus animalium non apparuerit, dicta animalia in Consulatu effectualiter assignare, quæ per Curiam vendi debeant: & satisfacto damno, vel fida, residuum pro domino, si quando apparuerit, reseruetur.

A N N O T A T I O N E S.

- a De Animalibus deperditis.] An autem de Iure possim animal deperditum, & aberrans occupare, & inter meos applicare, vide Menoch. in tract. de Recup. Remed. 9. num. 283.
- b Cum merchis.] Quia per merchum, & stigma cognoscitur animal, cuius sit, c. si Index de sent. excom. lib. 6. l. penul. §. penult. C. de Aquæduct. l. ii. l. i. in fin. ff. de ser. fugit. l. stigmata, & ibi Luc. de Penn. C. de Fabric. l. i. o. Bal. in l. i. C. quæ res pign. vend. poss. sicut etiam per metchum recognoscuntur Ballæ Mercatorum, prout late probat Cassan. in Catalog. glor. mund. par. i. concl. 35. fol. 14. & cognoscuntur Arbores venditæ, cuius sint, l. quod si neque, ff. de Pericul. & com. reivend. Boer. decis. 105. numer. 9. Mascard. qui multa de istis merchis ponit de probat. conclus. 91. lib. 1. & 160. eo. lib. 1. cui addo Bertazzol. cons. crim. 508. num. 2. & 3. lib. 2.
- c Retinuerit.] Idem de Iure communi, quo potest animal retineri ratione alimentorum, quæ versa sunt in eius utilitatem, l. si non, §. centum, ff. cōmod. Alciat. in l. silua, §. pascua, ff. de Verb. signif.

De vſu & consuetudine bonæ foccitæ.

Cap. LXXXV I.

Lorem, quod in foccitis animalium tam Roman. quam aliorum districtualium Vrbis, quæ in foccitam dantur, & recipiuntur ad vſum & consuetudinem bonæ foccitæ, talis b -vſus, & consuetudo^b semper intelligatur, qui debeat in huiusmodi foccitis seruari, etiam si in instrumento dictæ foccitæ non fuisset expressus, vide licet, quod ille, qui foccitam receperit, teneatur, & debeat, cum omni cura, & omni bona diligentia, & solicitudine, animalia, quæ in foccitam habuerit, custodire, seu custodiri facere, & gubernare, ita, quod sui culpa, negligentia, vel defectu damnum aliquod non incurrit: &, si secus fecerit, teneatur, & debeat de suo proprio omnem damnum, quod c inde euenerit, & reficere, & emendare^c. Si autem, adhibita diligētia per eundem, & eius culpa & de dfectu cessantibus^d, damnum aliquod eueniret, & maxime in perditione, vel amissione animalium di cæ foccitæ, vel eorum partis, quod damnum ipsum de communi dictorum dantis, & recipientis dictam foccitam debeat refici, & emendari, ita, quod dicta foccita totaliter eorum communibus expensis reintegretur. quod si aliqua dictarum partium facere cessauerit, teneatur ille, qui id facere obtulerit, pro parte sua ad refectionem omnium dannorum, ex-

pensarum, & interesse, in quibus incurrit, aut faceret occasione praedicta. verum, si aliqua dictarum partium propter impotentiam dictam soccitam re-integrare non possit, quod tunc ad praedicta non tenetur, sed tantum teneatur, & debeat reficere damnum alteri parti, prout discretioni Consulum videbitur. Quidquid autem utilitatis, & commodi, atque lucri in dictis soccitis venerit, vel fieret durante tempore dictæ soccitæ, totum, intra dantem soccitam, & recipientem, communiter debeat proportionata parte sortiri^e. Præterea in soccitis boum tempore dationis dictarum soccitarum boues cum vomere, aratro, bura, & iugo, atque concerijs, & palearijs debeant in soccitam assignari. quidquid autem deinde prædictorum defecerit, debeat per illum refici, qui soccitam receperit: & omnia ea, quæ ex prædictis inuenirentur, tempore diuisionis soccitæ memoratæ diuidatur in soccita communiter inter eos. In soccitis vero vaccarum, & bubalarum, si tempore dationis dictæ soccitæ animalia masculina fuerint inter eas, debeant in dicta soccita teneri, donec efficiantur annotini: cum ad tempus peruerent, in quo annotini dicantur, vendi debeat, & de eorum pretio alia animalia eiusdem generis feminina emantur: quæ in soccita huiusmodi repontantur. Et, quod dictum est de dictis animalibus vaccinis, & bubalinis, similiter intelligatur de iumentis pullos habentibus inter eas. qui pulli cum ad perfectum tempus extractionum peruerent, simili-

militer venpi debeant, & de eorum pretio emantur animalia feminina, & in soccita iumentorum huiusmodi reponantur. finito vero tempore dictæ soccitæ, omnia dicta animalia, quæ in eadem soccita reperirentur, cum omni eorum augumento, commodo, & vtilitate inter dantem, & recipientem dictam soccitam, communi debeant portione sortiri^f, fraudibus, & quibuscumque deceptionibus omnino cessantibus inter eos: & quod soccita porcorum durare debeat per annos tres, soccita vacarum, & bubalorum per annos quinque, soccita equarum per annos quinque^g, soccita boum per annos quinque, soccita caprarum per annos tres, soccita pecudum, soccita apum, vel alueorum per annos tres, nisi aliter inter partes conuentum fuerit.

ANNOTATIONES.

- a De vsu.] De soccitis animalium ponit Host. in summ. de Vsur. §. aliquo casu, vers. quod de iis. Specul. in tit. de locat. §. iam dicendum, vers. si autem, & vers. illud, Bal. & Salic. in l. i. C. pro Soc. Fran. Marc. q. Delfinal. 886. lib. i. Corn. in Repet. l. si pascenda, C. de pact. vbilati sime, an, & quando valeat talis soccita, de quo vide etiam Petr. de Vbald. in tract. de duob. Fratrib. per totum.
- b Et consuetudo.] Quæ semper est seruanda in huiusmodi soccitis, Bald. in l. i. C. pro Soci. & in l. i. C. de Fruct. & lit. exp. Francis. Marc. q. 886. num. 6. lib. i. Summ. Siluestr. in verbo Societas 2. num. 6. vers. 2.
- c Et emendare.] Quod est etiam de Iure communi, vt not. in l. cum duobus, §. damna fatalia, ff. pro soc. Doct. cōmuniter in l. si pascenda, vbi Bal. Salicet. Alex. & Dec. C. de pact. Corn. conf. 108. per totum, lib. i. Petr. de Vbald. in tract. de duob. Fratrib. 8. par. principali, q. i. Moder. in tractat. de societ. off. capitulo vigesimo secundo numero sexto.

d Cessantibus.] Quod probare debet socius, si quis domum, s. imperator, ff. locat. vbi Bal. tenet, quod, si pecudes subripiantur a latronibus, non sit periculum ipsius, Alex. in l. quoad præsens, C. de Murileg. l. i. Corn. d. conf. 108. lib. i. Idem, si dimiserit equum in pascuis, iuxta id, quod solitum est fieri, quem postea lupi comedebunt, quod non teneatur, dixit Bald. in l. 3. C. de Episcop. Aud. Franc. Marc. d. q. 886. num. 7. Cæpoll. de seruit. Rust. præd. cap. 9. tit. de Seruit. Iur. pascend. num. 47. Moder. Tudert. in tract. de locat. part. 2. tit. de bove in pasc. dimiss. late Mascard. de probat. conclus. 265. lib. i.

Et è contra, de eo, qui dimisit equum ad bibendū sine custodia, qui de rupe cecidit, quod teneatur, probat Ludo. dec. Perus. 10. per totam par. i. An autem per præsentationem corii probetur Animal perisse diuino iudicio, vide Alex. conf. 158. per totum lib. 2. quod est repetitum conf. 207. in l. late, Bertazzol. conf. Crim. 406. num. 9. lib. 2.

e Pro parte sortiri.] & hoc modo iusta, & licita societas est, secundum Nauarr. in summ. cap. 17. num. 160. & 161. vbi late quando tales societas super animalibus licite contrahantur, de quo vide late per Siluestr. in sua summ. in verb. societas secundo, per totum, Ang. de Caluas. in verbo societas 2. vbi plures casus distinguit.

f Sortiri.] Nisi forte aliter conuentum sit de capitali saluo, Rot. Genuen. dec. 159. Franc. Marc. q. 887. num. 10. lib. i. Ioseph. Ludou. decis. Perus. 10. num. 9. parte prima. Quæ conuentio semper fuit iniusta, & hodie prohibita est ex Bulla Sixti Quinti, in ordine 46. incip. detestabilis, vbi generaliter omnes pactiones, in quibus capitale remanet saluum, reiiciuntur, adverte tamen, quod dicta Bulla de mente eiusdem Sanctissimi fuit declarata in sacra Pœnitentiaria, vt non habeat locum in casibus, in quibus talis societas de Iure contrahi potest, & ita mihi fuit relatum.

g Per annos quinque.] An autem finito quinquennio dicatur finita societas? dic, quod non, nisi fiat renuntiatio, Decian. conf. 60. numero trigesimo, libro secundo. Cephal. conf. 475. numero decimo nono, & vigesimo, libro quarto, vbi numero vigesimo nono, & quadragesimo primo tenet, censeri renouatam stante continuatione negotiationis.

Et, quod soccita per aliud quinquennium, censeatur renouata, tenet Pet. de Vbal. in tract. de duob. Fratr. in 5. p. princ. n. 29. vbi late.

Et, quod soccitatæ etiam de Iure communi ita durare debeant, prout disponitur in hoc Statuto, Summa Ang. in verbo societas, secundo, numero quinto dicit, esse tex. positum in extrauag. quæ sunt

sunt in fine decimæ coll. Feud. de quo etiam mentionem facit Sum. Siluestr. in verbo, Societas secundo, numero sexto, versicul. tert. quem tamen textum, ut verum fatear, non reperio in libro meo.

a De soccitis renuntiandis. Cap. LXXXVII.

Tem, quod ille, qui soccitam, vel meliora-
mentum receperit, illam, vel illud renun-
tiare non debeat, nec possit, sed prototo-
eo tempore, quo receperit, teneatur, & debeat, sine
b contradictionis obstaculo, retinere, nisi in casibus
infrascriptis, & quolibet eorumdem, videlicet aut
propter longam infirmitatem, aut paupertatem, vel
capturam personalem, seu mortem, aut inimicitia
illius, qui dictam soccitam receperit, siue bellum,
quod in partibus oriretur. In quibus casibus, &
quolibet eorum, liceat illi, qui dictam soccitam ha-
buerit, & eius heredibus dictam soccitam renun-
tiare, si voluerit. Et sic ille, qui dictam soccitam
dederit, teneatur, & debeat ad dictam renuntiatio-
nem admittere, & soccitam recipere penes se: qui
non possit, durante tempore, vlo modo à retinente
inuito soccitam huiusmodi accipere, vel auferre si-
ne legitima causa, arbitrio Consulum prædictorū:
hoc tamen addito in prædictis, quod de paupertate,
aut inimicitia dicti renuntiantis, vel bello, alijsq:
causis supradictis, an sint sufficientes ad eamdem re-
nuntiationem, an non, stetur declarationi, & discre-
tioni Consulum dictæ Artis. Et, si dictis Consulibus
dictæ causæ non viderentur sufficere ad prædicta,

tunc

tunc ad renuntiationem dictæ soccitæ, socius renuntiare volens nullatenus admittatur, prouiso, quod renuntiando soccitam, vel quoquis modo ad diuisiōnem illius nondum finito illius tempore legitime veniendo, inter eos debeat fieri taliter diuisio animalium in soccitam datorum pro rata tēporis, animalium vero natorum tempore soccitæ, &, ea durante, pro medietate.

ANNOTATIONES.

- a De soccitis renuntiandis.] An autem possit fieri pactum de numquam renuntiando societatem, vide late congregata per Francis. Castracan. in tractat. de Societat. off. capitulo 47. vbi negatiue concludit.
- b Retinere. alias tenetur actione pro socio ad interesse, l. actione, §. item sciendum, & §. Labeo, ff. pro soc. l. sed socius, §. fin. ff. eo. Petr. de Vbald. in tractat. de duob. Fratrib. part. vndecima, numero octauo, & sequentibus, vbilate, quando, & ex quibus causis soccita posse renuntiari, & in specie, quid, si is, cui soccita renuntiatur, sit absens, an fetus, & animalia quæsita post renuntiationem, antea tamen, quam ad eius notitiam talis renuntiatio peruererit, acquisita, sint communicanda.

De alternatiuis, & dilationibus quibuscumque non obseruandis. Cap. LXXXVIII.

Tem, quoniam, licet Ars nostra variis, & diversis infortunijs è cœlo prouenientibus subiacet, quibus mercatores sæpius coguntur illam relinquere, nihilominus maiora patitur incommoda, propter malorum hominum commercium, nolentium pretium rerum ad Arthem pertinentium, sub prætextu prætensiæ paupertatis, & fal-

Tunc

limenti

limenti, satisfacere : quapropter mercatores non solum coguntur artem deserere, sed ipsi paupertate premuntur, vt fere non habeant, vnde vitam quærant: & ex his incommodis agricultura non exercetur, & caritas annonæ efficitur, vt iam per tot tēpora experti sumus. Volentes igitur, quantum pos-
sibile, inconueniētibus huiusmodi obuiare, & vni-
cuique, quod suum est, tribuere, statuimus, & ordi-
namus, quod de cetero nullus macellarius, forna-
rius, pizzicarolus, portitor grani, vel fachinus, aut
quævis alia persona, cuiuscumque gradus existat,
pro soluendo pretio de rebus emptis ad Artem per-
tinentibus, possit, & valeat aliquam alternatiuam

a quinquennalem, aut cessionem bonorum, morato-
riam, significationem, salinariam, aut quamvis aliā
dilationem, & saluum conductum, à qua vis perso-
na potestatem habente, impetrare, & contra merca-
tores, & homines Artis nostræ pretio rerum ad Ar-
tem pertinentium vti, seu impetratis, vel impetran-
tibus vti valeant, sed contra tales huiusmodi al-
ternatiuas, & moratorias, significationes, salina-
rias, & saluos conductus impetrantes, & obtinen-
tes, ad executionem realem, & personalem pro pre-
tio rerum ad Artem pertinentium, his omnibus
non obstantibus, sine vitio attentatorum, & incursu
pœnarum, in dictis dilationibus forsan expressa-
rum, procedi possit. Et, si Consulibus videbitur pro
obseruatione, & manutentione præmissorum, ac
omnium Statutorum huiusmodi Artis Magnificos

DD. Vrbis Conseruatores adire, eisque desuper omnibus auxilium petere, Dominiq. Conseruatores sub pœna notæ infamiæ, tamquā reipublicæ deser-
 btores^b, teneantur, & debeant eorum brachio prædicta omnia, & singula sententias, Statuta ab omnibus cōtra faciētibus attendere & obseruare facere, p̄dictis alternatiuis, moratorijs, significationibus, salinarijs, & ceteris dilationibus non obstante. Nihilominus, volentes etiam pauperibus personis, quæ propter aliqua damna fatalia ad extremam inopiam peruererunt, succurrere, statuimus, & ordinamus, si aliqua persona aliquod debitum de rebus perti-
 cebit, nentibus ad Artem contraxerit^c, & postmodum
 ddamna fatalia passa fuerit, & ad beneficium misera-
 bilibus personis cōcessum, videlicet cessionis bo-
 norum, aut termini quinquennalis conuolare ve-
 lit, possit, & valeat ad Consules Artis, pro tempo-
 re existentes, accedere, & pro rebus pertinentibus
 ad Artem ad huiusmodi beneficium se admitti pe-
 tete: tunc Consules ad partis potentis instantiam,
 tales comparentem, & se ad beneficium huiusmo-
 di admitti potentem, iuxta formam Statutorum Vr-
 bis, & alias iuris regulas, admittere debeant, & te-
 neantur: præmissis, cæterisq. contrarijs non obstan-
 tibus quibuscumque. Et, si forte aliquis quavis au-
 thoritate ad huiusmodi beneficium per alios iudi-
 ces admissus fuerit, talis admissio pro rebus pertinē-
 tibus ad Artem nihil operetur, sed contra eos proce-
 datur ut supra: quibuscumque non obstantibus.

A N N O T A T I O N E S .

- a Cessionem honorum.] Hæc tamen cessio non irrogat infamia
Iuris, sed bene facti, vbi maxime sit cum vituperio, l. debitores, vbi
Castr. C. ex quib. caus. Infam. irrog.
- b Desertores.] An autem isti desertores Reip. sint infames de Iu-
re? Dic, quod non, l. neminem, secundum lecturam negatiuam, &
ibi Castr. C. ex quib. caus. Infam. irrog.
- c Ad artem contraxerit.] Ut de Colono partiario qui contraxit
debita cum eius domino, dicit Fulgos. in l. merces, §. vis maior, ff. lo-
cat. Angel. in tract. de Pale. col. 3. vers. ad tertium respondeo. Petr.
de Vbald. in tract. de duob. Fratrib. par. 10. q. 6. num. 10. Cremen.
sing. 156. tu scis.
- d Damna fatalia.] Secus igitur, si bona sua dissipasset, vel luden-
do, vel meretricando, aut aliter luxuriose viuendo, l. fin. & ibi glos.
fin. com. approbata, ff. quæ in Fraud. credit. l. penult. ff. de Iur. dot.
l. si quis dolo. in princ. ff. de re Iud. Rot. decisi, 83. not. quod vbi Mo-
nachus in fin. in Antiq. late cum ibi citat. Brun. in tract. de Cefs,
bonor. q. 28. 4. q. principalis, & q. 33. eiusdem 4. q. principalis, vbi
de colono, & quid eum impedit, ne ad cessionem bonoru admittatur,
de quo est etiam Stat. Vrb. lib. 1. cap. 161. & Motus Proprius
Pij V. secundum quem in talibus cessionibus semper est proce-
dendum.

*In quibus causis locum sibi vendicent praesentia
Statuta. Cap. LXXXIX.*

- D**em, quoniam leges futuris negotijs dare
formam confueuerunt, statuimus, quod
huiusmodi statuta seruentur in causis, &
a casibus in futurum emergendis. præterita enim
negotia, etiā quæ nondum in iudicio deducta sunt,
secundum iuris, & antiquorū Statutorū disposi-
tionem decidi, & terminari volumus, & mandamus.

ANNOTATIONES.

a In futurum emergendis.] Idem de Iure communi , cap.fin. extra de Const.vbi vide Felin. quilate hāc materiam explicat, quando Constitutio futura respiciat, & non præterea, cum quarta Ampliat. ex 10 limit. vide Alexan. in l. omnes populi. col.8. ff. de Iust. & Iur. & in cons. 89. lib. 3. Et not. inter alias hanc limit. quod, quando constitutio est Iuris veteris declaratoria, tunc respicit etiam præterita, vt tradunt omnes in d. cap. vlt. vbi Felin. de communi, in 2. fall. num. 17. Feder. de Sen. cons. 12. col. 2. vers. circa quod vide- mus. Gemin. qui declarat quando Constitutio dicatur Iuris veteris declaratoria in 1. ex antiquitus 54. dist. Paris. cons. 141. num. 37. lib. 4. Ruin. cons. 160. num. 9. lib. 4. Cephal. cons. 540. num. 80. & seqq. lib. 4. Et per hanc limitationem scio pluries obtentum fuisse, & in specie de anno 1581. in Camera Apostolica coram Reuerē dissimo Corcyren. ad Fauorem Illustrissimi, & Reuerendissimi D. Card. Saluiati, Patroni, ac Benefactoris mei. Quæ tamen limitatio non haberet locum, vbi aliam appareret fuisse mentem statuentium, vt per Doct. comm. & præcipue Felin. in d. cap. fin. num. 5. vers. hanc fallentiam, & ibi Imol. num. 12. vers. nam primo extra de Const. prout de hac mente apparet in casu nostro ex appositiōne huius cap. ad ea quæ ponit Bolognett. in l. omnes populi, num. 161. & 163. ff. de Iust. & iur. Bursat. cons. 214. num. 18. lib. 2. D. Vincent. Handed. Eugubinus, & aduocatus Perusinus eruditissimus, in cons. 6. num. 26.

PIVS PAPA QVINTVS.

OTV proprio,&c. Pia deuotio,assidua cura, & diligentia, quas dilecti in Christo filij Consules, & Collegium nobilis, & antiquæ Artis Agriculturæ Vrbis erga nos & Sanctam Sedem Apostolicam, almamque Vrbem nostram indefinenter exhibent, nos inducunt, vt, quæ ad dicti Collegij conseruationē, & augumē tum fore dignoscimus, liberaliter & Proprio Motu concedamus. Cum igitur dilecti filij prædicti nuper antiquissima eorum Statuta, id vſu exigente, emendauerint, & suppleuerint, multaque etiam de nouo, quæ ad necessariam dicti Collegij ac iurisdictionis Consulum ipsius Collegii conseruationem, & augmentum necessaria visa fuerunt, statuerint, & addiderint: quæ omnia nos diligenter inspici, & emendari mandauimus, prout inspecta & emendata fuerunt: Nos igitur, attendentes, quod opera, cura, diligentia, & impensa prædicatorum dilectorum filiorum, Deo optimo maximo fauente, factum est, vt ciuitas nostra, quæ retroactis temporibus mari inuestito, & vndique perquisito frumento indigebat, nostris felicissimis temporibus non solum frumento abundet, sed etiam, quod plus est, vicinis, & exteris terra marique iam agri Romani, frumentum subministrari possit, prout ſepiſſime etiam subministratum fuit: &, quod non minus est, aer nostræ Almæ Vrbis ex assidua agrorum cultura, siluarum, & nemorum extirpatione palustriumque locorum exiccatione factus est tutior, clementior, & ſalubrior: & considerantes, quod, qui agrorum cultu ræ incumbunt, non debent litibus & per diuersa tribunalia trahi, ne forte a cultura propter lites, dum forum prosequi cupiunt, retrahantur: ac etiam attendentes, quod de rebus ſpectantibus ad artem nullus magis, quam ipſi de Arte cognoscere, & terminare valent: cupientesque dictum Collegium, illiusque Consules, & eorumdem iurisdictionem amplioribus gratijs, & fauoribus prosequi, eosdem dilectos filios a quibuscumque censuris ad effectum validitatis præsentium absoluentes, & absolutos fore censentes:

Motu

Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, Statuta prædicta, sicut prædictum est, reformata, emendata, & suppleta, tenore præsentium confirmamus, approbamus, & emologamus, eisdemque nostrum, & Sedis Apostolicæ robur adiçimus: Eaque auctoritate prædictis inter homines de Arte prædicta, deq. rebus spectatibus ad Artem iuxta eorum dem Statutorum declarationem, cuiuscumque status, gradus, conditionis existant, etiam si Clerici, & Curiales Rom. Cur. sequentes, aut quocumque alio priuilegio muniti existant, seruari volumus & mandamus: eosdemq. dictis Consulibus, eorumque iurisdictioni pro rebus spectantibus ad Artem, suppetimus, subiçimus, & submittimus: & sic per quoscumque Iudices tam ordinarios, quam delegatos, iudicari, decerni, & definiri volumus, & mandamus, sublata aliter iudicandi & interpretandi facultate: Irritum quoque, & inane decernentes, quidquid in contrarium contigerit attentari. Volumus autem, quod de subreptione, & obreptione, aut intentis defectu præsentis nostri Motus proprij quouis modo opponi non possit, attento, quod Motu proprio, non obstantibus præmissis, ac quibusuis priuilegijs, & indultis, etiam quibusuis personis, ac Iudicibus ordinarijs Almæ Vrbis respectu affidatorum damnum dantium in segetibus, & casalibus Vrbis per nos & quoscumque Romanos Pontifices editis: quorum omnium priuilegiorum, & indultorum tenores hic pro sufficienter expressis, perinde ac si de verbo ad verbum inserta, & expressa forent, haberi volumus: ceterisque contrarijs quibuscumque: & quod præsentium sola signatura sufficiat, & ubique fidem faciat, attento quod in Urbe.

Fiat Motu proprio. M.

Dat. Romæ apud sanctum Marcum, Quinto Idus Septembris, anno primo.

B V L L A CLEMENTIS PAPÆ S E P T I M I.

*Pro abundantia rei frumentariae, &
agricultura exercenda.*

LEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad sacram Beati Petri Sedem meritis, licet imparibus, Diuina dispositione vocati, continua meditatione vrgemur, ut iuxta commissi nobis pastoralis officij debitum, circa ea, per quæ Almæ Vrbis nostræ, in qua sedes ipsa dignosciatur collocata, prosperitati, illiusque Incolarum, & ad eam confluentium personarum commodo, & necessitati opportune consuli posse, sollicitis studijs intendamus, ac Incolarum, & personarum earûdem dispendiis, congruentibus remediis occurramus, prout temporum qualitate mature pensata conspicimus in Domino salubriter expedire. Sane, licet dudum fel. rec. Sixtus Papa Quartus, predecessor noster, attendens, quod a pluribus tunc retroactis annis, omnis regio dictæ Almæ Vrbi finitima frequenter habuerat steriles frumenti & bladorum prouentus, cum graui populorum in ea degentium iactura, & afflictione; & considerans, id præter, & ultra cæli naturalem cursum, & dispositionem, potissime etiam prouenire ex raritate culturæ agrorum, qui propter aliquam forte maiorem utilitatem inde prouenientem eorum dominiis potius sentiebantur inculti, ut essent in pascua animalibus brutis quam colerentur, aut coli sinerentur in alimentum, & sustentationem hominum, per suas litteras statuerat, & ordinauerat, quod ex tunc, deinceps perpetuis futuris temporibus, liceret omnibus, & singulis agros arare, & colere volentibus, in prædictæ nostræ Vrbis territorio, & patrimonii Beati Petri in Tuscia, ac Campania maritimæ, & maxime Prouinciis, rumpere, & arare, ac cole-

re,

re, alias debit is, & consuetis temporibus, tertiam partem vniuersitatis
 cuiusque tenimenti, seu tenutę, quam eligendam duceret, tam ad
 quævis Monasteria, Capitula, seu alias ecclesi as & pia loca, quam
 ad quasvis priuatas, & particulares personas, cuiusvis status, vel
 condicionis spectantes, & pertinentes; petita tamen, licet non ob-
 tenta, eorum, ad quos spectaret, licentia: dummodo Iudicium tunc
 desuper deputatorum, seu alicuius eorum auctoritas interueni-
 ret; & mandauerit propterea omnibus & singulis tenimentorum
 seu tenutarum huiusmodi dominis, tam ecclesiasticis, quam sacer-
 laribus, cuiusvis status, vel condicionis existerent, & quavis di-
 gnitate prefulgerent, ut absque vlla prorsus resistentia sinerent
 omnes, & singulos colere volentes, tenutas ipsis pro eorum arbitrio,
 & voluntate, iuxta Statuti huiusmodi tenorem, & formam,
 rumpere, & arare, nullum omnino, eis aut alicui corum, vel ipsorum
 famulis, & ministris, per se, aut alios impedimentum, aut mo-
 lestiam inferentes: volueritque, tam super tempore rumpendi,
 quam super electione tertiae partis huiusmodi tenutarum, quæ
 arari deberet, ac responsione pro arata, & culta parte dominis fa-
 cienda, & super aliis quibuscumque differentiis & controuersiis,
 si forte aliquas differentias, seu controuersias super iis quois-
 modo oriri contingeret inter eos qui arare, & colere vellent, &
 quorum tenuta ararentur, præcipue super damnis, & interesse, si
 quæ forsan illo primo anno prendere possent prædicti domini te-
 nutarum, seu eorum Conductores se ex insperato eorum cultu
 pati: vtraque pars, præfatorum Iudicium, aut duorum ex eis, iu-
 dicio, & determinationi stare, & acquiescere tenerentur, neque
 possent, aut deberent se mutuo super huiusmodi, aut quibusvis
 aliis differentiis ex huiusmodi Statuti tenore quoismodo pro-
 uenientibus coram quibusvis aliis iudicibus conuenire, aut iudi-
 ces ipsi, quacumque etiam potestate, & auctoritate fungerentur,
 eos audire, vel se de ipsis controuersiis impedire: &, si secus for-
 san actum foret, id totum irritum, & inane, ac nullius roboris, vel
 momenti esse decreuerit. Et deinde piæ memorie Iulius Papa
 Secundus, etiam prædecessor noster, litteras prædictas per quas-
 dam innouauerit, & quamvis ex prouisione sua huiusmodi pluri-
 mi agriculturæ se dedissent, & in territorio dictæ Vrbis necessita-
 tibus abundanter subueniri posset: Quia tamen Barones, & Do-
 micelli dictæ Vrbis, domini temporales Oppidorum circumuici-
 norum eorum subditis, ne frumentum, & alia blada ad dictam Ur-
 bem deferre præsumerent, interdicebant: & ab eisdem subditis,
 qui non sine magnis sudoribus illud recolligerent, vili pretio ha-
 bere

bere, illudque eis cum frumentum aliis carius vendidissent, persoluere solebant, ab agriculturæ huiusmodi laudabili & pernecessario exercitio, in animarum suarum periculum, & incolarum Vrbis, & Curialium huiusmodi nō modicum præjudicium, & grāuamen, desistere compellebantur. Idem Iulius prædecessor, Motu proprio, & ex certa scienzia, per alias suas litteras, omnes, & singulos Barones & Domicellos Rom. ac quascumque alias personas tam ecclesiasticas, quam sacerdotes, oppida, terras, & villas infra quinquaginta milliaria à dicta Vrbe possidentes, ab eorum subditis frumenta, & blada, præterquam pro v̄su, & necessitate victus domus eorum, emere, & ad dictam Vrbem deferri interdicere, & prohibere, aut illa ad alia loca, quam ad eandem Vrbem, absque speciali sua, seu Cameræ Apostolicæ sibi nota licentia deferre præsumentes: ac præmissis auxilium, consilium, vel fauorem, publice, vel occulte, directe, vel indirecte, quoquis quæsito colore, præstantes, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis, etiam Cardinalatus honore fulgentes, forent, requiserit, & monuerit: eisq. districte præcipiendo mandauerit, quatenus infra quindecim dierum spatium, postquam posteriorum litterarum prædictarum notitiam haberent, videlicet Communitates, & Vniuersitates, ac Barones, & alij in præmissis, auxilium, & fauorem præstantes ab exemptionibus, & prohibitionibus, ac interditionibus huiusmodi, extunc deinceps penitus, & omnino desisterent: Alioquin, lapsis dictis quindecim diebus, Barones, ac Communitatum, & Vniuersitatum singulares personas, & alios, auxilium, consilium, vel fauorem præstantes, extunc, prout ex ea die, & econtra, excommunicationis sententiam, à qua ab alio, quam à Romano Pontifice, & facta de eo speciali, & expressa mentione, præterquam in mortis articulo constituti, & prævia satisfactione, absolvi nequirent, innodauerit: Archiepiscopos vero, Episcopos, & alios Prælatos suspenderit à diuinis: Et nihilominus, si aliqui ex prædictis Baronibus, & alij, Ciuitates, Oppida, & Terras, in feudum, seu in Vicariatum, aut alias quoquis titulo obtinentes, lapsis alijs extunc sequentibus quindecim diebus a præmissis non desisterent, dominio dictorum feudorum omnino, & penitus priuauerit, fiscoque Apostolicæ Cameræ applicuerit: & eorum Ciuitates, Terras, Oppida & Villas Ecclesiastico subiecerit interdicto ipso facto, quod nisi prævia satisfactione relaxari, per alium, quam per ipsum Iuliū prædecessorem, interdixit, & prohibuit. Si vero ultra semestre dictos ultimos quindecim dies immediate sequentes in eorum prauo proposito, & duritia obsti-

nate perseverando mandatis suis huiusmodi non parerent, sed parere contemnerent, extunc ipso iure omnibus, & singulis Ciuitatibus, Oppidis, Terris, Villis, feudis, & iuribus, quæ à Romanis, & aliis Ecclesijs, aut alias, obtinebant, vel recognoscabant, eadem auctoritate priuauerit, & ad illa & alia obtinenda perpetuo inhabilitauerit, priuatosque & inhabiles esse, ac Ciuitates, Oppida, Terras, Villas, & iura huiusmodi Cameræ Apostolicæ pleno iure incorporata decreuerit, & declarauerit, prout in eisdem litteris plenius continetur. Et in ipsa Vrbe in præsentiarum propter multiplicationem, & augmentum illius Incolarum, & habitorum, maior copia frumenti, quam antea, notorie sit necessaria; nihilominus exercitium artis agriculturæ, & colendorum agrorum huiusmodi, in Regione dictæ Vrbis finitima, & illius territorio prædictis, ultra medietatem, abeo, quod ante viginti annos existebat, diminutum fuerit: & cultus exercenda agriculturæ huiusmodi, etiam docente experientia rerum magistra, propter multititudinem Vaccarum rubearum in eodem Territorio existentium, in dies prætermittatur, & ars ipsa quodammodo parat, quo sit, ut in dicta Vrbe frumenti penuria inualeat: Nos, considerantes Terram, præfatæ Vrbis finitimam, qua illius domini ad pascua multorum animalium vuntur, sub isto cælo fœcundam existere: & conuenientius fore, ut Terra ipsa vomere, & aratro scindatur, & aretur, ac potius semen ex ea ad usum hominum, quam fenum, quod sua sponte ad usum animalium produxit, recolligatur: & quod ex cultu agriculturæ huiusmodi homines ad laborem nati in exercitio honesto se poterunt exercere, & aer salubrior reddetur: & non solum dictæ Vrbis, & illius Incolis, & Curialibus, ac ceteris hominibus in Terris S. Rom. Ecclesiæ subiectis de frumento necessario prouideri, verumetiam illud per mare ad alias nationes grano indigentes deferriri poterit: ac propterea volentes artem Agriculturæ, & colendorum agrorum huiusmodi in pristinum statum restituere, ac rei frumentariæ in dicta Vrbe, opulentiaz prouidere, & futuræ illius penuriæ obuiare: Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, litteras Sixti, & Iulij prædecessorum huiusmodi, ac in eis contenta quæcumque. Ita, ut tertia pars omnium tenutarum, & possessionum, & Casalium, tam in territorio, & Patrimonio, ac Campania maritima prædictis, quam circa Vrbem infra viginti millaria consistentium, tam ad Ecclesijs, Monasteria, & Hospitalia quæcumque, ac

Cameram Apostolicam, quam Barones, Domicellos, & Ciues Roman. ac forenses, cuiuscumque dignitatis, & conditionis, etiam si Prælati, Comm̄edatarij, vel etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinals fuerint, aut eorum domini quacumque alia dignitate, tā Ecclesiastica, quam mundana & temporali fulgeant, quomodolibet pertinentium, absque vlla exceptione, vel prohibitione, singulis annis, pro frumentis serendis, & recolligendis, scindi, arari, & coli possit, & debeat: & à die publicationis præsentium liceat vni cniique tenutas, possessiones, & Casalia prædicta, ad tenutas, & possessiones ipsas, pro futuro anno rumpendum, & colendum ingredi: Sic tamen, quod, si domini earumdem tenutarum, & possessionum illas prædicta tertia parte colere, vel per alios coli facere voluerint, dummodo frumenta in illis recolligenda ad dictā Vrbem deferantur, non liceat alijs in eorum Casalibus aliquid innouare, aut illorum possessiones colere. Sed eisdem dominis tenutas, & possessiones ipsas colere nolentibus, liceat aliis Ciubus vel Mercatoribus Vrbis habitatoribus, vel quibusuis alijs personis, tertiam partem tenutarum, & possessionum huiusmodi, in quolibet Casali, pro eorum arbitrio; & vbi eis melius videbitur, absque aliqua prohibitione, & impedimento, sub pœna quingenitorum ducatorum auri Cameræ Apostolicæ applicandorum, pro qualibet vice per prohibentes, vel impedientes eo ipso incurrenda, rumpi, arari, & coli facere. Ita, vt Cultores ipsi cum dictis possessionibus pasculare propascendis Bobus laborantibus necessarium habeant, & laboratores illo indigētes, easdem possessiones pro pascularibus reseruatas quolibet anno à principio Mensis Augusti custodiri, & cultura eligendas in principio Mēsis Ianuarij, vel post, prout eisdem commodius, & opportunius, videbitur, rumpi, & arari facere possint: nec pro intratura pro rubro terræ aliquid vel tantum pro quolibet rubro terræ laborare in pecunia, sed solum dumtaxat de tenutis, possessionibus & Casalibus infra octo milliaria ab ipsa Urbe consistentibus, quintam partem frumenti, vel bladorum recollectorum in diicio territorio fideliter, & more boni Coloni in frumento bono, & recipienti, ac mercantili, arbitrio Consulum artis, soluere teneantur. Et protenatis, possessionibus, & Casalibus in eodem territorio ab octo miliaribus ultra distantibus ab Urbe usque ad quindecim, vel sexdecim milliaria, similiter de septima parte frumenti recollecti pro quolibet rubro, modo, & forma præmissis, respondere debeat: Sic tamen, quod sub tenutis, & possessionibus prædictis non comprehendendantur, nec comprehensa censeantur, quo ad responsionē

septimæ partis fructuum, tenutæ, & possessiones in Latio, & Campania maritima consistentes, pro quibus, propter faciliorem eorum culturam, & multitudinem laboratorum, de quinta parte fructuum respondeatur, & in quibus consuetudo haec tenus seruari solita seruetur. Et, si contingat illas per aliquos presentium vigore laborari, responderi debeat modo praemissio, ac pro tenutis, & possessionibus ultra dicta sexdecim millaria, citra, & ubi cunctis consistentibus, (dummodo non sint loca vicina fluminum Tiberis, in quibus consuetudo loci quo ad responsiones seruetur) Cultores illorum dominorum dominis eorum decimam partem frumenti, & bladorum, quæ in illis sic cultuatis, & laboratis excreuerit, respondere teneantur: exceptis dominis illarum eas colere volentibus, qui aliis preferantur, dummodo blada ipsa etiam illa, de quibus daretur tracta, ad Vrbem prædictam deferatur, ac per flumen, & fauces Ostiæ extra hantur, auctoritate Apostolica, teneare præsentium innouamus, ac vim, & vigorem perpetuo habere, viribusque subsistere, & obseruari debere decernimus. Et nihilominus, pro potiori cautela, praemissa omnia, de nouo, modo supra dicto, ac quod Cultores præfati cum animalibus, bobus, & equabus necessariis ab omni repræfalici receptione & retetione, tam in Vrbe, quam extra, liberi, & exempti existant: nec occasione alicuius debiti, vel obligationis, etiam in forma dictæ Cameræ, & Ripæ, & Ripettæ, molestari, capi, pignorari, nec eorum animalia, vel frumenta tolli, pignorari, seu auferri possint. Et, quotiescumque pretium frumenti in peñata Vrbe non excedet decem & octo Iulios, pro quolibet rubro ad mensuram maiorem pala battuta nuncupatam, debeat dari cuilibet Mercatori tracta quinquaginta rubrorum pro quolibet aratro, cum solutione tractæ duorum Iuliorum pro rubro, & non ultra: de quibus unus Iulius cum dimidio, dictæ Cameræ: medius vero Iulius pro quolibet rubro militibus sancti Petri cedat: quæ quidem tracta dari debeat pro vna tempore recollectionis frumentorum, & pro alia medietatibus in festo Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi. & interim tractæ dari non debeant alijs, donec ipsi eorum frumenta vendiderint, vel nauigio ad alia loca deferri fecerint. Possint tamen dari tractæ per ad id deputatos pro maiori summa, quando esset maior abnndantia, eorum arbitrio. Ita, quod in Vrbe ipsa propterea penuria non proueniat, iuxta voluntatem nostram, & successorum nostrorum Rom. Pontificum, pro tempore existentiun, & discretionem executorum infrascriptorum. Ac, quod liceat habetiibus locationes Casalium etiam ad longum tempus ab Ecclesijs, &

Monasterijs Vrbis , vel Hospitalibus huiusmodi , renuntiare in
 perpetuum dictis locationibus: quas in huiusmodi euentum cas-
 sumus, irritamus, & annullamus, ad effectum præmissum : nec te-
 neantur ad solutionem alicuius summæ vltra tēpus, quo tenutas,
 possessiones, & Casalia huiusmodi tenuerunt , & illorum fructus
 perceperunt : nec liceat alicui habere armentum vaccarum ru-
 bearum in dicto Vrbis territorio infra decem millaria excedēs
 centum & vigintiquinque Vaccas ad plus: quodq; in tenutis, pos-
 sessionibus, & Casalibus Ciuium Roman. laicorum illas colere, &
 agriculturā exercere volentiū , non possint alii forēses laborare,
 sed solum, & dumtaxat alii Ciues Rom.de quibus domini illorum
 contentantur, & alii habitantes in dicta Vrbe, artem prædictam
 exercere volentes, dummodo tenutæ, & possessiones ipsæ pro di-
 ga tertia parte cultuentur, & laborentur, auctoritate, & tenore
 prædictis, statuimus, & ordinamus : districtius inhibentes omni-
 bus, & singulis tenutarum, seu possessionum , & Casalium prædi-
 torum dominis, tam ecclesiasticis, quam sacerularibus, cuiuscumq;
 dignitatis, status, gradus, ordinis, vel condicionis existentibus,
 quauis dignitate præfulgentibus, ne tenutas, & possessiones ipsas
 colere volentibus , seu eorum ministris, & famulis præsatis , per
 se , vel alium,directe,vel indirecte, impedimentum , vel molestiā
 aliquam inferre quoquomodo præsumerent, sed eos, absque vlla
 prorsus resistentia,tenutas, & possessiones prædictas, pro eorum
 arbitrio, & voluntate, iuxta prædictarū , & præsentium litterarū
 tenorē, rumpere , & arare permitterent. Et nihilominus præfa-
 tos Barones, & Domicellos Rom.ac quascumque alias personas,
 tam ecclesiasticas, quam sacerulares, cuiuscumque dignitatis, sta-
 tus, gradus,ordinis,vel condicionis existentes, etiam Cardinala-
 tus honore fulgentes, Oppida, Terras, & Villas in dicto territo-
 rio possidentes, requirimus, & monemus,eisq. districte præcipiē-
 do mandamus , quatenus ab eorum subditis frumenta , & blada,
 præterquam pro vſu , & necessitate victus domus eorum, vt præ-
 fertur,emere,& ad dictam Vrbem deferri interdicere, & prohibe-
 re, aut illa ad alia loca, quam ad eandem Vrbem, absque speciali
 nostra , seu Cameræ prædictæ nobis nota licentia deferre: aut in
 præmissis auxilium,vel consilium,aut fauorem,publice,vel occul-
 te,directe,vel indirecte,quouis quæsito colore , præstare vltierius
 præsumant. Alioquin, si contrafecerint, exnunc, prout extunc,
 & econtra,ipſos omnes, & singulos excommunicationis, suspen-
 sionis, interdicti,priuationis, inhabilitatis, applicationis, & in-
 corporationis, ac alias censuras, & poenas in posterioribus litte-
 ris

ris Iulij prædecessoris huiusmodi cōtentas , post terminos in eis
dē posterioribus litteris contentos incurrisse declaramus : ac ,
quidquid secus attentari cōtigerit , irritū , & inane decernimus .
Quocirca Venerabili fratri Antonio Episcopo Prænestinen . & di-
lecto filio nostro Andreæ tituli sanctæ Prisci presbytero Cardi-
nali , per Apostolica scripta Motu simili mandamus . quatenus ipsi
ac venerabilis frater noster Bernardus Episcopus Ceruisin . mo-
dernus & pro tempore existens in dicta Vrbe Gubernator , nec-
non dilecti filii Magister Philippus de Senis Notarius noster di-
cta Cameræ Clericus , & Iacobus de Freiapanibus , ac Iulius Pe-
tri de Matthæis Rom . & Iacobus de Ruccellariis Florent . Ciues ,
& illis deficientibus per eundem Gubernatorem eorum loco sur-
rogandi , seu tres , aut plures ex eis , per se , vel alium , prædictas , &
præsentes litteras , ac in eis contenta quæcumque , vbi , & quando
opus fuerit , ac quoties pro parte dictorum colere volentium de-
super fuerint requisiti , solenniter publicantes , eisque in præmis-
sis efficacis defensionis præsidio assistentes , faciant auctoritate
nostra , singulas litteras & in eis contenta huiusmodi , iuxta illa-
rum tenorem , quacumque recusatione , vel præterquam ad nos
interposita reclamatione , non obstante , firmiter obseruari : Non
permittentes eosdem colere volentes , desuper , per dominos præ-
fatos , seu quo cumque alios quomodolibet molestari , impediri ,
vel perturbari . Necnon Communitates , Vniuersitates , Barones
& alias personas præsatas , auxilium , consilium , fauorem præstan-
tes , quoties opus fuerit , excommunicatos , & a diuinis suspensos
publicent , & ab aliis etiam nominatim nuntiari & publicari , &
ab omnibus Christifidelibus , donec meruerint absolutionis bene-
ficiuni obtinere , arctius euitari : Et demum , etiam Ciuitatibus ,
Oppidis , Terris , feudis , & iuribus prædictis priuatos , & illa ei-
dem Cameræ incorporata fore , etiam omissis solennitatibus po-
sitiui iuris , instantे etiam Fisci nostri Procuratore , declarent , &
ad declarationem huiusmodi etiam brachio Militari & Gentiū
armorum , ad nostra , & eiusdem sanctæ Rom . Ecclesiæ stipendia mi-
litantium exequantur : Contradictores , molestatores , impedien-
tes , perturbatores quoslibet , & rebelles , per censuras , & pœnas
Ecclesiasticas , ac etiam pecuniarias , eorum arbitrio imponen-
das , & realiter exigendas , ac alia opportuna iuris remedia com-
pescendo . Non obstantibus Constitutionibus , & ordinationi-
bus Apostolicis , ac litteris institutionis militum prædictorum ,
necnon Vrbis , terrarum , oppidorum , & villarum prædictorum iu-
ramento , confirmatione Apostolica , vel quauis firmitate alia ro-
bora-

boratis, Statutis, consuetudinibus, reformationibus, & decretis, priuilegiis quoque, & indultis Apostolicis, Cōmunitatibus, Vniuersitatibus, Baronibus, ac aliis pr̄fatis a dicta Sede forsan concessis, quæ eis quo ad pr̄missa noluimus suffragari: necnon partis, & condicionibus in dictis locationibus forsan appositis, ac omnibus illis, quæ dicti pr̄decessores in pr̄fatis litteris voluerunt non obstat, contrariis quibuscumque: aut, si Cōmunitatibus, Vniuersitatibus, Baronibus, & aliis pr̄fatis, vel quibusuis aliis, communiter, vel diuīsim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ceterum, ne quemquam de pr̄missis hæsitare, aut ignorantiam allegare forsan in posterum contingat, volumus pariter, & decernimus, quod presentium litterarum tenor per omnia loca publica dictæ Vrbis solenniter publicari, ac pr̄conizari debeat. Et sic publicatus, & pr̄conizatus, a die, qua publicatus fuerit, perinde arctet omnes, quos concernit, ac si singulis eorum personaliter intimatus fuisset. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innouationis, decreti, statuti, ordinationis, inhibitionis, declarationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pr̄sumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli, Apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Romæ, apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicæ M. D. XXIII. X. Cal. Martii, Pontificatus nostri anno primo.

Phi. de Senis.

A. de Castillo. Ss.

MOTVS PROPRIVS PII PAPAE QVINTI

*In fauorem rei frumentariae, ac Artis
Agriculturae.*

OTV proprio, &c. Cupientes pro commisso nobis Apostolico munere omnibus regimini, ac curæ nostræ subiectis populis non modo spiritualia fideliter, ut debemus, dispensare: sed in temporalibus etiam, quantum cum Deo possumus, salubriter prouidere; nullam prætermittimus diligentiam pro pauperū, qui sub hoc nostro temporali gubernio viuunt, subleuandis necessitatibus, ac

potentiorum oppressionibus propulsandis. Hinc est, quod, cum ad rei frumentariae negotium, quod præcipua pro eorum pauperum substantiatione, & vietu cura eget, animum nostrum intendimus, summopere nobis laboradum cognoscimus, ut fraudibus, quæ in dies Annonæ a ditioribus fiunt, quo carius eam vendant, omni studio, ac diligentia prouideatur. Intelligentes itaque, non sine animi nostri molestia, diuites ipsos, ac potentes, non modo propria ipsorum frumenta, bladaque, quæ ex prædiis suis, propriaq. agricultura colligunt, in horreis recondere, ac conclusa supprimere, & donec illorum pretium pro eorum auaritia adaudum conspiciant, ab omni prorsus venditione abstinere; verum etiam a laboratoribus, operariisque propriis, ac etiam subditis, (si Barones sint) illud vili pretio comparare, donec tantam vndique tritici copiam cumularint, ut pauperes, qui aliunde frumentum venale non reperiunt, necessitate ducti, ab eisdem diuitibus & Baronibus eo pretio emere cogantur, quod venditorum ipsorum auaritia affectauerit. Quinimo eos etiam, qui ad Urbem hanc nostram, quo vndique ex omnibus mundi partibus Christi fideles confluunt, frumenta, bladaque prædicta importare cupiunt, omni via, & ratione impedire, ac retardare præsumunt, contra summorum Pontificum prædecessorum nostrorum decreta, ordina-

tionesque, & in maximum etiam animarum suarum periculum?
 Nos, præmissis remedio aliquod opportunum adhibere omnino volentes, in primis diuites prædictos omnes, ac Barones
 hortamur in Domino, & monemus, vt, Dei largitatem in
 se ipsos agnoscentes, pauperibus benigniores in posterum sese
 præbeant, atque ab huiusmodi detestabili frumentario quæstu
 prorsus abstineant, memores scriptum esse, quod, Qui aba-
 scondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem
 super caput vendentiuni. Quod si propria frumenta, quæ ip-
 sis ultra usum eorum supersunt, debitissimis temporibus, proue-
 certe deberent, vendere detrectant, at saltem ab alienorum
 emptione, & illicita negotiatione abstineant, & quam Dei
 benignitas populis fertilitatem anni concedere dignatur, eam
 ipsi studiouse perturbare non præsumant. Quod si tam a præ-
 dictis emptionibus frumentorum, quam ab impediendo sub-
 ditos eorum, alio'que ad Vrbem Romanam frumenta, bladaque
 omnia deferentes, in posterum non abstinnerint, sciant, se poenias in Constitutionibus Romanorum Pontificum, prædecesso-
 rum nostrorum, præcipueque Clementis Septimi, pro abundan-
 tia rei frumentaria, & agriculturæ exercenda anno a
 nativitate Domini Nostri Iesu Christi Millesimo quingente-
 simo vigesimo tertio, decimo Calendas Martii editis incursu-
 ros: quas quidem prædecessorum nostrorum dispositiones præ-
 senti nostra perpetuo duratura Constitutione in hac parte in-
 nouamus: Declarantes insuper, omnes, cuiuscumque generis,
 qualitatis, & condicionis fuerint, qui frumentum, aliaque
 blada, ultra usum familiae suæ, animo, & intentione illa ca-
 riæ vendendi, emunt, sine licentia in scriptis ab ordinario
 annonæ pro tempore obtenta, (quam tamen rationabili de
 causa tantum, & gratis omnino concedi volumus) non modo
 poenas amissionis ipsius frumenti, & bladorum, & alias pecu-
 niarias ab ipso Ordinario pro tempore impositas incursu-
 ros: sed etiam Dei omnipotentis maiestatem summopere lassuros,
 grauiterque in eo peccaturos. Barones vero, & alios domi-
 nos, terrarumque Vniuersitates, omnesque alios nobis, &
 Sanctæ Sedi Apostolicæ mediate, vel immediate subiectos,
 cuiuscumque status, aut condicionis extiterint, etiam si Epi-
 scopali, Metropolitana, Patriarchali, & Cardinalatus etiam
 dignitate præfulgeant, qui subditorum suorum frumenta, a-
 liaque blada, ultra usum, & necessitatem suam, & familiæ suæ

emerint, quiue accedentes ad Vrbem cum frumentis, aliisque rebus ad viuum necessariis directe, vel indirecte impi-
 diunt, vel remorantur, pœnas in dicta Clementis Septimi,
 predecessoris nostri, Constitutione expressas incursuros, vide-
 licet priuationis feudorum, suspensionis, excommunicatio-
 nis, & interdicti, iuxta tenorem, & formam prædictæ Constitu-
 tionis, aliarumque in ea expressarum, quas in hac parte per
 presentes nostras innovamus, & earum tenores hic pro suffi-
 cienter expressis haberi volumus. Ut vero facilius, commo-
 diusque omnes possint ad Vrbem hanc nostram frumenta, bla-
 daque libere conuehere, eos, ut præfertur, dicta de causa ad
 Vrbem accedentes, ab omni pedagio, gabella, aut onere quo-
 cumque prædictis frumenti, bladorumque comparatione exi-
 mimus, ac liberamus, immunesque, & exemptos esse, ac fo-
 re perpetuo declaramus. Mandantes omnibus tam Vniuersi-
 tatis terrarum, quam Gubernatoribus, Rectoribus, aliisque dominis, nobis ac Sanctæ Sedi Apostolicæ mediate, vel im-
 mediate subiectis, quocumque titulo, vel dignitate præfulgeant,
 etiam si Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales existant, ne præ-
 dictorum frumentorum, aliarumque bladorum ad Vrbem ve-
 nientium occasione quidquam solui ab ipsis vectoribus faciant,
 aut quoquomodo in Ciuitatibus, Terris, ac Locis regimini eo-
 rum subiectis dicta de causa solui permittant, aut patientur,
 sub pœnis supradictis, aliisque arbitrio nostro declarandis. Vo-
 lumus etiam, quod venientes ea de causa ad Vrbem, videlicet
 ad frumenta, bladaque prædicta conuehenda, tuti omnino sint
 ab omnibus ciuilibus executionibus, tam pro eorum debitis,
 quam pro Cameralibus quibuscumque exactionibus, & repræ-
 saliis, quacumque de causa, & contra quoscumque decretis,
 seu decernendis. Irritum, & inane decernentes quidquid con-
 tra, & aduersus prædictos, seu eorum animalia, & res, quas
 secum prædicta de causa detulerint, tam in accedendo ad Vr-
 bem, ibique commorando per biduum, ad effectum vendendi
 ea, quæ attulerint, quam etiam in redeundo ad eorum solitam
 habitationem, executum, vel quoquomodo attentatum fuerit.
 Inhibentes omniibus cuiuscumque generis executoribus, seu cu-
 riæ ministris, ne prædictos, dicta de causa ad Vrbem accedentes,
 ibique, ut præfertur, commorantes, seu inde discedentes, mole-
 stare præsumant, sub pœnis arbitrio Præfecti Annonæ pro tem-
 pore instigendis. Eos etiam, qui agriculturam ipsam pro cōmu-
 ni

ni bono laudabiliter intra quadragesimū ab Vrbe milliarīū exer-
 cent, dignis fauoribus, & priuilegiis prosequi volentes, tam
 messium, quam seminum tempore, dum scilicet colligendo, vel
 seminando tritico verisimiliter occupantur, ab omni supradic-
 ta executione, etiam si ex obligatione in forma Cameræ proces-
 serit, tutos omnino, ac saluos fore, & esse declaramus, dummo-
 do aliunde, quam ex agriculturę fructibus, soluere non possint.
 Boues vero aratorios, omniaque instrumenta ad agriculturam
 necessaria, non supradictis temporibus tantum, sed perpetuo pro
 quavis ciuili obligatione auferri, aut alia ratione impediri pro-
 hibemus. Declarantes insuper, in tacitis quibuscumque hypo-
 thecis, a quocumque quavis de causa inductis, prædictos boues,
 aliaque instrumenta prædicta minime comprehensa fore. Et,
 in summa, prædictis rebus agriculturæ inseruentibus, tamquam
 commoditatis, immo necessitatis publicæ Instrumentis, omnia
 priuilegia concedentes, quæ bonis dotalibus de iure concessa es-
 se reperiuntur: Sicque per quoscumque iudices, &c. irritum,
 & inane, &c. Quæ omnia, quo fidelius ab omnibus obseruen-
 tur, volumus, Dilectos filios nostros Ludouicum Simonetam,
 Marcum Antonium Amulium, & Vitellotium Vitellium Came-
 rarum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales ea, quam ipsorum
 grauitatem, & virtutem decet, diligentia curare. Dantes eis in
 præmissis plenam, & omnimodam facultatem, & eam, quam
 nos ipsi habemus, potestatem, pro præmissorum executione, ob-
 seruantiaque, Cum potestate declarandi, & decidendi, si quid
 in præsenti nostra Constitutione, declaratione, aut definitione
 egere videbitur. Non obstan. constitutionibus, & ordinationi-
 bus Apostolicis, nec non Vrbis, Terrarum, Oppidorum, & Vil-
 larum quarumcumque iuramento, confirmatione Apostolica,
 vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis, consuetudinibus,
 reformationibus, & decretis, priuilegiis quoque, & indultis Apo-
 stolicis, Communitatibus, Vniuersitatibus, Baronibus, ac aliis
 præfatis, a dicta Sede Apostolica, vel a nobis forsan concessis,
 quæ eis quo ad præmissa nolumus suffragari, Necnon pactis, &
 condicionibus, ac omnibus aliis, quæ dicti prædecessores volue-
 runt non obstante, contrarijs quibuscumque. Ceterum, ne de
 præmissis quemquam dubitare contingat, volumus, quod præ-
 sentium litterarum tenor per omnia loca publica dictę Vrbis so-
 lenniter publicari debeat, ipseque litterę sic publicatę perinde
 arcent omnes, quos concernunt, ac si singulis eorum persona-

liter intimatę suissent. Volumus autem, quod presentis nostri Motus proprii sola signatura sufficiat, & ubique fidem faciat in iudicio, & extra, quamcumque regula, seu Constitutione Apostolica contraria non obstante.

Placet Motu Proprio . M.

Die Undecima Octobris 1566. Admissa est hec cedula Motus
proprii ex decreto Cameræ, & registrata libro secundo Signa-
turarum Sanctissimi D.N.Papæ, apud me Notarium.
folio 113. Hie di Tarano.

Anno a Nativitate Domini Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, Indictione nona, die vero vigesima mensis Octobris, Pontificatus Sanctissimi D.N. Pij Papæ Quinti, anno primo, Infrascriptæ litteræ Apostolicæ affixa fuerunt, ac publicatae in acie Campi Floræ, ac valuis Cancellariae Apostolicæ, ut moris est, per nos Franciscum Sottocasa, & Nicolaum de Matthæis, Cursores.

Philibertus Chapius, Magister Cursorum.

I N D E X

RERVM NOTABILIVM QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Cceptare publicum officium quis cogi potest, Cap. 10.	
Littera A,	fol. 23
Amplia, ut ibi.	
Actio legis Aquiliæ, quando competit, cap. 41. l. a. 97	
Actio leg. Aquiliæ competit pro refectione damni, cap. 48. lit. c.	114
Actio de pauperie quando competit, cap. 41. lit. a.	97
Actio de pastu pecoris, quando detur, cap. 41. l. ea.	eod.
Actio leg. Aquil. utilis & directa, quomodo cōpetat, cap. 41. l. ea.	eod.
Actor ad lites iurat de calunnia, in causa minoris, cap. 24. l. f.	58
Actori danda prius est dilatio, quam reo, cap. 25. l. e.	60
Accusans Titum pasturasse cum suis animalibus de mense Maij, quid probare debeat, cap. 75. l. a.	155
Admissio Iurium est potius de stylo, quam de necessitate, cap. 38. l. b. 89	
Administrator quilibet tenetur reddere rationem, cap. 15. l. a.	30
Administrator quilibet tenetur conficere librū rationum, cap. eo. l. b. 31	
Administrator, qui non exprimit in libro genus moneta, dicitur in dolo, & potest puniri, & ibi qua poena, cap. eo. l. ead.	eod.
Agonis ludi olim multis impensis fiebant, cap. 9. l. a.	22
Agriculture nobilitas remissione, cap. 1. l. e.	4
Alciat. cons. 110. n. 12. alias 12. lib. 5. to. 2. declaratur, cap. 15. l. b. 31	
Aliud est terminum prorogare, aliud nouum concedere, cap. 24. l. p.	54
Allegans solutionem fatetur debitum, nec amplius admittitur ad illud negandum, cap. 24. l. t.	56
Ancilla propter partum non est pretiosior, cap. 84. l. a.	169
Animalium appellatione, quæ veniant remissione, cap. 44. l. b.	108

Ani.

INDEX.

<i>Collecta</i> debet solui ab ijs qui percipiunt fructus ex suis mercibus & industria. cap. 20. l.c	38
<i>Collectam</i> soluisse quomodo quis probet. cap. 20. c	38
<i>Collectam</i> vnam tenentur soluere plures fratres communiter viuetes, secus si separatim viuerent. cap. eo.d	38
<i>Collectam</i> recusantes soluere non sunt audiendi. cap. 21.a	39
Amplia, ut ibi.	
<i>Collectam</i> non soluentes possunt pluribus pœnis affici. cap. 21.a	39
<i>Collectam</i> non soluentium bona possunt vendi, seruatis tamen solemnitatibus Statutarj.s. cap. 21. a	cod.
<i>Collecta</i> exigitur summarie. cap. 21. a	39
<i>Collecta</i> in exactione citatio non requiritur. cap. 21. a	39
<i>Collecta</i> in exactione non datur Appellatio. cap. 21. a	39
<i>Collegium</i> non potest totum recusari. cap. 12.a	25
Contrarium, Distingue, ut ibi.	
<i>Collegij</i> capite allegato suspecto, an alijs de collegio possint procedere. cap. 12.a	25
<i>Colon</i> olicet incidere Arbores pro construendis capannis, & alijs necessarj.s. cap. 72.b	151
<i>Colonus</i> an teneatur potius fructus vendere Domino, quam alteri, quo pretio. cap. 77.b	157
<i>Colonus</i> debet probare se coluisse secundum consuetudinem. cap. 78.b	157
<i>Colonus</i> tenetur mundare fossata suis sumptibus. cap. 80.a	160
<i>Colonus</i> non potest extrahere frumentum vel alios fructus ex possessiobib. sine Domini licentia. cap. 82. l.a	162
<i>Colonus</i> an teneatur partem fructuum domino tangentem deferre ad eius domum. cap. 82. l.c	162
<i>Colonus</i> vel conductor an teneatur Domino ex eo, quod est in damno, quia fecit agrum coli per inexpertos. cap. 78.l.a	157
<i>Colonus</i> , qui obligavit se ad portandum fructus suis sumptibus ad dominum Domini, an teneatur etiam ad solutionem Gabellæ pro exportatione. cap. 82. l.c	162
<i>Communis</i> usus loquendi attenditur in Statutis. cap. 24.l.l	53
<i>Communitas</i> vel Missarj. an teneantur exequi Vigore huius Statuti sen-	

I N D E X.

- sententias etiam manifeste iniquas, & quid in criminalibus. cap. 33.
 lit. d. 82
- Comparatio litterarum est remedium subsidiarium, & ideo non deueni-
 tur ad illam nisi præstito Iuramento quod aliae probationes haberi non
 possint, ut ibi, cap. 25. lit. l. 62. & 63
- Comparatio litterarum ut rite fiat, debent adhiberi periti, & quot requi-
 rantur, & quid agendum ubi non adsunt periti. cap. eo. l. ea. cod.
 Cetera vide in verbo Apocha.
- Condemnatus de damno dato efficitur infamis. cap. 41. l. q. 101
- Conductor an possit recedere à conductione ante tempus. cap. 77. l. a.
 116.
- Conductor an possit querelare de damno sibi illato. cap. 41. l. k. 100
- Conductor potest querelare de damno dato quando sua interest. cap. 41.
 l. ea. cod.
- Confinium materia remissive. cap. 68. l. a. 145
- Confinia quomodo probentur remissive. cap. 68. l. ea. cod.
 in causis Confinium prius est cognoscendum de possessione, quam de
 proprietate. cap. eo. l. b. cod.
- Confirmatio requirit eandem solennitatem, que fuit adhibita in actu
 faciendo, cap. 5. l. b. 11
- Consiliarij, quod sit officium. cap. 4. l. b. 8. & 9
- Consiliarij debent libere eorum consilia proferre. cap. 4. l. b. cod.
- Consiliarij non debent ire extra ciuitatem sine licentia. cap. 4. l. d. 9
- Consilium à consultore datum, non est de necessitate sequendum,
 cap. 4. l. c. cod.
- Constitutiones Marchiæ mandant fidem adhiberi officialibus, superres-
 tentia & impedimentis sibi factis. cap. 50. lit. b. 116
- Consulis officium & potestas de iure antiquo. cap. 1. l. a. 3
- Consulis officium & potestas de iure digestorum. cap. 1. l. a. 3
- Consules quam habeant potestatem ex Statuto. cap. 1. l. a. 3
- Consules cuius etatis olim essent, & cuius hodie esse debeat. cap. 1. l. a. 3
- Consules quas causas cognoscant, & an ad Agriculturam tantum per-
 tinentes. cap. 1. l. d. 4
- Et quid stante consuetudine cognoscendi alias causas, ibi.
- Consules tenentur iurare in principio officij, cap. 1. c. 4

INDEX.

- Citatio facta domi non valet, ubicumque notum est citanti, citandum extra ciuitatem esse. cap. eod. l. ead. eod.
- Citatio facta ad domum rusticam, nunquid valeat. cap. eod. l. ead. eod.
- Citatio est facienda ad domum; in qua quis inhabitat pro maiori parte anni, cap. eod. l. ea. 50
- Citatio facta ad Apotecam, est nulla, cap. eod. l. ea. 50
- Limita, ut ibidem.
- Citatio non dicitur bene executa, nisi copia dimittatur. cap. eo. l. b. 50
- Citatio sine dimissione copiae, an reconualidetur, sic citatus compareat. cap. eo. l. ea. eo.
- Citationis copia est dimittenda expensis citantis. cap. 24. l. b. 50
- Declarata, ut ibi.
- Citationis copiam sufficit offerre, ubi Procurator citatus illam recusat. cap. 24. l. b. 50
- Citationis tenor an sufficiat, si à Notario dicatur, citato non aliter dimissa copia, cap. 24. l. b. 50
- Citatio facta sine die, an Valeat, & quomodo sit intelligenda, cap. eod. lit. c. 50
- Citatio facta ad primam cum sequentibus, an Valeat, cap. 24. l. c. 51
- Citatio facta pro singulis diebus, & horis, non Valeat. cap. 24. l. c. 51
- Citatio facta die precedente ultimam audienciam, quomodo sit intelligenda. cap. 24. l. c. 51
- Citationis relatio, vide in verbo relatio.
- Citatio tripla requiritur ad constituendum, quem in contumacia, cap. eod. lit. e. 51
- Citari possunt forenses in Hospitijs, & diuersorū, sibi frequentius esse solent. cap. 30. l. a. 75
- Citatus ad constituendum domicilium, nullo alio addito, Valeat, & censemur citatus ad ea omnia que in tali citatione apponi solent, cap. 30. lit. b. 75
- Citatio per edictum quomodo committatur, & multa ad materiam remissive. cap. 31. l. b. 37
- Citare per edictum melius, est quam per proclama. cap. 31. l. b. 37
- Citatio debet continere terminum competentem, alias est nulla. cap. 31. lit. c. 37

INDEX.

Citatio non est nulla, ubicumque possibile est citatum posse comparere in termino sibi praefixo. cap. 31. l.c	37
Citatus per edictum est fictus contumax. cap. eo. l.c	78
Citatio per edictum sufficit quod in duobus tantum locis publicetur. cap. 32. l.a	80
Citanda est pars in productione iurium. cap. 36. l.a	85
Citatio partis requiritur in electione peritorum. cap. 41. l.o	100
Citatio partis requiritur in executione sententiae. cap. 55. l.c	127
Contrarium, ut ibi.	
Concorda, ut ibi.	
Citare Procuratore, an sufficiat in executione sententiae. cap. 55. l.d	127
Citatio pastoribus facta ad tugurium, non valeat. cap. 74. l.b	154
Civitas non potest ita grauare forenses, sicut ciues suos. cap. 44. l.a	108
Clausula, parito iudicato, stat conditionaliter. cap. 31. l.f	78
Clausula, parito iudicato, an habeat locum in sententia, à qua fuit appellatum. cap. 31. l.f.	78
Clausula, si & in quantum, quid importet. cap. 38. l.b	89
Clausula, salvo iure impertinentium, est adiuvanta ad abbreviandas lites. cap. 38. l.c	89
Contrarium, ut ibi.	
Clausula, in supplicatione cancellata quid denotet. cap. 54. l.h	125
Clausula, discretioni tua & committimus, quid importet. cap. 18. l.b	35
Clausula, secundum prudentiam tuam, quid importet. cap. eo. l.b	35
Clausula sola facti veritate inspecta, est amplissima, & quid importet. cap. 27. l.c	69
Clericis permisum est exercere Agriculturam. cap. 22. l.b	42
Clerici possunt exercere mercaturam. cap. 22. l.b	42
Clerici extrecentes Mercaturam amittunt fori priuilegium. cap. 22. l.b fol.	42
Clericorum animalia damnum dantia possunt capi per officiales seculares. vide in verbo Animalia.	
Collecta potest imponi à Collegijs pro necessarijs. cap. 20. l.a	37
Amplia, etiam sine superiorum licentia.	
Collecta potest imponi ab Uniuersitate pro salario Prætoris vel Medici, & ibi quomodo sit imponenda. cap. 20. l.b	38
Colle-	

I N D E X.

cap.61.l.a		
Limita fauore Agriculturæ ibi.		35
Bulla Sixti Quarti mandat debitores captos vigore mandati à Indice incompetenti dati, relaxari. cap. 29. l. d		74
Bulla Sixti Quarti mandat capturas solui executoribus à faciente capi debitores suspectos. cap. eo. l. ad.		cod.
Bulla Pij Quinti prohibens Boues aratorios, & alia instrumenta rusticalia capi pro executione, est localis. cap. 61. l. ad.		cod.
Bulla Sixti Quinti super Soccitis animalium declarata fuit in sacra Poenitentiaria. cap. 86. l. f		174

C

- C**Aducitas incursa per emphytheutam ob incisionem arborum frumentarum non censetur remissa per receptionem pensionis. cap. 71. l.c. 150

Camerarius debet esse Idoneus, & de Idoneitate debent se informare homines artis. cap.eod. l.a. 7

Camerarius non potest expendere pecuniam publicam sine mandato. cap.eod.l.c. eod.

Camerarius expendens pecuniam, vel conuertens in proprius usus furti tenetur & puniendus est. cap.eod.l.b. eod.

Amplia, ut etiam dantes illis ministerium sint puniendi. cap. eodem. lit. eadem eodem

Camerarius an possint dare pecuniam publicam, mutuo. cap.eo.l.ca. eod.
Et quid in parua quantitate, ibidem

Et quid, quando sunt obligati soluere Communitati certis & terminatis temporibus, ibidem

Camerarius soluens sine mandato, habet presumptionem contra se. cap.eod.l.c. eod.

Camerarius tenetur facere receputum illis, qui soluunt, cap.eod.l.d. 8

Captura ubi conceditur multo fortius, debet concedi sequestrum. cap. 29. l.a. 70

Captus in ualide an possit licite detineri. cap.eo.l.d. 73

Captus vigore mandati emanati à Judice incompetenti, non potest confirmari

I N D E X.

- firmari, sed debet relaxari.
- Amplia, etiam si dedissent cautionem coram eo de stando Iuri, & sic tacite consensisset in eius iurisdictionem. cap. eod. l. d. 73
- Carpineti Statutum mandat occidi sues damn um dare in segetibus reperitos, & quartam partem consignari Gubernatori dicti loci. cap. 44. l. e. 110
- Causa damni dati potest etiam diebus feriatis in honorem Dei agitari, & hoc ob periculum, ut ibi. cap. 41. l. p. 101
- Causa an sit iusta, vel ne, ad excusa ndum quem à munere superior iudicare debet. cap. 17. l. b. 34
- Causa incepta coram uno Consule non potest coram alio terminari de Iure. secus ex hoc Statuto. cap. 11. l. b. 25
- Causa modici momenti summarie debet expediri. cap. 26. l. a. 67
- in Causis summarij seruantur tantum termini substantiales. cap. eod. l. ead. eod.
- Causa mercedis debet cognosci sola facti veritate inspecta. cap. 27. lit. c. 69
- in Causis confinium cognoscendum est prius de possessione, quam de proprietate. cap. 68. l. b. 145
- Cause possessionis & proprietatis possunt simul cognosci stante clausula manu regia. cap. eod. l. ead. eod.
- Cautionem I doneam dare ubi quis tenetur, non sufficit cum iuramento cauere. cap. 61. l. b. 135
- Cautior ante est præstanda, cum pars illam petit. cap. 32. l. b. 80
- Cautionem dare tenet nr usufructuarius, vide in verbo usufructuarius.
- Cautionem dare non tenetur qui possidet stabilia. cap. 29. l. b. 72
- Cessio Bonorum non irrogat infamiam iuris, sed facti. cap. 88. l. a. 179
- ad Cessionem Bonorum non admittitur ille, qui bona sua consumpsit luxuriose vivendo. cap. eod. l. d. 179
- ad Cessionem Bonorum an sit admittendus Colonus. cap. eod. l. c. 179
- Citandi forma est vel personaliter, vel ad domum. cap. 24. l. a. 49
- Citatio facta domi an valeat non facta aliqua perquisitione personæ. cap. eod. l. ead. eod.
- Citatio est facienda ad domū in qua inhabitat citandus. cap. eod. l. ead. eod.

INDEX.

- Amplia ut nec etiam emphiteota, ut ibi. 15
- Amplia ut tales incidentes amittant Ius suum, cap. eod. l. ead. eod.
- Arbores incisas fuisse fructiferas, quis probare debet, cap. eod. l. ea. 150
- Arborum incisio, presumitur in dubio facta per colonum in casu licito, cap. eod. lit. ead. eod.
- Arborum incisio probatur iuramento locatorum. cap. 72. l. a. 151
- Arbores possunt incidi, pro construendis capannis, & alijs necessarijs, cap. eod. lit. b. eod.
- Arborum casarum, quæ sit poena. cap. eod. l. d. eod.
- Arbores venditæ, cuius sint, ex signis dignoscitur, cap. 85. l. b. 170
- Archivium, unde dictum, cap. 8. l. a. 20
- Archivium, quid sit, cap. eod. l. ead. eod.
- Archivium dat robur, & fidem scripturis, cap. eod. lit. ead. eod.
- Intellige, tribus concurrentibus, ut ibi.
- Archivio debet esse præpositus officialis, qui custodiat scripturas, cap. eod. lit. ead. eod.
- Archivij unius scripturæ, an faciant fidem extra territorium. Et quid inter ciuitates confoederatas. cap. eod. lit. ead. eod.
- Articuli in summarij deseruiunt loco petitionis. cap. 27. l. a. 68
- Aspectus plurimum operatur, in dirimendis litibus confinium, cap. 67. lit. a. 144
- Affessor an debeat esse Doctor, cap. 5. l. a. 11
- Affessores in Regno, non sunt Doctores. cap. eod. l. ead. eod.
- Affessor debet esse peritus Iuris, de quo iudicare debet. cap. eod. l. ead. eod.
- Affessor in causa Canonica, vel spirituali, non potest esse legista. cap. eod. l. ead. eod.
- Affessor non potest pronunciare litem haberi pro contestata, cap. eod. lit. c. eodem
- Affessores non iudicent, sed consulunt, cap. eod. l. d. 12
- Limita tripliciter, ut ibidem.
- Affessoris sententia, quomodo formanda, cap. eod. lit. ead. eod.
- Affessores à quibus debeant habere salarium. cap. eod. l. e. eod.
- Affessoris salarium remissum est arbitrio Consulatum. cap. eod. l. f. eod.
- Affessor tenetur iurare in principio sui officij, cap. 13. l. a. 27
- Affessor quando debeat syndicari remissione, cap. 14. l. a. 28

Assum-

I N D E X.

- Assumptionis beatæ Mariæ festum celebrabatur olim Romæ magnocū apparatu, & quare hodie non ita celebretur, cap. 18. l. a 36*
- Author fuit Auditor Illustrissimi & Reuerendissimi Cardinalis Iustiniani in prouincia Marchiæ. & ibi de laudibus d. Cardinalis, cap. 19. l. ead. eod.*
- Author fuit Locumtenens in Ciuilibus Perusiae, cap. 19. l. ead. eod.*
- Author fuit Locumtenens in Ciuitate Fulginei. cap. 1. l. d 4*
- Audeat, hoc verbum quid importet. cap. 48. l. a 114*
- Audientia non potest denegari in perpetuum à Statuto. cap. 10. l. c 23*
- Audientia ubicumque denegatur alicui, processus ad eius fauorem factus est nullus. cap. eod. l. ead. eod.*
- Amplia, ut ibi.*
- Audientia deuegata volenti agere non censetur denegata volenti se defendere. cap. eod. l. d 24*
- Audientiam iudicis qualiter præstare debeant. cap. 13. l. c 27*

B

- B**aldus in rubr. de fid. Instr. colum. fin. reprobatur à Rota. cap. 9. lit. a 21
- Barones habent de Iure facultatem exigendi pœnas à damnum dantib. in eorum locis. cap. 43. l. a 105
- Beneficium non confertur in inuitum. cap. 10. l. a 23
- Beneficium diuisionis inter se habent qui sunt in solidum obligati. cap. 11. l. a 24
- Bestiæ appellatione quid veniat. cap. 44. l. b 108
- Bestiæ Dominus an teueatur ad damnum datum per illam tempore quo fuit desperdita. cap. 44. l. c 109
- Bona famuli an sint Domino tacite hypothecata pro seruitio. cap. 66. lit. a 141
- Bona inuecta & illata per secundum conductorem non sunt obligata primo locatori nisi pro rata. cap. 73. l. b 153
- Bona inuecta per secundum conductorem cui fundus gratis est concessus non sunt obligata primo locatori. cap. eod. l. ead. eod.
- Boches Aratorij de Iure communi non possunt capi pro executione. cap. CC cap.

I N D E X.

- Animalia Clericorum* *damnum dantia possunt capi, & pignorari per custodes sacerdotes, cap. 41. l. b.* 98
- Animalia* *damnum dantia possunt capi, quando ignoratur Dominus, cap. eod. lit. d.* eod.
- Animalia reperta* *damnum dare, an & quando possint retineri, cap. eod. lit. f.* eod.
- Animalia reperta dare* *damnum si fuerint capta ad effectum sciendi dominum eorum, an habita notitia de domino possit capiens illa retinere iure pignoris ob viatum praestitum, cap. eod. l. ead.* eod.
- Animal an possit pro damno dato condemnari si dominus ignoretur, cap. eod. l. ead.* eod.
- Animal* *damnum dans dari debet pro noxa, cap. 47. l. a.* 113
- Animalia* *damnum dantia non licet occidere, sine licentia. Amplia ut ibidem, cap. eod. l. b.* eod.
- Animalia occidi, Statutum permittens valet, cap. eod. l. b.* eod.
- Animali occiso* *sine licentia, an dominus teneatur, pro parte emenda recipere corium, & pellem, cap. eod. l. c.* eod.
- Animal cuius sit, ex merchis, & signis cognoscitur, cap. eod. l. d.* eod.
- Animal* *damnum dans, debet capi in loco, in quo damnum dedit, cap. 48. lit. b* 114
- An autem possit capi extra locum, & quid incontinenti, cap. eo. l. b. eod.*
- Animalia reperta in fundo, si Statutum occidi permittat, censetur etiam permittere extra fundum, dummodo incontinenti, cap. eo. l. b.* eod.
- Animalia reperta* *damnum dare, per officialem, si quis eripiat in manibus d. officialis, qua pena sit puniendus, cap. 50. l. a.* 116
- Animalia plura* *diuersorum dominorum, ubi damnum dederunt, & separatio damni difficultis est, omnes domini tenentur in solidum, cap. 51. lit. a* 118
- Animal* *deperditum, an possim occupare, & inter meos applicare, cap. 85. l. a.* 170
- Animal* *quando probetur perisse diuino Iudicio, & an sufficiat statim per socium fuisse domino presentatum corium, cap. 86. l. d.* 174
- Animalium* *soccita, vide in verbo Soccita.*
- Appellatio* *poteſt prohiberi à Statuto in certis casibus, cap. 54. l. a.* 124
- Appellatione* *per Statutum prohibita, non censetur prohibita illa, que pro-*

I N D I E X.

- prouenit ex dolo Iudicis, cap.eod.lit.ead. eod.
- Appellatio non datur à sententia syndicatorum, cap. 14.l.c 29
- Appellare potest, qui fuit condemnatus ad reddendam rationem suæ administrationis, cap. 15.l.c 31
- Appellatio à redditione rationum non retardat executionem, cap.eod. lit.ead. eodem
- Appellatio non datur in exactione collectæ, cap. 21.l.a 39
- Appellare an liceat à denegata termini prorogatione, cap. 24.l.o 54
- Appellare à breuitate termini, an sit necessarium, cap. 31.lit.ead. eod.
- Appellatio, an detur à pronuntia super desertione, cap. 25.l.o 65
- Appellatio non datur, ubi confessio resultat ex Instrumento, cap.eod. lit.q eodem
- Appellatione prohibita per Statutum censetur prohibita, tam à principali, quam ab incidentibus, cap.eod.l.ead. eod.
- Appellatione à Statuto permissa, censetur permissa, tam ad effectum suspectuum, quam deuolutium, cap.eod.l.ead. eod.
- Et quid in posseßorio, ibidem
- Appellatio an detur à pronuncia declaratoria, positiones habere pro confessatis, cap. 36.l.e 86
- Apocaria priuata per comparationem litterarum iustificata, an plene probet, cap. 25.lit.l 62.63
- Apochæ priuata, ut detur fides, ex sola comparatione litterarum, possunt partes conuenire, cap.eod.l.ead. 64
- Apochæ priuata, quando fides sit danda, Iudicis arbitrio, remissum est, cap.eod.lit.ead. eodem
- Apocaria priuata, an habeat etiam executionem contra tertium, stante Statuto, quod habeat executionem, cap.eod.lit.ead. eod.
- Apocam veram neganti, datur terminus quinque dierum ad probandum, cap.eod.lit.m 64.65
- Arbores desiccatae, vel auulſe viuentorum ſpectant ad conductorē, cap. 72.l.a 149
- Arbores antiquas, non potest colonus succidere, ſecus in plantatis ab ipſo, cap.eod.lit.b eodem
- Arbores fructiferas, non potest colonus, ſive conductor incidere, cap.eod.l.c eod.

I N D E X.

Consules possunt citare per proclamata, & edicta. cap. I. l.f	
Consulis officium est publicum auctoritate, & utilitate, cap. II. l.a.	24
Consules tenentur in solidum de administratis per ipsos. cap. II. l.a	24
Consules Artium non possunt Statuta condere, nisi super rebus ad ar- tem pertinentibus. cap. 23. l.a	44
Limita, ut ibi.	
Consules artium, non possunt praediticare Iudicibus ordinarijs pereo- rum Statuta particularia, cap. 34. l.a	83
Consuetudo loci seruandi est in materia executionis facienda. cap. 33. lit.c	82
Consuetudo attenditur in locationibus. cap. 71. l.d	150
Consuetudo in Agrorum cultura maxime attenditur. cap. 78. b	157
Consuetudo in soccitis semper est seruanda. cap. 86. l.b	173
Contrahens scienter cum aduena ao posse iurare illum suspectum. cap. 29. l.d	73
Contumacia rei debet per actorem accusari. cap. 34. l.f	51
Contumax non est audiendus nisi refectis expensis et ibi quomodo sint reficienda. cap. eod. l.g	51.52
Contumacia pena est temporalis. cap. 21. l.a	39
Conuentiones inter Dominum & colonum sunt seruanda. cap. 77. l.b. 157.	
Copia instrumenti non est deneganda volenti. cap. 25. l.b	60
Culturam bonam vel malam quis probare debeat. cap. 78. l.b	157
Curatorem ad lites dare spectat ad iudicem qui de causa cognoscit. cap. 28. l.b	70
Curatorem dare an posse Iudex laicus clero super omnibus bonis tam patrimonialibus quam spiritualibus. cap. eod. l.b	70
Curator an possit iniunctus dari. cap. eod. l. b	eodem
Curator ad lites an teneatur dare, & quid de stylo, & quid stante Sta- tuto Vrbis. cap. eod. l.b	70
Custodi vel Nuncio referenti sibi vim illatam an sit credendum. cap. 50. lit.b	116
Custodis dictum super vi sibi illata cum aliquo alio adminiculo facit se- miplenam probationem, & indicium ad torturam. cap. eod. l.b	116
Custodis tenutarum officium quod sit. cap. 53. l.a	120

I N D E X.

- Custodes deputare est meri & mixti Iuperij. cap. 53. l. a 120
 Custodū apparitio denotat superioritatē & iurisdictionē. cap. eod. a. 120
 Custodes de Iure communi non possunt pignorare damnum dare reper-
 tos, secus de Iure municipalī. cap. eod. l. b eod.
 Custodes nihil possunt accipere à damnum dantibus, & si accipient, pu-
 niuntur. vt ibi. cap. eod. l. c 83 eod.

D

- D**amna, & expensæ probantur Iuramento. cap. 60. l. b 133
 Damnum datum in Arboribus quomodo sit aestimandum. cap. 72
 lit. e 151
 Damnum dantia animalia possunt capi. vide in verbo Animalia.
 Damnum datum in re communi an debeat communiter querelari. cap.
 41. lit. l. 100
 Damni dati causa etiam diebus feriatis agitur, vide in verbo Causa.
 Damnum resarcire non tenetur, qui per iter depascuit animal suum in
 alieno fundo. cap. 44. l. c 109
 Damnum datum in segetibus in herba existentibus, quomodo sit aesti-
 mandum. cap. 44. l. d 109
 Damnum illatum à pluribus animalibus diuersorum dominorum, si est
 difficilis separationis, Domini dd. Animalium possunt in solidum cō-
 ueniri: secus vero, quando separari potest. cap. 51. l. a 118
 Debet hoc verbum importat formam. cap. 2. l. b 5
 Debitor non potest suspectus iurari, nisi ex noua causa post debitum con-
 tractum. cap. 29. d 73
 Debitor qui accipit pecuniam mutuo ab Hebreis, ex verisimili deterio-
 ratione potest cogi ad cauendum, vel capi. cap. eo. l. d eod.
 Debitor fugitum, licet propria auctoritate capere. Reliqua, vide in
 verbo Suspectus. cap. 66. l. a 141
 Decuriones olim repræsentabant populum Romanum, cap. 4. l. a 8
 Defensorum iurisdictionio de iure antiquo. cap. 2. l. a 5
 Defensorum officium, quanto tempore olim duraret. cap. 2. l. a eod.
 Delatio verborum appositorum in supplicatione, arguit denegationem.
 cap. 54. h 125

INDEX.

D elicita ob frequentiam magis puniuntur. cap. 42. l. b.	103
D epositum quando recte factum dicatur. cap. 27. b	69
D epositum debet esse integrum, alias non relevat. cap. 27. l. b	69
D epositum an sit faciendum in causa mercedis, quando summa est ma-	
gna. cap. 27. l. b	cod.
D esertores Reip. an sint infames. cap. 88. l. b	179
D ictio simpliciter, quid operetur. cap. 36. l. c	65
D ilationes dantur prius actori, deinde reo, cap. 25. l. e	60
D ilationes ubi date sunt communes actori, & reo, non potest illis una pars præiudicium alterius renuntiare. cap. 25. l. e	cod.
D ilatio ad probandum, danda est, si à parte petatur. cap. 26. l. b	67
D ilationem dari certo modo, si mandat Statutum, intelligitur parte pe-	
tente. cap. 26. l. b	67
D iscretioni inimici se committere quid importet. cap. 18. b.	35
D iscretioni alicuius committere, quid importet. cap. 18. l. b	35
d e D iscordia debet in primis constare, ubi statutum mandat in casu di-	
scordiæ deueniri ad electionem tertij periti. cap. 41. lit. m	100
D ispositio intelligenda est de primo actu. cap. 54. l. e	124
Limita, ut ibi.	
D istrictus Romæ olim erat fere totus Orbis. cap. 31. l. a	77
D ominus bestiæ non tenetur ad damnum datum per eam tempore, quo	
fuit desperita. cap. 44. l. c	109
D ominus auferens bestias per officiale inclusas, an possit puniri pœna	
furti. cap. 50. l. a	116
D ominium, an censeatur translatum in animalibus datis in soccitam.	
cap. 46. l. a	111
D ominus fundi potest propria auctoritate repellere intrare volentem	
in eum. cap. 70. l. a	148
D ominus fundi potest agere iniuriarum contraintrantem in eum abs-	
que licentia. cap. 70. l. a	cod.
D ominus potest mittere famulum, ut assistat colono in recollectione	
fructuum. cap. 82. l. c	102

E

Electus ad officium, potest dicere de nullitate electionis. cap. 10.

23

Ele-

I N D E X.

<i>Electus ad officium potest illud recusare iusta subsistente causa.</i>	<i>cap. 10.</i>
<i>lit. a</i>	<i>cod.</i>
<i>Electio facienda est à maiori parte.</i>	<i>cap. eod. l. ead.</i>
<i>Emergentia de nouo, indigent nouo auxilio.</i>	<i>cap. 18. l. a</i>
	<i>35</i>
<i>Emolumenta amittunt officiales, qui non resident in loco sui officij.</i>	
<i>cap. 13. l. b</i>	<i>27</i>
<i>Emphytheuta, an possit arrūpere prata solita falciari.</i>	<i>cap. 71. l. d</i>
	<i>150</i>
<i>Aestimatio damni dati in segetibus in herba existentibus, ter est facie da, & ibi quomodo.</i>	<i>cap. 44. l. d</i>
	<i>109</i>
<i>Aestimatores, vbi plures sunt electi ad estimandum, & unusquisque diuerso modo rem estimat, quid agendum.</i>	<i>cap. eod. l. d</i>
	<i>cod.</i>
<i>Aestimatio facienda est ex presente, non autem ex præterita emptione.</i>	
<i>cap. 42. l. b</i>	<i>103</i>
<i>Aestimatores debent reddere congruam rationem sue aestimationis.</i>	
<i>cap. 42. l. a</i>	<i>103</i>
<i>Aestimatores, non debent estimare rem eo modo, quo ipsi vendidissent suam.</i>	<i>cap. 42. l. a</i>
	<i>cod.</i>
<i>Aestimatores, qui morantur in locis, censentur magis periti, & verisimilia deponere.</i>	<i>cap. eod. l. a</i>
	<i>cod.</i>
<i>Declara, ut ibidem.</i>	
<i>Exactio collectæ fit summarie, & sine citatione.</i>	<i>cap. 21. l. a</i>
	<i>39</i>
<i>Exactores publici, tenentur reddere rationem.</i>	<i>cap. 15. l. a</i>
	<i>30</i>
<i>Exactores publici non possunt pecuniam redigere in Florenos, & è contra.</i>	<i>cap. 14. l. b</i>
	<i>31</i>
<i>Exactor, non exprimens in libro quod genus monetæ exegerit, est in dolore, & potest puniri.</i>	<i>cap. eo. l. ea</i>
	<i>cod.</i>
<i>Exceptiones dedicatorias opponens, an dicatur foro renunciare.</i>	<i>cap. 23.</i>
<i>lit. b</i>	<i>45</i>
<i>Exceptio litis pendentiæ super usuris coram Episcopo, an impedit executionem instrumenti.</i>	<i>cap. 25. h</i>
	<i>62</i>
<i>Exceptionibus per Statutum exclusis, non tamen censetur exclusa exceptio falsitatis.</i>	<i>cap. eod. l. g</i>
	<i>cod.</i>
<i>Cetera, vide in verbo Statutum.</i>	
<i>Excusare se à muneribus quibus liceat.</i>	<i>cap. 17. l. a</i>
	<i>34</i>
<i>Excusatio à muneribus publicis, quæ sit iusta, superior cognoscit, & iudi</i>	

I N D E X.

Cat. cap. eod. l.b	
Executionem Instrumenti volens, non tantum illud producere debet.	³⁴
sed etiam petere. cap. 25. d	60
Cetera, vide in Verbo Instrumentum.	
Executionem petens alieno nomine, debet ad hoc habere speciale man-	
datum. cap. 33. a	82
Executionem realem exigens, sibi non præiudicat in personali. cap. 33.	
littera b	82
in Executione facienda seruanda est loci consuetudo. cap. eod. c	eod.
Exequi sententias iniustas, quando Communitas & Massarij teneantur.	
cap. eod. d	eod.
in Executione sententia requiritur citatio. cap. 55. eod.	127
Exequi sententias, ubi mandat Statutum, intelligi debet etiam de lau-	
dis. cap. eod. a	eod.
Exequi quando debeant sententiae aliorum Iudicium. cap. eod. b	eod.
Expenses quando sunt reficienda cum effectu, non sufficit depositum.	
cap. 24. g	52
Expenses non sunt reficienda, nisi quando sunt liquidae, alias sufficit obla-	
tio, vel cautio. cap. 24. g	52
Expenses liquidae debentur officio Iudicis. cap. eod. g	eod.
Expenses, ubi sunt reficienda mandante ita Statuto, sunt integraliter,	
& usque ad unum quadrantem reficienda. cap. 54. r	126
Expenses contumaciales, sunt reficienda etiam quando pars habuit iu-	
stam causam litigandi. cap. 24. g	51
Amplia, ut ibidem.	
Expenses contumaciales, quæ sunt à contumace reficienda. cap. 24. g. eod.	
Extractus persortem, Iudex non potest recusari. cap. 6. h	15
Extrahere frumentum vel alios fructus, non potest colonus sine licen-	
tia Domini. cap. 82. c	162
F	
Fachini Vrbis, nom possunt se intromittere in emptionem frumen-	
ti existentis in campo Flora. cap. 64. a	139
Factum à maiori parse censetur ab omnibus factum. cap. 16. b	33
Famulus pro famulo nō potest testificari in materia salary. cap. 27. a	68
Fa-	

I N D E X.

- Famuli vel operarij non possunt cogi ad complendum seruitia promissa.
cap.60.a 133
- Famulo ante tempus recedente, non debetur aliquod salaryum. cap.eod.
littera d 134
- Contrarium de Aequitate. ^{quod videlicet in iure animalium et quod ab aliis videlicet in iure vestimentorum}
Quam limita, ut ibidem.
- Famulum fugientem licet propria auctoritate spoliare vestibus à mefa
etis. cap.66.a 141
- Famuli bona, an sit tacite hypothecata domino pro seruirio. c.66.a.141
de Feudo agi debet coram domino, non autem de possessione feudi.
cap.23.c 45
- Fida soluenda est iuxta solitum, quando non fuit conuentum de ea.
cap.74.a 154
- Fidam non soluentis possunt animalia capi, & retineri. cap.eod.c eod.
Fida solui debet, etiam si animalia affidata moriantur, nec in eius locum
alia supposita sint. cap.83.a 165
- Fideiubere Vbi quis debet, intelligitur parte petente. cap. 25.n 65
- Fideiussor Vbi dandus est vigore Statuti, vel alterius dispositionis, intel-
ligitur de idoneo. cap.32.b 80
- Finium materia remissiue. cap.68.a 145
- Forma in electionibus est seruanda. cap.2.b 5
- Forma citandi. vide in Verbo Citatio.
- Forenses possunt citari in hospitijs, & diuersorij, Vbi frequentius esse
solent. cap.30.a 75
- Forensis qui non inuenit fideiussorem, an possit dare pignora loco fideiuss-
oris. cap.32.b 80
- Fosas mundare, spectat ad colonum. cap.80.a 160
- Fructiferas arbores, an & quando possit colonus incidere. vide in Ver-
bo Arbor.
- Fructus sunt obligati domino fundi pro pensione. cap.73.a 153
- Fundum alienum nemini licet cum suis animalibus depascere. cap.41.
littera c 98
- Fundi dominus potest propria auctoritate repellere volentem intrare in
cum sine licentia. vide in Verbo Dominus.

I N D E X.

G

Gabella si est soluenda pro animalibus transeuntibus, non tamen erit soluenda pro animalibus deperditis transeuntibus. cap. 44.
littera c 109

H

Hominem inuentum dare damnum, licet capere, & ad Iudicem ducere. cap. 41.f 98
Hypothecam habet dominus super fructibus fundi pro pensione sibi debita. Vide in verbo *Fructus*.
Hypothecata, quando censeantur inuecta, & illata. Vide in verbo *In uecta*.
Hypothecata sunt tacite bona famuli domino pro seruitio. Vide in verbo *Famulus*.

IDoneus, quis dicitur tribus concurrentibus. cap. 3.a 7
Idoneus quilibet presumitur. Declara, ut ibidem. cap. 3.a 7
Idoneus fideiussor quando dicatur, Iudex arbitrari debet. cap. 32.b 80
Ignem immittere in stipulas, quando sit licitum. ex novo decreto. cap. 81.a 161
Illustrissimus, & Reuerendissimus Cardinalis Saluiatus auctoris Pro-tector. cap. 88.a 180
Illustrissimus & Reuerendissimus Cardinalis Iustinianus laudatur. cap. 18.a 36
Immobilia possidens, non tenetur cauere. cap. 29.b 70
Incendium est difficilis probationis. cap. 81.b 161
Infantes non possunt citari, & quomodo sit instituendum iudicium contra eos. cap. 28.a 70
In causis confinium prius est cognoscendum de possessione, quam de proprietate. cap. 68.b 145

In-

I N D E X.

<i>In causis</i> damnorum datorum potest etiam procedi diebus feriatis in honorem Dei. cap. 41.c	109
<i>In causis</i> modici momenti summarie proceditur. cap. 26.a	67
<i>In causis</i> summarij seruantur tantum termini substantiales. cap. eod. littera a	cod.
<i>In causis</i> summarij sufficit qualis qualis petitio. cap. 27.a	68
<i>In locationibus</i> attenditur solitum. cap. 71.d	150
<i>In exactione</i> collectae, non requiritur citatio. cap. 21.a	39
<i>Inhibitio</i> emanata à Iudice incompetenti, non est timeda. cap. 23.e	45
<i>Instantia</i> de iure canonico, est perpetua. cap. 56.a	128
<i>Instantia</i> in Romana curia est perpetua, & in alijs locis subiectis Ecclesie. cap. 56.a	cod.
<i>Amplia</i> etiam in Criminalibus.	
<i>Instantiam</i> peremptam, vel ne iudicare spectat ad Iudicem ad quem. cap. 56.b	129
<i>Instantiam</i> , in dubio, non esse peremptam iudicandum est. cap. 6. littera c	cod.
<i>Instrumentorum</i> appellatione ex communi vsu non veniunt nisi publica. cap. 24.l	53
<i>Instrumentorum</i> appellatione, veniunt etiam cedulae priuatae. cap. 24. littera l.	cod.
<i>Instrumenta</i> nouiter reperta possunt quandocunque produci ante sententiam. cap. 24.m	cod.
<i>Instrumenta</i> quod sint nouiter reperta, statutur iuramento producentis. cap. 24.m	cod.
<i>Instrumenta</i> producere potest quandocumque Ecclesia, vel pupillus. cap. 24.m	cod.
<i>Instrumenta</i> producere potest quandocumque legitime impeditus. cap. 24.m	cod.
<i>Instrumenta</i> de iure ciuili, non habent executionem. cap. 25.a	59
<i>Instrumenti</i> ubi petitur executio, est integrum producendum. cap. 25. littera b	cod.
<i>Instrumenti</i> in productione pars est citanda. cap. 25.c	cod.
<i>Limita</i> multipliciter, ut ibidem	cod.

I N D E X.

- I**nstrumenti executionem qui vult, non sufficit illud producere, sed debet petere, & ibi quomodo sit petenda. cap. 25. d. 60
- I**nstrumenta non habent executionem, nisi pro expressis, non autem pro tacitis. cap. 25. f. 60
- C**ontrarium, ut ibidem.
- C**oncorda, ut ibidem.
- I**nstrumenta confecta extra territorium, an mereantur executionem. cap. 25. f. 60
- I**nstrumenea habentia executionem Virtute Statuti, an etiam habeant contra hæredes debitorum. cap. 25. f. 60
- I**nstrumenti executionem petens, uti hæres debet probare se esse hæredem. cap. 25. f. eodem
- I**ntegrum debet esse depositum, alias non relevat. Vide in verbo Depossum.
- I**nuecta, & illata, quando sint hypothecata domino fundi pro pensione. Vide in verbo Bona.
- I**ndex qui de causa cognoscit, debet deputare Curatorem ad lites. cap. 28. b. 70
- I**ndex laicus an possit dare Cleric o curatorem ad lites super omnibus bonis, tam patrimoniali bus, quam spiritualibus. cap. 28. b. eod.
- I**ndex potest supplere in ijs, quæ desunt partibus. cap. 32. b. 80
- I**ndex, vel periti cuius expensis accedant ad visiones locorum. cap. 67. a. 144
- I**ndex non potest idem esse & Notarius. cap. 7. d. 18
- I**ndices si habeant iurisdictionem in solidum, uno allegato suspecto, poterit alter procedere. cap. 12. a. 25
- I**uramentum damnum passi à Statuto requisitum habetur pro vera probatione. cap. 41. g. 99
- I**uramentum peritorum, quale debeat esse. cap. 41. n. 100
- I**uramento alicuius ubi standum est, ita mandante Statuto, debet illud à Iudice deferrit. cap. 60. c. 133
- I**uramenti variæ formæ remissione. cap. 13. a. 27
- I**uramentum de seruandis Statutis differt à iuramento de seruando Statuta. cap. 13. a. eod.

I N D E X.

<i>in Iuramento officialis semper intelligitur exceptum ius superioris.</i>	
<i>cap. 13.a.</i>	27
<i>Iuramenta officialium sunt intelligenda de licitis . cap. 13. a.</i>	27
<i>Iuramentum de seruandis Statutis non extenditur ad Statuta vñ non recepta vel abrogata . cap. 13.a</i>	27
<i>Iurare tenentur officiales in principio officij . cap. 13.a</i>	27
<i>Iuramentum Calumniæ potest præstari etiam post conclusum in causa. cap. 24.r.</i>	55
<i>Iuramentum calumniæ potest per procuratorem præstari, & an requira tur speciale mandatum . cap. 24.s</i>	56
<i>Iurans de calumnia Procurator an iuret in animam suam, vel sui princí- palis . cap. 24.s</i>	56
<i>Iuramentum sufficit ad allegandum Iudicem suspectum . cap. 6.c</i>	14
<i>Iuramentum litis decisuum sub qua forma sit præstandum . cap. 37. a. 87.</i>	
<i>Iuramentum litis decisuum præstandum est ab altera partium . cap. 37. lit.b</i>	87
<i>Iuramentum litis decisuum potest ex causa recusari . cap. cod. & ibi plures casus remissione.</i>	
<i>Iuramentum litis decisuum potest recusari, vbi aduersarius non habet actionem . cap. 37.c</i>	87
<i>Iuramentum litis decisuum vbi cumque non est sibi profuturum, quis su- scipere non tenetur . cap. 37.c</i>	87
<i>Iuramentum litis decisuum an possit retractari ex instrumentis noui- ter repertis . cap. 37.d</i>	88
<i>Iurans petitionem veram, sed illi satisfactum, an possit hoc iuramentum pro parte acceptari, & pro parte non . cap. 37.c</i>	87
<i>Iuratoria cautio non sufficit, vbi quis debet præstare idoneam cautionem cap. 61.b</i>	135
<i>Iurium appellatione quid veniat . cap. 38. a</i>	88
<i>Iurium admissio est potius de stylo, quam de substantia . cap. 38.b</i>	89

I N D E X.

M

- M**andatum suspicionis fugæ, an sit concedendum pro quacumque summa. cap. 29.a 72
 Matricula probat aliquem esse de tali collegio. cap. 22.a 41
 Massarij, an teneantur exequi sententias iniustas. vide in verbo Communitas.
 Medici de publico salariati, nihil à partibus recipere debent. cap. 7.a 17
 Menoch. de Arbitr. Iud. cas. 168. reprobatur. cap. 61.a 135
 Mensura deber esse signata signo Principis. cap. 63.a 137
 Mensuras ordinare spectat ad Principem. cap. 63.a eod.
 Mensura præsumitur adulterina, ubi non est signata signo Principis. cap. 62.a eod.
 Mensura adulterina potest frangi. cap. 62.a eod.
 Mensura falsa utens, qua poena puniatur. cap. 62.a eod.
 Mercator dicitur etiam ille, qui per alium exercet. cap. 22.c 42
 Mercator non tenetur sequi forum rei. cap. 23.b 45
 ex Merchis, & signis cognoscuntur animalia cuius sint. cap. 85.b 170
 ex Merchis dignoscuntur cuius mercatoris sint balle. cap. 85.b eod.
 Mobilia possidens, quæ de facili non possunt asportari, non tenetur curre. cap. 29.c 73
 Mora non respondentis positionibus, an possit purgari post terminum, ante tamen pronunciam. cap. 36.e 86
 Cetera vide in verbo Positio.
 Motus Proprius p.ij V. seruandus est in admittendis carceratis ad bonorum cessionem. cap. 88.d 179
 Mutatio requiritur notabilis ad hoc ut debitor possit suspectus allegari. cap. 29.d 73
 Cetera vide in verbo Suspectus.

INDEX.

N

- N**egantia pocham veram datur terminus quinque dierum ad probandum. vide in verbo Apocha.
- Notarius iurat de exercendo fideliter officium suum, & non sufficiat iurasse in principio quando creatus fuit Notarius. cap. 13. a 27
- Notarij sacrae Inquisitionis tenentur iterum iurare non obstante primo iuramento. cap. 13. a 27
- Notarius nihil recipere potest extra taxam etiam a sponte dante. cap. 7. lit. a 17
- Notarijs aliquando permittitur plus recipere quam sit in taxa, ob labore, & diligentiam. cap. 7. a 17
- Notarij tenentur gratis inferuire pauperibus quod male seruatur. cap. 7. a 17
- Notarij sunt voraces, & excoriatores pauperum. cap. 7. a 17
- Notarius infra quantum tempus possit petere salarium sibi debitum a partibus. cap. 7. a 17
- Notarius potest retinere scripturas donec sibi soluat merces. cap. 7. a. 17.
- Notarius habet actionem locati pro consequendo salario. cap. 7. a 17
- Notarius potest substituere in casu necessitatis & ob aliam iustam causam. cap. 7. b 17
- Notarius potest substituere etiam sine causa dummodo per se subscribit. cap. 7. b 17
- Notarius non potest substituere in casu absentie. cap. 7. b 17
- Notarius quando censeatur priuatus officio. cap. 7. c 18
- Notarius condemnatus de falso non potest amplius exercere. cap. 7. c. 18.
- Intellige dummodo sit exauditoratus, Contrarium verius.
- Notarius idem esse non potest & index. cap. 7. d 18

I N D E X.

o

O fficia duo quis exercere non potest. cap. 7. a	28
<i>Limita, ut ibi.</i>	
Officia dari debent de mense Januarij. cap. 2. e	3
Officia in Regno dantur de mense Septembris. cap. 2. e	5
Officium tresdecim durat anno. cap. 4. a	8
Officium acceptare potest quis cogi. cap. 10. a	23
Officium recusans, si non admittatur eius recusatio, potest appellare. cap. 10. a	23

Cetera vide in verbo Electus.

Officium Consulatus est publicum auctoritate & utilitate. cap. 11. a.	
24.	
Officium recusare potest senex, & infirmus, & ibi de alijs causis. cap. 17 lit. a	34
Officiales tenentur iurare in principio sui officij. cap. 13. a	27
Officiales tenentur person aliter residere & non per substitutos. cap. 13. a lit. b	27

P

P actum an fieri possit de numquam renunciando soccitam. cap. 87. a	
176.	
Palea an spectet ad dominum vel ad colonum. cap. 82. d	163
Pastores vel famulos alienos recipere quis non potest. cap. 59. a	132
Periti relatio debet fieri cum iuramento. cap. 41. n	100
<i>Cetera vide in verbo Relatio.</i>	
Periti sunt adhibendi in facienda comparatione litterarum, & ibi quid agendum, quando non adsunt periti. cap. 25. l	62
Pertinere dicitur, etiam quod ex consuetudine pertinet. cap. 23. a	44
Perusia adegit decretum, quod quis capi non possit pro summa minori duo- rum scitorum. cap. 29. a	70
Poena contumacia est temporalis. cap. 21. a	39

per-

I N D E X.

<i>Pontifex non potest tractare ardua, sine consensu Cardinalium.</i>	
<i>cap. 4.c</i>	9
<i>Porcos inuentos damnum dare in segetibus possum occidere.</i> <i>cap. 44.</i>	
<i>littera e</i>	110
<i>Positionibus est respondendum medio iuramento.</i> <i>cap. 36.d</i>	85
<i>Positionibus est respondendum, per verbum credit.</i> <i>cap. 36.c</i>	85
<i>Positionibus an possit responderi per verbum, equipollens verbo credit.</i> <i>cap. 36.l</i>	cod.
<i>Positionibus est respondendum simpliciter.</i> <i>cap. 36.l</i>	cod.
<i>Positioni respondens, credo prout in instrumento, non dicitur simpliciter respondere.</i> <i>cap. 36.l</i>	cod.
<i>Positionibus si quis respondeat, ignoro, & ideo non credo, non est bona responsio.</i> <i>cap. 36.l</i>	cod.
<i>Positioni respondens per verbum Dubito, non bene respondit.</i>	
<i>cap. 36.l</i>	cod.
<i>Limita, nisi quis interrogaretur de facto alieno penitus ignore, ut ibi.</i>	
<i>Positioni captios & potest etiam non simpliciter responderi.</i> <i>cap. 36.l</i> <i>cod.</i>	
<i>Positiones quod habeantur pro confessis, debet per Iudicem pronuntiari.</i>	
& ibidem, an à tali pronuncia detur appellatio.	85
<i>Positionibus non respondens in termino, an possit purgare moram, ante tamen pronuntiam, & ibi quod sic.</i> <i>cap. 36.e</i>	cod.
<i>Limita tamen pluribus modis, ut ibi.</i>	
<i>Positiones non habentur pro confessatis, quando non erant admittenda.</i>	
<i>cap. 36.e</i>	cod.
<i>Positiones & alia iura, ubi sunt manifeste impertinentia, reiici debent.</i>	
<i>cap. 38.c</i>	89
<i>Positiones etiam manifeste impertinentes admittuntur de stylo Rotæ.</i>	
<i>cap. 38.c</i>	cod.
<i>Positionibus etiam impertinentibus cogi quis potest, ut respondeat, quod do est à curia recessurus.</i> <i>cap. 38.c</i>	cod.
<i>Positiones etiam mille impertinentes, melius est admittere, quam unam pertinentem reiicare.</i> <i>cap. 38.c</i>	cod.
<i>Positiones pertinentes quæ dicatur, & quæ impertinentes.</i> <i>cap. 38.c</i> <i>co.</i>	
<i>Possidens stabilia non tenetur cauere.</i> <i>cap. 29.b</i>	72
	<i>Possi-</i>

INDEX.

- Possidens mobilia, quæ de facili non possunt asportari, non tenetur ca-
uere.cap.29.b 73
- Possit, verbum quid importet.cap.24.0 54
- Prata falcari solita, non potest conductor, vel colonus arrampere.
cap.71.d 150
- Prata de quo tempore sint arrumpenda.cap.75.a 155
- Prætia rebus imponenda debent esse iusta.cap.62.a 136
- Præsidentes nundinarum Ciuitatis Fulginei, cognoscunt de omnibus
causis.cap.1.d 4
- Præsumitur contra Camerarium, qui soluit sine mandato. 2
- Præsumitur in dubio, quod quis tempore contractus sciuerit condicionem
sui debitoris.cap.26.d 73
- Princeps potest auferre facultates, & priuilegia concessa, si illis abutan-
tur.cap.43.a 105
- Princeps potest indulta, & priuilegia reuocare, ubi per ea inimicitiae, &
odia nutriuntur.cap.43.a eod.
- Princeps an possit tollere ea, quæ per viam contractus concessit alicui
Baroni.cap.43.a eod.
- Processus factus per Iudicem recusatum est nullus.cap.6.b 13
- Processus nullus factus à Iudice recusato potest confirmari per Iudicem
recusationis.cap.6.b eod.
- Declarat, ut ibi.
- Processus per affixionem ad valas, quomodo de stylo decernatur.
cap.31.d 78
- Procurator non admittitur ad recusandum Iudicem, sine speciali man-
dato.cap.6.d 14
- Procuratores plures non censemur in solidum constituti.cap.11.a 24
- Procuratoribus pluribus constitutis cum libera, &c. non tamen potest
vnus sine alio procedere.cap.11.a eod.
- Procuratores constituti cum clausula, per eos, vel eorum alterum, censem-
tur in solidum constituti.cap.11.a eod.
- in Productione instrumenti.pars est citanda.cap.25.c 60
- Promittens stare iuri in forma non censemur promittere iudicatum sol-
uere.cap.30.b 75

INDEX.

Publicatio processus non fit, nisi parte petente. cap. 25. a	62
Publicatio processus, non est de substantia. cap. 25. i	cod.

Q

Qualitas à Statuto requisita est probanda. cap. 3. a	7.
Quercus & populi, an possint incidi per colonum. cap. 71. c. 150	
Quæ de novo emergunt, novo indigent auxilio. cap. 18. s	35

R

R ecognitio scripturarum quomodo sit facienda. cap. 25. l	62
R econductio famuli, an & quando censeatur facta, & pro quanto tempore. cap. 57. a	130
Recusari an, & quando possit Iudex. cap. 6. a	13
Cetera vide in verbo Suspectus.	
Recusans officium potest cogi ut illud acceptet. Vide in verbo Officium.	
Recusari an possit totum Collegium. cap. 12. a	25
Reddere rationem tenetur quilibet administrator. cap. 15. a	30
ad Reddendam rationem condemnatus an possit appellare. cap. 15. c.	
31.	
Redditione rationis appellatio non retardat executionem. cap. 15. c.	
31.	
Relatio peritorum debet fieri cum iuramento. cap. 41. n.	100
Relatio peritorum requirit partis citationem. cap. 41. o.	100
Relatio peritorum potest fieri etiam in die feriata. cap. cod. p	101
Cetera vide in verbo Peritus.	
Relatio citationis est de substantia. cap. 24. d.	51
de Relatione citationis debet ante omnia constare prius quam Index pronunciet super contumacia. cap. 24. d.	51
Relatio citationis potest fieri etiam die feriata in honorem Dei. cap. 24. d.	
51.	
Relatio citationis semel facta per bainulum non potest amplius reuocari.	cap.

I N D E X.

<i>cap. 24. d.</i>	<i>51</i>
<i>Relatio citationis quo modo sit facienda, & ibi de diuersis formis.</i>	<i>cap. 24. d.</i>
<i>Responsio positionibus. vide in verbo Positio.</i>	<i>51</i>
<i>Revisor electus si non acceptauit infra octo, an aliis in eius locum sufficiet?</i>	<i>cap. 54. e.</i>
<i>Revisor unus tantum an possit prorogare instantiam.</i>	<i>cap. 54. h.</i>
<i>Rusticorum fraudibus cum difficultate occurri potest.</i>	<i>cap. 82. c.</i>

S

<i>Salarium semper intelligitur ut debitum persoluatur, etiam nulla facta mentione.</i>	<i>cap. 27. a.</i>	<i>68</i>
<i>Salarium debitum intelligitur iuxta obseruantiam subsequitam.</i>	<i>cap. 27. lit. a.</i>	<i>68</i>
<i>Salarium Notarij quando non est taxatum, debetur iudicis arbitrio.</i>	<i>cap. 7. a.</i>	<i>17</i>
<i>Scriptura unius Archiuij an faciat fidem extra territorium, & quid inter ciuitates confederatas.</i>	<i>cap. 8. a.</i>	<i>20</i>
<i>Scriptura priuata debet per scriptentem recognosci.</i>	<i>cap. 25. l.</i>	<i>62</i>
<i>Cetera vide in verbo Recognitio.</i>		
<i>Sententia debet proferri parte instanti, alias est nulla.</i>	<i>32. c.</i>	<i>81</i>
<i>Sententia lata ad fauorem actoris non est nulla, licet ipse non institerit.</i>	<i>cap. 32. c.</i>	<i>81</i>
<i>Sententia non est formanda in persona Affectoris.</i>	<i>cap. 5. d.</i>	<i>12</i>
<i>Sententia Affectoris quomodo sit formanda.</i>	<i>cap. 5. d.</i>	<i>12</i>
<i>Sententia declaratoria requiritur super desertione.</i>	<i>cap. 25. o.</i>	<i>65</i>
<i>Contrarium ut ibi. Distingue ut ibi.</i>		
<i>Simpliciter, haec dictio quid importet.</i>	<i>cap. 36. c.</i>	<i>85</i>
<i>Siluae stirpariae quae nam dicantur.</i>	<i>cap. 45. a.</i>	<i>110</i>
<i>Siluae cæduæ possunt per conductorem, vel colonum incidi pro necessarijs tantum.</i>	<i>cap. 45. a.</i>	<i>110</i>
<i>Sindicatus an possit per Principem remitti.</i>	<i>cap. 14. a.</i>	<i>28</i>
<i>Sindicatus tempus an possit abbreviari.</i>	<i>cap. 14. a.</i>	<i>28</i>

Sindi-

I N D E X.

- Sindicatus si per principem remittatur cum clausula non obstante, non intelligitur remissus sindicatus super dolo & barrattarijs. cap. 14.a. 28.
- Sindicari quomodo debeat Assessor Camerarius, & Notarius remissive. cap. 14.a. 28
- Sindicatus durat quinquaginta diebus de Iure communi, secus de Iure Municipali. cap. 14.b 29
- a Sindicatorum sententia non datur appellatio. cap. 14.c 29
- de Soccitis animalium qui auctores tractent. cap. 86.a 173
- in Soccitis attenditur consuetudo. cap. 86.b 173
- Soccitæ animalium, quanto tempore de iure durent. cap. eod.g 174
- Socius tenetur tantum de damno, quod prouenit ex culpa sua. cap. 46. littera b 111
- Socij possunt insolidum conueniri ex communi consuetudine in Curia Mercatorum, & ibi de pluribus Statutis ad propositum. cap. 39.a. 90
- Socij de iure, an teneantur insolidum. Distingue, ut ibidem. cap. 39.a. 90
- Socij an possint insolidum conuenire. cap. 39.a. 90
- Socius tenetur pro re vèrita insolidū in ædilitijs actionibus. c. 39.b. 91
- Socius probare debet culpam ipsius abesse in damno, ad hoc ut excuseatur. cap. 86.d 174
- Socius non tenetur de pecudibus à latronis surreptis. cap. 86.d 174
- Socius non tenetur de equo, quem lupi comederunt. eod.d eod.
- Socius tenetur de equo, qui de rupe cecidit, ex eo quod dimisit eum ad bibendum, sine custodia. eod.d eod..
- Societas super animalibus, quando licite contrahatur. eod.e eod.
- Societas in qua conuentum est de capitali salvo iniqua est, & non valet. cap. 86.f 174
- Societas elapsi tempore conuento non dicitur finita donec renuntietur. cap. 86.g 174
- Societas contractare per quinquennium, si non fuerit renunciata. cap. eod.g 174
- Sortis iudicium an sit approbatum, & in quibus causis. cap. 6.g 15
- Statutum denegans audientiam non soluenti collectas statim cessat illis persolutis. cap. 21.a 39

I N D E X.

<i>Statuta sunt proprie intelligenda. cap. 22. c</i>	42
<i>Statuta condere non possunt homines alicuius artis nisi super rebus ad artem spectantibus. cap. 23. a</i>	44
<i>Statuti forma est ad vnguem obseruanda. cap. 24. e</i>	51
<i>Statutum exorbitans non est extendendum. cap. eod. q</i>	55
<i>Statuta dantia executionem publicis instrumentis vigent fere per totam Italiam. cap. 25. a</i>	59
<i>Statutum excludens omnes exceptiones praeter alias, an censeatur excludere etiam rationabiles. cap. eod. f</i>	60
<i>Statutum excludens exceptionem contra instrumentum, non excludit exceptionem contra executionem instrumenti. eod. f</i>	60
<i>Statutum excludens exceptiones, numquam censemur excludere exceptionem falsitatis. eod. g</i>	62
<i>Statutum potest dare executionem Apochis & alijs priuatis scripturis. eod. h</i>	62
<i>Statutum prohibens appellationem censemur prohibere tam à principali, quam ab incidenti. eod. q</i>	65
<i>Statutum prohibens appellationem censemur prohibere tam ad effectum deuolutium, quam suspensuum. eod. q</i>	cod.
<i>Statutum permittens appellationem censemur permettere tam ad effectum deuolutium, quam suspensuum. eod. q</i>	cod.
<i>Statutum mandans dari dilationem certo modo intelligitur parte petente. cap. 26. b</i>	67
<i>Statutum mandans Iudici, ut citet in aliquo casu, intelligitur si pars in stat. cap. 26. b.</i>	67
<i>Statuto si caueatur quod Massarij debeant exequi sententias latae in Curia Mercatorum, debet in primis constare fuisse latae in dicta Curia. cap. 33. d</i>	82
<i>Statuta artium habet locum in omni foro, dummodo allegentur. cap. 40 lit. a</i>	91
<i>Statuta artificum licet sint vbicumque seruanda, non tamen in ordinatorij. eod. a</i>	cod.
<i>Statutum mandans adhiberi fidem libris mercatorum intelligendum est in pertinentibus tantum ad artem. eod. a</i>	cod.

I N D E M X.

Statutum mandans adhiberi fidem libris hominum de arte, intelligitur duobus concurrentibus.eod.a	91
Statutum mandans adhiberi fidem libris hominum de arte, intelligitur cum Iuramento.eod.a	91
Statuta damnum dantibus pœnam imponentia valet, & seruanda sunt cap.44.a	108
Statutum mādans stari simplici dicto damnūm paſſi, intelligitur quoad quantitatēm damni, non autem quoad illationem. cap.41.h	99
Statutum mandans adhiberi fidem in omnibus dicto damnūm paſſi intel ligendum est ut credatur etiam in dependentibus, & emergentibus. cap.41.h	99
Statutum imponens maiorem pœnam foreſibus damnum dantibus, quā ciuibus, valet.cap.44.a	108
Statutum puniens dimittentes bestias sine custode procedit etiam in di mittente pecudes. cap. 44.b	108
Statutum Carpineti mandat occidi porcos inuentos dare damnum in se getibus, & quartam partem consignari Gubernatori loci.eod. d. 109	
Statutum loquens per verbum audeat, vel præsumat requirit dolum. cap.48.a	114
Statutum permittens occidi animal repertum dare damnum in fundo, censetur permettere etiam extrafundum dummodo incontinenti. cap.eod.b	114
Statutum moderans pretia victualium seruandum est. cap. 62.a	136
Statutum prohibens per colonum vindemiari, vel frumentum asportari sine licentia domini, valet.cap.82.a	162
Statutum licet declaratorium Iuris veteris non extenditur ad præterita, ubi aliter apparet de mente statuentium.eod.a	eod.
Statutum mandans adhiberi fidem officialibus, nuntijs, & alijs, intelligendum est, quoad ciuilia tantum, non autem quoad criminalia. cap.50.b	116
Statutum mandans, quod nullus artifex conducat apothecam alterius, intelligendum est, ut nec posſit emere fructus.cap.59.c	132
Statutum quod instantia duret perpetuo, est favorabile.cap.56.a	128
Statutum mandans exequi sententias, intelligendum est etiam de lau-	

I N D E X.

- dis.cap. 55.a 127
 Statutum prohibens dici de nullitate, non tamen excludit restitutionem
 in integrum.cap. 54.g 125
 Statutum semper interpretandum est, ut quanto minus corrigat Ius
 commune.cap.eod. i 126
 Statutum excludens nullitatem, an censeatur etiam eam excludere,
 quæ prouenit ex non obseruantia eiusdem statuti.cap. 54.f 125
 Statutum verificatur, non tantum in primo actu, sed toties & quoties.
 cap. 54.e 124
 Statutum mandans aliquod fieri infra 30. dies, an illud verificetur, si
 fiat 31. die.cap. 54.c 124
 Statutum prohibens de nullitate dici, intelligendum est, ut nec possit di-
 ci de nullitate etiam ex capite Iurisdictionis proueniente. cap. 54.
 littera b 124
 Statutum potest prohibere appellationem in certis casibus. cap. 54.
 lit.a 124
 Statutum prohibens appellationem non censetur prohibere illam, quæ
 prouenit ex dolo Iudicis.cap. 54.a 124
 Suspectus Iudex, an possit allegari ex eo, quia in alia causa pronuncia-
 uit contra recusantem.cap. 6.a 13
 Suspectus an sit Iudex, qui minatus est parti.cap. 6.a 13
 Suspectus an sit Iudex ex eo, quod litem habet, vel habuit cum parte.
 cap. 6.a eod.
 Suspectus Iudex debet allegari ante litem contestatam, & ante alias ex-
 ceptiones.cap. 6.b 13
 Limita, ut ibidem.
 Suspicionis causa, quod sit de nouo exorta, probatur Iuramento.
 cap. 6.c 14
 Suspectus est Iudex qui propalauit votum suum.cap. 6.a 13
 Suspectus est Iudex qui pendente causa duxit in uxorem consanguineam
 aduersarij mei.cap. 6.a eod.
 Suspectus allegari potest Iudex qui visus est alloqui secrete cum parte
 ad aures.cap. 6.a eod.
 Limita, ut ibidem.

I N D E X.

T

T eneatur, Hoc verbum est præceptuum, eorum obseruantiam inducit.	
cap. 4.d	9
T erminus de iure communi est dierum currentium. cap. 24.	
Limita, ut ibidem.	
T ermino elapso ad probandum, an liceat producere testes, vel instrumenta. cap. 24.h	52
T ermino elapso, an possint examinari testes, qui iurarunt, vel iurasse finguntur in termino. cap. 24.k	53
T erminus prorogatus, videtur idem terminus. cap. 24.p	54
Vide cetera, in verbo Dilatio.	
T erminus ad soluendum non datur nisi petenti. cap. 26.b	67
T ermino elapso quando possint admitti probations. cap. 26.c	67
T erminus competens ad comparendum, dicitur quando pro singulis vi-	
ginti milliaribus dantur singuli dies, addito sexto die quietis.	
cap. 31.c	77
T erminus mensis est 30. dierum, aliquando etiam 31. cap. 54.c	124
T estes pro recognitione scripturæ adhibiti, an probent si non fuerunt pra-	
fentes scripturæ. cap. 25.l	62
T estibus deponentibus se habere notam manum, vel characterē alicuius,	
non creditur de iure. cap. 25.l	62
T estes recognoscentes scripturam alicuius quomodo deponere debeant.	
cap. 25.l	62
T estes quot requirantur pro facienda litterarum comparatione.	
cap. 25.l	62
T ransumptionis scripturarum materiam, vide Remissione. cap. 8.b	21
V Acca propter fœtum non est ita pretiosa. cap. 84.a	169
V endere rem suam, quando quis cogatur. cap. 70.b	148
V erbum, Debet, importat formam. cap. 2.b	5
Ver-	

I N D E X.

- dis.cap. 55.a 127
 Statutum prohibens dici de nullitate, non tamen excludit restitutionem
 in integrum.cap. 54.g 125
 Statutum semper interpretandum est, ut quanto minus corrigat Ius
 commune.cap.eod. i 126
 Statutum excludens nullitatem, an censeatur etiam eam excludere,
 quæ prouenit ex non obseruantia eiusdem statuti.cap. 54.f 125
 Statutum verificatur, non tantum in primo actu, sed toties & quoties.
 cap. 54.e 124
 Statutum mandans aliquod fieri infra 30. dies, an illud verificetur, si
 fiat 31. die.cap. 54.c 124
 Statutum prohibens de nullitate dici, intelligendum est, ut nec possit di-
 ci de nullitate etiam ex capite Iurisdictionis proueniente. cap. 54.
 littera b 124
 Statutum potest prohibere appellationem in certis casibus. cap. 54.
 lit.a 124
 Statutum prohibens appellationem non censetur prohibere illam, quæ
 prouenit ex dolo Iudicis.cap. 54.a 124
 Suspectus Iudex, an possit allegari ex eo, quia in alia causa pronuncia-
 uit contra recusantem.cap. 6.a 13
 Suspectus an sit Iudex, qui minatus est parti.cap. 6.a 13
 Suspectus an sit Iudex ex eo, quod litem habet, vel habuit cum parte.
 cap. 6.a eod.
 Suspectus Iudex debet allegari ante litem contestatam, & ante alias ex-
 ceptiones.cap. 6.b 13
 Limita, ut ibidem.
 Suspicionis causa, quod sit de nouo exorta, probatur Iuramento.
 cap. 6.c 14
 Suspectus est Iudex qui propalauit votum suum.cap. 6.a 13
 Suspectus est Iudex qui pendente causa duxit in uxorem consanguineam
 aduersarij mei.cap. 6.a eod.
 Suspectus allegari potest Iudex qui visus est alloqui secrete cum parte
 ad aures.cap. 6.a eod.
 Limita, ut ibidem.

I N D E X.

T

T eneatur, Hoc verbum est præceptuum, eorum obseruantiam inducit.	
cap. 4.d	9
T erminus de iure communi est dierum currentium. cap. 24.	
Limita, ut ibidem.	
T ermino elapso ad probandum, an liceat producere testes, vel instrumenta. cap. 24.h	52
T ermino elapso, an possint examinari testes, qui iurarunt, vel iurasse finguntur in termino. cap. 24.k	53
T erminus prorogatus, videtur idem terminus. cap. 24.p	54
Vide cetera, in Verbo Dilatio.	
T erminus ad soluendum non datur nisi petenti. cap. 26.b	67
T ermino elapso quando possint admitti probations. cap. 26.c	67
T erminus competens ad comparendum, dicitur quando pro singulis vi-	
ginti milliaribus dantur singuli dies, addito sexto die quietis.	
cap. 31.c	77
T erminus mensis est 30. dierum, aliquando etiam 31. cap. 54.c	124
T estes pro recognitione scripturæ adhibiti, an probent si non fuerunt pra-	
fentes scripturæ. cap. 25.l	62
T estibus deponentibus se habere notam manum, vel characterē alicuius,	
non creditur de iure. cap. 25.l	62
T estes recognoscentes scripturam alicuius quomodo deponere debeant.	
cap. 25.l	62
T estes quot requirantur pro facienda litterarum comparatione.	
cap. 25.l	62
T ransumptionis scripturarum materiam, vide Remissione. cap. 8.b	21

V

V Acca propter fœtum non est ita pretiosa. cap. 84.a	169
Vendere rem suam, quando quis cogatur. cap. 70.b	148
Verbum, Debet, importat formam. cap. 2.b	5
Ver-	

I N D E X.

<i>Verbum Exigendi, intelligitur cum effectu. cap. 3. d</i>	8
<i>Verba, Non aliter, quid importent. cap. 6. e</i>	14
<i>Verbum, Posit, quid importet. cap. 24. o</i>	54
<i>Verba, Modo aliquo, quid importent. cap. 25. f</i>	60
<i>Verba, Quoquomodo, quid importent. cap. 25. f</i>	cod.
<i>Verbum, Credit, est veritatis expressuum. cap. 36. b</i>	85
<i>Vim inferens officiali cum armis, potest ab illo impune occidi.</i> <i>cap. 50. b</i>	116
<i>Declarat, ut ibidem.</i>	

L A V S D E O.

R E G E S T V M.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S
T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff.

Omnia sunt folia integra.

R O M Æ.

IN AEDIBVS POPVLI ROMANI. 1594.

Apud Georgium Ferrarium.

03318

LXXX DEO.

REGESTVM.

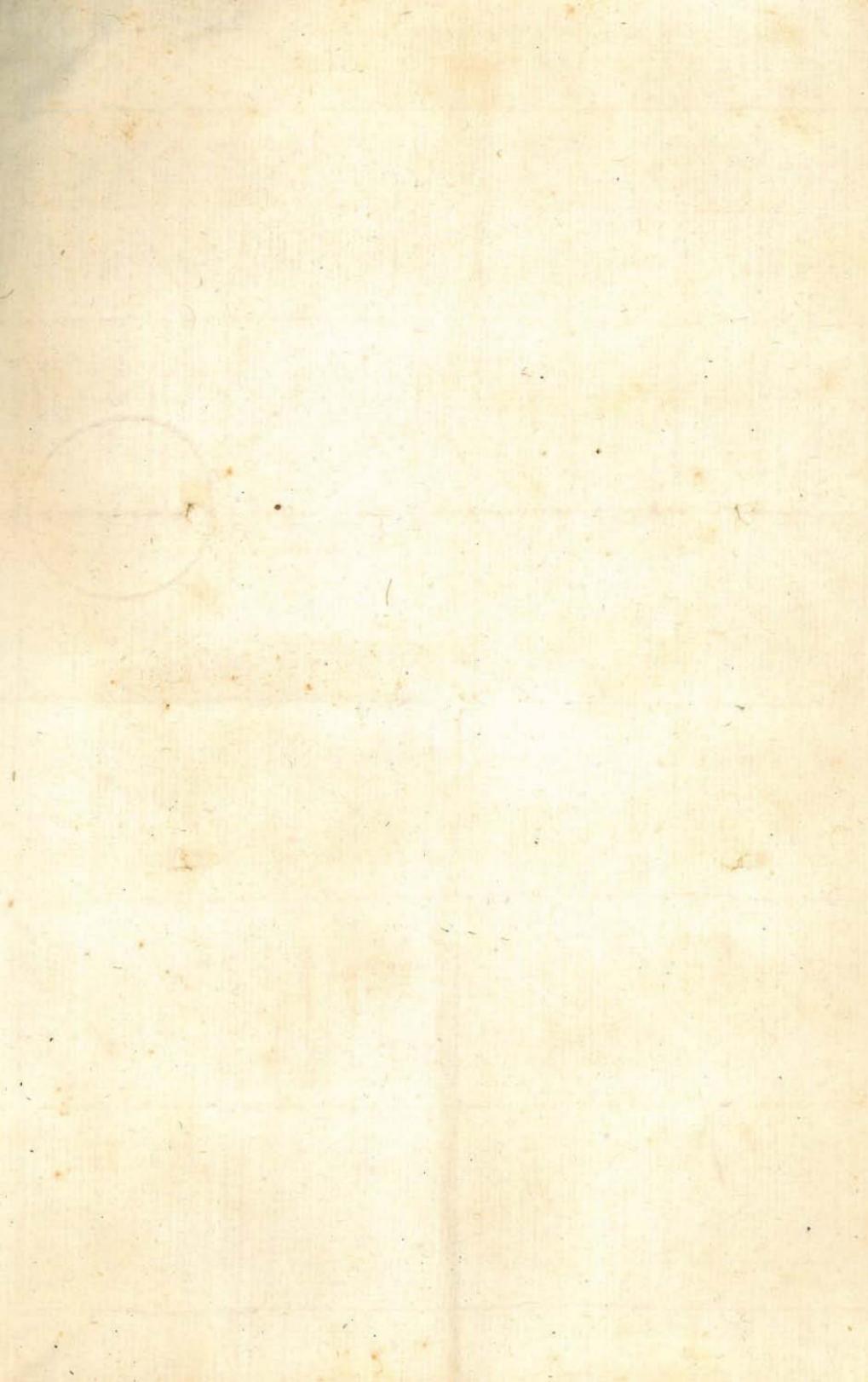
AB EBBE RIKEMUNDI

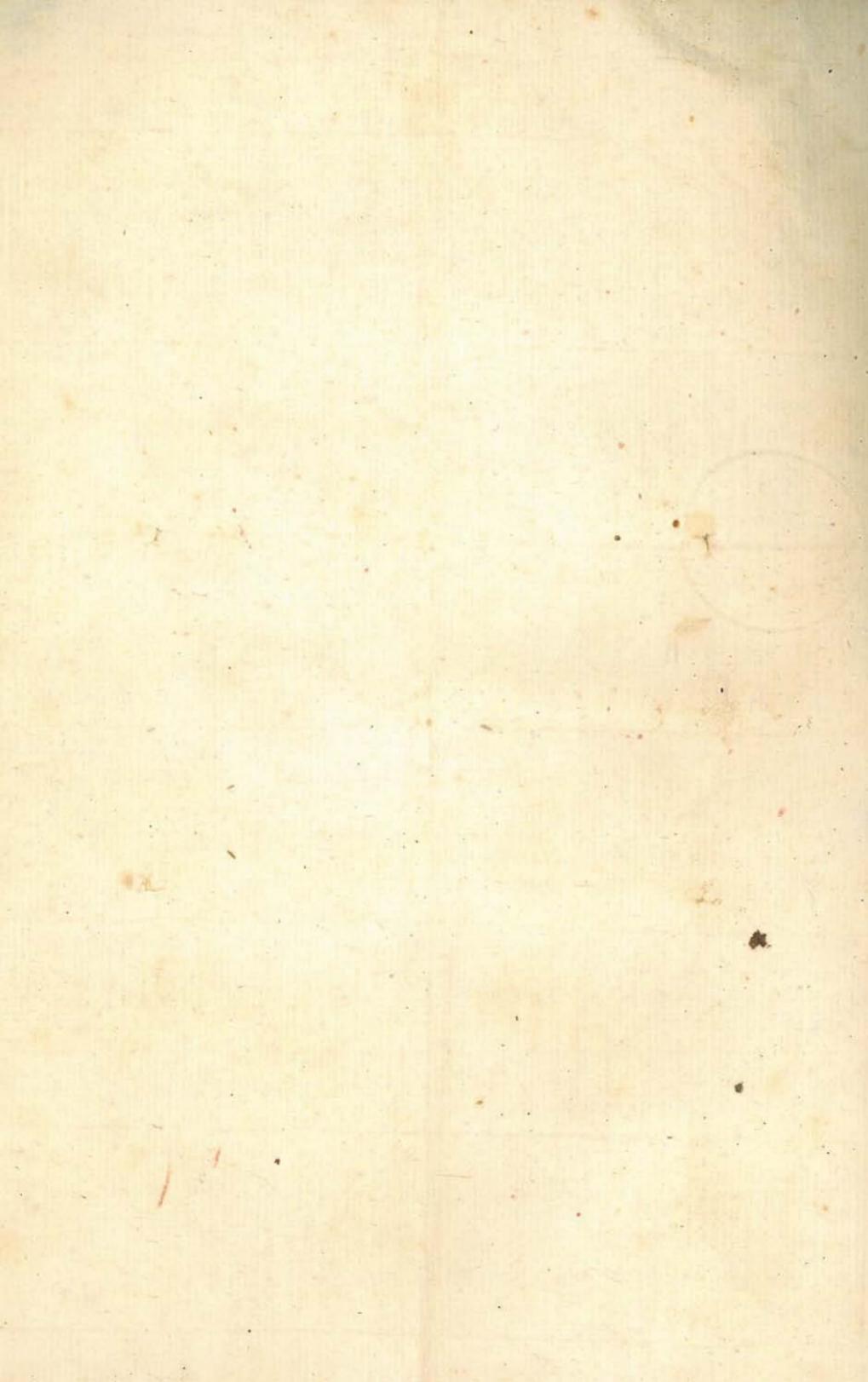
EX CANTABRICA LIBRARIA

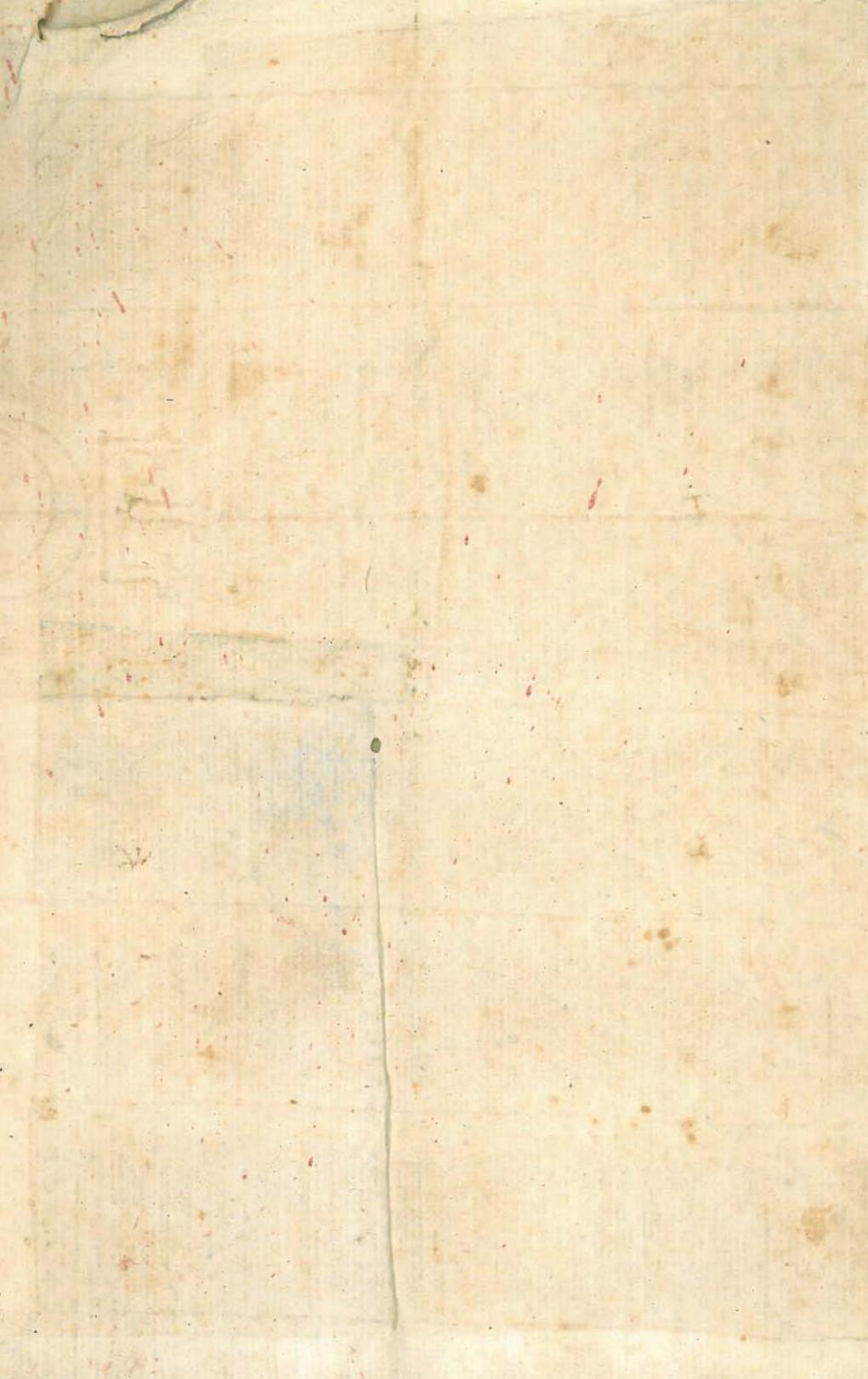
EDICIO DE CANTABRIA

ANNO MDCCLXVII

EDICIO DE CANTABRIA

B
S
S
P
N
L

ISBN: 978-88-95755-21-2